

Зміст

Вступ	7
Тема 1. Інновації: становлення та сучасні тенденції розвитку	9
1.1. Становлення та розвиток теорії інновацій	9
1.2. Місце та роль інновацій у системі господарювання	13
1.3. Сучасні світові тенденції розвитку інновацій	16
Тема 2. Інноваційний менеджмент у системі управління організацією	19
2.1. Суть і завдання інноваційного менеджменту	19
2.2. Сутність сфери інноваційної діяльності	22
2.3. Система класифікації інновацій	25
2.4. Життєвий цикл інновацій	27
Тема 3. Управління інноваційної діяльністю підприємства	32
3.1. Сутність та складові елементи інноваційної політики підприємства	32
3.2. Планування інновацій	33
3.3. Розроблення інноваційної стратегії	35
3.4. Види інноваційних стратегій та їх співвідношення	38
3.5. Методи управління вибором інноваційних стратегій	40
3.6. Організація інновацій	42
Тема 4. Особливості ціноутворення на наукомістку і науково-технічну продукцію	44
4.1. Сутність ціноутворення та ціни	44
4.2. Методи ціноутворення на інноваційну продукцію	44
4.3. Стратегії ціноутворення в інноваційній сфері	50
Тема 5. Комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства	56
5.1. Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності	56
5.2. Методологічні основи оцінки ефективності інноваційних проектів	60
5.3. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів	65
5.4. Оцінка економічної ефективності інноваційної діяльності	74
5.5. Економічне оцінювання соціальних результатів інноваційної діяльності.	77

Тема 6. Система державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності	83
6.1. Необхідність, методи та органи державного регулювання інноваційної діяльності	83
6.2. Інноваційна політика держави	86
6.3. Інструменти регулювання інноваційною діяльністю	89
6.4. Стимулювання інноваційної діяльності	96
6.5. Правові аспекти охорони інтелектуальної власності	98
Тема 7. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій	108
7.1. Наукові організації як джерело формування та реалізації інновацій	108
7.2. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності	109
7.3. Організаційні форми інтеграції науки та виробництва	118
7.4. Загальна концепція формування технопарків	128
7.5. Проектування технопарків	131
7.6. Реалізація проекту	138
Тема 8. Фінансування інноваційних процесів	142
8.1. Цілі, принципи та завдання системи фінансування	142
8.2. Види та джерела підтримки інноваційної діяльності	144
8.3. Правовий режим інноваційних проектів	150
Розділ 9. Синергетичні засади реклами	154
9.1. Сенсорно-психологічні інтекції	154
9.2. Психологія синергійних впливів	159
9.3. Сугестивний вплив на людину	161
Пропозиції	168
Література	170
Додатки	171
Додаток 1. Пропозиції технопарків України	171
Додаток 2. „Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів”	183
Додаток 3. Про інноваційний менеджмент і технопарки	188
Додаток 4. Типові хвороби технопарків	194
Додаток 5. Білл Гейтс і його інноваційне підприємництво та вплив світової кризи 2008 року	199
Додаток 6. Приклад бізнес-плану ”Концепція створення технологічного парку «Інноваційні технології 3000»	201

Додаток 7. Порядок проведення конкурсного відбору регіональних і галузевих інноваційних програм, які впроваджуватимуться за рахунок бюджетних коштів	208
Додаток 8. Закон України “Про організаційно-економічний механізм та спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств”	214
Додаток 9. Рішення Засідання Громадської ради з питань науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності при Міністерстві освіти і науки України	227
Додаток 10. Про затвердження Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009 - 2013 роки” (Постанова № 447 від 14.05.2008 Кабінету Міністрів України)	235
Додаток 11. Закон України „Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні”	239
Додаток 12. Закон України „Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших законів України”	248
Додаток 13. Порядок розроблення та виконання державних цільових програм	258
Додаток 14. Оцінка інвестиційного клімату регіону	266
Додаток 15. Технопарк світу	274

Вступ

Україна здобула статус країни з ринковою економікою. Це означає, що економіка України повинна бути здатною динамічно розвиватися на основі її особистих внутрішніх ресурсів та активної взаємодії з навколишнім світом, застосовувати досягнення науки, посилювати господарські зв'язки на базі техногенної та екологічної безпеки.

Сучасна ринкова модель економіки базується на інноваційному типі розвитку, для якої характерно: інтелектуалізація виробничої діяльності, використання високих інформаційних технологій, екологічність, творчість кадрів, добробут населення.

Відомо, що в розвинених країнах на долю інноваційних продуктів та технологій припадає біля 70% загального приросту ВВП, в більшості країн СНД ця доля менше 20% від загального випуску при дуже обмеженій номенклатурі.

Доля інноваційної продукції в структурі промислового виробництва України менше 4% проти 30-35% в технологічно розвинених країнах. Загальна доля наукоємної продукції країн СНД на світовому ринку складає 0,3% (США – 39%) та продовжує зменшуватися.

Для реалізації інноваційного розвитку України необхідно вирішити проблеми та здолати перепони, що заважають досягненню високого рівня інноваційності, а саме:

- нерозвиненість інфраструктури та механізмів розповсюдження передових технологій, відстороненість від виробничого процесу результатів науково-технічної та інтелектуальної діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- недостатня орієнтація наукових досліджень на потреби економіки та суспільства. Ідеї, технології, розробки українських вчених з ряду причин слабо використовуються підприємницьким середовищем та вітчизняною промисловістю;
- пріоритетне фінансування прикладних розробок, що не мають попиту на внутрішньому та зовнішньому ринку (лобіювання певними олігархічними кланами). Наявність розривів в інноваційному циклі при переході від фундаментальних досліджень через НДДКР до комерційних технологій;
- недосконалість правової, нормативної та податкової бази, інституцій інноваційного розвитку, інвестування та страхування, використання та захист прав інтелектуальної власності, економічних механізмів впровадження результатів інтелектуальної діяльності у виробництво;

- фактична відсутність приватного науково-технічного та венчурного секторів; інерційність у використанні існуючого науково-технічного потенціалу галузевих НДІ та підприємств;

- слабе використання механізмів впровадження та передачі технологій високої доданої вартості, форм та структур інноваційного розвитку, що підтвердили свою ефективність у розвинених країнах.

Як свідчить зарубіжний досвід, найбільш вдалою організаційно-управлінською формою по застосуванню інноваційних технологій є технопарки та технополіси.

Як правило, технопарки мають у своєму складі бізнес-інкубатор для підтримки підприємців - початківців з числа науковців, інженерів, викладачів і студентів, новаторів, винахідників. Розпоряджаючись землею, вони залучають на свою територію науково-дослідні підрозділи потужних, в тому числі і іноземних, корпорацій, які взаємодіють в науково-технологічному плані з адміністрацією технопарку та його засновниками - університетами та НДІ.

Технопарки формують середовище, сприятливе для прискореної комерціалізації наукових досліджень, перетворення їх в товари та послуги, котрі сприймає ринок. Більшість відомих технопарків починались з бізнес-інкубаторів, та поступово розвивались, при безпосередній участі місцевої та центральної влади, активній підтримці засновників, громадських організацій, фінансових та ділових структур.

Мета навчального посібника – дати знання з теорії становлення та розвитку інновацій, про сучасні світові тенденції застосування інноваційних процесів у системі господарювання, допомогти студентам - бакалаврам та магістрам оволодіти інструментарієм інноваційного менеджменту, основами управління інноваційною діяльністю і основними питаннями щодо фінансування, державного регулювання, стимулювання інноваційної діяльності, розглянути організаційні форми реалізації інновацій, психологічні основи реклами.

**Світлій пам'яті співавтору,
магістрові Катерині Яроцькій,
життя її трагічно обірвалося під
час написання навчального
посібника**

Колектив авторів

Тема 1. Інновації: становлення та сучасні тенденції розвитку

1.1. Становлення та розвиток теорії інновацій

1.2. Місце та роль інновацій у системі господарювання

1.3. Сучасні світові тенденції розвитку інновацій

1.1. Становлення та розвиток теорії інновацій

На сьогоднішній день у дослідників соціально-економічного розвитку людства не виникає сумнів з того приводу, що науково-технічний прогрес є головним чинником історичної трансформації суспільства. Але так було не завжди. Парадокс полягає в тому, що “економічна теорія технологічних змін” як окрема галузь науки налічує лише 50 років.

Велика кількість дослідників вивчала питання про те, яку роль відіграє науково-технічний прогрес у соціально-економічному розвитку людства. У свій час ще Адам Сміт визнавав особливу роль технологічних змін як чинника економічного прогресу. В багатьох працях західноєвропейських вчених розглянуті питання, що пов’язані з науково-технічним прогресом та його впливом на економічний розвиток суспільства та держави в цілому. Розглянемо, яке ж місце посідав науково-технічний прогрес в економічних теоріях різних науковців.

Адам Сміт (1723-1790) у своєму трактаті “Дослідження природи та чинників багатства націй” стверджує, що прогрес в розвитку продуктивної сили праці є наслідком процесу поділу праці, який у свою чергу дає поштовх до винаходів машин. Він пояснює це тим, що коли робітник виконує якусь одну спеціалізовану операцію, його увага сконцентрована на цій операції і він знаходить більш простий та скоріший спосіб виконання цієї операції. Історичні факти дійсно про це свідчать – більшість винаходів того часу були зроблені простими робітниками. Наприклад: ткацький “човник” (Дж. Кей, 1733 р.), прядильні машини (Дж. Харгрівс, Р.Аркрайт, 1768 р.), механічний ткацький верстат (Е. Картрайт, 1785 р.), токарний верстат (Г.Модслі, 1797 р.) і т.д. Хоча згодом технічний прогрес дедалі більше пов’язується вже з розвитком науки та освіти, все ж основним висновком Сміта стало, що технічний прогрес зумовлюється характером розвитку і потребами виробництва.

Карл Маркс (1818-1883) визнавав висновок зроблений Смітом правильним і вважав науково-технічний прогрес наслідком, а не причиною розвитку виробництва. Він розглядав технологічні зміни як “надбудову”, а не базис суспільства. Факторами виробництва

визнавалася праця і капітал, а не науково-технічний прогрес.

Таким чином можна зробити висновок, що класики не визнавали технологічні зміни як окремий фактор виробництва поряд з працею та капіталом, що призводять до економічного розвитку суспільства .

Неокласична школа зробила головний внесок в економічну думку у період від 1870 по 1930 рр. та залишається однією з найвпливовіших течій до наших днів. Фундамент цієї школи склали праці В.Джевонса (1871), К.Мангера (1871), А.Маршалла (1890), Л. Вальраса (1874). Представники цієї школи досліджували умови загальної рівноваги ринкової економічної системи, за яких найефективніше використовуються наявні ресурси, в тому числі і технологія. Питання динаміки довгострокових змін ними не розглядалися. При дослідженні умов рівноваги неокласики вважали фактор технології як заданий.

Кейнсіанська теорія, заснована Джоном Кейнсом (1883-1945) у 30-50 роках. Кейнс поставив під сумнів здатність ринкової системи економіки до саморегулювання і вважав за необхідним державне втручання в процес регулювання економікою. Кейнсіанство головну увагу приділяло інструментам макроекономічного регулювання процесів інфляції, безробіття, циклу ділової активності. Кейнсіанська теорія розглядала економічні процеси у короткостроковому періоді при фіксовану рівні цін і тому вона не могла дослідити як технологічні зміни впливають довгостроковий розвиток суспільства. Тому технологічний процес залишався в положенні “за інших рівних умов”. Дж.Кейнс в своїх розробках широко використовував дослідження М.І.Туган-Барановського (1865-1919 рр.), посиляючись на працю «Періодичні промислові кризи».

З цього можна зробити висновок, що протягом першої половини ХХ ст. інтереси економістів відвернулися від технологічних змін.

Неокласичний ренесанс. (Друга половина 50-х років ХХ століття). Дослідження довгострокових змін в економіці США, показали, що валовий національний продукт Сполучених Штатів зростає темпами більшими ніж сумарні темпи росту обсягу використаних ресурсів праці та капіталу. Дослідники цього феномену , а саме М.Абрамовиц, Е.Денісон, Д. Кендрік, висунули гіпотезу, за якою додатковий темп зростання економіки обумовлений науково-технічним прогресом.

Підтвердженням та узагальненням цієї ідеї стала робота Р.Солоу “Технічні зміни та функція сукупного виробництва” (1957). Він підрахував, що збільшення удвічі валової продукції на одну витрачену людину-годину в США за період 1909-1949 рр. відбулося на 12,5% за рахунок зростання капіталоозброєності праці і на 87,5% за рахунок технологічних змін. За цю роботу Солоу отримав у 1987р. Нобелівську премію.

Таким чином, протягом 60-70-х років були проведені дослідження,

присвячені феномену технологічних змін як фактору економічного зростання.

Період після Другої світової війни. В цей час народився новий напрям економічної теорії, спрямований на вивчення закономірностей науково-технічного прогресу. Саме цей проміжок часу і отримав назву науково-технічної революції.

Визначення інновацій за Й. Шумпетером.

Але головною постаттю серед фундаторів інноваційних теорій економічного розвитку, безперечно, є австрійський економіст **Йозеф Шумпетер** (1883—1950). Ще в 30-ті роки він ввів поняття інновації, трактуючи його, як зміну з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації промисловості.

Поняття **“інновація”** вперше було введено Й. Шумпетером в його книзі **“Теорія економічного розвитку”** (1912), де цей термін називався **“нова комбінація”**. Під цим поняттям він розумів іншу якість засобів виробництва, яка досягається не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної системи, а з’являється поруч з ними, через введення нових засобів виробництва чи систем його організації. В подальших роботах Шумпетер замінює термін **“нова комбінація”** на **“інновація”**.

Теорія «довгих хвиль» М. Кондратьєва.

Економічні категорії **«інновація»**, **«інноваційний процес»** Йозеф Шумпетер поєднав з теорією довгострокових циклічних коливань — **теорією «довгих хвиль» М.Д. Кондратьєва** (1892—1938). Для обґрунтування своєї теорії М.Д. Кондратьєв здійснив аналіз статистичних даних 4 провідних капіталістичних країн — Англії, Франції, США, Німеччини. Вивчення цих даних дало Кондратьєву підстави для висновку, що існують цикли економічної кон’юнктури — **«довгі хвилі»** з середньою тривалістю 54 роки (пожвавлення виробництва, потім його бурхливий підйом, криза перевиробництва, яка переходить у стадію депресії). В 20-х роках ХХ ст. Кондратьєв довів, що економічний розвиток здійснюється нерівномірно, а хвилеподібно, і вперше статистично обґрунтував цю думку. **„Довгі хвилі”** складаються з двох фаз – висхідної та нисхідної, яка припадає на період кризи та депресій.

М.Д. Кондратьєв з’ясував причини знайдених закономірностей (хвильових коливань у виробництві) та помітив, що **«довгі хвилі»** виникають не від дії чинників економічного розвитку, які визнавались головними на ті часи. Кондратьєв звернув увагу, що протягом двох десятиріч, які передують підйомові хвилі довгого циклу, спостерігається пожвавлення в галузі технічних винаходів, а початок підйому збігається з широким застосуванням винаходів у

промисловості. Це підтверджувало інноваційну теорію Й. Шумпетера, який побачив можливість подолання кризи та спадів у виробництві за допомогою інноваційного оновлення капіталу завдяки технічним, організаційним, економічним та управлінським нововведенням. Висхідні фази значно багатші на соціальні потрясіння, ніж фази низхідні.

Теорія “довгих хвиль” М.Д. Кондратьєва активно використовується в розвинутих країнах, які сьогодні відпрацьовують перспективи свого технологічного розвитку до 2020-2030 рр. За теорією М.Д. Кондратьєва історія НТП починаючи з промислової революції другої половини XVIII століття, налічує 5 хвиль з циклами 50-60 років, в результаті яких утворилося 5 технологічних укладів.

I хвиля (1785—1835) — механізація праці у ткацтві;

II хвиля (1830—1890, середина XIX ст.) — вуглевидобуток та паровий двигун;

III хвиля (1880—1940, кінець XIX — початок XX ст.) — чорна металургія;

IV хвиля (1930—1990) — нафта разом з продуктами органічної хімії;

V хвиля (1985—2035) — мікроелектроніка.

Перша хвиля (1770-1830 рр.) сформувала уклад, лідерами якого були Великобританія, Франція, Бельгія, Німеччина, США. Ядро укладу склали текстильна промисловість та текстильне машинобудування, виплавка чавуну, обробка заліза, будівництво каналів.

Друга хвиля (1830-1880 рр.) пов'язана з відкриттям парового двигуна та виникненням верстатів. Лідерами другого технологічного укладу були залізничний транспорт та залізничне будівництво, машино- і пароплаво будування, вугільна і верстато-інструментальна промисловість, чорна металургія, відбувалася механізація виробництва практично усіх видів продукції на базі парового двигуна.

Третя хвиля (1880-1930 рр.) базувалась на відкритті електродвигуна та розвитку виробництва сталі. Лідерами третього технологічного укладу були такі країни, як Великобританія, Німеччина, США, Франція, Бельгія, Швейцарія, Нідерланди. Цей уклад характеризувався використанням електроенергії у промисловості, створенням мереж електропостачання, розвитком важкого машинобудування і електротехнічної промисловості, виробництвом сталюного прокату, розвитком досліджень в області неорганічної хімії.

Четверта хвиля (1930-1980 рр.) створила уклад, ключовим фактором якого були відкриття двигуна внутрішнього згоряння і розвиток нафтохімії. Лідерами четвертого технологічного укладу виступили провідні країни Європи. США, Канада, Австралія, Японія, Швеція, Швейцарія. Ядро склали: автомобілебудування,

тракторобудування, літакобудування, виробництво зброї, кольорова металургія, виробництво товарів тривалого користування, виробництво нових синтетичних матеріалів, видобуток та переробка нафти, енергетика, яка базувалася, в основному, на використанні нафти та нафтопродуктів, розвиток засобів зв'язку тощо.

П'ята хвиля започаткована у середині 80-х років ХХ століття. Базисні напрямки п'ятого циклу: мікроелектроніка, програмне забезпечення, робототехніка та гнучкі системи, оптиковолоконна техніка, біотехнологія, генна інженерія, інформатика; нетрадиційна енергетика, нові матеріали, принципово нові технологічні процеси; електронна техніка у сфері послуг, освіти, охорони здоров'я, науки, управління, в особистому господарстві; освоєння космічного простору та супутникові технології. Лідерами п'ятого технологічного укладу стали Японія, Німеччина, Швеція, ЄС, Тайвань, Південна Корея, США. В процесі формування та розвитку цього технологічного укладу з'явилися якісно нові галузі: електронна промисловість, інформатика, телекомунікації, атомна енергетика, газова промисловість.

В 10-20 рр. ХХІ століття в розвинутих країнах очікується перехід до шостого технологічного укладу, тобто перехід від індустріального до постіндустріального технологічного способу виробництва. Головною відмінною рисою шостого технологічного укладу є інтелектуалізація людської діяльності, яка спричиняє якісні перетворення не лише у виробництві, але й в інших складових суспільного життя. В межах цього технологічного укладу значення інтелектуального потенціалу країни переважатиме наявність у ній традиційних виробничих ресурсів.

На кафедрі економічної теорії Житомирського національного агроєкологічного університету проводяться розробки щодо переваг формування додаткової вартості витрат інтелектуальної праці, матеріалізованої в ноу-хау.

1.2. Місце та роль інновацій у системі господарювання

Кожна країна одночасно використовує всі джерела розвитку. Конкурентоспроможність і ефективність економіки визначаються структурою джерел її фінансування. Якщо для функціонування і розвитку народного господарства використовується в основному валюта від експорту природних ресурсів, то рівень економічного розвитку такої країни буде низьким.

Звертаємо вашу увагу ще на кілька аспектів сучасного економічного розвитку на основі інноваційного компонента. З погляду рівня розвитку країн, міжнародної кооперації та інтеграції світове співтовариство поділяють на такі групи:

1. Технологічне ядро: США, Японія, Німеччина, Великобританія.
2. Країни першого технологічного кола: Італія, Канада, Швеція, Голландія, Австрія, Південна Корея та ін.
3. Країни другого технологічного кола: найрозвиненіші країни з точки зору інноваційної складової.
4. Постсоціалістичні країни Східної Європи.
5. Країни СНД.
6. Країни, що розвиваються.

Ці властивості створюють невпевненість і нерівномірність поширення інноваційного продукту, постійно виникають «ніші», у які можуть вбудуватися аутсайдери; складно зберігати позиції лідерства і монополізму в технологічній сфері.

Проте узагальнення історичного досвіду різних країн переконливо доводить, що чинники ефективного відторгнення економічних реформ передусім пов'язані з неспроможністю суспільства забезпечити потік науково-технічних інновацій, опанування та поширення нових технологій. Водночас саме спрямованість суспільства на досягнення технологічного лідерства самоорганізовує його і створює економічні моделі розвинутих країн. Тому ефективний перехід до ринку і реалізація в Україні відомих принципів функціонування розвинутих економік майже неможливі без вирішення проблеми забезпечення умов для технологічних змін та прискорення інноваційного процесу. Такий висновок підтверджується усім попереднім розвитком України у складі колишнього СРСР.

У світовий інноваційний процес колишній СРСР інтегрувався шляхом змагання у воєнному протистоянні двох систем. Завдяки природній обдарованості нашого народу довгі роки вдавалося тримати військовий паритет зі Сполученими Штатами. Але інноваційний процес в СРСР супроводжувався великим перевитрачанням ресурсів у виробництві. Тому він не виконував головної своєї функції — не прискорював зростання добробуту народу. Як такий, що направляє згори централізованими командами він позбавлявся головної своєї опори і носіїв — маси новаторів-підприємців. Тому на низовому рівні управління сформувалося індиферентне інноваційне економічне середовище, яке не сприймало чергові нововведення ініціативних винахідників.

Відомий американський соціолог І. Валерстайн дійшов висновку, що повоенна гегемонія США у світі пов'язана насамперед з поступовою концентрацією енергії нації на удосконаленнях процесу виробництва і технологічних нововведеннях. І, відповідно, у майбутньому гегемонія належатиме тій країні, яка здобуде технологічну перевагу. Підтвердженням цієї тези є успішний розвиток Японії, Південної Кореї, Тайваню та інших "нових індустріальних

країн", де науково-технічний прогрес був з самого початку покладений у фундамент соціоструктурної трансформації.

У 1870 р. Британія була країною — технологічним лідером, яка за рівнем продуктивності праці на 20 % випереджала США та ще більше країни Європи і Японію. Через 20 років Сполучені Штати наздогнали її за рівнем продуктивності та обсягом економіки, але до першої світової війни Британія залишалася найбільшим експортером товарів обробної промисловості і першим постачальником технологічних інновацій для Європи. Ця роль перейшла до США тільки після другої світової війни і, як результат, у 1960 р. їх валовий національний продукт на душу населення перевищував такий показник у Британії, Франції та Німеччині приблизно в 2 рази, СРСР і Італії — в 4 рази, а Північній Кореї та Нігерії — у 40 разів.

Відомо, що в 60-80-х роках виклик світовому лідеру кинула Японія, яка у 1960 р. відставала за показником ВВП на душу населення від США майже у 5 разів, а нині вже зрівнялася з ними. Вирішальну роль в економічному динамізмі Японії відіграла свідомо ставка на максимальні технологічні зміни як фактор виробництва. З табл. 1.1 добре видно, який вклад мав технологічний фактор у темпи зростання виробництва. Жоден з інших зазначених факторів не може конкурувати з технологічними змінами. Але досягти такого становища стихійним шляхом неможливо. Це сталося завдяки свідомій цілеспрямованій науково-технічній політиці уряду. Між іншим, саме японці одними з перших оцінили, переклали і популяризували інноваційну концепцію Й. Шумпетера.

Таблиця 1.1

Індекси обсягів виробництва та окремих його факторів японської обробної промисловості в 1970-1987 рр., реальний вимір (1970=100)*

Рік	Виробництво	Праця	Капітал	Матеріали	Енергія	Технологія
1975	116,57	88,05	125,56	110,58	110,31	260,07
1980	158,22	91,39	193,64	145,09	110,92	398,39
1985	201,67	96,22	263,95	175,16	99,32	576,60
1987	211,31	94,86	297,14	177,08	96,72	686,75

*Складено за: Watanabe C. Substitution of Production Factors to Technology // Research Policy. Vol.21. № 6, 1992.

Чи був японський експеримент випадковістю? Ні, протореним шляхом пішли й інші країни і досягли вражаючих успіхів. Яскравим прикладом інноваційного шляху розвитку стала Південна Корея.

Обсяги "забезпечення" корейського "дива" представлені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Головні показники наукової сфери Південної Кореї

Показник	1971	1976	1981	1986	1988	1988 до 1971 (разів)
Валовий національний продукт, млн вон	3376	13881	45126	83833	123576	36,6
Видатки на науку, млн вон	10,67	60,90	293,13	1523,28	2347,4	220,0
Видатки на науку відносно до ВВП	0,32	0,44	0,65	1,82	1,90	—
Державні видатки на науку, млн вон	7,29	39,18	121,73	289,44	416,2	57,0
Приватні видатки на науку, млн вон	3,38	21,72	171,4	1233,84	1931,2	571,4
Кількість дослідників, чол.	2477	11661	20718	47042	56545	22,8
Кількість дослідників на 1000 населення, чол.	0,08	0,33	0,54	1,33	1,35	—

*Складено за: *Kim L., Dahlman C.J. Technology Policy for Industrialization // Research Policy. Vol. 21. № 5. 1992.*

Як бачимо, зростанню ВВП за 17 років у 36,6 разів відповідає зростання витрат на науку у 220 разів, причому такі витрати в приватному секторі економіки за цей час збільшилися в 571,4, рази. Показник зростання кількості дослідників не піддається інфляції, як гроші, тому його збільшення у 22,8 рази вражає. Таким чином, досвід Південної Кореї переконливо доводить, що економічне "диво" має потужне інноваційне підґрунтя, тобто теорія ендогенного науково-технічного прогресу повністю підтверджується практикою.

Технічний прогрес кардинально змінив склад світової торгівлі. В ній сьогодні пріоритет належить промисловим виробам, виготовленим за допомогою інтенсивного застосування науково-технічних знань. Змінився також зміст концепції порівняльного зиску. Конкурентоспроможність країни на світовому ринку багато в чому стала залежати від її здатності генерувати чи швидко опанувати інновації.

1.3. Сучасні світові тенденції розвитку інновацій

Сучасна ринкова модель економіки базується на інноваційному типі розвитку, для якої характерні:

- інтелектуалізація виробничої діяльності;
- використання високих інформаційних технологій;
- екологічність;
- творчість кадрів;
- добробут населення.

Сьогодні світовий ринок високих технологій становить приблизно 2 трильйони доларів, з яких на США припадає 39 %, Японію — 30 %, Німеччину — 16 %. У світі на одного вченого припадає 10 менеджерів, які відбирають перспективні науково-технічні досягнення, своєчасно патентують винаходи, займаються просуванням наукомістких товарів на ринок. У нашій країні на 10 вчених припадає лише один менеджер.

Результатом інноваційної діяльності є *інтелектуальний продукт*, без якого неможливо створити конкурентоспроможне виробництво та продукцію. Тому найважливішою економічною метою передових компаній і країн є підтримання здатності національної економіки до інноваційного розвитку й ефективного використання найновіших технологій. Цей процес відображається динамікою *показника наукомісткості виробництва*.

Наукомісткість виробництва визначається як відношення витрат на дослідження і розроблення до обсягу продажу. Саме цей показник використовується для класифікації галузей і виробництв за ступенем наукомісткості та для проведення різноманітного аналізу інноваційного процесу. Для віднесення галузі промисловості до наукомісткої названий показник має перевищувати середній рівень.

Необхідність активізації інноваційної діяльності в Україні надзвичайно актуальна. Основними *причинами* цього, на думку більшості вчених, є:

- незавершеність і нелогічність проведених економічних перетворень;
- слабкість ринкових інструментів економіки;
- збереження економічних відносин із зовнішнім світом, що базуються на імпорті високотехнологічного устаткування, машин, товарів народного споживання.

Цей перелік ми можемо доповнити такими обставинами:

- відсутність на всіх рівнях управління систем менеджменту, орієнтованих на підвищення якості продукції, соціальний розвиток, конкурентоспроможність підприємств;
- орієнтація розвитку української економіки не на активізацію інноваційної діяльності, а на чинники виробництва та інвестиції.

При цьому не враховується, що чинники виробництва та інвестиції мають бути не метою функціонування соціально-економічних систем, а засобом активізації інноваційної діяльності та підвищення за рахунок цього темпів економічного зростання.

Заглиблення в проблематику курсу зумовлює необхідність хоча б стислого огляду літературних джерел, що дає можливість визначитися в понятійному апараті щодо інноваційного процесу. Це тим більше важливо, що в даний час ще чітко не сформувався термінологія в галузі інноваційної діяльності.

Так, рекомендується під *науково-технічним прогресом* розуміти розвиток науки і техніки, що проявляється, з одного боку, у впливі науки на рівень техніки і технології, а з іншого — у застосуванні новітніх приладів у наукових дослідженнях (Л.І. Абалкін).

Початкова фаза науково-технічного прогресу відноситься до пізнього Відродження, і особливо суттєвий імпульс він одержав у XVI—XVII ст., коли потреби зростаючого мануфактурного виробництва, розширення мореплавання, торгівлі поклали початок спілці наукової, технічної, винахідницької діяльності.

Основні терміни і поняття: науково-технічний прогрес, теорія «довгих хвиль» М. Кондратьєва, інтелектуальний продукт, наукомісткість виробництва.

Питання до розділу 1:

- 1) Яке місце посідає НТП в теоріях науковців;
- 2) Як визначає інновації Й.Шумпетер;
- 3) Поясніть суть теорії «довгих хвиль» М. Кондратьєва;
- 4) Назвіть основні характеристики сучасної ринкової моделі економіки, яка базується на інноваційному типі розвитку;
- 5) Вкажіть причини необхідності активізації інноваційної діяльності в Україні.

Тема 2. Інноваційний менеджмент в системі управління організацією

2.1. Суть і завдання інноваційного менеджменту

2.2. Сутність сфери інноваційної діяльності

2.3. Система класифікації інновацій

2.4. Життєвий цикл інновацій

2.1. Суть і завдання інноваційного менеджменту

«Інноваційний менеджмент» - самостійна галузь управлінської науки та професійної діяльності, яка спрямована на формування й забезпечення умов інноваційного розвитку будь-якої організації.

Як наука і мистецтво управління, інноваційний менеджмент базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, серед яких визначальними є закони та закономірності динамічних систем, принципи, функції, форми й методи цілеспрямованої діяльності людей у процесі управління цими системами.

Як вид діяльності та процес прийняття управлінських рішень інноваційний менеджмент являє собою сукупність процедур, що утворюють загальну схему управління інноваційним процесом. Ця сукупність складається з відповідних функцій управління, кожна з яких розпадається на окремі види роботи (етапи), що пов'язані з багатогранною діяльністю підприємства і виконуються у відповідній послідовності. Склад функцій і завдань управління може бути регламентованим залежно від рівня керованої системи (економіка в цілому, галузь виробництва, корпорація, фірма чи окремий інноваційний проект) та умов її функціонування.

Інноваційний менеджмент як апарат управління інноваціями передбачає створення певної ієрархічної організаційної структури, до складу якої входять спеціалізовані підрозділи управління, керівники різних рівнів, які наділяються повноваженнями на прийняття та реалізацію відповідних управлінських рішень і несуть відповідальність за їх результати.

Інноваційний менеджмент у загальному вигляді — це складний механізм дії керуючої системи, яка створює для інноваційного процесу та інноваційної діяльності сприятливі умови й можливості для розвитку і досягнення ефективного результату.

В умовах нашої країни, коли відбувається реформування відносин власності і стимулювання розвитку підприємництва, коли нововведення стали неодмінною складовою всіх структур, від органів державної влади до середніх і малих підприємств, використання наукових методів інноваційного управління стає важливим чинником

розвитку країни, її виживання, конкурентоспроможності та комерційного успіху будь-якої організації і на світовому рівні. Саме інноваційний менеджмент як система управління, призначений для вирішення незадовільних ситуацій при управлінні змінами, орієнтованих на розвиток суспільства та задоволення його потреб.

Як система управління інноваційний менеджмент складається з двох ланок, або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) і керованої підсистеми (об'єкта управління). Суб'єктом управління в інноваційному менеджменті можуть бути менеджери і спеціалісти різного рівня залежно від об'єкта управління. Об'єктом управління в інноваційному менеджменті можуть бути інноваційні процеси, інноваційна діяльність, інновації, економічні відносини між учасниками ринку інновацій. Зв'язок суб'єкта управління з об'єктами відбувається за допомогою руху інформації. Цей рух інформації являє собою сам процес управління, тобто процес розроблення і здійснення керуючої дії суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм керуючого впливу включає збір, обробку і передавання необхідної інформації та прийняття відповідних рішень.

Інноваційному менеджменту, як і будь-якій іншій системі притаманні такі якості:

- взаємозв'язок і взаємодія всіх компонентів системи;
- цілісність, узгодженість і синхронність у часі,
- узгодженість з місією і цілями організації;
- адаптивність, гнучкість до змін середовища;
- автономність елементів організаційної структури, функцій управління;
- багатофункціональність і багатоаспектність, що реалізується через здатність до переналагодування, переорієнтації,
- оновлення відповідно до змін середовища.

Інноваційний менеджмент — це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів і форм управління інноваційною діяльністю конкретного об'єкта управління з метою одержання найоптимальнішим шляхом економічних результатів цієї діяльності. Управління інноваційною діяльністю підприємства передбачає:

- розроблення інноваційних цілей розвитку;
- створення системи інноваційних стратегій;
- аналіз зовнішнього середовища з урахуванням невизначеності та ризику;
- аналіз інноваційного потенціалу фірми;
- оцінку ситуації на ринку;
- пошук інноваційних ідей, ліцензій, ноу-хау;
- прогноз ситуації на ринку;

- формування інноваційного та інвестиційного портфеля, розроблення проектів;
- планування та організацію наукових розробок, їх упровадження у виробництво;
- удосконалення організаційних структур управління;
- управління персоналом;
- оцінку ефективності інноваційної діяльності;
- процедуру прийняття управлінських рішень;
- вивчення ринкової кон'юнктури, інноваційної діяльності конкурентів;
- дослідження ринку для нових продуктів і технологій (ємність ринку, умови й еластичність попиту тощо);
- прогнозування діяльності, характеру та стадій життєвого циклу нової продукції (на цій підставі приймаються рішення про розміри виробничих потужностей, обсяги капіталовкладень);
- дослідження ресурсів, необхідних для проведення інноваційних процесів;
- аналіз ризиків інновацій, визначення методів їх мінімізації;
- розробку варіантів кооперації в науково-дослідній сфері з конкурентом;
- вибір організаційної форми створення, освоєння й розміщення на ринку нових товарів (моніторинг інноваційного проекту, внутрішній або зовнішній венчур);
- оцінку ефективності інвестиційного проекту;
- дослідження доцільності та планування найадекватнішої форми передавання технології в процесі створення, освоєння, розміщення на ринку (ліцензії, трансфери, науково-технічне співробітництво).

Основними цілями інноваційного менеджменту є:

- 1) забезпечення довгострокового функціонування інноваційного процесу на основі ефективної організації всіх його складових елементів і систем;
- 2) створення конкурентоспроможної інноваційної продукції, технологій найбільш ефективним і оптимальним шляхом.

Відповідно до цілей формуються завдання інноваційного менеджменту, основними з яких є такі:

- Розробка стратегічної інноваційної політики і механізмів її реалізації.
- Формування стратегічних, довго- і короткострокових цілей інноваційної діяльності.
- Розроблення планів, програм, проектів та їх виконання.
- Створення організаційно-виробничої структури і структури управління інноваційною діяльністю.

- Планування організації процесів розроблення інновацій (інноваційного процесу).
- Спостереження (контроль) за виконанням етапів, стадій інноваційного процесу в часі та синхронізацією всіх видів діяльності.
- Підбір і розміщення кадрів, створення творчої атмосфери та мотивації інтелектуальної праці.
- Комплексне формування та використання інноваційного потенціалу підприємства.
- Організація і кооперація інноваційних програм, прискорення їх розроблення;
- Створення тимчасових цільових груп для комплексного вирішення інноваційних проблем — від ідеї до серійного виробництва продукції.
- Спостереження й оцінка світових тенденцій науково-технічного розвитку.

2.2. Сутність сфери інноваційної діяльності

Слово “innovation” утворене з латинського “новація” (новизна, нововведення) і англійського префікса “in”, що означає “в”, “введення”. Отже, у перекладі з англійської “інновація” означає “введення нового, відновлення”.

Поняття “інновація” вперше було введено австрійським економістом Йозефом Шумпетером (1883-1950), в його книзі “Теорія економічного розвитку” (1912), де цей термін називався “нова комбінація”. Під цим поняттям він розумів іншу якість засобів виробництва, яка досягається не шляхом дрібних поліпшень старого устаткування чи наявної організаційної системи, а з’являється поруч з ними, через введення нових засобів виробництва чи систем його організації. В подальших роботах Шумпетер замінює термін “нова комбінація” на “інновація”.

Необхідно відмітити, що на сьогоднішній день в економічній літературі відсутній єдиний підхід до розуміння сутності інновацій.

В сучасному розумінні **інновація** – це використання в тій чи іншій сфері громадській діяльності (виробництві, економіці, правових і соціальних відносинах, науці, культурі, освіті та ін.) результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, спрямованих на удосконалення соціально-економічної діяльності.

В світі найбільш поширені два підходи до щодо визначення поняття “інновація”:

Статичний - інновація виступає як “інновація-продукт”, коли інновація являє собою результат інноваційного процесу у вигляді

нової техніки (продукції), технології, нового методу, що впроваджені на ринку.

Динамічний - коли інновація являє собою “інновацію-процес”, коли в динаміці розглядається процес впровадження нових виробів, технологій, принципів замість існуючих.

Крім того, інновацію іноді сприймають як систему або як зміну.

Визначення терміну “інновація” потребує відокремлення найбільш загальних ознак, притаманних цьому терміну, а саме:

- 1) новизна, тобто об’єкт, що виступає в якості інновації, повинен бути новим порівняно з іншими аналогічними об’єктами, та мати властивості і якості, яких немає у аналогів;
- 2) широка сфера виникнення, тобто інноваційні об’єкти можуть виникати в самих різних варіаціях (нові продукти, нові технології, нові рішення в сфері організації, фінансів, соціальної сфері і т.і.);
- 3) орієнтація на прогресивний розвиток, на досягнення позитивного ефекту у разі його використання.

Таким чином, інновація як економічна категорія виконує наступні функції, що відображають її роль в економічній системі:

- відтворюючу,
- інвестиційну,
- стимулюючу.

Інновація являє собою важливе джерело фінансування розширеного відтворення. Це пов’язано з тим, що доходи, отримані від продажу нововведення на ринку формують прибуток, що може виступати джерелом фінансових ресурсів і одночасно мірою ефективності інноваційного процесу. Отримання прибутку від реалізації нововведень та використання його в якості джерела фінансових ресурсів і може бути визначено як зміст відтворюючої функції.

Прибуток, отриманий від реалізації інновацій, може бути використаний за різними напрямками, в тому числі і в якості капіталу, призначеного для отримання нового прибутку. В цьому полягає інвестиційна функція інновацій.

Отримання підприємцем прибутку від за рахунок реалізації прогресивного нововведення слугує стимулом до здійснення нових інновацій. (стимулююча)

В Законі України “Про інноваційну діяльність” що був прийнятий 4 липня 2002 року, введені основні категорії та поняття, що широко живаються в інноваційній діяльності, а саме:

інновації - це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру

та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

інноваційний продукт є результатом виконання інноваційного проекту і науково-дослідною і (або) дослідно-конструкторською розробкою нової технології (в тому числі - інформаційної) чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії і відповідає таким вимогам:

1) він є реалізацією (впровадженням) об'єкта інтелектуальної власності (винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, селекційного досягнення тощо), на які виробник продукту має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва) чи одержані від власників цих об'єктів інтелектуальної власності ліцензії, або реалізацією (впровадженням) відкриттів. При цьому використаний об'єкт інтелектуальної власності має бути визначальним для даного продукту;

2) розробка продукту підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень;

3) в Україні цей продукт вироблено (буде вироблено) вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншим аналогічним продуктом, представленим на ринку, він є конкурентоздатним і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

інноваційна продукція - нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають наступним вимогам:

1) вона є результатом виконання інноваційного проекту;

2) така продукція виробляється (буде вироблена) в Україні вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншою аналогічною продукцією, представленою на ринку, є конкурентоздатною і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

Інноваційна продукція може бути результатом тиражування чи застосування інноваційного продукту. Інноваційною продукцією може бути визнано інноваційний продукт, якщо він не призначений для тиражування.

інноваційний проект - комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції;

пріоритетний інноваційний проект - інноваційний проект, що належить до одного з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, затверджених Верховною Радою України;

інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк,

технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) - підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг;

інноваційна інфраструктура - сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

Об'єктами інноваційної діяльності є:

- інноваційні програми та проекти,
- нові знання та інтелектуальні продукти,
- виробниче обладнання та процеси,
- інфраструктура виробництва і підприємництва,
- організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери,
- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки,
- товарна продукція,
- механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів.

2.3. Система класифікації інновацій

Інновації не є однорідними, кожна з них має свої специфічні якісні характеристики, що визначають ступінь впливу на господарський розвиток. Внаслідок цього виникає необхідність класифікації інновацій. Різні автори економічної теорії технологічних змін класифікували їх за різними ознаками. Наведемо деякі з них.

Першу класифікацію надав Й.Шумпетер. Він відокремлює 5 типів інновацій:

1) виробництво невідомого споживачам нового продукту чи продукту з якісно новими властивостями з якими споживачі недостатньо знайомі (продуктова або товарна інновація);

2) впровадження нового засобу виробництва, в основу якого не обов'язково покладено нове наукове відкриття, а може бути

застосований новий підхід до комерційного використання продукції (технологічна або процесна інновація);

3) освоєння нового ринку збуту товарів або послуг незалежно від того, існував цей ринок раніше, чи ні (ринкова або збутова інновація);

4) залучення нових джерел сировини та напівфабрикатів, незалежно від того, існували ці джерела раніше, чи ні (сировинна інновація);

5) введення нових організацій та інституційних форм (організаційна інновація), наприклад, створення монопольного стану чи послаблення монопольного положення іншого підприємства.

Окрім цих 5-ти типів інновацій деякі вчені (Я.Ван Дайн, І.Мілендорфер, К.Перес-Перес та ін.) запропонували виділити інфраструктурну інновацію. Це інновації, які мають місце в інфраструктурних галузях: транспорті, зв'язку, інституційних формах поєднання науки й виробництва, освіті, соціальній політиці та ін. Суть даного виду інновацій полягає в тому, що базові інновації сьогодні не можуть існувати ізольовано в певному виробництві. Вони стають можливими тільки тоді, коли відповідних змін зазнають і супутні інфраструктурні галузі. Яскравий приклад цьому - інформаційні технології.

В іноземних країнах більшість інфраструктурних інновацій пов'язано з програмним забезпеченням комп'ютерів та систем, з транспортними організаційно-управлінськими інноваціями. Так, в процесі конкуренції "Люфтганзи" з автотранспортом в Німеччині в салонах літаків створено комп'ютерні салони з ІНТЕРНЕТ. Це дає можливість під час польоту працювати і підтримувати зв'язок із своєю фірмою.

Г.Менш розділяв інновації за їх функціями на "базові", "поліпшуючі" та "псевдоінновації".

Базові – це нововведення, які забезпечують створення нових галузей промисловості та нових ринків.

Поліпшуючі – це радикальні удосконалення базових існуючих виробництв, вони не зачіпають основну технологічну схему, але покращують якість предмета або незначно змінюють елементи технологічного процесу у цілях економії певних ресурсів.

Псевдоінновації – це нововведення, які принципово не змінюють техніко-економічний рівень виробництва, тобто не є ні базовими, ні поліпшуючими, вони передбачають зміни під впливом короткострокових коливань споживчих вимог.

Як приклад, може бути наведений персональний комп'ютер (базова інновація), що замінив велику електронно-обчислювальну техніку при виконанні обчислювальних робіт. Вдосконалення якісних характеристик персонального комп'ютера (інкрементальна продуктова

інновація) - це збільшення обсягів пам'яті, швидкодії тощо - тобто, перехід до більш сучасних моделей (від IBM-386 до IBM-486, а потім до Pentium і т.ін.). Дана інновація - покращуюча.

Використання персонального комп'ютера з периферією в якості поліграфічного обладнання для виконання текстових і друкарських робіт — це радикальна продуктова інновація; що належить до базових. В даному випадку він замінює друкарську техніку, поліграфічне обладнання. Це свого роду переворот в організації поліграфічної справи.

Переворотом на кіноринку було використання комп'ютерної техніки для створення візуальних анімаційних кіноефектів, а також комп'ютерних ігор. Виникла нова галузь кіно, що конкурує з художнім фільмом. З моменту її виникнення (в 1993 р. Джеймс Камерон разом з партнерами створив фірму «Digital Domain», що розробляла для кінотовиробництва спеціальні візуальні комп'ютерні ефекти) до моменту всесвітнього визнання пройшло тільки три роки. Зараз ця фірма відома як одна з провідних в галузі візуальних ефектів, а також виробництва електронних та комп'ютерних іграшок. В ній працюють понад 350 добре оплачуваних художників, дизайнерів, інженерів і техніків. Дана інновація започаткувала нову сферу діяльності, якої раніше взагалі не було. Її названо «Cultural Products Industry» (суміш Голівуду і Силіконової долини). Дана галузь має великий успіх у споживачів, великі перспективи розвитку. Це теж базова інновація, коли комп'ютерна техніка використовується в новій якості.

Таким чином, одна базова інновація викликала до життя пакет базових інновацій, кожна з яких в подальшому вдосконалюється, покращується і призводить до нових базових і покращуючих інновацій в різних галузях економіки. Спостерігається процес дифузії.

2.4. Життєвий цикл інновацій

Й.Шумпетер підкреслював комплексність та динамічність інноваційної системи, тому інновація повинна розглядатись в контексті інноваційної діяльності. Під ***інноваційною діяльністю*** розуміється діяльність по доведенню науково-технічних ідей, винаходів, розробок до результату, придатного до практичного застосування.

Комплексність інноваційної системи витікає з визначення, що інновація об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво і управління.

Динамічність полягає у необхідності вивчення інноваційної діяльності тільки з позицій теорії життєвих циклів, стадій їх розвитку. Можна визнати два види життєвих циклів інновацій: “цикли

створення” та “цикли реалізації” інновацій, які суттєво відрізняються за своєю структурою.

Інноваційний процес – це послідовний ланцюг дій, в ході яких інновація визріває від ідеї до конкретного продукту, технології, структури або послуги та втілюється в господарській практиці і громадській діяльності.

Основою інноваційного процесу – є процес створення та засвоєння нових технологій. Цей процес потребує, як правило фундаментальних досліджень спрямованих на отримання нових знань про розвиток і закони природи та суспільства.

Модель інноваційного процесу має циклічний характер “наука – техніка – виробництво”.

Процес реалізації інновації прийнято називати *інноваційним процесом*. Це загальне визначення, але не повне, тому що воно не розкриває внутрішню структуру й специфічні особливості складного процесу якісного перетворення інновацій. Найбільш складним і багатоетапним є інноваційний процес реалізації продуктивних (оновлення продукції) і технологічних (оновлення технології) новацій. Саме при його реалізації найбільш повно проявляються особливості й труднощі, з якими зіштовхуються підприємства – виробники продукції.

Як було відзначено, в інноваційній сфері використовуються два поняття «інновація-продукт» і «інновація-процес». Основна їх розбіжність полягає в тому, що в першому випадку основна увага приділяється процесу створення нововведення, у другому – процесу його реалізації.

Кожний із процесів має свій життєвий цикл (ЖЦ) (табл. 2.1). З метою розрізнити два цикли – внутрішні інтервали ЖЦ «інновації-продукту» прийнято називати фазами, а етапи ЖЦ «інновації-процесу» – стадіями.

Інноваційний процес можна визначити як процес перетворення нових наукових знань в інновацію. Інакше кажучи, інноваційний процес являє собою життєвий цикл інновацій, тобто послідовність робіт із всього циклу інноваційних перетворень (інакше – інноваційному циклу), і містить етапи створення, освоєння й промислової реалізації інновацій.

Таблиця 2.1.

Життєві цикли інновацій

«Інновація-продукт»	«Інновація-процес»
1. Фаза «наука». На цій фазі: – проводять фундаментальні дослідження; – розробляють теоретичні підходи до вирішення даної проблеми. Цим займаються академічні інститути, вищі навчальні заклади, галузеві спеціалізовані інститути та лабораторії. 2. Фаза «дослідження». На цій фазі: – проводять прикладні дослідження; – здійснюють експериментальні дослідження; – розробляють експериментальні моделі. Цим займаються наукові інститути та заклади, малі венчурні підприємства. 3. Фаза «розробка». На цій фазі: – визначають технічні характеристики нової продукції, розробляють інженерно-технічну документацію та конструюють новий продукт; – створюють дослідні зразки; – розпочинають експериментальне виробництво нового продукту. Роботи на цьому етапі виконуються в спеціалізованих лабораторіях, дослідних виробництвах, конструкторських бюро, науково-дослідних підрозділах великих промислових підприємств. 4. Фаза «виробництво». На цій фазі провадять: – технічну й організаційну підготовку виробництва (матеріально-технічне забезпечення, створення допоміжних матеріалів, напівфабрикатів); – масове виробництво. Цей етап здійснюється безпосередньо на підприємстві. 5. Фаза «споживання». Ця фаза охоплює: – збут продукції; – задоволення попиту споживача.	1. Стадія «зародження»: усвідомлення потреби, пошук або розробка нововведення. 2. Стадія «освоєння»: впровадження, випробовування, внесення необхідних змін. 3. Стадія «дифузія»: поширення нововведення, тиражування. 4. Стадія «рутинізація»: реалізація нововведення в стабільні (стійкі) показники виробництва (експлуатації).

Інноваційні процеси, що забезпечують перехід від одного якісного стану об'єкта до іншого (більш високого), вимагають витрат ресурсів, тобто інвестицій і часу. Для ефективної реалізації інноваційних процесів і в цілому інноваційної діяльності суб'єктів ринкової економіки необхідна наявність ринків капіталу (інвестицій), новацій, інжинірингу й розвинутої інноваційної сфери.

Часто для пояснення циклічності інноваційного процесу використовують модель стадій технологічних змін, що була розроблена Г.Роседжером (див. рис. 2.1).

Ця модель виглядає як кібернетична модель зі зворотнім зв'язком по кожному з елементів та стадій науково-технічного циклу. Ще цю модель називають інноваційним ланцюгом. Проте даний ланцюг є ідеальною моделлю, а в реальному житті часто трапляється, що етапи не пов'язані між собою, бо ланцюг рветься в часі і просторі.

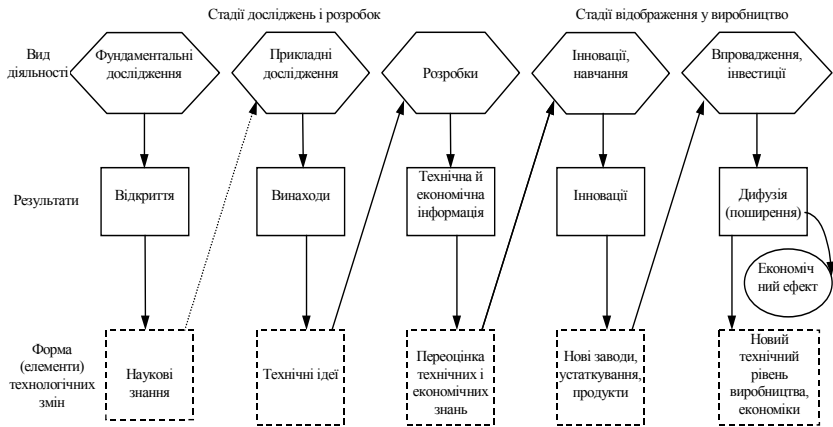

Рис. 2.1. Модель стадій технологічних змін Г.Роседжера

Наприклад, світовий досвід показує, що 90% фундаментальних досліджень мають від'ємний результат. А з 10%, що zostалися, не всі мають практичне застосування. Крім того, багато відкриттів сталося випадково, вони не передбачалися планами досліджень. На стадії впровадження нових технологій у виробництво цей ланцюг також часто рветься. Наприклад, із кожних 10000 нових продуктів, що створюються в американській економіці за рік, 8000 швидко покидають ринок, а з 2000, що залишилися, тільки 100 продуктів забезпечують їх виробникам значну технічну перевагу та комерційний успіх. Саме з цих причин неможливо бути впевненим, що зробивши інвестиції на будь-якій стадії циклу ми досягнемо позитивного результату на наступному етапі. Тому сучасне управління інноваційним процесом спрямоване на створення умов для масового пошуку, результативних шляхів технологічних змін і швидкої підтримки позитивних знахідок¹.

¹ Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. – К: Заповіт, 1996. – с..42

Основні терміни і поняття: інноваційний менеджмент, інновація, інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інноваційна продукція, інноваційний проект, пріоритетний інноваційний проект, інноваційне підприємство, інноваційна інфраструктура, псевдо інновації, інноваційний процес.

Питання до розділу 2:

- 1) Вкажіть основні цілі та завдання інноваційного менеджменту;
- 2) Назвіть об'єкти і суб'єкти інноваційної діяльності;
- 3) Класифікація інновацій за Й.Шумпетером;
- 4) Класифікація інновацій за Г.Меншем;
- 5) Охарактеризуйте етапи життєвих циклів інновацій.

Тема 3. Управління інноваційної діяльністю підприємства

3.1. Сутність та складові елементи інноваційної політики підприємства

3.2. Планування інновацій

3.3. Розроблення інноваційної стратегії

3.4. Види інноваційних стратегій та їх співвідношення

3.5. Методи управління вибором інноваційних стратегій підприємства

3.6. Організація інновацій

3.1. Сутність та складові елементи інноваційної політики фірми

Інновація – основа економічного розвитку системи. Це положення справедливе для систем різних рівнів, до яких належить як суспільство в цілому, окремі держави й їхні провідні галузі, так і підприємства. Аби інновації були ефективними, вони мусять бути керованими, і саме вони є прерогативою інноваційної політики.

На рівні держави розробляється державна інноваційна політика, яка відображає ставлення держави до інноваційної діяльності, визначає мету, напрями, форми діяльності органів державної влади в галузі науки, техніки й реалізації їхніх досягнень.

Підприємство формує власну інноваційну політику, орієнтуючись на державну інноваційну політику яка визначає пріоритетні напрями розвитку НТП й забезпечує їх підтримку, власні інтереси й ресурсні можливості, потреби ринку (рис. 3.1).

Інноваційна політика підприємства передбачає об'єднання мети технічної політики та політики капіталовкладень і спрямована на впровадження нових технологій та видів продукції.

Її розробка передбачає визначення мети і стратегій його розвитку на найближчу й подальшу перспективи, виходячи з оцінки потенційних можливостей підприємства й забезпеченості його відповідними ресурсами.

Таким чином, основними складовими інноваційної політики підприємства є цілі та стратегії його розвитку. Стратегічні інноваційні цілі, як правило, не мають кількісної характеристики. Вони формулюються у вигляді декларацій про інноваційні наміри, з яких формується підприємницька концепція підприємства, визначаються її базові й функціональні стратегії, що надають змогу її реалізувати, й розробляється формальна система забезпечення оперативних планів. Постановка й формулювання стратегічних цілей є вихідною базою для

вибору й розробки стратегій, що забезпечують їх реалізацію.

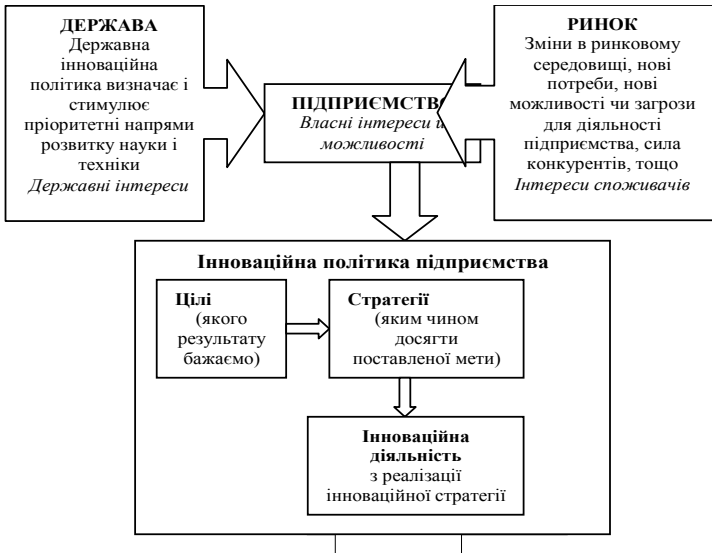

Рис.3.1. Складові елементи інноваційної політики

Стратегія в загальному вигляді – це пошук найбільш результативних варіантів вводу в дію ресурсів (капіталу, робочої сили) відповідно до головних цілей підприємства й з урахуванням ситуації на ринку, як на даний момент, так і очікуваної. Стратегія передбачає розробку обґрунтованих дій і правил (програм, проектів) досягнення поставлених цілей, зважаючи на науково-технічний потенціал підприємства та його ринково-збутові можливості.

3.2. Планування інновацій

Планування є однією з основних складових системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Як елемент системи інноваційного менеджменту планування являє собою відносно самостійну підсистему, яка охоплює сукупність спеціальних інструментів, правил, структурних органів, інформаційних потоків і процесів, спрямованих на підготовку і виконання планів.

Планування інновацій – це система розрахунків, направлена на вибір і обґрунтування цілей інноваційного розвитку підприємства та підготовку рішень, необхідних для їх безумовного досягнення.

Планування інновацій на підприємстві має ряд принципів, які встановлюють загальні правила проектування та ефективного

функціонування цієї підсистеми в інноваційній діяльності:

- 1) Єдність науково-технічних, соціальних та економічних завдань розвитку – планування інновацій на підприємстві повинно бути направлене на забезпечення єдності і гармонії в науково-технічному, виробничому, економічному та соціальному розвитку;
- 2) Наукове обґрунтування та оптимальність рішень – планування повинне базуватися на основі законів і тенденцій науково-технічного та економічного розвитку, враховувати об'єктивні умови та риси конкретного підприємства;
- 3) Домінування стратегічних аспектів комплексності, гнучкості та еластичності – цей принцип впливає з довгострокового характеру результатів, тривалого циклу здійснення інновацій та їх значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Комплексність планування інновацій означає системну повязаність всіх розроблюваних на підприємстві планів, так як система планування інновацій включає підготовку різноманітних по цільовій направленості, рівню розробки і змісту планів. Принцип гнучкості та еластичності планування інновацій означає необхідність динамічної зміни планів у випадку відхилень у ході роботи або зміни зовнішніх та внутрішніх факторів.
- 4) Бюджетна збалансованість – реалізується складанням в усіх сферах і на всіх рівнях підприємства матеріальних, трудових, фінансових та інших видів балансів.
- 5) Неперервність планування - цей принцип реалізується через послідовність і взаємозв'язок планів різної довготривалості та здійснення планових розрахунків з урахуванням змін умов і відхилень, що виникають.

Система планування інновацій на підприємствах включає комплекс різноманітних планів, направлених на здійснення основних функцій і завдань планування та взаємодіючих один з одним.

Види планів розрізняють:

- За цілями – довгострокове (більше 5 років), середньострокове (1-5 років), короткострокове (до 1 року).
- За рівнем планування – організація в цілому, підрозділ, проект, окремий виконавець.
- За предметом планування – НДДКР, виробництво, збут, постачання та ін.
- За цільовою орієнтацією – стратегічне, оперативне.

За визначенням Ф. Котлера, **стратегічне планування** — це управлінський процес створення і підтримки стратегічної відповідності між цілями фірми, її потенціальними можливостями і шансами у сфері маркетингу. Стратегічне планування можна розглядати як систему дій і рішень, що приймаються на верхньому

ієрархічному рівні управління з метою розробки стратегічного плану на певну перспективу, який містить конкретні кроки з реалізації стратегічних цілей і завдань організації. Процес стратегічного планування спирається на результати виконання попередніх стадій інноваційного менеджменту — аналізу та прогнозування інноваційного розвитку підприємства. при цьому проводяться глибокі маркетингові дослідження, масштабні прогнозні розробки, оцінка сильних та слабких сторін організації, ризиків та факторів успіху.

Оперативне планування інновацій має за мету пошук і погодження найбільш ефективних шляхів та засобів прийнятої стратегії розвитку інноваційних підприємств. Воно передбачає формування продуктово-тематичного портфелю підприємства, розробку календарних планів, складання бізнес-планів по окремих проєктах, виконання розрахунків необхідних ресурсів та визначення джерел їх покриття. Оперативне планування інновацій має за мету реалізацію потенціалу організації у формі досягнутого прибутку, доходів, об'ємів реалізації тощо.

Наукові дослідження і розробки, як і план розвитку, перебувають під впливом як стратегічного, так і оперативного управління. Будь-яка господарська одиниця фірми може використовувати результати досліджень і розробок з метою вдосконалення своїх продуктів, розробки нових ідей згідно з поточним виробництвом. З іншого боку, упровадження інновацій на основі стратегічного плану виводить організацію в зовсім нову сферу бізнесу. План інновацій містить перелік і характеристику нововведень, які плануються до упровадження на підприємстві, і охоплює такі заходи:

- Створення, освоєння нових продуктів або модифікація, підвищення якості існуючих видів продукції і послуг.
- Упровадження прогресивних технологій, комп'ютеризація, комплексна автоматизація виробництва.
- Удосконалення організації виробництва, праці й управління.
- Науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки.

План інновацій також відображає рівень технічного розвитку виробництва, зокрема: стан засобів виробництва; рівень прогресивності технологій, що застосовуються; якісні та структурні зміни «портфелю» продукції (наприклад, питома вага нової продукції); матеріаломісткість виробництва; продуктивність праці.

3.3. Розроблення інноваційної стратегії

Стратегічне управління інноваціями є складовою інноваційного менеджменту. Воно вирішує широкий спектр питань планування та реалізації інноваційних проєктів і програм, які розраховані на якісні зміни в діяльності організації на ринку, виробництві або соціальній

сфері підприємства (організації).

Стратегія — це сукупність усіх дій управлінського характеру, спрямованих на зміцнення позицій організації (підприємства, корпорації) і задоволення споживачів, які сприяють досягненню місії та цілей організації. Стратегія — це комплексний план, що орієнтує організацію не на сьогоднішній день, а на перспективу. Метою стратегії є забезпечення не стільки поточного успіху, скільки прискореного постійного розвитку організації в умовах конкуренції, лідерства на ринку.

Розробляючи інноваційні стратегії, необхідно врахувати такі їх особливості:

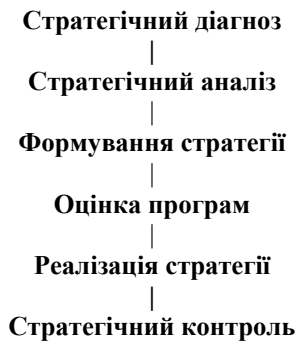
1) Стратегії підприємств перебувають під впливом змін у навколишньому середовищі. Вони можуть самі формувати ці зміни своїм активним впливом або відгукнутися у формі реакції (стратегії пристосовування). Зміни навколишнього середовища можуть бути такими, що вже наступили, або ще тільки очікуються.

2) Стратегії дають можливість встановити, яким чином можна ввести в дію наявний потенціал з урахуванням існуючих і очікуваних у майбутньому сильних та слабких сторін з тим, щоб виконати наміри підприємства.

3) Стратегії підприємства дають лише загальний напрям, за яким розвивається підприємство. Тому вони мають доповнюватися заходами тактичного порядку.

4) Мета стратегій підприємства — формування стійкого потенціалу успіху з урахуванням його переваг перед конкурентами.

Зазначені особливості відображаються в технології їхнього розроблення та оцінювання. У загальному вигляді порядок розроблення інноваційної політики підприємства, тобто її технологію можна подати таким чином:

Й. Шумпетер взагалі менеджмент визначав таким чином:

“Звичайний план є надійним, бо базується на речах добре відомих з досвіду, новий же має виходити з передбачень, які існують тільки в уяві: Це зовсім різні речі: йти за новим планом – значить будувати дорогу, керуватися звичайним – йти існуючою дорогою”².

Стратегічне планування фірми має дати відповідь на такі основні запитання: “Чим ми займаємося сьогодні і що ми хочемо робити в майбутньому?”, та “Що треба робити, для того щоб наша фірма стала такою, якою ми її хочемо бачити в майбутньому?”. Даючи відповідь на ці питання, керівники-менеджери аналізують дані та факти за попередній період, вивчають сучасний стан і виробляють план дій на майбутнє.

Невизначеність зовнішніх факторів зумовлює адаптивний характер стратегічного планування. Це означає, що план не може бути складений раз і назавжди, а повинен бути гнучким і мати непередбачувані можливості й засоби реагування на зміну обставин чи на виявлені прорахунки в цьому плані.

Таким чином, **стратегічний план** – це передбачувана здатність фірми до змін своєї організації та реакції на випадки зовнішніх змін.

Стратегічний план узгоджений з так званими **елементами стратегічного вибору**. Всього таких елементів п’ять: генеральна ціль фірми, основні цілі, стратегії, завдання та програми.

Генеральна ціль, чи місія, фірми є першим кроком стратегічного планування технологічних змін. Нею може бути, наприклад, обрання певної ніші на ринку. Прикладом генеральних цілей є конкретні потреби суспільства, які має намір задовольнити фірма. Місією фірми дуже важливо обговорювати колективно і за можливістю використовувати імітаційне моделювання поведінки фірми.

Основні цілі конкретизують генеральну ціль з точки зору економічних показників діяльності підприємства. Ними можуть бути характеристики очікуваного прибутку на капітал, розмір дивідендів, параметри валових доходів фірми та мінімально допустимого рівня отриманого доходу.

Основні цілі визначають зміст **стратегії фірми**. Стратегія фірми складається з 3-х стадій. На першій стадії фірма намагається досягти своїх цілей за допомогою традиційної продукції. Друга стадія пов’язана з намаганням розширити ринок збуту своєї продукції за рахунок іноземних ринків чи модернізованих змінних якостей інших товарів. Третя стадія – це впровадження нових продуктів у виробництво та створення нових ринків попиту на неї. Виділення цих трьох стадій не означає, що вони будуть використовуватись послідовно. Найчастіше використовується паралельна реалізація цих

² Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.- 1982.- с. 180

стадій у часі.

Стратегія визначають **завдання** щодо її здійснення. Кожне завдання складається з економічних показників підприємств, яких треба досягти для реалізації стратегії.

Програми є засобом реалізації різних стратегій. Вони складаються з сукупності окремих проектів та робіт, які зорієнтовані на виконання однієї.

3.4. Види інноваційних стратегій та їх співвідношення

Коли ми розглядаємо інноваційну стратегію підприємства, технологічні зміни є складовою оточуючого підприємство середовище, а ресурси технологічних змін розуміють як вхідні параметри. Це може бути куплена ліцензія, запозичена технологія чи продукт, копіювання організаційних чи збутових нововведень. Найбільш досконали класифікацію видів інноваційної стратегії підприємства дає Х. Фріман. Він розрізняє **шість типів інноваційної стратегії** підприємства:

- 1) наступальна;
- 2) захисна;
- 3) імітаційна;
- 4) залежна;
- 5) традиційна;
- 6) «за нагодою».

Наступальна інноваційна стратегія охоплює: активні НДДКР, орієнтовані на маркетинг; стратегію злиття; стратегію придбання. Наступальні стратегії звичайно потребують кредитних інвестицій, отже, більше використовуються на підприємствах, що мають достатньо високий фінансовий потенціал, кваліфікований склад менеджерів і творчого науково-технічного потенціалу.

Наступальна чи агресивна інноваційна стратегія пов'язана з прагненням фірми досягти технічного та ринкового лідерства шляхом створення та впровадження нових продуктів. Така стратегія передбачає:

- 1) щільний зв'язок фірми зі світовими досягненнями науки й технології;
- 2) пряму залежність від наукових розробок, що фінансуються та здійснюються самою фірмою;
- 3) можливість фірми швидко реагувати та пристосовуватися до нових технологічних можливостей.

При реалізації наступальної стратегії головну роль відіграє спеціальний підрозділ фірми, що займається дослідженнями та розробками. Така стратегія дає можливість фірми користуватись новою технологією набагато раніше, ніж це зроблять її конкуренти. А

при патентному захисті нової технології утворюється тимчасова монополія на прибуток інноватора.

Прикладами наступальної інноваційної стратегії були виробництво телевізорів, нейлону, напівпровідників.

Але наступальна інноваційна стратегія є досить ризиковою, тому більшість фірм, що можна віднести до високоінноваційних дотримуються захисної стратегії.

Захисна інноваційна стратегія відбиває реакцію підприємства на дії конкурентів і пов'язана з опануванням нової технології і завдяки їй виходом на нові ринки.

Захисна стратегія вимагає від фірми:

- 1) високої мобільності;
- 2) приділяти багато уваги навчанню свого персоналу та рекламі;
- 3) високої наукомістності та значних зусиль дослідників;
- 4) приділяти багато уваги аналізу досягнень й помилок фірм партнерів;
- 5) просувати на ринок свою продукцію шляхом надання технічного обслуговування та сервісу.

Найважливішим фактором для здійснення захисної стратегії є придбання патентів. Фірми-захисники є споживачами патентів і постачальниками прибутків для фірм-“форвардів”.

Імітаційна інноваційна стратегія пов'язана з копіюванням технології виробництва продукції фірм-піонерів. Використання цієї стратегії, не дуже віддалене в часі від першого використання базової інновації, і як правило, пов'язане з придбанням ліцензії на виробництво такого продукту.

Імітаційна інноваційна стратегія пов'язана з копіюванням технології виробництва продукції фірм-піонерів. Вона може бути втілена у життя двома шляхами:

- 1) купівля ліцензії на виробництво продукції;
- 2) фірма має досить технологічних знань, щоб зімітувати інноваційних продукт.

В будь-якому випадку фірма, що застосовує імітаційну стратегію повинна мати певні переваги у виробництві аналогічної продукції порівняно з фірмами-піонерами. Такими перевагами можуть бути: зниження вартості продукції завдяки залученню дешевої робочої сили чи місцевих природних ресурсів; використання вже існуючих потужностей у новому призначенні. Таким чином імітаційна стратегія є вдалою тільки за умови додавання технічних, економічних та споживчих якостей до оригіналу.

Щоб проводити цю стратегію фірмі потрібно мати кваліфікований науково-технічний персонал для того, щоб опанувати та удосконалити інновацію, знати кон'юнктуру відповідних ринків, мати вихід у

світовий інформаційний простір, виявити успіхи та невдачі фірм-піонерів.

Залежна інноваційна стратегія - це тип стратегічної поведінки, за якої характер технологічних змін залежить від політики інших фірм, які виступають як “батьківські” фірми в коопераційних технологічних зв’язках. Найчастіше “залежні” фірми виконують субпідрядні роботи і не змінюють самостійно свою продукцію, так як вимоги до якості продукції встановлює головна фірма. Вимоги щодо розвитку науково-технічних рис у таких фірмах мінімальні.

Традиційна інноваційна стратегія означає відсутність технологічних змін на підприємстві. На традиційних виробництвах закріплюються певні інноваційні форми на тривалий період їх «життєвого циклу». Дана стратегія передбачає осмислену відмову від оновлення продукції внаслідок ретельного аналізу ринкової ситуації і стану конкурентів, але не уникає власне інноваційної поведінки, оскільки пов’язана з удосконаленням форми і сервісу традиційної продукції.

Прикладом традиційної стратегії може бути ресторанный або готельний бізнес. При всій традиційності задоволення попиту форма і якість такої продукції постійно удосконалюються.

Інноваційна стратегія «за нагодою» у довгостроковий період часу пов’язана з швидким опануванням інформації і можливостей, які виникають у зовнішньому середовищі підприємства. Характерною рисою цієї стратегії є відсутність власної науково-технічної діяльності. Такий тип поведінки ще називають «стратегією ніші», оскільки перевага полягає в знаходженні особливий ніші на існуючих ринках товарів і послуг, яка має споживача з нетиповими, але різноманітними потребами.

Ця стратегія має сенс тільки тоді, коли є першим кроком до інших стратегій. Без цього такий тип стратегічної поведінки є безперспективним

3.5. Методи управління вибором інноваційних стратегій підприємства

Однак наскільки швидко підприємство зможе змінити стратегію, перейти від становища імітатора, що користується чужими результатами технологічного розвитку до наступальної стратегії, що ґрунтується на творчих можливостях колективу, багато в чому залежить від політики керівництва.

Єдиної, успішної для всіх підприємств моделі інноваційної стратегії не існує. Вибір стратегії залежить від великої кількості факторів, в т.ч. від ринкової позиції підприємства, динаміки її зміни,

виробничого й технічного потенціалу підприємства, продукту чи послуг, що виробляються, стану економіки, культурного середовища та інше.

Оцінка вибраної стратегії здійснюється у вигляді аналізу того, наскільки враховані чинники успіху при її формуванні. Важливим є допоміжний аналіз з метою визначення відповідності обраної стратегії можливостям фірми і вимогам зовнішнього середовища, прийнятності ризику, закладеного в стратегії (реалістичність передбачень, негативні наслідки, наскільки ризик виправданий).

Вибір інноваційної стратегії включає такі етапи:

- 1) визначаються базові стратегії розвитку та їх інноваційні складові;
- 2) розробляються й оцінюються альтернативні інноваційні стратегії;
- 3) здійснюються вибір і обґрунтування інноваційної стратегії, якій віддається перевага.

Інноваційну стратегію розвитку підприємства слід розглядати на кількох рівнях планування та управління. Для її розробки застосовують різні підходи. Так, на корпоративному рівні управління доцільно використовувати, в основному SWOT –аналіз, на бізнес-рівні – GAP-аналіз, стратегічну модель Портера, матрицю Бостонської консультативної групи, матрицю „Мак-Кінсі – Дженерал Електрик”; на товарному рівні – в основному STP-аналіз.

Інноваційна стратегія не буде справді ефективною, якщо вона не враховує ситуації на підприємстві, не створює істотної переваги над конкурентами та не забезпечує розвитку підприємства в довгостроковій перспективі. Після вибору найбільш привабливої інноваційної стратегії приймається рішення про виділення ресурсів на розроблення нових проєктів. Таким чином, при визначенні найбільш привабливої інноваційної стратегії організації дотримуються певних критеріїв, серед яких найважливішими є:

- відповідність можливостям і загрозам зовнішнього середовища;
- відповідність цілям організації і сумісність з її місією;
- досягнення конкурентних переваг за рахунок використання сильних сторін фірми і слабкості конкурентів, нейтралізації або компенсації слабких сторін підприємства і сильних сторін (переваг) конкурентів;
- наявність необхідних ресурсів, наукового, технічного, виробничого, кадрового потенціалів;
- досягнення балансу між усіма структурними підрозділами фірми;
- використання ефекту синергізму інноваційної діяльності як єдиної системи.

3.6. Організація інновацій

Поняття «організація інновацій» характеризує способи упорядкування і регулювання дій окремих особистостей і автономних груп працівників, орієнтованих на досягнення деяких цілей по утворенню та реалізації в соціально-культурній, науково-технічній, виробничій, економічній сферах діяльності людей інновації того чи іншого виду спрямування, різного ступеню новизни та складності, практичної цінності та ефективності шляхом спільних і скоординованих дій. При цьому інноваційна діяльність характеризується динамізмом, високими темпами морального старіння отриманих результатів і відповідно появою і реалізацією нових інновацій.

Організацію інновацій можна розглядати з різних позицій, зокрема, як:

- 1) Внутрішнє упорядкування тієї чи іншої системи і погоджена взаємодія частин.
- 2) Сукупність процесів або дій, направлених на утворення і досконалість взаємозв'язків між частинами цілого.
- 3) Об'єднання людей, що спільно реалізують ту чи іншу програму і досягають певних цілей, діючи на основі установлених правил та процедур.

Успішне впровадження науково-технічних нововведень із зазначеними параметрами і строками забезпечується відповідною організацією процесу впровадження на всіх стадіях циклу «дослідження – виробництво - експлуатація». Основними завданнями впровадження результатів НДДКР є:

- забезпечення процесів впровадження прогнозів, комплексних програм, перспективних і поточних планів, оперативного управління;
- збалансованість планів нової техніки з планами капітального будівництва, поставок обладнання і матеріалів;
- вибір таких організаційних форм впровадження, які найбільш відповідають завданням, що вирішуються;
- досягнення раціональних співвідношень виробничих потужностей;
- раціональне використання наукових, конструкторських, проектних, технологічних, випробувальних та виробничих потужностей;
- розвиток і підвищення ефективності роботи експериментальних дільниць, дослідницьких виробництв та дослідницьких баз;
- використання сучасних економічних відносин учасників розробки, дотримання сторонами договірних зобов'язань;

- кадрове забезпечення процесів впровадження;
- широка реклама наукових інновацій у передбачуваних сферах використання;
- створення мережі серісного обслуговування нових інтелектуальних продуктів у споживача.

Використання традиційних і нових форм організації впровадження іновацій визначають можливість, масштаб і строк впровадження, а також технічний, економічний та соціальний ефект від інновації.

Основні терміни і поняття: інноваційна політика підприємства, планування інновацій, стратегічне планування, стратегія, організація інновацій.

Питання до розділу 3:

- 1) Назвіть складові елементи інноваційної політики підприємства;
- 2) Особливості інноваційної політики;
- 3) Охарактеризуйте порядок розроблення інноваційної політики;
- 4) Вкажіть основні принципи планування інновацій;
- 5) Класифікація типів інноваційної стратегії за Х. Фріменом.

Тема 4. Особливості ціноутворення на наукомістку і науково-технічну продукцію

4.1. Сутність ціноутворення та ціни

4.2. Методи ціноутворення на інноваційну продукцію

4.3. Стратегії ціноутворення в інноваційній сфері

4.1. Сутність ціноутворення та ціни

Ціноутворення – це процес обґрунтування, затвердження та перегляду цін і тарифів, визначення їх рівня, співвідношення та структури.

Ціноутворення на підприємстві є досить складний процес, що складається з декількох взаємопов'язаних етапів:

- 1) Збір та аналіз інформації про стан ринку
- 2) Обґрунтування основних цілей цінової політики підприємства
- 3) Вибір методу ціноутворення
- 4) Встановлення конкретного рівня ціни і формування системи знижок та надбавок до ціни
- 5) Корекція цінової поведінки підприємства в залежності від кон'юнктури на ринку.

Ціна – це грошовий вираз вартості товару або сума грошей, що сплачується покупцем і одержується продавцем за одиницю товару (готової продукції, робіт, послуг) або рівноважне кількісне співвідношення між попитом і пропозицією.

Ціна виконує три функції:

1. Облікову (ціна відображає суспільно необхідні витрати на виробництво та реалізацію продукції, відображає облік результатів господарювання).
2. Стимулюючу (використовується для збереження ресурсів, підвищення ефективності виробництва, покращення якості продукції, впровадження нових технологій).
3. Розподільчу (дозволяє розподілити доходи в суспільстві через використання акцизу, ПДВ і т.і.).

4.2. Методи ціноутворення на інноваційну продукцію

Далі обирається метод встановлення вихідної ціни товару. Підприємець повинен звернути увагу на те, що товар на ринок ще не випущений, і ціна визначається ніби то доринково, виходячи тільки із свободи фірми у процесі ціноутворення та цілей ціноутворення. Коли ми продаємо товар по вихідній ціні, ринок скорегує її та встановить кінцеву ціну товару.

Розглянемо основні методи встановлення вихідної ціни.

1. **Витратний метод.** Цей метод базується на орієнтації ціни на витрати виробництва. Його суть полягає в тому, що до підрахованих витрат виробництва додається фіксований процент прибутку, тому в англійській термінології він отримав назву “plus pricing”, що в буквальному перекладі означає “витрати + процент”:

$$Ц = ОВ + ОВ \times \frac{\Phi ПП}{100 \%} \quad (4.1)$$

де

$Ц$ – ціна;

$ОВ$ – операційні витрати ;

$\Phi ПП$ – фіксований процент прибутку.

Приклад 4.1

Припустимо, що підприємство виробляє взуття, операційні витрати на продукцію “А” становлять 220,70 грн. Підприємство передбачає мати фіксований процент прибутку 20%, тоді ціна на продукцію “А” буде дорівнювати:

$$Ц = 232,25 + 220,70 \times \frac{20 \%}{100 \%} = 276,39 \text{ грн.}$$

Якщо операційні витрати збільшаться внаслідок зростання цін на ресурси і операційні витрати складатимуть вже 232,25 грн., тоді ціна на продукцію “А” буде такою:

$$Ц = 232,25 + 232,25 \times \frac{20 \%}{100 \%} = 278,70 \text{ грн.}$$

Даний метод має як плюси, так і мінуси.

Плюси:

- 1) Виробники завжди мають більше інформації про власні витрати, ніж про споживчий попит. Тому витратний метод простий і зручний у використанні для виробників.
- 2) Якщо цим методом користується більшість виробників галузі, то цінова конкуренція може бути зведена до мінімуму, так як ціни виявляються схожими.

Мінуси:

- 1) Метод не пов’язаний з поточним попитом.
- 2) Він не враховує споживчі властивості як даного товару, так і товарів, на який даний товар можна замінити.

Аналіз плюсів та мінусів витратного методу дає межі його застосування:

- При встановленні вихідної ціни на принципово нову продукцію, коли неможливо її співставити з раніше випущеною.
- При встановленні цін на продукцію, що виготовляється по разовим замовленням, та на пробні зразки.
- При визначенні ціни в галузі, в якій більшість підприємств користується цим методом.
- При визначенні цін на товари, попит на які хронічно перевищує пропозицію.

2. **Агрегатний метод.** Даний метод полягає у тому, що ціна визначається шляхом додавання цін на окремі конструктивні елементи товару:

$$C = CE_1 + CE_2 + \dots + CE_n, \quad (4.2)$$

де

C – ціна;

CE_1 – ціна елемента 1;

CE_2 – ціна елемента 2;

CE_n – ціна елемента n

Цей метод застосовується, по-перше, для товарів, які складаються з декількох окремих виробів (продовольчі набори, меблеві гарнітури, столові сервізи), по-друге, для товарів, які складаються з окремих елементів, вузлів, деталей (обладнання, комп'ютери).

Приклад 4.2

Необхідно визначити ціну системного блоку до комп'ютера, який складається з наступних елементів:

Елемент	Ціна, грн.
1. Материнська плата	102,35
2. Відео-плата	50,47
3. Звукова-плата	38,46
4. Блок-живлення	63,55
5. CD – привод	47,50
6. Сітьова плата	29,21
7. Корпус	80,63
Всього	412,17

Ціна системного блоку становить 412,17 грн.

Цей метод можна трохи модифікувати, тоді ціна визначається за формулою:

$$Ц = БЦ + Н(З) \quad (4.3)$$

де

$Ц$ – ціна;

$БЦ$ – ціна загального блоку (базова ціна);

$Н(З)$ – надбавки (знижки) за наявність (відсутність) окремих елементів.

3) **Параметричний метод.** Даний метод полягає у тому, що ціна товару визначається з оцінки та співвідношення якісних параметрів виробу.

При встановленні ціни цим методом товаровиробник повинен проаналізувати якість свого товару з якістю товарів у конкурентів.

Розглянемо даний метод на прикладі.

Приклад 4.3

Припустимо, нам необхідно визначити ціну нової пральної машини-автомата “INDESIT-1000”. Нам відомо, що на ринку нашим конкурентом продається схожа на нашу пральна машина-автомат “ARDO-129” за ціною 2000 грн. Назвемо пральну машину, з якою будемо порівнювати нашу і на ціну якої будемо орієнтуватися у процесі ціноутворення БАЗОВИМ ВИРОБОМ. Процес визначення ціни на нашу машину “INDESIT-1000” складається з декількох етапів.

1-й етап. Вибираємо якісні параметри пральних машин, котрі визначають їх споживчі властивості. Припустимо, що ми вибрали 7 таких параметрів. Вони представлені в гр. 1 таблиці 4.1.

2-й етап. Підберемо декілька незалежних експертів (краще, якщо ми проведемо анкетування споживачів, хоча це досить дорого). Ми вибрали вісім експертів: чотирьох домогосподарок, які протягом року користувалися пральними машинами-автоматами “ARDO-129” та експериментальними зразками пральної машини-автомата “INDESIT-1000”, трьох наукових співробітників Науково-Технологічного Інституту автоматички ; одного інженера із конструкторського бюро, який розробляв пральну машину-автомат. Чим більше ми зможемо залучити експертів, тим точніше будуть результати наших досліджень.

3-й етап. Експерти оцінюють, який параметр із семи представлених є найбільш важливим, який – менш важливий, який – ще менш важливий і т.д. Такий процес в соціології називається ранжуванням. У даному випадку експерти проводять обернене ранжування, тобто найбільш важливий параметр поставити на 7-місце, а найменш важливий – на 1-місце. Результати оберненого ранжування параметрів нашими експертами приведено в гр. 2 таблиці 8.1 Далі, з

результатів по кожному параметру виведемо “середнє місце”. Результати даного етапу занесені в гр. 3 таблиці 4.1.

4-й етап. Експерти оцінюють за 10-бальною шкалою кожний параметр базового виробу (“ARDO–129”) та нашого виробу (“INDESIT-1000”). Ці дані наведені в таблиці 8.1 в стовпчиках 4 та 6. Розрахуємо “середній бал” по кожному параметру для обох виробів. Результати розрахунку представлені в гр. 5 та 7 таблиці 4.1.

5-й етап. Визначаємо бальну оцінку параметрів пральних машин-автоматів “ARDO–129” та “INDESIT–1000” з урахуванням важливості параметрів.

6-й етап. Визначимо ціну одного балу. Для цього необхідно відому ціну базового виробу розділити на загальну суму набраних цим виробом балів з урахуванням важливості параметрів (сума гр. 8):

$$\text{ЦІНА 1-го БАЛУ} = \frac{2000}{164,782} = 12,14 \text{ грн.}$$

7-й етап. Коли відома ціна одного балу, можна розрахувати ціну кожного параметру пральної машини-автомата “INDESIT-1000” множенням по рядках гр. 9 на ціну одного балу. Ціна кожного параметру холодильника “INDESIT-1000” визначена в гр. 10.

8-й етап. Визначення ціни. Її можна визначити двома способами: менш точним та більш точним.

а) менш точний спосіб розрахунку ціни без врахування важливості параметрів:

$$\text{ЦІНА} = \text{ЦІНА БАЗОВОГО ВИРОБУ} \times \frac{\text{СУМА БАЛІВ НАШОГО ВИРОБУ (сума гр. 7)}}{\text{СУМА БАЛІВ БАЗОВОГО ВИРОБУ (сума гр. 5)}}$$

$$\text{ЦІНА} = 2000 \times \frac{46,000}{37,525} = 2451,70 \text{ грн.}$$

б) більш точний спосіб розрахунку ціни з врахуванням важливості параметрів:

$$\begin{array}{l} \text{ЦІНА 1-} \\ \text{ЦІНА} \\ \text{БАЛУ} \end{array} = \begin{array}{l} \text{БАЛЬНА ОЦІНКА НАШОГО ВИРОБУ} \\ \text{3 УРАХУВАННЯМ ВАЖЛИВОСТІ} \\ \text{ПАРАМЕТРІВ} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{X} \\ \text{(СУМА ГР.9)} \end{array}$$

$$\text{Ціна} = 184,382 \times 12,14 = 2238,40 \text{ грн.}'$$

Таблиця 4.1

Розрахунок ціни товару параметричним методом

Параметри	Бальна оцінка виробу												Ціна параметра пральної машини INDESIT-1000		
	Обернене ранжування параметрів				базового				нашого					з урахуванням важливості параметрів	
	Експерти		середнє		Експерти		середнє		Експерти		середнє			базового	нашого
	1 2 3 4 5 6 7 8	2 3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5 6 7 8	3 4 5 6 7 8	1 2 3 4 5 6 7 8	4 5 6 7 8	1 2 3 4 5 6 7 8	5 6 7 8	1 2 3 4 5 6 7 8	6 7 8	8 9 10	9 10			
1. Надійність	4 6 7 7 6 6 5 6	5,875	7 6 7 5 7 7 6 7	6,500	5 4 5 5 4 5 5 6	4,875	38,188	28,641	347,70						
2. Довговічність	2 2 5 6 7 4 5	4,500	4 3 5 3 4 3 3 4	3,625	5 4 5 4 3 4 6 6	4,625	16,313	20,813	252,67						
3. Потужність	7 7 6 5 7 5 7 7	6,375	7 7 6 7 8 7 7 7	7,000	8 8 7 8 9 8 7 8	7,875	44,625	50,209	609,46						
4. Кількість оборотів	5 4 2 4 4 4 6 3	4,000	6 6 5 6 5 6 6 4	5,500	6 7 7 6 7 6 6 7	6,50	22,000	26,000	315,64						
5. Дизайн	1 1 1 1 1 1 2	1,125	3 3 2 3 3 4 3 2	2,275	5 4 5 4 4 5 4 4	4,375	3,234	4,922	59,75						
6. Обсяг баку	3 3 3 3 3 2 2 1	2,500	5 4 5 6 4 4 5	4,750	10 9 10 10 9 9 8 10	9,375	11,875	23,438	284,54						
7. Вага	6 5 4 2 2 3 3 4	3,625	8 9 8 8 8 7 8 7	7,875	9 8 8 9 9 8 7 9	8,375	28,547	30,359	368,56						
Сума		28,00		37,525		46,00	164,782	184,382	2238,40						

4.3. Стратегія ціноутворення в інноваційній сфері

Після визначення кінцевої ціни товару необхідно задати собі питання: як би нам хотілось, щоб змінювались ціна? Росла? Падала? А якщо росла чи падала то як: плавно чи східчасто? Який варіант зміни цін буде більш сприятливим для реалізації цілей вашого підприємства? Для відповіді на ці питання необхідно визначити стратегію ціноутворення.

Стратегія ціноутворення – це вибір підприємством можливої динаміки змін вихідної ціни товару в умовах ринку, який найкращим чином відповідає цілі підприємства.

Підприємство розробляє цінову стратегію виходячи з особливостей товару, можливостей зміни цін і умов виробництва (витрат), ситуації на ринку, співвідношення попиту та пропозиції.

Підприємство може вибирати пасивну цінову стратегію, випливаючи за «лідером у цінах» або основною масою виробників на ринку, або спробувати реалізувати активну цінову стратегію, що враховує насамперед його власні інтереси. Вибір цінової стратегії, крім того, багато в чому залежить від того, чи пропонує підприємство на ринку новий, модифікований або традиційний товар. Стратегія ціноутворення буде залежати від того, на який товар ми встановлюємо ціни: на новий товар чи на товар, який вже є на ринку.

Існують такі стратегії встановлення цін на нові товари.

“Стратегія зняття вершків”. Сутність даної стратегії полягає в тому, що спочатку ми встановлюємо максимально високу ціну на товар, орієнтуючись на осіб з високими доходами чи на тих, для яких ціновий фактор не головний, а важливі споживчі властивості і якісні характеристики вашої машини часу. Коли первісний попит трохи ослабне, і збут зменшиться, ви знизите ціну до середнього рівня, таким чином попит, а разом з ним і збут збільшаться за рахунок сегменту осіб з середнім доходом. Коли і тут попит зменшиться, ви, знизите ще раз ціну, зробите свій товар доступним для масового споживання.

Таким чином, дана стратегія полягатиме в послідовному ступінчастому охопленні різних доходних сегментів ринку. Ви як би знімаєте “фінансові вершки” з кожного сегменту ринку. Тому дана стратегія в літературі отримала назву “стратегія зняття вершків” (skim pricing). Підприємство, що вибрало дану стратегію, більш орієнтується на короткострокові цілі (швидкий фінансовий успіх), чим на довгострокові (забезпечення сталого успіху в майбутньому).

Дана стратегія буде ефективною в випадках, коли:

- 1) існує достатньо великий попит на даний товар;
- 2) попит на даний товар нееластичний: немає або майже не має конкуруючих марок чи інших товарів, на які ваша машина часу може бути замінена;

- 3) підприємство надійно захистить себе від конкуренції (висока ціна і, отже, висока прибутковість можуть привернути до себе увагу конкурентів) патентом чи постійним удосконалюванням якості товару.
- 4) висока ціна створює видимість високої якості товару.

Така цінова стратегія має ряд переваг:

- висока ціна дозволяє легко виправити помилку в ціні, тому що покупці більш прихильно відносяться до зниження ціни, ніж до її підвищення;
- висока ціна забезпечує досить великий розмір прибутку при відносно високих витратах у перший період випуску товару;
- підвищена ціна дозволяє стримувати купівельний попит, що має визначений сенс, тому що при більш низькій ціні підприємство не змогло б цілком задовольнити потреби ринку в зв'язку з обмеженістю своїх виробничих можливостей;
- висока первісна ціна сприяє створенню іміджу якісного товару, що може полегшити його реалізацію надалі при зниженні ціни;
- підвищена ціна сприяє збільшенню попиту у випадку престижного товару.

Приклад. Ця стратегія застосовувалась американською фірмою “Дюпон”, яка винайшла і почала виробництво і реалізацію таких продуктів, як целофан, нейлон, лайкра та ін.

Стратегія проникнення (упровадження) на ринок (penetration pricing). Для залучення максимального числа покупців підприємство встановлює значно більш низьку ціну, ніж ціни на ринку на аналогічні товари конкурентів. Це дає йому можливість залучити максимальне число покупців і сприяє завоюванню ринку. Далі, якщо небезпека впровадження конкурентів не зменшиться, ви можете, знижуючи свої витрати, ще більше знижувати ціни, або поліпшуючи якість і збільшуючи витрати на науково-технічні розробки, збільшувати ціни, забезпечувати собі лідерство по показникам якості. Якщо небезпеки виникнення конкуренції немає, ви можете збільшувати чи зменшувати ціни в відповідності з попитом. Однак одне правило слід пам'ятати.

Правило. При реалізації стратегії підвищувати ціну можливо тільки в тому випадку, коли ви достовірно впевнені в тому, що ваша продукція призначена споживачам, пізнавана ними.

Ця стратегія орієнтована більш на довгострокові цілі. Її використовують японські фірми.

Стратегія міцного упровадження ефективна в випадках, коли:

- 1) існує достатньо великий попит на даний товар;
- 2) попит на даний товар еластичний: при збільшенні ціни споживачі можуть переключитися на існуючі марки конкурентів чи на взаємозамінні товари;

- 3) низькі ціни не приваблюють конкурентів (підприємство прагне мінімізувати конкуренцію);
- 4) низька ціна не вимагає думати споживачів, що товар неякісний.

Однак така стратегія використовується тільки в тому випадку, коли великі обсяги виробництва дозволяють відшкодувати загальною масою прибутку її втрати на окремому виробі. Реалізація такої стратегії вимагає великих матеріальних витрат, чого не можуть дозволити собі дрібні і середні фірми, оскільки вони не мають у своєму розпорядженні можливості швидко розширити виробництво. Стратегія дає ефект при еластичному попиті, а також у тому випадку, якщо ріст обсягів виробництва забезпечує зниження витрат.

Приклад. Вироби, подібні вашим, починають виготовляти конкуренти. В цій ситуації ви можете почати упровадження виробів з низькою ціною, для того щоб завоювати відповідний сегмент ринку, не допустити проникнення в вашу галузь конкурентів і витіснити аутсайдерів, збільшити збут і зайняти домінуюче становище на ринку.

Стратегія психологічної ціни заснована на встановленні такої ціни, що враховує психологію покупців, особливості їхньої ценовосприяття. Звичайно ціна визначається в розмірі трохи нижче круглої суми, у покупця при цьому створюється враження дуже точного визначення витрат на виробництво і неможливості обману, більш низької ціни, поступки покупцю і виграшу для нього. Враховується також і той психологічний момент, що покупці люблять одержувати здачу. Насправді ж у виграші виявляється продавець за рахунок збільшення кількості проданої продукції і відповідно суми отриманого прибутку.

Стратегія проходження за лідером у галузі або на ринку припускає, що ціна на товар устанавлюється виходячи з ціни, пропонованої головним конкурентом, звичайно ведучою фірмою галузі, підприємством, що домінує на ринку.

Нейтральна стратегія ціноутворення виходить з того, що визначення ціни на нову продукцію здійснюється на основі обліку фактичних витрат її виробництва, включаючи середню норму прибутку на ринку або в галузі, по формулі:

$$Ц = B + A + P(B + A) \quad (4.4)$$

де

B — витрати виробництва;

A — адміністративні витрати + витрати по реалізації;

P — середня норма прибутку на ринку або в галузі.

Стратегія встановлення престижної ціни заснована на установленні високих цін на вироби дуже високої якості, що володіють унікальними властивостями.

Вибір однієї з перерахованих стратегій здійснює керівництво підприємства в залежності від цільового ряду факторів:

- швидкості впровадження на ринок нового товару;
- частки ринку збуту, контрольованою даною фірмою;
- характеру реалізованого товару (ступінь новизни, взаємозамінність з іншими товарами і т.д.);
- періоду окупності капітальних вкладень;
- конкретних умов ринку (ступінь монополізації, цінова еластичність попиту, коло споживачів);
- положення фірми у відповідній галузі (фінансове становище, зв'язки з іншими виробниками і т.п.).

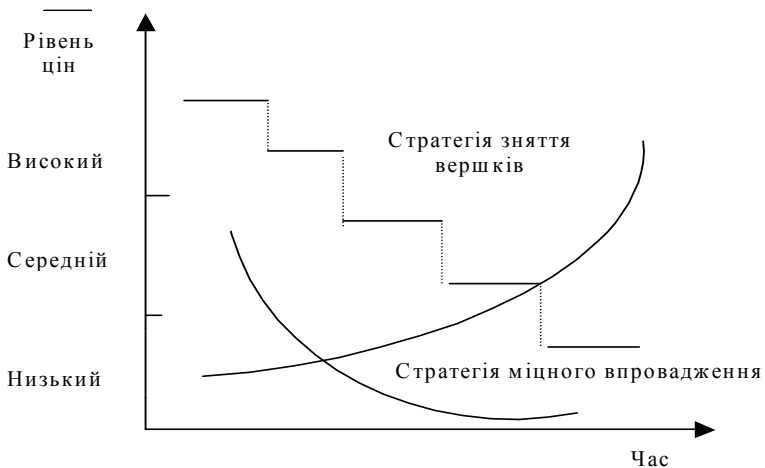

Рис. 4.1. Стратегії встановлення цін на нові товари

Стратегії встановлення цін на вже існуючі товари

Можна виділити два основні види:

- 1) встановлення ковзаючої падаючої ціни (slide-down pricing).
- 2) стратегія переважної ціни (preemptive pricing).

Стратегія ковзаючої падаючої ціни є логічним продовженням стратегії “зняття вершків” і ефективна при тих самих умовах. Застосовується, коли підприємство надійно застраховане від конкуренції. Суть полягає в тому, що ціна послідовно збиває по

кривій попиту, тобто змінюються в залежності від попиту і пропозиції товару. Для того щоб стимулювати попит і захистити підприємство від конкуренції, обов'язкова діяльність в розробці нових моделей, товарів.

Стратегія переважної ціни є продовженням стратегії міцного упровадження. Дана стратегія застосовується при небезпеці вторгнення конкурентів в сфері діяльності підприємства. Умови застосування і ефективності відповідають стратегії міцного упровадження. Сутність даної стратегії – досягнення переваги по відношенню до конкурентів (реальним чи потенціальним) по витратах (коли ціна встановлюється нижче ціни конкурентів) або по якості (коли ціна встановлюється вище ціни конкурентів, для того щоб товар оцінювався як престижний, унікальний).

Цінові стратегії на товари, реалізовані на ринку відносно тривалий час, можуть також орієнтуватися на різні види цін.

Стратегія змінної ціни припускає, що ціна встановлюється майже в прямої залежності від співвідношення попиту та пропозиції і поступово знижується в міру насичення ринку (особливо оптова ціна, а роздрібна ціна може бути щодо стабільної). Такий підхід до встановлення ціни застосовується найчастіше по виробках масового попиту. У цьому випадку тісно взаємодіють ціни й обсяги випуску товарів: чим більше обсяг виробництва, тим більше в підприємства (фірми) можливостей знизити витрати виробництва й у кінцевому рахунку ціни. При даній стратегії ціноутворення необхідно:

- перешкодити появі на ринку конкурента;
- постійно піклуватися про підвищення якості продукції;
- знижувати витрати виробництва.

Довгострокова ціна встановлюється на товари масового попиту. Діє вона, як правило, тривалий час і слабо підвласна змінам.

Ціни споживчого сегмента ринку встановлюються на ті самі види товарів і послуг, що реалізуються різним соціальним групам населення з неоднаковим рівнем доходів. Такі ціни можуть, наприклад, встановлюватися на різні модифікації легкових автомобілів, на авіаквитки і т.д.

Стратегія гнучкої ціни заснована на цінах, що швидко реагують на зміни співвідношення попиту та пропозиції на ринку. Зокрема, якщо мають місце сильні коливання попиту та пропозиції у відносно короткий термін, то застосування цього виду цін виправдано, наприклад, при продажі деяких продуктів харчування (свіжої риби, квітів і т.д.). Використання такої ціни ефективно при невеликому числі рівнів управлінської ієрархії на підприємстві, коли права по ухваленню рішення за цінами делеговані самому нижньому рівню керування.

Стратегія переважної ціни передбачає визначене зниження ціни на товари підприємством, що займає домінуюче положення (частка

ринку 70-80%) і може забезпечити значне зниження витрат виробництва за рахунок збільшення обсягів випуску й економії на витратах по реалізації товарів. Основна задача підприємства — перешкодити впровадженню на ринок нових конкурентів, змусити їх платити занадто велику ціну за право впровадження на ринок, що по кишені далеко не кожному конкуренту.

Стратегія встановлення цін на вироби, зняті з виробництва, випуск яких припинений, припускає не розпродаж за зниженими цінами, а орієнтацію на строго визначене коло споживачів, що бідують саме в цих товарах. У такому випадку ціни вище, ніж на звичайні товари. Наприклад, при виробництві запасних частин до легкових автомобілів і вантажівок самих різних марок і моделей (включаючи зняті з виробництва).

Існують визначені особливості встановлення цін, що обслуговують зовнішньоторговельний оборот. Зовнішньоторговельні ціни визначаються, як правило, на базі цін основних світових товарних ринків. На експортовані товари усередині країни встановлюються спеціальні ціни для постачання на експорт. По деяких видах дефіцитної продукції при постачанні на експорт до цін додається мито. На імпортні споживчі товари в багатьох випадках установлюються вільні роздрібні ціни виходячи зі співвідношення попиту та пропозиції.

Основні терміни і поняття: ціноутворення, ціна, стратегія ціноутворення, стратегія зняття вершків, стратегія психологічної ціни, стратегія проходження за лідером у галузі або на ринку, нейтральна стратегія ціноутворення, стратегія встановлення престижної ціни, стратегія змінної ціни, стратегія гнучкої ціни, стратегія переважної ціни, стратегія встановлення цін на вироби, зняті з виробництва, випуск яких припинений.

Питання до розділу 4:

- 1) Вкажіть функції ціни;
- 2) Дайте характеристику основним методам ціноутворення на інноваційну продукцію;
- 3) Які чинники впливають на вибір цінової стратегії підприємства;
- 4) Назвіть і поясніть види стратегії встановлення цін на нові товари;
- 5) Назвіть і поясніть види стратегії встановлення цін на вже існуючі товари;

Тема 5. Комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства

5.1. Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності

5.2. Методологічні основи оцінки ефективності інноваційних проектів

5.3. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів

5.4. Оцінка економічної ефективності інноваційної діяльності

5.5. Економічне оцінювання соціальних результатів інноваційної діяльності.

5.1. Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності

Перш ніж приступити до розгляду питань оцінки ефективності нових рішень, слід зупинились на ключових моментах - **ефект та ефективність**.

Ефект (від лат. *Effectus*) - це досягнутий результат від будь-якого заходу (у нашому випадку інноваційної діяльності) в його матеріальному, грошовому та соціальному вимірах.

Таким результатом від інноваційної діяльності може бути:

- підвищення якості продукції;
- скорочення часу виробництва і обігу;
- вивільнення ресурсів тощо.

Ефективність - це відносна величина, яка характеризує результативність будь-яких затрат. Її визначають зіставленням ефекту і затрат на його досягнення.

Результати інноваційної діяльності можуть бути якісними та кількісними, в т.ч. в натуральному, трудовому та вартісному вимірах.

Залежно від результатів та витрат, які враховуються розрізняють такі види ефектів від інноваційної діяльності економічний, науково-технічний, податковий, соціальний, ресурсний та екологічний.

Будь-який результат інновацій в вартісному виразі узагальнюється економічним ефектом. Науково-технічні, соціальні, екологічні та інші результати, що не можуть бути оцінені у вартісному виразі, не поглинаються економічним ефектом й існують самостійно.

В науково-методичній літературі зустрічаються різні точки зору щодо видів ефектів від інноваційної діяльності.

Ефекти від інновацій взаємопов'язані між собою. Безпосередньо економічні результати інноваційної діяльності пов'язані із науково-технічним, податковим і соціальним ефектами. В свою чергу,

ресурсний й екологічний ефекти виникають лише як наслідок науково-технічного прогресу й опосередковано впливають на економічний ефект інноваційної діяльності.

Найчастіше величину економічного ефекту оцінюють певною грошовою сумою. Ефект може бути позитивним (економія) і негативним (збитки). Існує поняття відвернених збитків, тобто збитків, яких вдалось уникнути в результаті використання нової техніки (наприклад, використання водоочисних споруд дає можливість уникнути збитків, пов'язаних зі сплатою штрафів за порушення підприємством санітарних норм, а також збитків завданих навколишньому середовищу).

Економічний ефект інноваційної діяльності оцінюється прибутком від:

- 1) реалізації інноваційної продукції,
- 2) впровадження нового технологічного процесу,
- 3) покращення використання виробничих потужностей,
- 4) впровадження винаходів, корисних моделей, промислових зразків, тощо.

Науково-технічний ефект супроводжується приростом наукової, науково-технічної й технічної інформації.

Науково-технічний ефект інноваційної діяльності оцінюється показниками:

- 1) підвищення науково-технічного рівня виробництва,
- 2) підвищення організаційного рівня виробництва і праці,
- 3) кількістю зареєстрованих охоронних документів (авторських свідоцтв, патентів, ліцензій, ноу-хау, ліцензій, тощо)
- 4) збільшенням частки нових інформаційних технологій та технологічних процесів,
- 5) підвищенням рівня автоматизації й роботизації виробництва,
- 6) зростанням кількості науково-технічних публікацій,
- 7) підвищенням конкурентоспроможності підприємства та його товарів.

Науковий ефект, що є результатом фундаментальних та прикладних досліджень, оцінюють через потенційний економічний ефект. Науково-технічні результати прикладних та дослідно-конструктивних розробок оцінюють, в основному, через очікуваний економічний ефект.

Податковий ефект виявляється в економії готівкових коштів господарюючого суб'єкта завдяки комплексу податкових та інших пільг, що надаються виконавцям інноваційних програм

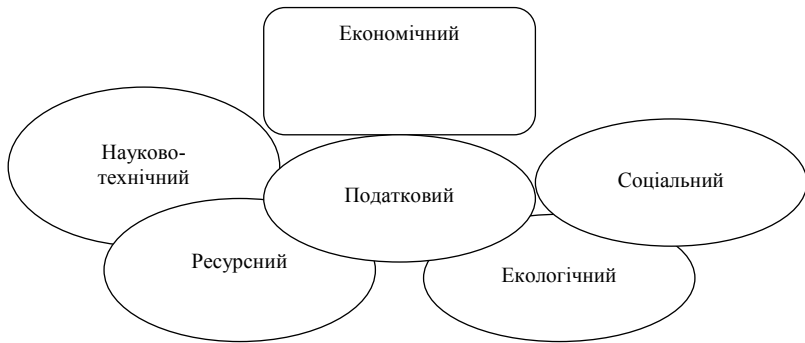

Рис. 5.1. Види ефектів від інноваційної діяльності

Соціальний ефект інноваційної діяльності оцінюється

1) змінами кількості робочих місць на об'єктах, де впроваджується інновація,

2) покращенням умов праці робітників,

3) приростом доходу персоналу підприємства,

4) змінами в структурі виробничого персоналу та його кваліфікації,

5) зміни у стані здоров'я працівників об'єкта,

Ресурсний ефект відображає вплив інновацій на обсяг виробництва й споживання того чи іншого виду ресурсів. Він виявляється у вивільненні ресурсів на підприємстві.

Ресурсний ефект може бути відображений такими показниками:

1) зростання продуктивності праці (або зменшенням трудомісткості),

2) зростання фондівдачі основних засобів,

3) зменшення матеріаломісткості продукції,

4) прискорення оборотності виробничих запасів, грошових коштів, дебіторської заборгованості тощо.

Ресурсний ефект, як правило, може бути оцінений у вартісному виразі й повністю входить до складу економічного ефекту.

Екологічний ефект характеризує вплив інноваційної діяльності суб'єктів господарювання на довкілля.

Створення складних технологічних систем призводить до значного збільшення техногенного навантаження та екологічного ризику. Особливої актуальності в екологічній оцінці інновацій набуває екологічна безпека. Через це необхідно підвищувати вимоги до якості проектування, виготовлення та експлуатації складних технічних систем,

Екологічний ефект оцінюється:

- 1) зменшення забруднення атмосфери, землі, води шкідливими компонентами,
- 2) зменшення кількості відходів виробництва,
- 3) підвищенням ергономічності виробництва (зниженням рівня шуму, вібрації, електромагнітного поля тощо),
- 4) покращенням екологічної продукції,
- 5) зниженням сум штрафів за порушення екологічного законодавства і нормативних документів.

Екологічний ефект тісно пов'язаний з соціальним.

Залежно від завдань, які вирішуються, економічний ефект може бути двох видів: народногосподарський (макроекономічний) і комерційний.

Народногосподарський - загальний ефект за умовами використання нової техніки, інших нововведень; обчислюють шляхом порівняння результатів за місцем використання нової техніки та усіх витрат на її розробку, виробництво і споживання.

Цей ефект враховує поряд з основними результатами (вартістю продукції, що виробляють за допомогою нової техніки) ще й супутні (вплив на суміжні ланки виробництва, навколишнє середовище, умови праці).

Розрахунок народногосподарського ефекту здійснюють на стадії обґрунтування та вибору найкращого варіанту проектного рішення.

Комерційний - це ефект, який одержується окремо розробником, виробником і споживачем нової техніки, обчислюють на окремих стадіях "життєвого циклу" нової техніки (стадії розробки, виробництва, експлуатації). Він дає можливість оцінити ефективність технічних нововведень з врахуванням економічних інтересів окремих проектно-конструкторських організацій, підприємств-виробників і підприємств-споживачів.

Розрахунок ефективності інновацій повинен дати відповідь на питання щодо доцільності витратків на інновації. Правильна оцінка економічного ефекту дає можливість приймати науково-обґрунтовані рішення щодо напрямів науково-технологічної політики, реалістично складати стратегічні плани інноваційного розвитку, раціонально розподіляти ресурси фірми, як власні, так і позичені.

Сутність оцінки економічної ефективності будь-якої господарської діяльності, в тому числі й інноваційної, полягає у зіставленні отриманого економічного ефекту із здійсненими витратами.

Об'єктом оцінки можуть виступати проекти, які являють собою різні типи інновацій. По-перше, об'єктом є засоби і знаряддя праці (машини, обладнання, споруди). Вони можуть бути новими,

реконструйованими чи модернізованими, а крім того, такими, що створюються, виробляються, використовуються.

По-друге, об'єктом можуть бути предмети праці – сировина, матеріали, паливо, енергія. По-третє, окремі групи інновацій становлять предмети кінцевого споживання населення, технологічні процеси, методи організації виробництва, праці та управління.

5.2. Методологічні основи оцінки ефективності інноваційних проектів

Оцінка будь-якого інвестиційного проекту ґрунтується на понятті грошового потоку CF_1, CF_2, \dots, CF_n , що генерується протягом ряду часових періодів у результаті реалізації якогось проекту або функціонування того або іншого виду активів. Найбільш складним в оцінці економічної ефективності інноваційних проектів є обґрунтування майбутніх грошових потоків.

Грошовий потік ми розглядаємо як сукупність припливів або надходження готівки (позитивна величина) і відтоків коштів або видатків готівки (від'ємна величина), що мають місце через рівні часові інтервали.

Надходження готівки забезпечується за рахунок власних (чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, емісії акцій) і позикових (кредитів банківських і небанківських установ, емісії облігацій) джерел фінансування інноваційного проекту, а також завдяки реалізації фінансових інвестицій, застарілих основних засобів тощо.

Видатки готівкових коштів виникають при здійсненні інвестицій:

- у необоротні активи (переважно в основні засоби й нематеріальні активи);

- у чисті оборотні активи (чистий робочий капітал, Net Working Capital, NWC, - визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями).

Окрім цього, відтік готівки відбувається через поточні інноваційні витрати, сплату податків і відсотків за кредитами, погашення позик тощо.

Величина грошового потоку може бути обчислена методом прямого розрахунку, якщо певний варіант інвестицій в інноваційний проект є повною мірою фінансово відокремленим, тобто має певні комерційні результати (створення нового підприємства, філії діючих компаній тощо).

Альтернативним підходом до визначення грошових потоків інноваційних проектів є непрямий метод (метод коригування), за яким величина прибутку коригується на доходи і витрати, що не пов'язані з

рухом грошових коштів, операційної дебіторської та кредиторської заборгованості тощо.

Також будемо вважати, що припливи і/або відтоки коштів генеруються в межах одного часового періоду і мають місце або на його початку, або наприкінці, тобто вони не розподілені усередині періоду, а сконцентровані на одній з його меж. У першому випадку грошовий потік називається потоком пренумерандо, або авансовим, у другому - потоком постнумерандо (рис. 6.2).

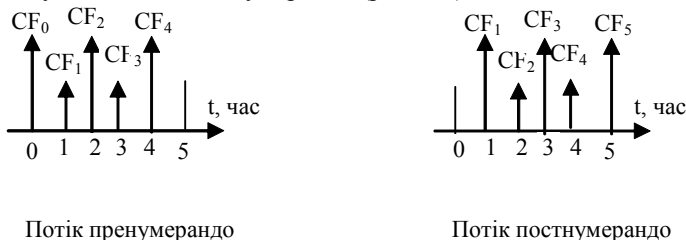

Рис. 5.2. Види грошових потоків

На практиці більшого розповсюдження отримав потік постнумерандо, зокрема, саме цей потік лежить в основі методик аналізу інвестиційних проектів. Деякі пояснення цьому можна дати виходячи з загальних принципів обліку, відповідно до яких прийнято підводити результати й оцінювати фінансовий результат тієї або іншої дії по закінченні чергового звітного періоду. Що стосується надходження коштів у рахунок оплати, то на практиці воно частіше за все розподілено в часі нерівномірно і тому зручніше умовно віднести всі надходження до кінця періоду. Завдяки цій умові формуються рівні часові періоди, що дозволяє розробити зручні формалізовані алгоритми оцінки. Потік пренумерандо має значення при аналізі різноманітних схем накопичення коштів для наступного їхнього інвестування.

Способи врахування фактору часу.

Грошові ресурси, що беруть участь у фінансовій операції, мають часову цінність, зміст якої, може бути виражений таким чином: одна грошова одиниця, що є в розпорядженні інвестора в даний момент часу, краща, чим та ж сама грошова одиниця, але очікувана до одержання в деякому майбутньому. У принципі можливі відхилення від сформульованого правила, проте, вони носять досить абстрактний характер (наприклад можливий випадок, коли доступна процентна ставка дорівнює нулю).

Ефективність будь-якої фінансової операції, що передбачає нарощення вихідної суми PV до очікуваної в майбутньому до

одержання суми FV ($PV \rightarrow FV$), може бути охарактеризована абсолютним показником приросту $FV-PV$, або відносним показником - ставкою. Розрізняють два види ставки в залежності від того, який показник обирають як базовий PV або FV .

Процентна ставка розраховується відношенням нарощення ($FV-PV$) до вихідного (базового) розміру PV . Іноді її ще називають відсоток, норма прибутку, доходність, норма доходності. Формула для розрахунку наступна:

$$r_t = \frac{FV - PV}{PV} \quad (5.1.)$$

Дисконтна ставка (облікова ставка) розраховується відношенням нарощення ($FV-PV$) до очікуваної у майбутньому суми до одержання, або нарощеної суми, розміру FV .

$$d_t = \frac{FV - PV}{FV} \quad (5.2.)$$

Співвідношення між ними:

$$r_t = \frac{d_t}{1 - d_t}, \quad (5.3.)$$

або

$$d_t = \frac{r_t}{1 + r_t} \quad (5.4.)$$

Процес, в якому задана вихідна сума і ставка (процентна або облікова), у фінансових обчисленнях називається *процесом нарощення*, шуканий розмір - *нарощеною сумою*, а використовується в операції ставка - *ставкою нарощення*. У даному випадку мова йде про прямування грошового потоку від теперішнього часу до майбутнього.

Процес, у якому задані очікувана в майбутньому до одержання (що повертається) сума і ставка, називається процесом *дисконтування*, шуканий розмір - *приведеною сумою*, а використовується в операції ставка - *ставкою дисконтування*. У даному випадку мова йде про прямування від майбутнього часу до теперішнього (рис. 6.2).

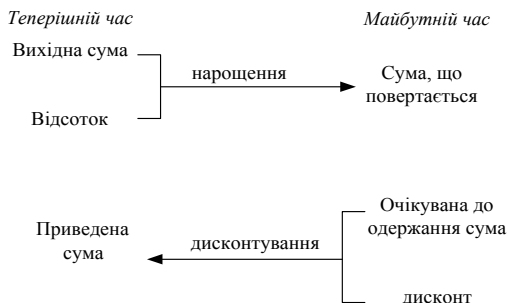

Рис .5.2. Прямування грошового потоку

Поняття приведеної вартості є одним з ключових в оцінці інвестиційних проектів. Оскільки в цьому питанні ще немає сталої термінології, у вітчизняній літературі можна зустрітися і з іншими назвами цього показника; наприклад, дуже поширені терміни сьогоднішня вартість, теперішня вартість. Відзначимо також, що і цей, і деякі інші терміни, використовувані у фаховій літературі, не варто розуміти буквально. Зокрема, «сьогоднішня вартість» зовсім не означає, що мова йде про вартість «сьогодні», у даний момент часу. Під цим терміном розуміють дисконтований розмір деякої грошової суми, очікуваної до одержання в майбутньому, причому дисконтування може бути виконано на будь-який момент часу, що цікавить аналітика.

У фінансових операціях у якості ставки (коефіцієнта) дисконтування можна використовувати або процентну ставку (математичне дисконтування), або дисконтну ставку (банківське дисконтування).

Відомі дві основні схеми нарахування відсотків. *Схема простих відсотків* припускає незмінність бази, з якої відбувається нарахування. *Схема складних відсотків* припускає їхню капіталізацію, тобто база, з якої відбувається нарахування, постійно зростає на розмір нарахованих раніше відсотків. Очевидно, що більш часте нарахування складних відсотків забезпечує більш швидкий ріст суми що нарощується.

Формула майбутньої вартості за схемою простих відсотків:

$$FV = PV \cdot (1 + r \cdot n) \quad (5.5)$$

де

r – ставка,

n – кількість виплат за весь період інвестування

Формула майбутньої вартості за схемою складних відсотків:

$$FV = PV \cdot (1 + r)^n \quad (5.6)$$

Схема простих відсотків більш вигідна при проведенні операцій короткострокового характеру ($n < 1$), а схема складних відсотків при проведенні операцій довгострокового характеру ($n > 1$), де n - число нарахувань відсотків.

Формула приведення майбутніх доходів до теперішнього часу за формою простих відсотків має вигляд:

$$PV = \frac{FV}{(1 + d \cdot n)} \quad (5.7.)$$

Формула приведення майбутніх доходів до теперішнього часу за формою складних відсотків має вигляд:

$$PV = \frac{FV}{(1 + d)^n} \quad (5.8)$$

На величину показника r впливають три основні фактори:

- величина реального річного банківського процента;
- річний темп інфляції;
- рівень ризику, пов'язаний з реалізацією нововведення.

Так, для ризикованих рішень рекомендують приймати і вищі значення норми дисконту, і навпаки. Зростання величини реального річного банківського процента викликає відповідне рішення норми дисконту.

Обґрунтування ставки дисконту є самостійною науковою проблемою, яка вирішується для кожного інноваційного проекту окремо. Існують дві точки зору на проблему визначення ставки дисконту:

- 1) ставка має відображати вартість залучення коштів у проект,
- 2) при визначенні ставки слід враховувати альтернативні можливості використання цих коштів.

За першим підходом за основу береться безризикова ставка (наприклад, LIBOR – London Interbank Offered Rate – річна процентна ставка, прийнята на Лондонському міжбанківському ринку банками першої категорії для оплати взаємних кредитів), яка збільшується на

величину премії за ризик, премії за інфляцію та премії за низьку ліквідність.

Якщо інноваційний проект фінансується за рахунок одного джерела (власного чи позиченого капіталу), за основу береться та ставка відсотка, яку потрібно виплатити інвестору за користування його капіталом, і потім додаються премії за ризик, інфляцію та низьку ліквідність.

У разі фінансування проекту з декількох джерел за основу береться середньозважена вартість капіталу (Weighted Average Cost of Capital, WACC), що показує середню доходність, на яку очікують власники й кредитори.

У рамках другого підходу ставку дисконту визначають як максимальне значення ставок прибутковості всіх можливих альтернативних варіантів інвестицій в інноваційний проект.

5.3. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів

Всі кількісні показники оцінки економічної ефективності інноваційних проектів поділяють на дві групи:

- 1) показники, що ґрунтуються на облікових оцінках (не враховують фактор часу);
- 2) показники, що ґрунтуються на дисконтованих оцінках (враховують фактор часу, для чого використовується процедура дисконтування).

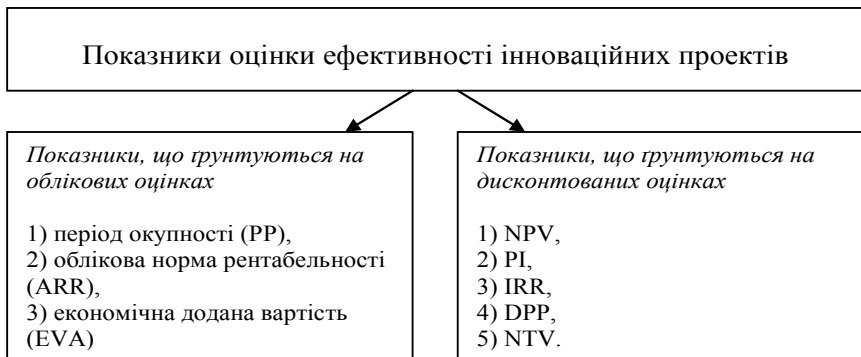

Рис. 5.3. Показники ефективності інноваційних проектів

Період окупності (Payback Period, PP) –це кількість періодів, за які інвестиційні витрати на інноваційний проект повністю перекриються доходами від цього проекту.

Строк окупності інвестицій (Payback Period, PP)

$$PP = \frac{I}{CF_t} \quad (5.9)$$

При відносно однакових щорічних грошових потоках період окупності визначається відношенням величини інвестицій I до середньої очікуваної величини грошового потоку CF_t .

$$P_{ок} = \frac{I}{\overline{П}} \quad (5.10)$$

де

$P_{ок}$ – період окупності;

I – сума інвестиційного капіталу, грн.;

$\overline{П}_p$ – середньорічний прибуток від реалізації інноваційного проекту.

В залежності від визначеної мети можливий розрахунок PP з різною точністю.

Якщо базовий період - рік, то значення PP обчислюється в кількості років; однак можна виділяти і дробову частину року, якщо абстрагуватися від вихідного припущення, що приплив коштів здійснюється наприкінці року.

Широкое застосування показника PP зумовлене такими його перевагами:

- простота розрахунків,
- використання потоків реальних коштів, а не бухгалтерського доходу,
- дозволяє давати оцінки, хоча і грубі, про ліквідність і ризикованість проекту.

Ліквідність і ризикованість - умовні характеристики інвестиційного проекту. З двох порівнюваних проектів проект із більш швидкою окупністю визнається більш ліквідним. Чим більша тривалість проекту, тим менше точність прогнозних оцінок очікуваних надходжень; тому чим менший строк окупності, тим менш ризикований проект.

До недоліків можна віднести:

- не враховує грошові потоки після досягнення періоду окупності, що може призвести до помилкових рішень;
- не враховує вартість грошей у часі,
- не має властивості адитивності;

Облікова норма рентабельності характеризує відношення середньої величини чистого прибутку до середньої величини інвестицій.

Облікова норма рентабельності (*Accounting Rate of Return, ARR*)

$$ARR = \frac{PN}{\frac{1}{2} \cdot (IC + RV)}, \quad (5.11)$$

де

PN – середньорічний прибуток, від проекту;

IC – величина вихідної інвестиції;

RV – величина залишкової вартості активів.

Критерій *ARR*, що розраховується відношенням середньорічного прибутку проекту до середньорічного обсягу інвестицій, так само, як і *PP*, не враховує фактора часу і вважається найменш придатним для аналізу інвестиційних проектів і складання бюджету капіталовкладень. Основна сфера його використання - порівняльна оцінка діяльності підрозділів компанії. Єдиного і загально визнаного алгоритму розрахунку критерію *ARR* не існує.

Основними *перевагами* показника є

- простота розрахунку і можливість його перевірки зацікавленими особами за даними фінансової звітності.

До *недоліків* можна віднести те, що він не враховує грошові потоки та зміну їхньої вартості у певний період часу, розбіжність суми чистого прибутку за роками.

Від початку 90-х років XX ст.. широко застосовується нова концепція прийняття інвестиційних рішень і оцінки результатів діяльності на всіх рівнях управління підприємством – концепція **економічної доданої вартості (*Economic Value Added, EVA*)**.

Визначення економічного ефекту на основі показника економічної доданої вартості запропонувала консалтингова компанія „Stern Stewart & Co.”

Економічна додана вартість являє собою відомий з економічної теорії показник економічного прибутку (*economic profit*), який відрізняється від бухгалтерського прибутку тим, що за його визначення враховуються не лише явні бухгалтерські витрати, а й

неявні витрати використання капіталу (втрачені вигоди за найдохіднішим альтернативним варіантом інвестицій).

Головним недоліком цих трьох показників є відсутність урахувань фактора часу. Тому ці показники є не досить точними і використовуються переважно в приблизних, орієнтовних оцінках та для короткострокових інноваційних проєктів (до 1-го року).

Треба відзначити, що на даний момент часу українськомовна термінологія в питанні оцінки інноваційних проєктів ще не є сталою. Тому в різних джерелах можна зустріти різні назви цих показників, наприклад чиста приведена вартість або чистий приведений дохід. З цих причин краще користуватися англomовною назвою цих показників.

Чиста приведена вартість (Net Present Value, NPV, або чистий приведений дохід, чистий приведений ефект) - це сума, на яку продисконтовані чисті грошові потоки перевищують продисконтовані інвестиційні витрати за весь термін реалізації інвестиційного проєкту. За економічним змістом - це продисконтований прибуток, який отримає інвестор після реалізації інвестиційного проєкту.

Для неординарних грошових потоків є наступна формула для розрахунку NPV:

$$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+d)^i} - \sum_{i=1}^n \frac{I_i}{(1+d)^i} = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i - I_i}{(1+d)^i} \quad (5.12)$$

де

CF_i - чисті грошові потоки в i -му році,

I_i - інвестиційні витрати в i -му році,

d - ставка дисконту або необхідна ставка доходу,

i - порядковий номер року розрахункового періоду,

n - кількість років

Логіка застосування критерію NPV для оцінки проєкту така:

якщо $NPV > 0$, то проєкт є прибутковим і його можна прийняти і у випадку прийняття проєкту добробут власників компанії збільшиться;

$NPV = 0$, то доходи від інноваційного проєкту дорівнюють витратам на нього та у випадку прийняття проєкту добробут власників компанії не зміниться, але в той же час обсяги виробництва зростуть, тобто компанія збільшиться в масштабах;

$NPV < 0$, то доходи від інноваційного проєкту менше витрат і проєкт треба відхилити, у випадку прийняття проєкту добробут власників компанії зменшиться.

Критерій *NPV* відображає прогнозу оцінку зміни економічного потенціалу комерційної організації у випадку прийняття розглянутого проекту. Причому оцінка робиться на момент закінчення проекту, але з позиції поточного моменту, тобто початку проекту.

Перевагами даного показника є:

- дає змогу оцінити приріст вартості капіталу підприємства,
- має важливу властивість адитивності в просторово-часовому аспекті, тобто *NPV* різних проектів можна підсумовувати для розрахунку загального ефекту в тому випадку, якщо мова йде про оцінку портфеля інноваційних проектів;
- надає змогу зробити правильний вибір при аналізі проектів з нерівномірними грошовими потоками.

Недоліки показника:

- суттєва залежність від часових параметрів проекту, а саме – від терміну початку віддачі інвестицій в інноваційний проект і тривалості періоду віддачі. Зрушення початку віддачі вперед зменшує величину *NPV* пропорційно коефіцієнту дисконтування.
- суттєва залежність від обсягу загальних інвестицій в інноваційний проект,
- не дає інформації про резерв безпеки проекту, тобто не відповідає на запитання, наскільки велика небезпека, що проект, що вважався прибутковим, раптом виявиться збитковим через помилку в прогнозних оцінках доходів і/чи вартості капіталу.

При розрахунку *NPV*, як правило, використовують постійну ставку дисконтування. Однак за деяких обставин, наприклад, очікується зміна рівня облікових ставок, можна використовувати індивідуалізовані по роках коефіцієнти дисконтування.

Індекс рентабельності (*Profitability Index, PI, або індекс прибутковості, індекс доходності*) інноваційного проекту являє собою відношення продисконтованих (приведених) чистих грошових потоків від інноваційного проекту до продисконтованих (приведених на ту ж саму дату) інвестиційних витрат. Він характеризує, рівень чистого грошового потоку, що припадає на одиницю інноваційних витрат або характеризує величину доходу на одиницю витрат.

*Розрахунок індексу рентабельності інвестицій (*Profitability Index, PI*)*

$$PI = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+d)^i}}{\sum_{i=1}^n \frac{I_i}{(1+d)^i}} \quad (5.13)$$

якщо $PI > 1$, проект є ефективним, він приймається;

$PI < 1$, проект треба відхилити;

$PI = 1$, доходи від інвестиційного проекту дорівнюють витратам.

Таким чином до реалізації можуть бути прийняті проекти з рентабельністю, яка буде вища за одиницю.

Чим більшим є значення цього показника, тим вищою є віддача кожної грошової одиниці, інвестованої в інноваційний проект. Критерій PI найбільш кращий при комплектуванні портфеля інноваційних проектів у випадку обмеження по обсягу джерел фінансування. Незалежні проекти упорядковуються по убаванню PI ; у портфель послідовно включаються проекти з найбільшими значеннями PI . Отриманий портфель буде оптимальним з позиції максимізації сукупного NPV .

Недоліками показника

- можна вважати неможливість використання в аналізі проектів із різними життєвими циклами,

- не має властивості адитивності.

Перевагами є

- характеризує відносну міру росту цінності підприємства,

- слугує інструментом ранжування інвестицій за ступенем вигідності,

- може використовуватися при формуванні інноваційного портфеля підприємства.

Внутрішня норма прибутку (Internal Rate of Return, IRR, або внутрішня норма доходності, внутрішня норма ефективності) – це така ставка дисконтування, за якої одержані продисконтовані чисті грошові потоки від інноваційного проекту дорівнюють продисконтованим інвестиційним витратам. Фактично, це така дисконтна ставка, при якій NPV дорівнює нулю.

Розрахунок внутрішньої норми прибутку (Internal Rate of Return, IRR)

$$NPV = \sum_{i=0}^n \frac{CF_i - I_i}{(1 + IRR)^i} = 0 \quad (5.14)$$

Чим більшою є величина IRR , тим вищою стає ефективність інноваційного проекту. Економічна сутність показника полягає в тому, що підприємство може здійснювати проекти, рівень рентабельності яких не нижчий від вартості капіталу (Cost of Capital). Це може бути вартість цільового джерела або середньозважена вартість капіталу (WACC).

якщо $IRR > CC$, проект приймається;

$IRR < CC$, проект треба відхилити, тому що він принесе збиток;

$IRR = CC$, доходи від інвестиційного проекту дорівнюють витратам на нього,

де CC –вартість капіталу чи відповідного джерела коштів.

Для того щоб знайти IRR треба розв'язати рівняння (5.14) відносно IRR . З цієї формули IRR можна визначити кількома шляхами, а саме:

1) Методом пробних розрахунків, тобто знаходження значення NPV при різних дисконтних ставках до моменту виконання рівності.

2) Графічним методом. Для цього в системі координат на осі абсцис відкладаємо значення дисконтної ставки у %, а на осі ординат – значення NPV в грн. Будемо вважати, що між NPV та дисконтною ставкою існує лінійна залежність. Пряма будується за допомогою двох крапок. Далі знаходимо значення NPV при двох різних дисконтних ставках і проводимо через отримані крапки пряму. Отриманий графік відображає залежність між NPV та ставкою дисконтування для даного інвестиційного проекту. Точка перетину отриманої прямої з віссю абсцис вкаже значення IRR .

3) Методом лінійної інтер- чи екстраполяції. Сутність даного методу полягає в тому, що будь-яку криву на певному відрізку можна замінити прямою. З цього спрощення виникають похибки. Для розрахунку IRR даним методом необхідно визначити NPV при двох різних дисконтних ставках, а потім скористатися формулою:

$$IRR = d_1 + NPV_1 \frac{d_2 - d_1}{NPV_1 - NPV_2}, \quad (5.15)$$

де

NPV_1, NPV_2 – це чистий приведений доход від різних ставок дисконтування (при умові $NPV_1 > NPV_2$)

d_1, d_2 – дисконтні ставки (при умові $d_1 < d_2$).

Особливостями використання 2-го та 3-го методу є вимоги до значень NPV . Для отримання правильного значення IRR необхідна наступна умова: потрібно підібрати такі d_1 та d_2 щоб одне значення NPV було позитивним, а друге – від'ємним.

Переваги показника:

- він не залежить від абсолютного розміру інвестицій в інноваційний проект,

- може бути використаний для оцінки міри стійкості проекту,

- враховує зміну вартості грошового потоку в часі,

- не потребує попереднього встановлення ставки дисконту.

Недоліки IRR :

- може мати декілька значень IRR , якщо знак грошового потоку змінюється більше одного разу,

- не має властивості адитивності,
- може призвести до невірного рішення стосовно взаємовиключних інноваційних проектів.

Оскільки критерій *IRR* показує лише максимальний рівень витрат, що може бути асоційований з оцінюваним проектом, то у випадку, якщо значення *IRR* двох альтернативних проектів більше вартості приваблюваних для їхньої реалізації джерел коштів, вибір кращого з них за критерієм *IRR* не можливий. Цей критерій не має властивості адитивності, не враховує істотності величини елементів грошового потоку *i*, крім того, для неординарних грошових потоків *IRR* може мати декілька значень.

Проте для «нормальних» інвестиційних проектів чим більше *IRR*, тим краще - значніше резерв безпеки. Однак у загальному випадку це правило спрацьовує не завжди; зокрема, воно не вірно для проектів з неординарними грошовими потоками.

Дисконтований період окупності (Discounted Payback Period DPP) – це термін часу, за який продисконтовані чисті грошові потоки від інвестиційного проекту перекриють продисконтовані інвестиційні витрати на цей проект.

Треба знайти такі значення C_j та C_{j+1} , щоб вони задовольняли умові:

$$C_j < \sum_{i=0}^n \frac{I_i}{(1+d)^i} < C_{j+1} \quad (5.16)$$

Дисконтований строк окупності інвестиції (Discounted Payback Period, DPP)

$$DPP = j + \frac{\sum_{i=1}^n I_i / (1+d)^i - C_j}{CF_{j+1} / (1+d)^{j+1}} \quad (5.17)$$

Чиста термінальна вартість (Net Terminal Value, NTV) – це сума, на яку приведені до моменту кінця реалізації проекту чисті грошові потоки перевищують приведені на той самий момент часу інвестиційні витрати за весь термін реалізації інвестиційного проекту.

Критерій *NTV* дає прогнозу оцінку збільшення економічного потенціалу підприємства на кінець терміну дії проекту. Критерії *NPV* і *NTV* взаємообернені з позиції алгоритму їхнього розрахунку: в основі *NPV* лежить операція дисконтування, а в основі *NTV*-операція нарощення. Для приведення до кінця реалізації проекту

використовується процентна ставка, яку можна розрахувати, використовуючи ставку дисконтування:

$$i = \frac{d}{1-d} \quad (5.18)$$

Розрахувати *чисту термінальну вартість (Net Terminal Value, NTV)* можна за формулою:

$$NTV = \sum_{k=1}^n CF_k * KH_k - \sum_{k=1}^n I_k * KH_k \quad (5.19)$$

де
 $KH_k = (1+i)^k$

Таким чином, формулу (5.19) можна переписати наступним чином:

$$NTV = \sum_{k=1}^n CF_k (1+i)^k - \sum_{k=1}^n I_k (1+i)^k \quad (5.20)$$

При розрахунку даного показника особливу увагу треба приділити на нумерацію років. Для NTV нумерація років буде зворотною відносно NPV.

Що стосується застосування критерію NTV для оцінки проекту, то логіка його така ж, як і в критерію NPV: якщо

$NTV > 0$, то проект рекомендується до прийняття;

$NTV < 0$, то проект варто відхилити.

$NTV = 0$, то це означає, що доходи від інвестиційного проекту дорівнюють витратам.

Показники NPV, NTV, IRR, PI, CC пов'язані очевидними співвідношеннями:

якщо $NPV > 0$, то одночасно $NTV > 0$, $IRR > CC$ і $PI > 1$;

$NPV < 0$, то одночасно $NTV < 0$, $IRR < CC$ і $PI < 1$;

$NPV = 0$, то одночасно $NTV = 0$, $IRR = CC$ і $PI = 1$,

де CC - вартість капіталу, залученого для реалізації проекту.

Ці показники визначені в Методиці визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво, затвердженій наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 25 вересня 2001 р. N 218/446 .

5.4. Оцінка економічної ефективності інноваційної діяльності

Економічну ефективність інноваційної діяльності, зокрема при впровадженні нової техніки, розраховують за умовами використання нової техніки за розрахунковий період.

Економічну ефективність (E_t) від реалізації певного рішення за певний розрахунковий період T обчислюють за формулою:

$$E_t = P_m - B_m, \quad (5.21)$$

де

P_m — вартісна оцінка результатів від впровадження варіанта нової і техніки за розрахунковий період, грн.;

B_m - вартісна оцінка витрат на здійснення заходу за цей же період, грн.

Даний спосіб обчислення економічної ефективності є однаковим як при розрахунку народногосподарського, так і комерційного ефекту від впровадження нововведень.

Результат P_m , є сумою основних ($P_{осн}$) і супутніх ($P_{суп}$) результатів:

$$P_m = P_{осн} + P_{суп}, \quad (5.22)$$

Оцінку основних результатів здійснюють за формулами:

- для нових засобів праці тривалого використання

$$P_{осн} = C_t N_t \times P_t; \quad (5.23)$$

- для нових предметів праці

$$P_{осн} = C_t \times \text{Ч}N_t \times U_t; \quad (5.24)$$

де

C_t - ціна одиниці продукції, виробленої з використанням нових засобів або предметів праці у t -му році, грн.;

N_t - обсяг використання нових засобів або продуктів праці у t -му році, натур, один.; U_t - витрати предметів праці на одиницю продукції в t -му році, натур. один.;

P_t - продуктивність засобів праці в t -му році, натур. один.

Оцінка сукупних результатів включає додаткові економічні результати в різних сферах народного господарства, а також

економічну оцінку соціальних і екологічних наслідків від реалізації нововведення, яку можна здійснити за формулою:

$$P^{c,e}_t = \sum_{j=1}^n R_{jt} \times a_{jt}, \text{ грн.} \quad (5.25)$$

де

$P^{c,e}_t$ - вартісна оцінка, соціальних і екологічних наслідків від реалізації нововведення в t-му році, грн.;

R_{jt} - розмір окремого результату в натуральних вимірниках з урахуванням масштабів його впровадження в t-му році;

a_{jt} - вартісна оцінка одиниці окремого результату у t-му році, грн.;

n - кількість показників впливу нововведення на навколишнє середовище і соціальну сферу, що враховуються при впровадженні.

Вартісна оцінка сумарних витрат (Vt) на реалізацію нововведення за розрахунковий період включає витрати на виробництво (Vвир) і використання (Vвикор) продукції:

$$Vt = V_{\text{вир}} + V_{\text{викор}}. \quad (5.26)$$

При цьому витрати на виробництво і при використанні нової техніки обчислюють однаково з врахуванням фактора часу за формулою:

$$V_{\text{вир/викор}T}^{\text{вир}} = \sum_{t=1}^i (c_t + k_t - l_t) \times a, \quad (5.27)$$

де

c_t - поточні витрати при виробництві (використанні) нової техніки в t-му році без амортизаційних відрахувань на реновацію, грн.;

k_t - одноразові витрати при виробництві (використанні) нової техніки в t-му році, грн.;

l_t - залишкова (ліквідаційна) вартість основних фондів, що вибувають у t-му році, грн.

До складу поточних витрат c_t включають витрати, які враховують при існуючому порядку калькулювання собівартості продукції, а на ранніх стадіях розробки нової техніки (коли відсутня конкретна інформація для розрахунку поточних витрат) використовують один із можливих методів обчислення собівартості проекрованої нової техніки:

- питомих ваг;
- графоаналітичний;
- кореляційний;

- планової калькуляції.

До складу одноразових витрат K_t включають капітальні вкладення та інші витрати одноразового характеру, необхідні для створення і використання нової техніки незалежно від джерел фінансування.

При обчисленні економічної ефективності нововведень може виникнути ситуація, коли нове технічне рішення виявиться вигідним для народного господарства в цілому, але призведе до зростання витрат та погіршення інших показників роботи наукових організацій і підприємств-виробників.

Тому, крім обчислення загальної величини економічного ефекту, слід визначити ту його частку, що має одержати кожний причетний до процесу створення і впровадження нововведення. Тобто необхідно обчислювати комерційний ефект, для оцінки якого в ринкових умовах може, використовуватись показник прибутку, що залишається у розпорядженні наукової організації, підприємства (Π_t):

$$\Pi_t = Q_t - C_{nt} - F_t, \quad (5.28)$$

де

Q_t - виручка від реалізації продукції науково-технічного або виробничо-технічного призначення у t -му році, грн.;

C_{nt} - собівартість тієї ж продукції у t -му році, грн.;

F_t - загальна сума податків та інших виплат з прибутку наукової організації, підприємства у t -му році, грн.

Результати реалізації нововведень впливають на розрахункові показники роботи споживачів нової техніки.

Приріст прибутку за рік від виробництва продукції за допомогою нової техніки ($\Delta\Pi$) можна обчислити за формулою:

$$\Delta\Pi = (C_2 - C_1) \cdot N_2 - (C_2 - C_1) \cdot N_1, \quad (5.29)$$

де

C_1, C_2 - собівартість одиниці продукції, виготовленої за допомогою базової і нової техніки, грн./од.;

C_1, C_2 - гуртова ціна одиниці продукції при використанні базової і нової техніки, грн./од.;

N_1, N_2 - обсяг виробництва продукції за допомогою базової і нової техніки, од./рік.

Умовне вивільнення працівників у зв'язку із впровадженням нової техніки (Δr) визначають за формулою:

$$\Delta r = \frac{C_2 \times N_2}{B_1} - \frac{C_2 - N_2}{B_2}, \quad (5.30)$$

де

B_1, B_2 - продуктивність праці до і після впровадження нової техніки, грн./чол.

Економію капітальних вкладень (ΔK) визначають із співвідношення:

$$\Delta K = (K_1 \times \frac{B_2}{B_1} - K_2) \times N_2, \quad (5.31)$$

де

B_1, B_2 - продуктивність одиниці базової і нової техніки за одиницю і часу, натур, од. або грн. за од. часу;

K_1, K_2 - питомі капіталовкладення на одиницю продукції при використанні базової і нової техніки, грн.

Зниження матеріальних витрат (ΔM) обчислюють:

$$\Delta M = (M_1 - M_2) \times N_2, \quad (5.32)$$

де

M_1, M_2 - матеріальні витрати на одиницю продукції при використанні базової і нової техніки, грн./од.

5.5. Економічне оцінювання соціальних результатів інноваційної діяльності

Характерною рисою сучасності є зростання ролі соціальних факторів економічного розвитку. Деякі з них стали безпосередньо включатися до розрахунків економічної ефективності інноваційних проектів. Це такі фактори, що пов'язані з охороною навколишнього природного та виробничого середовищ.

При економічній оцінці соціальних результатів виникають певні проблеми, тому що не завжди соціальний результат можна вимірити економічною мірою. Саме з цієї причини питання про оцінку суто соціального результату інноваційної діяльності треба розглядати з двох боків. З одного боку суто економічно, з другого боку – експертною оцінкою його тільки соціальної значущості.

Основним методом оцінки соціального ефекту є експертний. Експертиза очікуваних соціальних наслідків інновацій може бути організована у формах:

- 1) індивідуальна або колективна експертиза кваліфікованими фахівцями різних сфер діяльності;
- 2) соціологічні опитування працівників і населення,
- 3) всенародні референдуми за проектами, що стосуються інтересів різних верств населення.

На практиці виділяють 2 групи соціальних результатів впровадження нової техніки, які оцінюються економічною мірою:

- 1) поліпшення виробничого середовища, насамперед умов праці забрудненість, безпека праці, температурний режим, шумовий та вібраційний фон, тощо);

- 2) поліпшення стану навколишнього середовища, що проявляється у ліквідації чи скороченні забрудненості технологічними викидами в повітряний басейн, водоймищ, землі.

Такі соціальні результати безпосередньо впливають на економічні показники виробництва. Соціальний результат можна економічно виміряти двома способами.

1-й спосіб – пов'язаний з визначенням збитку від забруднення навколишнього середовища і включенням цієї величини до основних формул розрахунку економічного ефекту.

2-й спосіб полягає в тому, що пропонується робити порівняння двох варіантів – забруднюючого та незабруднюючого, шляхом додавання до витрат варіанта – забруднювача обсягів інвестицій у заходи, що необхідні для дотримання встановлених соціальних норм стану навколишнього середовища. Тоді вважається, що і забруднюючий і незабруднюючий варіанти забезпечують однаковий соціальний результат – виконання встановлених норм стану навколишнього виробничого і природного середовища.

Обчислення економічних збитків

Найпоширенішим методом визначення економічних збитків від забруднення навколишнього виробничого та природного середовищ є знаходження суми всіх економічних втрат у сферах матеріального виробництва, послуг та особистого споживання. Тут важливо звернути увагу на необхідність представлення цих показників у порівняльному вигляді з основними компонентами формули чистої теперішньої вартості. Інколи це не робиться і складаються дуже різноманітні показники економічних збитків: втрати обсягів продукції, прибутку, чистого доходу чи чистої продукції, обсягів вартості основних фондів, збільшення витрат на соціальне страхування, медичне обслуговування тощо. Крім цього, важливо чітко визначати, у якому році життєвого циклу інновації має місце та чи інша втрата.

Таким чином, для класифікації показників економічних збитків від упровадження інновації з негативними соціальними результатами доцільно це робити у відповідності з компонентами формули чистої

теперішньої вартості, а тим щоб їх можна було включити в цю формулу. Тому всі показники мають бути зведеними до інвестиційних та поточних витрат фірми, які є часткою одноразових капітальних витрат чи компонентів, що утворюють величину прибутку. Таких груп показників можна виділити чотири:

1) Втрати продукції: додаткові витрати фірми внаслідок витрат обсягів виробництва продукції від збільшення захворюваності робітників чи членів їх сімей, які потребують постійного нагляду в період хвороби; втрати продуктивності праці робітників унаслідок підвищеної захворюваності та відповідного реабілітаційного періоду, коли поновлюються виробничі навички; прямі втрати продукції внаслідок підвищеної забрудненості, особливо в сільському господарстві та риболовстві; від передчасного вибуття з виробництва основних фондів, у сільському господарстві – земель, угідь, садів тощо.

2) Додаткове пряме зростання поточних і одноразових капітальних витрат: збільшення витрат на виплату допомоги при тимчасовій непрацездатності, яка викликана підвищеним забрудненням виробничого чи природного середовища; додаткові витрати на ремонт та оновлення виробничого апарату з тих же причин, зростання частки бракованої продукції в загальному її випуску.

3) Збільшення собівартості одиниці сировини та комплектуючих, що застосовуються у виробництві продукції: прямі втрати сировини, матеріалів, корисних речовин разом з техногенними викидами, які не є виправданими і можуть бути використані як вторинні ресурси.

4) Збитки, що виникають за межами безпосереднього виробництва – в галузі охорони здоров'я та комунальних послуг: додаткові витрати на розвиток установ медичного обслуговування та рекреації, а також збільшення потреб у комунальних послугах загального користування, у зв'язку з підвищеним забрудненням навколишнього середовища як у виробництві, так і в побуті.

Розрахунки соціально-економічної ефективності застосовуються в реальній практиці порівняно недавно, і їхнє нормативне і статистичне забезпечення ще тільки формується. Тому важливо пам'ятати про відносну достовірність й умовність таких розрахунків і зважувати на реальність процесів, які визначаються економічним показником. Останній застосовується тільки до явищ, які можна в принципі оцінити в такому ракурсі і їхня достовірність знаходиться в межах, достатніх для управлінської задачі, що вирішується. Крім того, треба постійно пам'ятати про існування багатьох соціальних наслідків технологічних змін, які прямої економічної оцінки отримати не можуть.

Показники соціально-економічного ефекту.

Таким чином, для побудови показника з урахуванням збитків від негативних соціальних результатів технологічної інновації можна типові показники ефективності NPV, PI, IRR доповнити витратами у вигляді збитків від забруднення виробничого та природного середовища. Такі витрати можуть бути одноразовими капітальними коштами, чи інвестиціями, а також додатковими витратами, що впливають на збільшення собівартості продукції, а відтак на зменшення річних приростів прибутку при функціонуванні інновації, яка оцінюється. Звідси відомі формули в новій якості набувають такого вигляду:

$$NPV^c = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i - \Delta C_i^c}{(1+d)^i} - \sum_{i=1}^n \frac{I_i + \Delta I^c}{(1+d)^i} \quad (5.33)$$

$$PI = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{CF_i - \Delta C_i^c}{(1+d)^i}}{\sum_{i=1}^n \frac{I_i + \Delta I^c}{(1+d)^i}} \quad (5.34)$$

$$NPV^c = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i - \Delta C_i^c}{(1+IRR)^i} - \sum_{i=1}^n \frac{I_i + \Delta I^c}{(1+IRR)^i} = 0 \quad (5.35)$$

де

NPV^c – чиста теперішня вартість проекту з урахуванням його соціально-економічного ефекту;

ΔI^c – додаткові інвестиційні витрати, пов'язані з негативним соціальним результатом технологічних змін;

ΔC_i^c – відповідні додаткові поточні витрати, які щорічно збільшують вартість продукції;

IRR^c – внутрішня норма прибутковості з урахуванням додаткових витрат, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища.

Розглянемо ці моделі на числових прикладах. Візьмемо за основу приклад з попереднього параграфу і доповнимо його інформацією щодо негативних результатів, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища. Припустимо, що технологічна інновація посилює понад норму електромагнітне випромінювання. Тут існують два варіанти реакції на це. Перший – витратити більше коштів на

вдосконалення інновації таким чином, щоб уникнути зайвого випромінювання. Прийmemo, що це підвищить первісні інвестиції на 60 млн. крб., а вартість продукції зросте щорічно на 10 млн. крб. Другий варіант – залишити інновацію такою, як є, дбаючи про економію коштів фірми. Витрат, безпосередньо пов'язаних з негативним результатом соціального гатунку, у місці впровадження не виникає. Але фірма почне втрачати кошти в іншому місці, компенсуючи людям заподіяну шкоду. Це – виплати за листами непрацездатності, які зростуть, підвищені витрати на реабілітаційні заходи, медичне страхування тощо. У зв'язку з цим на третьому році функціонування інновації з негативним соціальним результатом буде здійснено поточних витрат, пов'язаних з компенсацією шкоди робітникам, на 30 млн. крб., на четвертому році – 40 млн. крб., на п'ятому — 50 млн. крб. Крім того, внаслідок впливу електромагнітних хвиль на обладнання вже на четвертому році треба здійснити капітальний ремонт вартістю 150 млн. крб.

Тепер підрахуємо і порівняємо три варіанти чистої теперішньої вартості: інновацію саму по собі без урахування соціальних результатів (цей варіант вже обчислено у попередньому параграфі і $NPV_1 = 79,3$ млн. крб.), інновацію, яка відповідає нормам забруднення, і перший варіант з урахуванням подальших втрат від негативних соціальних результатів першої інновації:

1) $NPV_1 = 79.3$ млн. крб.

2)

$$NPV_2 = \left(\frac{100-10}{1.1} + \frac{90}{1.21} + \frac{90}{1.331} + \frac{90}{1.464} + \frac{90}{1.61} \right) - (300 + 60) = 341.2 - 360 = -18.8 \text{ млн. крб.}$$

3)

$$NPV_3 = \left(\frac{100}{1.1} + \frac{100}{1.21} + \frac{100-30}{1.331} + \frac{100-10}{1.464} + \frac{100-50}{1.61} \right) - \left(300 + \frac{150}{1.464} \right) = 298.2 - 402.5 = -104.3 \text{ млн. крб.}$$

Як бачимо, врахування негативного соціального результату інновації перетворює чисту теперішню вартість на від'ємну величину. Це вказує на необхідність застосування методів економічної оцінки соціального результату при визначенні ефективності технологічних змін. Крім того, наведені розрахунки ілюструють економічну доцільність шляхів запобігання шкоди, а не витрачання коштів на пом'якшення її наслідків.

Основні терміни і поняття: ефективність, науково-технічний ефект інноваційної діяльності, податковий ефект інноваційної діяльності, соціальний ефект інноваційної діяльності, ресурсний ефект інноваційної діяльності, екологічний ефект інноваційної діяльності, народногосподарський ефект інноваційної діяльності, комерційний ефект інноваційної діяльності, грошовий потік, процентна ставка, дисконтна ставка, період окупності, облікова норма рентабельності, чиста приведена вартість, індекс рентабельності, внутрішня норма прибутку, дисконтований період окупності, чиста термінальна вартість.

Питання до розділу 5:

- 1) Дайте визначення ефекту та ефективності;
- 2) Яким чином можна оцінити ефекти від інноваційної діяльності;
- 3) Охарактеризуйте види економічного ефекту;
- 4) Назвіть і охарактеризуйте види грошових потоків;
- 5) Які існують показники оцінки ефективності інноваційних проектів.

Тема 6. Система державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності

6.1. Необхідність, методи та органи державного регулювання інноваційної діяльності

6.2. Інноваційна політика держави

6.3. Інструменти регулювання інноваційною діяльністю

- *політика оподаткування інноваторів;*
- *дослідницький податковий кредит;*
- *прискорена амортизація;*
- *малий бізнес;*
- *відрахування у резервні фонди*

6.4. Стимулювання інноваційної діяльності

6.5. Правові аспекти охорони інтелектуальної власності

- *класифікація нематеріальних ресурсів підприємства.*
- *система захисту інновацій.*
- *поняття та оцінка нематеріальних активів підприємства.*

6.1. Необхідність, методи та органи державного регулювання інноваційної діяльності

Згідно статті 6 ЗУ “Про інноваційну діяльність” державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

В економічній літературі окреслюють декілька причин необхідності державної підтримки інноваційних зусиль підприємств³:

³Tisdell C.A. Science and Technology Policy Priorities of Government. London, New York, Charman and Hall. 1981.

1)Окремі підприємства, чи індивідууми не в змозі привласнювати адекватну частку загального зиску, що виникає від їхньої інновації в суспільстві. Наприклад, вони не можуть привласнити собі весь прибуток, який отримає суспільство внаслідок дифузії їхньої інновації. Але цього сумарного прибутку не було б у разі нездійснення цією приватною фірмою-піонером даної інновації.

2)Ризик, що існує в інноваційній діяльності, часто не під силу одному підприємству, бо означає для нього високу вірогідність банкрутства.

3)Неможливість організації відповідного науково-технічного інформаційного простору для потреб інноваційної поведінки на рівні окремої фірми.

4)Недосконалість ринку капіталів для звичайного отримання позики під інноваційний проект. Не враховуючи суспільний зиск, ціна такого капіталу залишається надто високою для багатьох інноваційних проектів.

5)Державне регулювання дає можливість суспільству уникнути розпорощення ресурсів при нераціональному дублюванні робіт з наукових досліджень, розробок та впровадження.

6)Потреби національної безпеки. Особливо це стосується військової техніки, де інновації вирішують переваги країни в озброєнні. Але, в широкому плані стан економіки країни, її конкурентоспроможність також є предметом аналізу і планування підтримки розвитку державними інституціями.

7)Зовнішні стосунки країни й окремих її фірм. На цьому терені часто стає важливим підтримати свої інноваційні ініціативи всупереч ринковій ситуації, яка складається на певний момент, заради майбутнього зростання.

Про ступінь державного втручання в інноваційні процеси в розвинутих країнах можна судити по такому показнику як наукомісткість валового внутрішнього продукту (відношення національних видатків на НДДКР до ВВП). За останнє десятиліття цей показник у розвинутих країнах стабілізувався (див. табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Частка видатків на НДДКР у ВВП у країнах “великої сімки”, %

Роки	США	Японія	ФРН	Франція	Велико-британія	Італія	Канада
1985	2,8	2,6	2,7	2,3	2,3	1,1	1,4
1990	2,7	2,9	2,8	2,4	2,2	1,3	1,5
1995	2,6	2,7	2,5	2,4	2,2	1,3	1,5
2000	2,8	2,9	2,7	2,4	2,3	1,7	1,6

Мета державного регулювання на кожному історичному етапі розвитку економіки залежить від багатьох обставин і, в першу чергу від ступеня загального розвитку економіки. Класичний набір цілей державного регулювання економічно розвинених країн передбачає наступні складові:

- економічне зростання,
- повну зайнятість,
- економічну ефективність,
- стабільний рівень цін,
- економічну свободу,
- справедливий розподіл доходів,
- економічну забезпеченість,
- збалансованість зовнішньоекономічних відносин.

Розробка системи державного регулювання включає також визначення найважливіших соціальних, економічних та інших цілей і завдань на перспективу.

Регулювання інноваційного підприємництва держава може здійснювати прямими та непрямими методами.

Прямі методи – це методи безпосереднього втручання держави в інноваційну діяльність. Вони бувають переважно двох форм: адміністративно-відомча та програмно-цільова.

Перша форма полягає у прямому дотаційному фінансуванні на основі чинного законодавства.

Друга форма передбачає використання цільових програм. За цільовими програмами розвиваються технопаркові структури, венчурне підприємництво тощо.

Непрямі методи спрямовані на створення сприятливого інноваційного клімату і стимулювання новаторства. До непрямих методів передусім належать податкові та кредитні пільги, страхування інноваційних пільг.

Аналіз економічної ситуації, що склалася в Україні у процесі переходу до ринкової системи господарювання, а також досвід зарубіжних країн щодо державного регулювання інновацій дають змогу виробити певну стратегію формування інноваційної моделі розвитку шляхом застосування фінансово-кредитних та податкових важелів.

Органами державного регулювання інноваційної діяльності є:

1. Верховна Рада України.
2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим.
3. Представницькі органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради.
4. Виконавчі органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради.

5. Кабінет Міністрів України.
6. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності.
7. Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації.

6.2.

Під *інноваційною політикою* необхідно розуміти комплекс принципів та заходів щодо планування, розробки, стимулювання, регулювання і контролю процесів інноваційної діяльності у науково-технічній та виробничих сферах.

Тому, основним завданням державних органів є визначення мети інноваційної політики, основних принципів її здійснення, а також механізми реалізації. Вона повинна впливати з основної мети розвитку народного господарства, суспільства і своїми напрямками діяльності сприяти її здійсненню.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Основними принципами державної інноваційної політики є:

- 1) орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- 2) визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- 3) формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- 4) створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- 5) забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- 6) ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- 7) здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- 8) фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- 9) сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- 10) інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

11) підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Макроекономічне регулювання інноваційної діяльності.

Світова практика засвідчила, що найефективнішим механізмом стимулювання технологічних змін є ринкове конкурентне середовище, куди держава втручається тільки для того, щоб захистити власні інтереси держави (потреби національної безпеки), а також щоб захистити та підтримати тих суб'єктів ринку, які беруть на себе тягар інноваційної ініціативи.

За умов чистої ринкової економіки, коли держава зовсім не здійснює регулювання інноваційної сфери деякі галузі, підприємства та сфери економіки, де господарювання неефективне або непривабливе (невигідне) для приватного капіталу, функціонувати та розвиватися не будуть. До цих сфер економіки відносять соціальну інфраструктуру, фундаментальність науки, наукомісткість технології з тривалим терміном окупності. Без функціонування та розвитку фундаментальних наук не зможе виникати а ні нова ідея, а ні нове технологічне рішення. Таким чином вільна конкуренція взагалі не стимулює інноваційну діяльність у зв'язку з великим ризиком фінансування інноваційних процесів та упровадження нової продукції.

За умов командно-адміністративної системи управління економікою регулювання всіх сфер здійснювалось державою. Але така система себе не виправдала, тому що держава вклала кошти в більшості випадків не з економічних причин, а політичних. З цих причин в колишньому СРСР не було приділено достатньої уваги таким науковим напрямкам як кібернетика, генетика та ін. Крім того, була відсутня можливість самостійної дії інноваторів-підприємців.

Планові централізовані методи управління інноваційною діяльністю призводить до повної ізоляції фундаментальних і прикладних досліджень, і як наслідок цього до слабкої дифузії інноваційних технологій; до пріоритетного розвитку інновацій у ВПК і обмежене їх використання в цивільній економіці.

Інноваційна політика держави⁴

Головні цілі національної інноваційної політики - формування інноваційної моделі розвитку з відповідними організаційними структурами управління; формування структури потреб в інноваціях і визначення шляхів їх задоволення; досягнення економічного зростання.

⁴ Крупка М.І. Фінансові інструменти державного регулювання та підтримки інноваційної сфери.// Фінанси України. – 2001. – № 4. – с. 78

Інноваційна модель розвитку держави формується на концепції інноваційної політики, яка забезпечує пріоритет інновацій, підвищує інноваційну активність підприємств, прискорює НТП, зменшує розрив у рівнях економічного і соціального розвитку між країнами та регіонами.

Формування в країні інноваційної політики дає змогу визначити ефективність інноваційних планів для галузей і фірм у разі зміни концепції на конкретному товарному ринку; соціально-економічні наслідки реалізації стратегічних інноваційних планів, програм, проектів.

Важлива роль держави в інноваційній моделі розвитку полягає у розробці та реалізації системи державного стимулювання й підтримки нововведень. Стосовно України головними елементами цієї системи можуть бути:

- правова база, на яку повинна спиратися інноваційна діяльність;
- законодавча фіксація частки (не менш як 5%) національного доходу, яку спрямовують на інноваційну діяльність;
- податкові стимули (пільги) для фізичних і юридичних осіб, які займаються інноваційною діяльністю;
- державна політика прискореної амортизації;
- державні гарантії в інвестиційних кредитах, що їх надають малому інноваційному підприємству; стимулювання спеціалізованих інститутів, надання пільгових позик підприємцям-новаторам, звільнення від оподаткування коштів, які спрямовуються у фонд кредитів малому інноваційному підприємству;
- створення інноваційних фондів і сприяння організації та діяльності комерційних інноваційних банків;
- заохочення системи пільгового страхування ризиків інноваційного підприємства;
- гарантування вченим-інноваторам належної зарплатні, робочого місця та умов праці, житла, пенсійного забезпечення;
- підготовка фахівців із менеджменту і маркетингу інновацій;
- пріоритетне ресурсне забезпечення інновацій у разі дефіциту ресурсів;
- стимулювання інноваційно-підприємницької діяльності вищих закладів освіти України та економічної зацікавленості вчених в інноваціях;
- прискорення процесу використання технологій подвійного призначення (військового і цивільного).

Інноваційна політика держави ґрунтується на певній інноваційній стратегії. Російські вчені В. Фрідлянов, Р. Некрасов, С. Остап'юк виділяють три стратегічні моделі інноваційної політики.⁵

1. Модель стратегії "*перенесення*" полягає у використанні наявного зарубіжного науково-технічного потенціалу в економіці власної країни через закупівлю ліцензій на високоефективні технології для освоєння виробництва продукції нових поколінь, що користується попитом за кордоном.

2. Модель стратегії "*запозичення*" передбачає освоєння випуску наукомісткої продукції, яку виробляли раніше в індустриально розвинутих країнах, на основі використання дешевої робочої сили та частини науково-технічного потенціалу власної країни.

3. Модель стратегії "*нарощування*" полягає в тому, що з використанням власного науково-технічного потенціалу, залученням іноземних учених, об'єднанням результатів фундаментальної і прикладної науки можна створювати нові продукти і технології, які використовуються на виробництві та в соціальній сфері.

Держава в інноваційній моделі розвитку забезпечує функціонування тих галузей, підприємств і сфер економіки, де господарювання на приватних принципах "неможливе, неефективне або непривабливе (невигодне) для приватного капіталу"⁵ (виробнича та соціальна інфраструктура, депресивні галузі та наукомісткі технології із тривалим терміном окупності та обігу капіталу тощо). Для розв'язання цих завдань використовують такий інструмент державного регулювання, як державне інноваційне підприємництво.

6.3. Інструменти регулювання інноваційної діяльності

Тепер проаналізуємо і представимо конкретні інструменти такого втручання, які і є змістом того, що називають державною політикою у сфері науково-технічного прогресу.

1. *Проведення державної науково-технічної політики через державні підприємства.* Це може бути утворення нових галузей виробництва, які освоюють нові продукти й технології. Також можна рекомендувати державним підприємствам використовувати нову техніку, яка ще мало поширена і є продуктом піонерних розробок та джерелом підвищеного фінансового ризику для приватних підприємств.

2. *Підтримка і прямиї розвиток науково-технічної сфери.* Тут

⁵ Фрідлянов В., Некрасов Р., Остап'юк С. Инновации как фактор экономического роста // Общество и экономика. – 1999. – №7–8–с.115–116

можливо створення перспективних науково-дослідних інститутів і лабораторій, підтримка громадських наукових товариств, навчальних спілок, професійних організацій, надання гарантій окремим дослідницьким та технологічним проектам.

3. *Створення державної інформаційної інфраструктури.* Це розвиток загальнонаціональної інформаційної мережі з присудженням до таких світових мереж: бібліотек, інформаційних центрів, різноманітних банків даних, установ для надання консультаційних, дорадчих та організаційних послуг інноваторам.

4. *Розвиток та підтримка системи освіти в країні.* Сюди входить повне або часткове утримання закладів загальної освіти, вищої освіти, спеціальної фахової підготовки, системи безперервного навчання і перекваліфікації робочої сили, курсів вузькопрофільного тренінгу та менеджменту.

5. *Фінансова допомога.* Це - надання інноваторам грантів, позик, субсидій, гарантованих кредитів, дослідницьких податкових кредитів, забезпечення дослідників та інженерів відповідним обладнанням та приладами, приміщенням та сервісом, експортне кредитування та ін. Якщо цей інструмент розглянути більш дрібно, то тут можна виділити:

- а) пряме фінансування на створення нової продукції та технології,
- б) надання позик, у тому числі безпроцентних,
- в) державні дотації,
- г) пільгове кредитування.

6. *Податкові пільги.* Надання підприємствам, установам, фізичним особам що приймають участь в інноваційному процесі різні податкові пільги. В свою чергу тут можна відокремити наступні інструменти:

а) зниження ставок податків на прибуток для підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність;

б) податковий кредит на проведення досліджень та розробок;

в) виключення з прибутку, що оподатковується, поточних видатків на НДДКР;

г) пільговий режим оподаткування видатків на НДДКР при міжфірменній кооперації;

д) звільнення від деяких відрахувань до бюджету;

е) звільнення від сплати податку на прибуток та капітал власників акцій ризикових інноваційних фірм;

з) зниження державного мита для індивідуальних винахідників;

і) відстрочка сплати мита чи повне звільнення від нього для інноваційних продуктів.

7. *Амортизаційна політика.* Прискорена амортизація та інші амортизаційні пільги.

8. *Створення сприятливого правового середовища для інноваторів.* Це передусім розвиток державою патентного права,

правничих засад виробництва та споживання якісної продукції: системи стандартизації і сертифікації виробництв та окремих видів продукції, регулювання монопольних підприємств і видів діяльності, дозвіл тимчасової монополії інноватора.

9. *Підтримання високого суспільного статусу вчених, конструкторів, інженерів - усіх суб'єктів інноваційного процесу.* Це здійснюється шляхом установлення різноманітних державних премій, проведення конкурсів, надання грантів, установлення почесних звань, пропаганда переваг інноваційного суспільства та його видатних діячів.

10. *Посередництво державних установ у замовленні та реалізації інноваційної продукції.* Це може бути державне замовлення (контракти) на розробку та впровадження продуктів інноваційного процесу, створення державних інституцій для поєднання науки й виробництва різних форм власності, наприклад, шляхом створення та сприяння розвитку технопарків, виставок, ярмарок тощо.

11. *Сприяння інноваційному розвитку соціальної сфери:* охорони здоров'я, відпочинку, приватного та суспільного будівництва, транспорту, телекомунікацій, зв'язку тощо.

12. *Установлення сприятливих умов міжнародної комерційної діяльності,* а саме торговельних угод, зовнішньоекономічних тарифів, режимів валютного регулювання.

13. *Відстоювання прав та інтересів вітчизняних інноваторів у міжнародній кооперації праці та захист у випадках недозволеної чи несумлінної конкуренції.*

Останнім часом у розвинутих країнах пряма підтримка інноваційної діяльності дедалі більше замінюється непрямими методами регулювання. Причому частка державної підтримки в багатьох розвинутих країнах зростає. Так, уряд має приблизно 50-процентну частку у фінансуванні всіх витрат на дослідження і розробки у США, Німеччині, Франції, а на субсидування проектів реконструкції та технічного переозброєння держави витрачають від чверті до половини необхідних видатків.

• *політика оподаткування інноваторів*⁶

В економічній літературі окреслюють такі характерні риси сучасної податкової політики відносно інноваційного процесу:

1. Застосування системи пільг щодо податку на прибуток корпорації чи окремої фірми.

2. Галузева диференціація податкових пільг та їх гнучкість залежно від цілей та завдань національної політики технологічних

⁶ Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. – К.: Заповіт, 1996. – 238с. – с. 209

змін.

3. Чітка цільова спрямованість податкових пільг та їх обов'язковий характер згідно з діючим законодавством, а не за суб'єктивними рішеннями чиновників.

4. Наявність гнучкої та обов'язкової системи загальнодержавного статистичного обліку використання податкових пільг.

Досвід розвинутих країн свідчить, що тільки комплексне скоординоване використання всіх кредитно-фінансових та податкових важелів дає змогу отримати позитивні результати в політиці підтримки інноваційної діяльності в країні. Причому треба постійно пам'ятати, що інноваційна діяльність - це передусім піонерний прорив у локальному місці економічної системи, тому він неможливий як масове явище і тому підтримка повинна мати точковий характер.

В розвинутих країнах останніми роками сформувалися три основні напрями податкової політики, що стимулює інвестиції в ризикові інноваційні проекти. Такі країни, як США та Великобританія, підтримують низький рівень оподаткування корпорацій і вважають це сильним стимулом для ризикових технологічних змін. У Німеччині, Іспанії та Італії додатково до низьких ставок податків існують спеціальні системи заохочування ризикових проектів. Франція застосовує іншу комбінацію - високі податки для всіх і різні спеціальні стимули інноваційного підприємництва. Це зайвий раз доводить, що для України потрібне не сліпе копіювання досвіду, а постійний пошук різноманітних форм, які на нашому історичному та ментальному ґрунті дадуть імпульс виробникам повернутися обличчям до науково-технічного, інноваційного типу розвитку.

- **дослідницький податковий кредит**⁷

Цей вид кредитування означає право вилучати з оподаткованого доходу поточні витрати на дослідні та впроваджувальні роботи. Передбачається, що таке зниження суми податку на прибуток створює для фірми стимул до розширення видатків на розробку та впровадження нової техніки за рахунок власних коштів.

Системи такого типу кредитування інноваційної діяльності дуже різноманітні в різних країнах і постійно змінюються. Наприклад, у Франції під податкові пільги в межах "дослідницького податкового кредиту" підпадають такі видатки:

- 1) витрати на амортизацію основного капіталу, який придбаний у Франції і прямо використовується в науково-дослідницьких цілях;
- 2) витрати на науково-дослідницький персонал, безпосередньо

⁷ Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. – К.: Заповіт, 1996. – 238с. – с. 210

зайнятий в НДДКР, як постійно працюючий у фірмі, так і за сумісництвом;

3) інші операційні видатки, але не більше 50 % від витрат на науковий персонал;

4) видатки на дослідницькі роботи, які здійснюються громадськими чи приватними установами під патронажем Міністерства наукових досліджень і промисловості та визнані як доцільні науковими та технічними експертами;

5) видатки на впровадження винаходів та закупівлю патентів.

Розміри дослідницького податкового кредиту задаються або через визначення максимуму суми, яку дозволяється відрахувувати від податку, або у вигляді певного процента від загальної величини податкових зобов'язань щодо прибутку юридичної особи. Такий процент постійно змінюється. Наприклад, за різні періоди він становив у США 48, 25 і 20 %, у Франції — 25, 30 і 50 %, у Канаді — 20 і 30 % залежно від місця та характеру досліджень та розробок. Система дослідницьких податкових кредитів вважається однією з наймінливіших систем оподаткування, але жодну таку зміну в післявоєнний період експерти не оцінювали як таку, що погіршує фінансовий стан підприємств, які здійснюють інноваційну стратегію розвитку та витрачають значні суми на НДДКР.

- ***прискорена амортизація***⁸

В передових країнах норми амортизації сьогодні виконують функцію створення передумов прискорення обігу основного капіталу і є стимулом для підприємств, які проводять активну політику технічного оновлення. Наприклад, в Японії дозволяється в перший рік виробництва окремих особливо важливих виробів мати до 25 % вартості такої продукції за рахунок амортизаційних відрахувань.

У США Законом про справедливе оподаткування та фінансову відповідальність, який був прийнятий у межах податкової реформи 1981р., строки амортизації науково-дослідного обладнання були скорочені до 3 років, іншого рухомого майна - до 5 років. Окрім цього, була введена 6% знижка для інвестицій в обладнання, яке амортизується за три роки, та 10% знижка для такого устаткування, яке буде списане протягом 5 років.

Згідно із Законом США про зміну податків з метою економічного оздоровлення у 1981 р. було здійснено перехід до використання принципу нерівномірного списання вартості основного капіталу протягом амортизаційного періоду. Строки такого списання були

⁸ Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. – К.: Заповіт, 1996. – 238с. – с. 211.

знижені настільки, що деякі економісти навіть стали заперечувати відповідність їх принципів періоду служби обладнання, бо було дозволено амортизувати більшу частину вартості основного капіталу в перші роки їх функціонування. Навіть було дозволено брати відстрочку в прискореному списанні вартості капіталу. Особливі пільги отримали нові компанії, яким дозволяється протягом перших п'яти років існування списувати вартість свого основного капіталу за вибором: нерівними частками чи навіть одночасно, що надало цим фірмам необхідний простір для маневру власними активами в процесі їх виробничого становлення і зростання.

Зауважимо, що пільговий режим амортизаційних списань дає змогу малим підприємствам Німеччини провадити інноваційний процес, модернізацію виробництва. На частку амортизаційних списань припадає близько 66% усіх капіталовкладень, на реінвестицію доходів – 27%, а на зовнішні джерела фінансування – 7%. З метою стимулювання малого бізнесу в Німеччині діє особлива амортизаційна ставка в розмірі 20% витрат на придбання рухомого майна. Крім того, у Німеччині є спеціальні норми амортизаційних відрахувань, які застосовують до всіх інвестицій, спрямованих на створення нових робочих місць, охорону навколишнього середовища, випуск технічно передової продукції експортних поставок. Вкладені кошти списують протягом трьох років: у перший рік амортизується 50% основного капіталу, у другий – 30%, у третій – 20%⁹.

Додаткові грошові притоки, що було отримано при швидкій амортизації, стають додатковим фінансовим джерелом для активної інноваційної діяльності та виступають фінансовим активом, який не залежить від стану ринку позичкового капіталу. Останнє має позитивний сенс і в тому, що зменшує відношення позичкового капіталу до власного, підвищує ліквідність фірми, а отже, дає їй змогу взяти додаткові кредити банків.

- *малий бізнес*¹⁰

Значна державна підтримка технологічним змінам відбувається через підтримку малого бізнесу, який охоплює, зокрема, і багато інноваційних підприємств. Особлива увага надається підтримці в малому бізнесі венчурним фірмам. Так, в США ця підтримка вимагає:

- скорочення рівня податку на прибутки до 25 % для середніх фірм і до 10 % - для дрібних, якщо вони реінвестують прибутки в інновації;

⁹ Крупка М.І. Фінансові інструменти державного регулювання та підтримки інноваційної сфери // Фінанси України. – 2001. – № 4. – с. 81

¹⁰ Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. – К.: Заповіт, 1996. – 238с. – с. 212

- зобов'язання державних інноваційних компаній виділяти 5 % суми свого науково-дослідного бюджету на цілі передачі інновацій малому бізнесові;

- виділення до 10 % загальнодержавних видатків на прикладні дослідження малому бізнесу на наукові дослідження і розробки;

- стимулювання експорту продукції дрібних фірм (подвійне відрахування витрат на ці цілі з прибутку, 10-річна відстрочка платежів на ін.);

- скорочення періоду амортизації устаткування для дослідження і розробок з 5 до 3 років.

У Франції, малому бізнесу надаються пільгові кредити, звільнення від податку на прибутки на 5 років, якщо прибуток малих підприємств не перевищує 30 млн. франків.

Крім того нові підприємства в перші два роки роботи повністю звільняються від податків, на третій рік - обкладається лише 25 % їх прибутку, на четвертий - 50 %, п'ятий - 75 %, починаючи з шостого року і далі - 100 %.

В Індії також створено фонд допомоги малим підприємствам. Обсяг коштів на підтримку й розвиток малого бізнесу окремо виділяється в п'ятирічних планах і річних бюджетах.

У розвинутих країнах пільгами користуються і засновники малих підприємств, зокрема для них передбачено до 50 % знижки з податку на прибуток від вкладеного капіталу.

Значні пільгові умови для розвитку малого бізнесу створені у Великобританії. Загальна ставка податку з корпорацій тут становить 35%, однак, якщо дохід підприємства становить не більш як 200 тис. фунтів стерлінгів на рік, то податок зменшується до 25%. Крім того, якщо оборот підприємства становить не більш як 47,5 тис. ф.ст. на рік, то воно не сплачує ПДВ (ставка 17,5%)

У США поділ праці в інноваційній сфері між великими і малими підприємствами полягає в тому, що великі підприємства беруть на себе функцію тиражування, поширення нововведень, отриманих у сфері малого бізнесу - науково-технічних фірмах-інноваторах.

- ***відрахування у резервні фонди.***

Важливим інструментом стимулювання інноваційної діяльності є відрахування у резервні фонди.

Із метою стимулювання НТП у Швеції фірми мають право вкладати до 50% прибутку в резервні фонди майбутніх інвестицій, які звільнені від оподаткування. Кошти цих фондів зберігаються у вигляді безпроцентних вкладів у Національному шведському банку, вони можуть використовуватися для придбання устаткування, фінансування наукових досліджень і розробок, а також будівництва.

6.4. Стимулювання інноваційної діяльності

Держава покликана формувати цілі і принципи інноваційної політики та власні пріоритети в цій області. Цілями, як правило, є збільшення внеску науки та техніки в розвиток економіки країни; забезпечення прогресивних перетворень в сфері матеріального виробництва; підвищення конкурентоспроможності національного продукту на світовому ринку; зміцнення безпеки і обороноздатності країни; поліпшення екологічної ситуації; збереження і розвиток наукових шкіл, що склалися. Одночасно, держава розробляє і принципи, на основі яких провадиться політика в науці і інноваційній сфері, а також механізм реалізації цієї політики. Ці принципи залежать від господарської системи, що склалася в країні, глибини впливу державних інститутів на економічну діяльність.

Державна інноваційна політика орієнтована на стимулювання створення сприятливого клімату для інноваційних процесів та виступає з'єднуючою ланкою між сферою наукової та інноваційної діяльності і виробництвом.

Для стимулювання науково-дослідної роботи в промисловій фірмі використовуються прямі і непрямі методи із урахуванням особистих здібностей дослідників, що впливають на продуктивність їх творчості.

Форми і методи стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві можна поділити на три групи:

1 група — прямі економічні стимули: оплата праці, премії за раціоналізацію, участь у прибутках, оплата за підготовку та перепідготовку кадрів;

2 група — непрямі економічні стимули: доплата за стаж, пільгові послуги;

3 група — негрошові стимули: сприяння ініціативі, творчому характерові праці.

В основу стимулювання інноваційної активності, компанією покладено такі принципи:

- крозкріпачення ініціативи;
- всебічна підтримка новаторства вищим керівництвом;
- простота і чіткість патентних процедур;
- швидкість і гласність розгляду заявок;
- заохочення подання як індивідуальних, так і групових заявок (нагородження, присвоєння почесних титулів і звань; публікація результатів у бюлетенях і т.і.)

Для заохочення винахідництва кожн країна розробляє певну систему стимулів, яка створює сприятливі організаційні, творчі та психологічні умови.

Організаційні умови:

- розширення повноважень кваліфікованого персоналу в прийнятті рішень на робочому місці;

- гнучкі режими роботи;
- довіра в розпорядженні матеріальними та інформаційними ресурсами;
- інженерні кадри дістають змогу до 10-15% робочого часу використовувати на пошукові роботи, не включені до плану НДР;
- у багатьох компаніях формуються «ризикові фонди», на кошти яких створюються спеціальні підрозділи з розробки особливо важливих винаходів (так званий внутрішній венчур);
- різноманітні форми організації і винагороди подання ідей: технічні відділи, які відповідають за патентування ідей та збір передової науково-технічної, інноваційної інформаційної, «Ради з винаходів», комісії експертів, огляди, виставки, «системи пропозицій».

Стимулююча інноваційна політика становить складне комплексне явище, яке складає елементи, з одного боку – національної макроекономічної політики щодо створення сприятливого інвестиційного клімату реалізації інноваційних проєктів, а з другого – запровадження на державному рівні спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін. Ці дві групи елементів державної інноваційної політики реалізуються наступними заходами:

1. Забезпечення сприятливого для інвестування макроекономічного середовища:
 - проведення політики низького та прогнозованого (оголошеного) стабільного річного рівня інфляції;
 - проведення політики низького оподаткування нової виробничої діяльності;
 - проведення політики інституційної легалізації структурного безробіття;
 - проведення політики низької позитивної реальної відсоткової ставки банківської системи;
 - проведення політики обмеженого державного позичання, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
 - проведення політики вчасної систематичної індексації вартості основних фондів та спрямовування амортизації на цілі реновації;
 - проведення політики стабільного реального обмінного курсу гривні.
2. Запровадження спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін:
 - пряме державне фінансування інноваційних інвестицій по реалізації програм структурної перебудови економіки;
 - пряме державне фінансування інвестицій в розвиток сучасної інфраструктури;

- застосування системи пільг щодо податку на прибуток при умові його використання на інвестування інновацій;
- запровадження статистичного обліку щодо обсягів та результатів використання інвестиційно-інноваційних податкових пільг;
- введення системи податкового кредитування приросту обсягів витрат підприємств на дослідження та розробки;
- запровадження системи стимулювання кооперації науки і виробництва в інноваційному процесі;
- вдосконалення економічних відносин щодо охорони прав промислової власності;
- введення в дію положення про дозвіл прискореної амортизації основних фондів підприємств;
- забезпечення умов щодо формування конкурентоздатного національного товаровиробника інноваційних продуктів;
- відстоювання прав та інтересів вітчизняних інноваторів на зовнішніх ринках.

6.5. Правові аспекти охорони інтелектуальної власності

Для успішного функціонування підприємству поряд з матеріальними, фінансово-кредитними та трудовими ресурсами потрібні ще й нематеріальні ресурси.

Нематеріальні ресурси підприємства - це складова частина потенціалу підприємства, яка забезпечує економічну користь протягом тривалого часу і має ту особливість, що в них відсутня матеріальна основа та невизначені майбутні розміри прибутків від його використання.

Поняття “нематеріальні ресурси” використовується для характеристики об’єктів інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність у широкому розумінні – це юридична категорія, яка застосовується для:

- визначення результатів творчої праці людини (творів науки, мистецтва та інших видів діяльності);
- позначення належності таких результатів творчої праці відповідним суб’єктам творчої діяльності;
- закріплення за цими суб’єктами особистих немайнових і майнових прав, пов’язаних із розробкою та використанням створених ними інтелектуальних продуктів.

За походженням нематеріальні ресурси виникають або завдяки новим унікальним знанням або через рідкісність ресурсів.

Детальна схема класифікації нематеріальних ресурсів подана на рис 6.1.

Рис. 6.1 Нематеріальні ресурси підприємства

Згідно з Паризькою конвенцією з охорони промислової власності (1883 р.) до об'єктів промислової власності належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, зазначення походження товарів, а також способи захисту від недобросовісної конкуренції.

Стокгольмська конвенція (1967 р.) включає в поняття «інтелектуальна власність» права, що стосуються літературних, художніх і наукових творів, виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо і телевізійних передач, винаходів у всіх галузях людської діяльності, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень, захисту проти недобросовісної конкуренції, а також всі інші права щодо інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях.

Винахід - це вирішення технічного (технологічного) завдання, яке відрізняється істотною новизною, передбачає наявність певної технічної ознаки і забезпечує одержання позитивного ефекту (практичну корисність).

Предметом винаходу можуть бути:

- конструкції виробів (пристрої, машини, механізми, прилади і т.і.);
- технології (способи або процеси) їх виготовлення;
- способи одержання нових матеріалів та створення нових продуктів;
- речовина (індивідуальні хімічні сполуки, суміші, розчини, продукти ядерного перетворення);
- штампи мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин (бактерії, мікроскропічні гриби, дріжджі, віруси, тощо).

Промисловий зразок - це технічне і естетичне оформлення виробу, яке забезпечує його новизну, оригінальність та придатність до промислового виготовлення. Промисловий зразок може бути поданий у вигляді моделі (об'ємний), рисунка (плоский) та їх поєднання (комбінований).

Корисна модель - це модель, яка в своїй будові передбачає якісні та кількісні перетворення, пов'язані зі зміною форми, зовнішнього вигляду, розміщенням окремих вузлів і деталей (конструкції) виробу.

Знак для товарів та послуг (іноді використовують поняття – товарні знаки та знаки обслуговування) – це оригінальні позначки, за допомогою яких товари та послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів та послуг інших осіб.

Об'єктом товарного знаку можуть бути словесні, зображувальні, об'ємні та інші позначення або їх комбінації, виконані у будь-якому кольорі або поєднанні кольорів. Товарні знаки подаються у вигляді рисунка, імені, терміну чи їх сполучення.

Вони використовуються для ідентифікації товару та його виробника на ринку. При цьому товарний знак виконує дві функції: рекламування товару та гарантування його якості. Знаки для товарів та послуг мають правовий захист, оскільки підлягають офіційній реєстрації.

Розміщується товарний знак на самому товарі чи його упаковці з метою реклами. Якщо під товарним знаком надаються послуги, то він має назву знака обслуговування.

Фірмові найменування - це сталі позначення підприємства (фірми, компанії тощо) або особи, від імені якої здійснюється виробнича та інша діяльність.

Фірмове найменування використовується для розпізнавання підприємства і відокремлення його з-поміж інших. На відміну від знаків для товарів та послуг , фірмове найменування вказує на підприємство як таке, без будь-яких посилань на товари та послуги, які воно постачає на ринок, та характеризує репутацію і становище підприємства в цілому.

Значення походження товару – це будь-яке словесне чи зображальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. При цьому під географічним місцем розуміють будь-який географічний об'єкт із офіційно визначеними межами : країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо.

Програмне забезпечення – це сукупність програм, які забезпечують спілкування користувача з комп'ютерною технікою (загальне програмне забезпечення) і орієнтованих на вирішення завдань певного класу (спеціальне програмне забезпечення). Оскільки на програмне забезпечення у вигляді прикладних програм чи програмних модулів поширюються авторські права, то воно підлягає правовому захисту.

Банк даних - це сукупність програмних, організаційних і технічних засобів, призначених для накопичення і використання систематизованої інформації, сконцентрованої у певному місці. Центральною ланкою банку даних є база даних, інформація якої може використовуватися для розв'язку різних задач.

База даних –це сукупність даних, матеріалів або творів у формі, яку читає машина (EOM).

База знань - це сукупність систематизованої, ґрунтовної інформації з певної галузі знань, достатньої для вирішення теоретичних і практичних задач на основі здійснення логічних операцій.

Банк знань - це сховище знань, яке складається з інформації та засобів її накопичення, збереження, оновлення і використання.

До об'єктів інтелектуальної власності, пов'язаних з організацією розробки, виготовлення та експлуатації конкурентоспроможної продукції, належать "ноу-хау", гудвіл, раціоналізаторські пропозиції, комерційна таємниця тощо.

Ноу-хау (англ. – знати як зробити) – це різноманітні знання чи досвід науково-технічного, виробничого або іншого характеру, які не є загальновідомими, не захищені правами промислової (інтелектуальної) власності і можуть бути практично використані.

Ноу-хау включає різні елементи: технічну документацію, зразки виробів, комерційні секрети, знання і досвід у галузі маркетингу, описи технологічних процесів. До ноу-хау належать також не запатентовані винаходи. Розповсюдження ноу-хау здійснюється на комерційній основі шляхом укладання ліцензійних угод, які передбачають передачу як відповідної документації, так і додаткової інформації (знання і досвід власника) з випуску продукції (організація навчання працівників, участь спеціалістів у налагодженні виробництва). Часом ноу-хау передається на основі договору про

науково-технічне співробітництво чи договору про поставку обладнання.

Гудвіл (англ. - доброзичливість, добра воля) – це основний капітал фірми, який не має матеріального вигляду - репутація фірми, досвід ділових зв'язків, престиж торгових марок, маркетингові позиції фірми на ринку, відпрацьованість внутрішньої технології діяльності, стала клієнтура, які здатні приносити додатковий прибуток фірмі шляхом підвищення її конкурентоспроможності. У загальному розумінні гудвіл є різницею між ринковою і балансовою вартістю фірми.

Раціоналізаторська пропозиція – це нові технічні пропозиції щодо вдосконалення діючої техніки і технології виготовлення продукції, самої продукції, способів контролю, більш ефективного використання обладнання, матеріалів які сприяють підвищенню ефективності виробництва.

За своєю сутністю раціоналізаторські пропозиції, як і винаходи, є технічними рішеннями, але відрізняються від останніх мірою новизни. Новизна раціоналізаторської пропозиції має локальний характер, тобто, обмежується даним підприємством. Об'єктом раціоналізаторських пропозицій є модернізація діючого устаткування і вдосконалення технологічних процесів на окремому підприємстві, незалежно від того, чи відоме це технічне рішення ще деінде, чи ні.

Комерційна таємниця – це відомості, безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства, які не є державними таємницями і розголошення яких може завдати шкоди інтересам підприємства. У загальному розумінні комерційну таємницю становить сукупність виробничо-господарської, фінансово-економічної та науково-технічної інформації про діяльність підприємства, розголошення якої може призвести до економічних збитків.

Система захисту інновацій.

Інтелектуальні цінності як результат творчої діяльності людини є суспільним благом і ними можуть користуватись не лише один суб'єкт господарювання, а й решта. Виникає небезпека імітації, копіювання та використання цих знань безкоштовно. За таких обставин ніхто не наважиться вкладати кошти першим у створення нових знань. Тому й виникає необхідність захистити права власності автора.

Юридичний захист об'єктів промислової та інтелектуальної власності полягає в забороні використання нематеріальних активів без дозволу їхнього власника або їх підробка.

Винайкове право використання об'єктів промислової власності (винаходи, корисні моделі та промислові зразки) засвідчується патентами.

Патент – це виданий державним органом (патентним відомством) документ про виняткове право на використання зазначеного в ньому технічного рішення.

Патент складається з двох частин: патентної грамоти та патентного опису.

1) Патентна грамота містить ім'я патентного власника та автора, найменування технічного вирішення, характер і обсяг виключного права і передається власникові патенту.

2) Патентний опис повинен містити достатній обсяг інформації, щоб забезпечити практичне використання об'єкта патенту і в ньому наводиться характеристика технічного вирішення).

Патент забезпечує його власнику:

- виключне право використовувати винахід (корисну модель, промисловий зразок) на свій розсуд;

- право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель, промисловий зразок) без дозволу власника;

- можливість передавати на підставі договору право власності на винахід (корисну модель, промисловий зразок) будь-якій особі, яка стає правонаступницею власника патенту;

- право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі, промислового зразку) на підставі ліцензійного договору.

У разі порушення прав патентовласника він може через суд примусово стягувати компенсацію збитків. Порушенням виключного права вважається виготовлення, використання, пропозиція продажу, продаж або інше введення в господарський обіг товарів або їхніх компонентів, створених за технічним рішенням, на яке поширюється дія патенту.

Виключне право, яке випливає з патенту, існує лише на території тієї країни, що видала патент, і не може виходити за межі її кордонів.

Право власності на знак для товарів та послуг, зазначення походження товару та фірмового найменування засвідчується державним закладом за допомогою свідоцтва.

Свідоцтво на знак для товарів та послуг і на фірмове найменування забезпечує його власнику:

- виключне право користуватися і розпоряджатися знаком на свій розсуд;

- право забороняти іншим особам використовувати знак без дозволу власника;

- право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання знака на підставі ліцензійного договору.

Власник свідоцтва на зазначення походження товару не має виключного права на його використання і не може давати дозволу

іншим особам на його використання. Такий дозвіл будь-якій іншій юридичній або фізичній особі надає патентне відомство.

Для сповіщення права власності на певний знак на товари та послуги і фірмові найменування використовується така позначка – латинська літера R у колі, що поміщається після назви.

Наприклад: Легка хода ®.

Важливою ознакою ноу-хау, гудвілу та раціоналізаторських пропозицій є їх конфіденційний характер. Ці об'єкти інтелектуальної власності не підлягають правовому захисту і, як правило, належать до комерційної таємниці підприємства, власністю якого вони є.

Власникам об'єктів інтелектуальної власності в галузі інформаційних технологій та авторам наукових публікацій, літературних і художніх творів забезпечується виняткове право на використання продукту своєї інтелектуальної діяльності через *авторське право*.

Об'єкти, що охороняються авторським та суміжними правами - це твори науки, літератури і мистецтва незалежно від їх обсягу, жанру, призначення, мети створення, які можуть існувати в письмовій, усній, образотворчій і об'ємно-просторовій формах.

Авторським правом захищаються також комп'ютерні програми, бази даних, мікросхеми.

Авторське право не поширюється на офіційні документи, державні символи та знаки, твори народної творчості, повідомлення про новини дня, поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації, об'єкти промислової власності, твори, для яких закінчився термін дії авторського права.

Особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права, який вміщується на кожному примірнику твору і складається з латинської літери С у колі, імені (найменування) особи, яка має авторське право, і року першої публікації твору.

Наприклад – © Сидоренко П.А., 2002.

Крім того особа, що має авторське право може зареєструвати авторське право в офіційних державних реєстрах. Про реєстрацію прав автора видається свідоцтво.

Суміжні права - це права, які примикають до авторського права і є похідним від нього. Суміжні права належать до нематеріальних об'єктів і поділяються на *три види*:

- 1) права виконавців;
- 2) права виробників фонограм;
- 3) права організацій мовлення.

Документом, що засвідчує авторське право на інтелектуальну власність, є **авторське свідоцтво**, яке видається фізичній чи

юридичній особі, що зареєструвала даний продукт інтелектуальної діяльності.

Практичне використання права власності на нематеріальні ресурси підприємства може здійснюватися двома шляхами: через їх використання самим підприємством або іншим з наданням спеціального дозволу, що оформляється ліцензійною угодою.

Ліцензія – це дозвіл на використання нематеріальних ресурсів протягом певного терміну та за визначену плату.

Ліцензійна угода – це договір, за яким власник (ліцензіар) передає іншій стороні (ліцензіату) ліцензію на використання в певних межах своїх прав, ноу-хау тощо.

За використання об'єкта ліцензійної угоди сплачується одноразова (паушальна) виплата або періодичні відрахування (роялті), що здійснюються протягом усього терміну дії угоди.

Роялті – періодичні відрахування у вигляді певних ставок до обсягу чистих продаж, собівартості виробництва або одиниці ліцензійної продукції.

Пашуальний платіж – фактична ціна ліцензії, яка реалізується одноразово і не залежить від обсягу виробництва ліцензійної продукції.

Поняття та оцінка нематеріальних активів підприємства.

Нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, і може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

До складу нематеріальних активів включаються:

1) права на об'єкти промислової власності, тобто на ті що з'являються внаслідок володіння підприємством патентами на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, свідоцтвами на знаки на товари і послуги, фірмове найменування;

2) права, що виникають внаслідок володіння підприємством об'єктами авторського права та суміжних з ним прав;

3) права на використання на підприємстві нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності (ноу-хау, гудвіл, раціоналізаторські пропозиції);

4) права на користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище);

5) монопольні права на використання рідкісних ресурсів;

б) права, що з'являються внаслідок укладання з іншими суб'єктами господарської діяльності ліцензійних угод на використання об'єктів інтелектуальної власності.

Специфіка в оцінці нематеріальних активів полягає у тому, що власні нематеріальні активи оцінюються за їх собівартістю, а придбані підприємством у процесі господарської діяльності за покупною вартістю. Облік нематеріальних активів здійснюється на окремих субрахунках. Придбані та створені нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням.

Первісна вартість нематеріального активу, створеного підприємством, включає прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати безпосередньо пов'язані зі створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизації патентів, ліцензій тощо).

Оскільки нематеріальні активи підлягають моральному зношенню, підприємства змушені нараховувати на них суму зносу. Метод амортизації нематеріального активу підприємство обирає самостійно, виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод. Якщо такі умови визначити неможливо, то амортизація нараховується із застосуванням прямолінійного методу. Розрахунок амортизації здійснюється згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби".

При цьому термін корисного використання активу встановлюється підприємством самостійно але не більше 20 років. При визначенні строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів слід враховувати :

- строки корисного використання подібних активів,
- моральний знос, що передбачається,
- правові або інші обмеження щодо строків його використання,
- інші фактори.

При повному зношенні нематеріальних активів їх списання здійснюється на основі акту, а при достроковому списанні визначається сума не донарахованого зносу, яка погашається з прибутку підприємства.

Основні терми і поняття: інноваційна політика держави, винахід, промисловий зразок, корисна модель, знак для товарів та послуг, фірмові найменування, зазначення походження товару, програмне забезпечення, банк даних, база даних, база знань, банк знань, ноу-хау, гудвіл, раціоналізаторська пропозиція, комерційна таємниця, патент, ліцензія, ліцензійна угода, роялті, пашуальний платіж, нематеріальний актив.

Питання до розділу 6:

- 1) Вкажіть причини необхідності державної підтримки інноваційних зусиль підприємств;
- 2) Назвіть мету і принципи державної інноваційної політики;
- 3) Охарактеризуйте інструменти державної підтримки інновацій;
- 4) Які є форми і методи стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві;
- 5) Дайте характеристику матеріальним ресурсам підприємства.

Тема 7. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій

7.1. Наукові організації як джерело формування та реалізації інновацій.

7.2. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності

7.3. Організаційні форми інтеграції науки та виробництва

7.4. Загальна концепція формування технопарків

7.5. Проектування технопарків

7.6. Реалізація проекту

7.1. Наукові організації як джерело формування та реалізації інновацій

Організаційні структури інноваційної діяльності — це підприємства (організації), що займаються інноваційною діяльністю, науковими дослідженнями, розробкою та реалізацією інновацій.

Усі організаційні структури інноваційної діяльності можна поділити на 3 групи:

1 група — наукові організації, що створюють і реалізують інновації;

2 група — ринкові суб'єкти інноваційної діяльності, що доопрацьовують, виробляють та реалізують інновації;

3 група — організаційні структури інтеграції науки та виробництва, що скорочують період від виникнення ідеї до її практичного використання.

Наукова організація — організація (утворення, підприємство, фірма), для якої наукові дослідження і розробки є основним видом діяльності. Вони можуть бути основною діяльністю також для підрозділів цієї організації. Наявність таких підрозділів не залежить від належності організації до тієї або іншої галузі економіки, від організаційно-правової форми власності. Відповідно до рекомендацій Керівництва Фраскати діє така *класифікація наукових організацій* за секторами науки і типами організацій, об'єднаних за організаційними ознаками, характером і спеціалізацією виконуваних робіт:

Державний сектор об'єднує організації міністерств і відомств, що забезпечують управління державою і задоволення потреб суспільства в цілому; неприбуткові (некомерційні) організації, цілком або в основному, які фінансуються і контролюються урядом, за винятком організацій, що належать до вищого рівня.

Підприємницький сектор охоплює всі організації і підприємства, основна діяльність яких пов'язана з виробництвом продукції або

послуг з метою продажу, у тому числі й ті, що перебувають у власності держави.

Вищі організації — це університети й інші вищі навчальні заклади, незалежно від джерел фінансування або правового статусу; науково-дослідні інститути, експериментальні станції, клініки; організації, що безпосередньо обслуговують вищі організації.

Приватний безприбутковий сектор складається з приватних організацій, що не ставлять своєю метою одержання прибутку (фахові товариства, спілки, асоціації, суспільні, добродійні організації, фонди); приватних індивідуальних організацій.

Закордонний і вітчизняний досвід роботи наукових та інноваційних організацій дає можливість класифікувати їх в залежності від характеру сфери діяльності на:

- державне управління (міністерства, відомства, місцеві органи влади і самоуправління, некомерційні, які фінансуються і контролюються урядом і займаються дослідницькою діяльністю соціальних і адміністративних функцій держави);
- підприємницька сфера діяльності — організації, підприємства, фірми, діяльність яких пов'язана з виробництвом продукції і наданням послуг з метою продажу (в тому числі підприємства державної власності);
- вища освіта і наука — всі вузи незалежно від джерел фінансування або правового статусу; науково-дослідні, експериментальні станції і клініки, які асоційовані з вузами або ними управляються; організації, що обслуговують вузи, які входять до вищої і середньої освіти;
- приватна некомерційна (безприбуткова) сфера діяльності — професійні спілки і товариства, асоціації, громадські і благодійні організації, фонди (крім фондів, які більше ніж на 50% фінансуються державою); приватні індивідуальні організації.

Виходячи із наведених сфер впливають особливості організаційних форм інноваційної діяльності: одні фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, інші — за рахунок коштів окремих підприємств — результатів їх підприємницької діяльності.

7.2. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності.

Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і юридичні особи України, фізичні і юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проєктів.

За характером діяльності та змістом інноваційної діяльності усі

суб'єкти поділяються на три групи (див. рис. 7.1).

Державні органи управління приймають активну участь в інноваційному процесі. Вони визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, а також встановлюють форми стимулювання інноваційних процесів, спрямованих на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Зокрема:

- *Верховна Рада України* визначає єдину державну політику у сфері інноваційної діяльності, а саме: створює законодавчу базу для сфери інноваційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інноваційної діяльності як окрему загальнодержавну програму або у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнувань для Фінансової підтримки інноваційної діяльності.

Суб'єкти інноваційної діяльності		
Державні органи управління інноваційною діяльністю	Інноваційні підприємства	Фінансово – кредитні інноваційні установи
• Верховна Рада України та АР Крим • Кабінет Міністрів України • Центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності • Державні органи місцевого самоврядування	• Інноваційні центри • Технопарки • Технополіси	• Державна інноваційна фінансово – кредитна установа • Венчурні компанії • Інноваційні банки

Рис. 7.1. Суб'єкти інноваційної діяльності

- *Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні і районні ради відповідно до їх компетенції:* затверджують регіональні інноваційні програми, що кредитуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів; визначають кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансової підтримки регіональних інноваційних програм і доручають Раді міністрів Автономної Республіки Крим, делегують повноваження обласним і районним державним адміністраціям фінансування регіональних інноваційних програм через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (регіональні відділення) у межах виділених у цих бюджетах коштів; контролюють фінансування регіональних інноваційних програм за кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів.

• *Кабінет Міністрів України*: здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики у сфері інноваційної діяльності; готує та подає Верховній Раді України пропозиції щодо пріоритетних напрямів інноваційної діяльності як окрему загальнодержавну програму або в рамках Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля; здійснює заходи щодо реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; сприяє створенню ефективної інфраструктури у сфері інноваційної діяльності; створює спеціалізовані державні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки інноваційних програм і проєктів, затверджує їх статuti чи положення про них, підпорядковує ці установи спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності; затверджує положення про порядок державної реєстрації інноваційних проєктів і ведення Державного реєстру інноваційних проєктів. •

Центральні органи виконавчої влади: здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації інноваційної політики у відповідній галузі економіки, створюють організаційно-економічні механізми підтримки її реалізації; доручають державним інноваційним фінансово-кредитним установам здійснення конкурсного відбору пріоритетних інноваційних проєктів із пріоритетних галузевих напрямів інноваційної діяльності й здійснення фінансової підтримки цих проєктів у межах коштів, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

• *Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності*: здійснює заходи щодо проведення єдиної науково-технічної та інноваційної політики; готує і подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, державних інноваційних програм і щодо необхідних обсягів бюджетних коштів для їх кредитування; координує роботу у сфері інноваційної діяльності інших центральних органів виконавчої влади; визначає свій окремий підрозділ для кваліфікування інноваційних проєктів з метою державної реєстрації; здійснює державну реєстрацію інноваційних проєктів і веде Державний реєстр інноваційних проєктів; готує і подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо створення спеціалізованих державних інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки інноваційних програм і проєктів, розробляє статuti чи положення про ці установи; затверджує порядок формування і використання коштів підпорядкованих йому спеціалізованих державних інноваційних фінансово-кредитних установ і контролює їх діяльність; доручає

державним інноваційним фінансово-кредитним установам здійснення конкурсного відбору пріоритетних інноваційних проектів і здійснення фінансової підтримки цих проектів у межах коштів, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік; організовує підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері інноваційної діяльності.

- *Представницькі органи місцевого самоврядування — сільські, селищні, міські ради відповідно до їх компетенції:* затверджують місцеві інноваційні програми; у межах коштів бюджету розвитку визначають кошти місцевих бюджетів для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм; створюють комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм за кошти місцевих бюджетів, затверджують їх статuti чи положення про них, підпорядковують їх своїм виконавчим органам.

- *Виконавчі органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції:* розробляють проекти місцевих інноваційних програм і подають їх для затвердження відповідним місцевим радам; вживають заходів щодо виконання місцевих інноваційних програм; залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до розв'язання проблем інноваційного розвитку населених пунктів; доручають державним інноваційним фінансово-кредитним установам (їх регіональним відділенням) або комунальним інноваційним фінансово-кредитним установам проведення конкурсного відбору інноваційних проектів місцевих інноваційних програм і здійснення фінансової підтримки цих проектів у межах коштів, передбачених у відповідному місцевому бюджеті.

Основним суб'єктом інноваційної діяльності є **інноваційне підприємство** — це підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція. Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді технополісу, технопарку, інноваційного центру, бізнес-інкубатора тощо.

Інноваційні підприємства розрізняються переважно цілями проектів і місцевою специфікою їх реалізації. *Метою їх створення є інтенсифікація процесу розробки й впровадження у виробництво новітніх техніки та технологій, підготовка висококваліфікованих кадрів.*

З метою створення та широкого застосування конкурентоспроможних на світовому ринку нових технологій та наукової продукції, посилення впливу інноваційних чинників на структурну переорієнтацію економіки Кабінет Міністрів України

прийняв постанову "Про затвердження Положення про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів" за № 549 від 22 травня 1996 року.

Цим документом визначено, що *інноваційною структурою* є юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства, або група юридичних і фізичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність, із визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження та наукоємкої конкурентноспроможної продукції.

Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності — це здебільшого малі підприємства, до яких належать: венчурні, обслуговуючі, інжинірингові фірми, проектні бригади, фірми «спін-офф».

А.Ю. Юданов пропонує чотири типи компаній, в залежності від цілей і етапів життєвого циклу продуктів, на яких воно спеціалізується. Їх назва залежить від типу реалізуваної стратегії: віоленти, комутанти, патієнти, експлеренти.

Віолентна (силова) стратегія характерна для фірм, що діють у сфері стандартного виробництва. Фундаментальне джерело сил — масове виробництво продукції середньої якості за низькими цінами. За рахунок цього фірма забезпечує великий запас конкурентоспроможності. Приклади: автомобілі «Тойота», «Шевроле», холодильники «Сіменс», «Електролюкс», сигарети «Мальборо», «Кемел» та ін.

Фірми-віоленти — це фірми, які діють у сфері крупного традиційного (стандартного) бізнесу, володіють крупним капіталом і високим рівнем технології. Ці фірми розробляють силову стратегію, займаються масовим випуском продукції. Для широкого кола споживачів, яких задовольняє середній рівень цін і які виставляють «середні» вимоги до якості продукції. Науково-технічна політика фірми-віолента вимагає прийняття ряду важливих рішень: про запуск продукції у виробництво, зняття продукції з виробництва, інвестиції і розширення виробництва, заміну парку машин і обладнання, придбання ліцензій. Ці фірми прибуткові і функціонують при транснаціональних корпораціях.

Патієнтна (нішева) стратегія типова для фірм, що стали на шлях вузької спеціалізації для обмеженого кола споживачів. Свої дорогі і високоякісні товари вони адресують тим, кого не влаштує звичайна продукція. Вони прагнуть ухилитися від прямої конкуренції з головними корпораціями. Ці фірми називають «хитрими лисами» економіки. Для вітчизняних фірм ця стратегія може бути корисною як підприємницька філософія. Вона закликає не боротися відкрито з головними корпораціями, а вишукувати недоступні для них сфери діяльності. Надалі в патієнти могли б перетворитися багато вітчизняних великих підприємств, у тому числі колишні оборонні.

Фірми-патієнти — орієнтуються на вузький сегмент ринку. Вони задовольняють потреби, які сформувалися під впливом моди, реклами або інших засобів зародження попиту і проявляють свою діяльність на етапах збільшення випуску продукції при падінні винахідницької активності.

Вимоги до якості і обсягів виробництва продукції у цих фірм пов'язані з проблемами заволодіння ринками, коли виникає необхідність прийняття рішення про проведення або припинення розробок, доцільність продажу або купівлі ліцензій тощо. Такі фірми вважаються прибутковими.

Комутантна (з'єднуюча) стратегія переважає при звичайному бізнесі в місцевих (локальних) масштабах. Сила місцевого неспеціалізованого підприємства в його кращій пристосованості до задоволення невеличких за обсягом потреб конкретного клієнта. Це шлях підвищення споживчої цінності не за рахунок надвисокої якості (як у патієнта), а за рахунок індивідуалізації послуги. Вони одержали назву «сірих мишей». Підвищена гнучкість комутантів дає змогу їм утримувати свої позиції в конкурентній боротьбі. Комутантна стратегія характерна для багатьох приватних і українських фірм.

Фірми-комутанти — це фірми, які діють у сфері середнього і дрібного бізнесу, і їх діяльність спрямовується на задоволення національних і місцевих споживачів на етапі падіння циклу випуску продукції. їх науково-технічна політика полягає в тому, щоби забезпечити своєчасну постановку продукції на виробництво, прийняття рішення про технологічні особливості виробів, що виготовляються фірмами-віолентами.

Експлерентна (піонерська) стратегія пов'язана зі створенням нових або з радикальним перетворенням старих сегментів ринку, це першопрохідники в пошуку і реалізації революційних рішень. Серед подібних фірм першопрохідники у випуску персональних комп'ютерів (ЕППЛ), «Зеніт», «Осборн» та ін. Сила експлерентів зумовлена впровадженням принципових нововведень, вони користуються початковою присутністю на ринку. Експлеренти в 85 випадках із 100 зазнають краху, але за рахунок 15 випадків (одержують величезний технічний, фінансовий і моральний успіх. З огляду стратегій найризикованішою є стратегія експлерентів, тому що їм доводиться вирішувати подвійне завдання. Проте на частковому поліпшенні важко утриматися на ринку. Дослідження Ж.Ж. Ламбена показують, що головним чинником успіху нових товарів на ринках є підвищення їхньої якості. Наприклад, у 1993 р. 58 % прибутку американським компаніям дали нові товари. Але ще раз нагадуємо, що фірму можна визначити за типом стратегії тільки в тому випадку, коли вона спеціалізується на одному виді товару або виконуваній послуги. Якщо

фірма виробляє кілька видів товару, то щодо кожного з них вона може застосовувати різноманітні стратегії. У цьому випадку нівелюється ризик у цілому по фірмі. Тут доречно нагадати російську приказку: «Не можна класти всі яйця в один кошик».

Фірми-експлеренти — це фірми, які просувають новації на ринок, їх ще називають фірмами-піонерами. Вони працюють на етапі максимуму циклу винахідницької активності з самого початку випуску продукції крупної компанії.

Фірми-експлеренти вступають у партнерські відносини з фірмами-пацієнтами, віолентами і комутантами.

Крім того, у світовій практиці розглянуті інноваційні підприємства є, як правило, *малими фірмами* (підприємствами). Критерії віднесення до малих фірм у кожній країні свої. Це пояснюється особливостями розвитку економіки, її структурою, національними традиціями. Наприклад, у США до малих відносять підприємства чисельністю до 99 чоловік; у Японії, у сфері послуг — це понад 5 чоловік, в інших галузях — не більше 20. Малі організаційні форми дуже вигідні структури для інноваційного бізнесу, практично для всіх інновацій загалом, і на окремих стадіях інноваційного процесу. Специфіка малого бізнесу широко висвітлена в спеціальній і навчальній літературі.

Серед організаційних структур інноваційної діяльності особлива роль відводиться малим фірмам, мобільний персонал яких може швидко засвоювати і генерувати нові ідеї. Так, у США в сфері науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДЦКР) приблизно 90% всіх компаній — малі фірми. В розрахунку на 1 дол. вкладених коштів такі фірми створюють у 24 рази більше новацій, ніж гігантські концерни. Витрати на одного наукового працівника та інженера у малих фірмах у два рази менші, ніж у крупних. Крім того, в малих фірмах спостерігається відсутність бюрократизму в управлінні в умовах високого позикового відсотка.

Великі компанії в більшості орієнтовані на створення інновацій удосконалення і в основному в тих напрямках, в яких компанія досягла більшого успіху в освоєнні певного виду продукції. Це пояснюється тим, що перехід великих фірм до радикально нової техніки і технології приводить до величезних витрат, оскільки знецінюється нагромаджений виробничий потенціал.

Одночасно з економічної точки зору новації вигідніші, ніж ризик радикалізму. Тому більшість фірм, враховуючи принцип «витрати — результати», вкладають кошти тільки в ті новації, які гарантують прибуток.

Малі фірми не мають шансів витримати конкуренцію на ринку, тому вимушені йти на ризик радикальних інновацій. Крім того, на малих

фірмах, як уже сказано вище, інновації впроваджуються меншими витратами. Тому не випадково галузі електроніки, біотехнології у виробництві товарів широкого вжитку діють у формі дрібних фірм.

Малі фірми створюються в основному під одну ідею, виробництво обмеженої кількості видів продукції, хоч успіх радикальних інновацій ніколи не гарантований. І у випадку невдачі впровадження інноваційного проекту малі фірми розоряються, банкрутують. Крупні завжди працюють із «страховкою», оскільки одночасно працюють паралельно з декількома інноваційними проектами, чим і забезпечують собі компенсацію втрат.

У США, Японії, країнах Західної Європи в малому інноваційному бізнесі використовуються такі організаційні форми, як венчурні фірми і фірми спін-офф, а також різні інвестиційні фонди, які в багатьох випадках фінансуються крупними компаніями, які самі не хочуть ризикувати, але контролюють цей ризик і у випадку успіху крупні компанії отримують готові новації.

Венчурний бізнес представлено самостійними невеликими фірмами, що спеціалізуються на дослідженнях, розробках, виробництві нової продукції. Їх створюють учені-дослідники, інженери, новатори. Цей бізнес поширений у США, Західній Європі, Японії. Як правило, венчурні фірми не займаються організацією виробництва продукції, а передають свої розробки іншим фірмам — експлєрентам, патієнтам, комутантам. Венчурні фірми можуть бути дочірніми більших фірм.

Створення венчурних фірм передбачає наявність таких компонентів:

— ідеї інновації — нового виробу, технології суспільної потреби і підприємця, готового на основі запропонованої ідеї організувати нову фірму;

— ризикового капіталу для фінансування.

Венчурні фонди виникли в США в 1946 році і в останні роки поширились в країни Європи – Великобританію, Францію, Німеччину, Фінляндію і ін. Їх виникнення було зумовлене необхідністю фінансування дрібного наукомісткого бізнесу, тобто вони виникли як інвестиційні компанії малого бізнесу (ІКМБ). Процес створення венчурних фондів не припиняється. Як правило, об'єднують свої кошти для фінансування певних інноваційних проектів зацікавлені фірми, дрібні наукомісткі компанії і навіть країни. Так, в 1998 р. прийнято програму ЄС з розширення обсягів фінансової підтримки венчурних фондів: до 2000 року їх капітал зросте від 186 млн. ЕКЮ до 300 млн. ЕКЮ.

Венчурні фірми – це структури, які утворюються, як правило, невеликою групою однодумців – інженерів, дослідників, менеджерів – з відповідним досвідом роботи в лабораторіях великих фірм.

Венчурний (ризиковий) капітал асоціюється з фінансуванням інновацій і науково-технічного прогресу. Перевагами венчурних фірм є вузька спеціалізація; концентрація матеріально-технічних і фінансових ресурсів за обраним напрямком досліджень; можливість швидкої переорієнтації на інші напрямки. Конкуренція примушує венчурні фірми максимально скорочувати терміни науково-дослідних розробок, інтенсивно впроваджувати новизну у виробництво. За кордоном, як правило, венчурні фірми користуються підтримкою держави та великих компаній, котрим не вигідно займатися розробкою нових технологій через ризик понести збитки. Тому в усьому світі до венчурного фінансування звертаються насамперед монополії, застосовуючи його, як інструмент розширення власного науково-технічного потенціалу.

На сьогоднішній день в Україні тільки народжується повноцінна індустрія венчурного капіталу. Потенційно великі банки можуть відігравати значну роль у венчурному фінансуванні. Проте нині вони занепокоєні не стільки пошуком ризикових проєктів, скільки забезпеченням повернення кредитів. Великі підприємства також можуть бути зацікавлені у венчурному фінансуванні.

Сьогодні низький рівень забезпеченості державної науки – з одного боку, та розвиток ринкових економічних відносин в країні – з іншого, призводять до необхідності створення нових форм науково-виробничої діяльності, що побудовані на комерційній основі. Світовий досвід у галузі створення науково-технічних парків, технополісів, та інших організацій може бути успішно використаний для створення бази аналогічних вітчизняних технопарків, для пошуку джерел їх фінансування, адже саме впровадження технологічних змін та забезпечення умов для прискорення інноваційного процесу дозволить Україні стати на шлях оновлення економічного потенціалу та створення економічних умов для досягнення стабільності соціально-економічних відносин.

Успішне функціонування малого інноваційного бізнесу можливе тільки при сприятливій інноваційній політиці держави. В США, наприклад, для малих інноваційних структур встановлено систему різноманітних пільг. Це, приміром, кредитування сплати податків за інвестиції; знижена ставка податку на корпорацію; звільнення фірм малого інноваційного бізнесу від податку на оренду; дозвіл на прискорену амортизацію. Окрім того, всі капітальні вкладення в НДДКР вважаються поточними витратами, тобто списуються відразу на собівартість або отримують податковий кредит до одержання прибутків.

Доведено, що капітал вкладається в малий інноваційний бізнес в залежності від рівня оподаткування прибутків, адже метою венчурного

підприємництва є продаж акцій нових компаній – інноваторів на ринку цінних паперів. Для цього потрібні додаткові асигнування.

Збільшення ставки податку на прибуток в США в 1969 р. з 25% до 49,125% призвело до скорочення поступання венчурного капіталу в малий інноваційний бізнес. В 1978 р. ставку податку було знижено до 28%. В цьому ж році було прийнято закон (Employee Retirement Income Security Act), що дозволяв пенсійним фондам, доходи, котрих не підлягали оподаткуванню, вкладати частину своїх коштів у фінансування ризикового бізнесу. Це стимулювало зацікавленість інвесторів в стартовому фінансуванні інноваційних фірм, що призвело до зростання конкуренції між інноваторами. В цей період знову спостерігається піднесення інноваційної активності.

В 1984 р. розпочався новий етап розвитку венчурного підприємництва. З метою заохочення приватних капіталовкладень, ставки оподаткування були диференційовані: 20% - для індивідуальних інвесторів та 28% – для корпорацій. З 1986 р. венчурне підприємництво починає розвиватися надзвичайно високими темпами. Обсяг венчурного капіталу зростав і становив в 1990 р. більш як 30 млрд. дол. в США та біля 10 млрд. дол. в Західній Європі. І хоча в 1997 р. знов було змінено ставки оподаткування прибутків (28% – для індивідуальних інвесторів та 34% – для корпорацій), це не призвело до суттєвих змін в загальній тенденції зростання обсягів венчурного фінансування. Утворення венчурних фондів триває.

Так, фірми IBM, Apple Computer та America Online заснували американський спеціалізований венчурний фонд (м. Сан-Франциско) для підтримки компаній, задіяних в сфері електроніки. Фондом в 1998 р. заплановано надати понад 5 млн. дол. для забезпечення пільгового кредитування. Американська компанія Texas Instruments вирішила виділити венчурному фонду компанії суму 25 млн. дол. для підтримки університетських досліджень у сфері програмного забезпечення. Загальний капітал венчурного фонду дорівнює 100 млн. дол. У Канаді для підтримки новоутворених високотехнологічних компаній засновано спеціальний венчурний фонд із розміром асигнувань до 25 млн. дол. США (організатори - компанія «Venturse West Management Inc.» і банки Business Development Bank of Canada, Bank of Montreal). Прийнято Програму ЄС з розширення обсягів фінансової підтримки венчурних фондів. Їх капітал зросте в 2000 році від 186 млн. до 300 млн. ЕКЮ.

7.3. Організаційні форми інтеграції науки та виробництва.

Ринкові перетворення в науці перш за все стосуються пошуку джерел фінансування, оскільки бюджетними коштами більш-менш

забезпечена тільки академічна наука. Тому всі зміни в організаційних структурах майже не стосуються академічної науки: вона більш за все віддалена від ділової сфери. Складності з бюджетним фінансуванням та матеріальна зацікавленість в договірних надходженнях коштів призводять до того, що академічні інститути внаслідок пошуку платоспроможних замовників розмежують бюджетну та договірну тематику. Однак це суттєво не впливає на організаційні форми академічної науки.

Організаційний розвиток в основному стосується сфери прикладної (галузевої) науки, і відповідно до цього – вузівської науки. При чому в науці спостерігаються дві основні тенденції розвитку оргструктур: інтеграційна та дезінтеграційна. Внаслідок інноваційних змін в економіці все більшу роль відіграє малий бізнес, що спеціалізується на різних стадіях інноваційного циклу. Дрібні підприємства зараз створюють більш як 80% нових робочих місць в США та країнах Європи. Більш половини проектів найвідомішої європейської програми наукових досліджень «Евріка», що об'єднує зусилля 20 країн, здійснюється за участю 1100 підприємств дрібного наукомісткого бізнесу. Як наслідок, виникають нові організаційні структури інноваційної сфери – науково-технічні інкубатори, венчурні (ризикові) фонди, венчурні фірми, технопарки, технополіси, кластери.

Розглянемо їх суть.

Технопарк представляє собою територіальне відокремлений комплекс, заснований на базі провідного університету, що включає в себе наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси, комфортні житлово-побутові умови. Створення технопарків має за мету комерціалізацію науково-технічної діяльності, більш швидке просування наукових досягнень в матеріальну сферу. Крім того, в умовах кризової ситуації в вузівській науці в Україні створення технопарків дозволить забезпечити науковців творчою роботою, що достатньо високо оплачується.

Характерними ознаками технопарків є:

1. Технопарк - це площадка, обладнана всім необхідним для науково-дослідних робіт учених вузів і НДІ, становлення малих і середніх інноваційних підприємств. У технопарку повинні бути як лабораторії, так і виробничі ділянки основних напрямків; приміщення для монтажу (налагодження) експериментального обладнання та підготовки нових технологій; приміщення для адміністративних і невиробничих потреб резидентів; колективна система організаційного обслуговування, охорони й зв'язку; служби підтримки резидентів і клієнтів (реклама, маркетинг продукції, зв'язок з постачальниками, контрагентами й ін.).

2. Технопарк - це самостійно господарюючий суб'єкт, зі своїм розрахунковим рахунком, повнотою влади й відповідальності при розпорядженні фінансовими коштами, у тому числі і прибутком.

3. Технопарк - це акціонерне товариство, засновниками якого є: власник приміщень або земельних ділянок, переданих технопарку; банк, що фінансує розвиток технопарку; органи влади, зацікавлені у інноваційному розвитку території або регіону; технічний вуз або університет, зацікавлений у розробках і реалізації власні інновації, у працевлаштуванні або додатковому фінансуванні викладачів, студентів, аспірантів і докторантів, а також розробці і реалізації наукових програм у ринкові умови; великі підприємства. Такий склад засновників полегшує фінансові проблеми технопарку й забезпечить через раду директорів або інший орган керування контроль за ефективністю діяльності, суспільну підтримку й баланс інтересів засновників.

4. Технопарк - це школа інноваційного бізнесу. Не кожний інноватор, винахідник або вчений може донести свою інноваційну пропозицію до ринку. Тільки тріада **"науковий керівник - технологічний менеджер - маркетолог"** здатна передати ідеї кінцевим споживачам і впровадити їх, використовуючи механізми трансферу технологій.

Технопарки концентруються неподалік вузів і швидко створюють нові науково-технічні зони шляхом забудови вільних прилеглих територій. Вони розв'язують наступні завдання:

- прискорення процесів передачі науково-технічних знань, отриманих під час фундаментальних та прикладних наукових досліджень, у виробництво;
- розвиток інноваційного підприємництва;
- залучення промислових та банківських фінансових ресурсів в інноваційну сферу.

З метою розвитку технопаркових структур в перші роки їх існування на них територіях державою створюється преференціальний (пільговий) режим. В країнах світу поширені такі преференції для інноваційних структур:

- нові фірми, що виникають в складі технопарку, звільняються від сплати реєстраційного податку;
- фірми, що функціонують в складі технопарку, звільняються від сплати податку на прибуток в перші два-три роки діяльності, а в наступні 2-3 роки сплачують його по ставках, зменшених на 50%;
- кошти, що спрямовуються фірмами на розвиток технопарку, виключаються з оподаткованого прибутку;
- фірми, що є в складі технопарку, звільняються від сплати земельного податку та податку на майно.

В Україні Міжвідомчою радою з координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів для них рекомендовані наступні пільги: безкоштовне користування землею; звільнення від місцевих податків; звільнення від державних податків в перші два роки її функціонування, 25%-ве оподаткування на третій рік та 50%-ве -на всі подальші роки. Крім того, пропонується визначити статус Всі ці пільги повинні надаватися після акредитації технопарку в Міністерстві науки та технологій, яке очолює організаційну роботу в цьому спрямуванні. За його ініціативою було підготовлене Розпорядження Президента України №17/96-рп, яке підтримало ініціативу щодо створення і функціонування в Україні технопарків і інноваційних структур інших типів. На підставі цього розпорядження були затверджені Кабінетом Міністрів України «Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів...» та «Положення про Міжвідомчу раду з координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів».

Для управління технопарком створюється спеціальний орган управління, до функцій якого повинні належати:

- визначення функціональної структури технопарку;
- прийом нових фірм в технопарк і проведення експертизи їх статутних документів;
- розміщення фірм в існуючих приміщеннях та відведення земельних ділянок під нову забудову па території технопарку;
- здійснення контролю за відповідністю діяльності певних фірм завданню функціонування технопарку в цілому та здійснення виведення фірми за межі технопарку у випадку її невідповідності профілю технопарку;
- підключення нових фірм під патронаж бізнес-інкубатору;
- створення венчурних фірм і венчурних фондів в межах технопарку.

Як правило, фірми, що діють в межах технопарку, є самостійними юридичними особами. Фінансування діяльності технопарків здійснюється за кошт відрахувань цих фірм, що функціонують в складі технопарку, а також за рахунок державних та регіональних субсидій, банківських кредитів, спонсорської допомоги.

Технополіс – це структура, що подібна до технопарку, однак вона знаходиться в межах конкретного невеликого міста (населеного пункту), розвиток якого і забезпечується через технополіс. Технополіси можуть виникати як на базі новоутворених міст, так і на базі старих, реконструйованих. Існують також так звані «розмиті» технополіси на базі великих міст, які не мають чітко означених меж,

однак мають добре розвинену інноваційну структуру.

Технополіси поширені в США поблизу таких відомих університетів, як Стенфордський університет (Силіконова долина), Масачусетський технологічний інститут та Гарвардський університет (128 Магістраль). Всього в США створено більш як 80 науково-технічних зон (300 технопарків та технополісів), де задіяно більше 45 тис. вчених та 142 тис. робітників. Лише в Силіконовій долині зосереджено 20% світового виробництва обчислювальної техніки та комп'ютерів. Тут працює близько 25 тис. осіб, розташовані такі всесвітньо відомі компанії як «Інтел», «Майкрософт».

Орієнтацію на створення технополісів в обрали в Японії. В 14 містах Японії створено 18 технополісів, найбільший з них – «Цукуба» - забезпечує роботою близько 145 тис. осіб.

В ФРН та Голандії створено 50 та 45 технопарків відповідно, у Великобританії - 25. Найбільш потужним є Кембріджський науковий парк, що спеціалізується на електронній оптиці.

У північноамериканському регіоні перевага віддається науковим паркам. На території наукових парків по всіх країнах світу знаходиться 11115 інноваційних компаній, з них 4746 – американських. В наукових технопаркових структурах світу зайнято 433537 фахівців, з них в Північній Америці - 255425. Середня чисельність працюючих в одній науковій фірмі становить по світу 40 спеціалістів, в північноамериканських наукових парках - 54.

Крім технопарків і технополісів, на ринку діють так звані бізнес-інкубатори, які займаються реалізацією будь-якого проекту, за якими є можливість отримати прибуток.

Інкубатор – це організаційна структура, яка має за мету створення сприятливих умов для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї. Вона може надавати таким фірмам приміщення та необхідне обладнання на певний період, забезпечувати їх консультаціями з економічних та юридичних питань на пільгових засадах, організувати інформаційне та рекламне забезпечення (в тому числі – комп'ютерне). Інкубатор проводить також експертизу інноваційних проектів (науково-технічну, екологічну, комерційну), веде пошук інвесторів та надає їм певні гарантії, надає можливість скористатися своїм досвідним виробництвом. Практика свідчить, що в конкурентному середовищі значно більше інноваційних малих підприємств виживають в межах інкубаторів, ніж поза ними.

Розвиток інкубатора не потребує бюджетних асигнувань (можливо, за винятком мінімальних коштів у вигляді стартового капіталу). Інкубатор, як правило, забезпечує себе на засадах самофінансування. Він зацікавлений в тому, щоб малі інноваційні

структури якомога швидше ставали рентабельними: інкубатору гарантується участь у визначеній формі в їх майбутніх прибутках. Тривалість перебування новоутвореної фірми в інкубаторі звичайно, обмежується терміном три роки. Вважається, що цього періоду фірмі достатньо, щоб бути спроможною самостійно вирішувати господарські проблеми.

В США підтверджено високу дієздатність науково-технічних інноваційних інкубаторів. Вартість створення одного робочого місця у компанії, що входить до складу інкубатора, дорівнює в середньому 1109 дол., а відкриття його за традиційними проектами коштує 3058 дол. Тому інкубаторним структурам гарантується фінансова підтримка з боку приватних компаній, федеральних чи муніципальних органів влади.

В 1998 р. в США нараховувалось більш як 350 фірм-інкубаторів, що виникли з метою вирощування нових підприємств, і в тому числі – інноваційних. До 1998 р. їх було лише 10. Серед відомих американських компаній, що володіють спеціальними фірмами-інкубаторами для вирощування дочірніх малих венчурних фірм, є «Дженерал електрик» та «ІБМ». їх діяльність організована таким чином, що материнська компанія фінансує значну суму витрат, пов'язаних із становленням інноваційної фірми (до 80%), що надає можливість їй пізніше повністю викупити малу венчурну фірму і організувати на її базі свої дослідно-експериментальні, конструкторські або виробничі підрозділи.

Успішно функціонують бізнес-інкубатори в Німеччині, Польщі, Словачії, Чехії, Словенії.

Досвід зарубіжних країн, де поширені інкубатори, свідчить, що вони бувають трьох типів:

1) Безприбуткові – ті, що працюють з залученням коштів місцевих органів влади. Останні зацікавлені в створенні нових робочих місць та економічному розвитку регіону. Інкубатори такого виду отримують з орендарів плату, яка значно нижче (до 50%), ніж в середньому встановлено в країні. Цього достатньо, щоб утримувати основний персонал, задіяний в інкубаторі.

2) Прибуткові - ті, що не надають пільг при здачі в оренду свого майна. Орендарям пропонується широке коло різноманітних послуг, однак сплачують вони тільки за ті з них, котрими реально скористалися. Це переважно приватні фірми, їх кистельність постійно зростає. Вони розміщуються у спеціально пристосованих до їх діяльності приміщеннях, які можна швидко перепланувати залежно від існуючого попиту, що дуже зручно для новоутворених підприємств.

3) Філії вищих навчальних закладів. Вони надають ефективну підтримку підприємствам, що збираються опанувати

високотехнологічну продукцію: необхідні консультації науковців, дослідну та лабораторну базу, обчислювальну техніку, можливість підвищити рівень своїх знань через спілкування з викладачами та користування бібліотекою. Орендна плата при цьому достатньо висока.

Розвиток бізнес-інкубаторів започатковано в багатьох країнах колишнього СРСР. В Росії в 1995-96 рр. було прийнято програму підготовки кадрів для ринкової економіки і підтримки малого бізнесу, в межах якої на конкурсних засадах було організовано 12 бізнес-інкубаторів в регіонах та 60 інноваційних центрів. По декілька бізнес-інкубаторів мають країни Прибалтики.

В Україні також створені бізнес-інкубатори при деяких вищих навчальних закладах та в регіонах (при підтримці урядових програм іноземних країн). Так, за ініціативою міської держадміністрації для підтримки інноваційної діяльності в столиці створено Київський інноваційний бізнес-інкубатор (КІБІН). До складу КІБІНу входять: безпосередньо бізнес-інкубатор як орган управління; координаційні органи для забезпечення співробітництва з місцевими органами влади; самостійні центри, які забезпечують обслуговування інкубованих фірм. Є три типи фірм, що працюють в межах КІБІНу:

1) інкубовані фірми - це самостійні фірми, які займаються інноваційним проектуванням та користуються всіма пільгами, наданими бізнес-інкубатором (пільгові оренда приміщень, отримання сервісних послуг і т.ін.). Територіально вони знаходяться в приміщенні КІБІНу, однак термін їх діяльності в складі бізнес-інкубатора обмежений 2-3 роками;

2) фірми-донори, що за їх бажанням супроводжують діяльність інкубованих фірм. Територіально вони не залежні від КІБІНу;

3) самостійні фірми-центри, які на пільгових умовах надають сервісні послуги інкубованим фірмам в межах КІБІНу або на загальних умовах – поза його межами. Територіально вони розташовані або в приміщенні бізнес-інкубатора, або в інших приміщеннях. На першому етапі передбачено функціонування чотирьох таких центрів, які повністю охоплюватимуть весь комплекс необхідних сервісних послуг з організації та супроводження інноваційних фірм. В подальшому їх, кількість може змінюватись. Термін їх, діяльності в складі інкубатора не обмежений.

Інноваційні бізнес-інкубатори діють також при провідних технічних університетах України – Львівській політехніці, Дніпропетровському та Київському технічних університетах. Створення інноваційних бізнес-інкубаторів та бізнес-центрів на базі технічних університетів є перспективним напрямком активізації інноваційного підприємництва, що дозволить також студентам під час

навчання пробувати себе в бізнесі як в технічній, так і в економічній сферах. В м. Івано-Франківську в 1996 році створено Українсько-канадський бізнес-центр, який здійснює основні функції бізнес-інкубатора. Однак його діяльність стосується більше не інноваційної сфери, а малого підприємництва.

Досвід функціонування технополісів показує їх спільність з фінансово-промисловими групами, які створювалися у США в 40-50-х роках.

Створенню технополісів і фінансово-промислових груп (ФПГ) відповідають економічні перехідні умови в Україні. Ці форми покликані реалізувати багаточисленні інновації як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

При формуванні ФПГ необхідно дотримуватися наступних етапів:

- визначення мети (стратегії);
- вивчення технології;
- підбір підприємств-виконавців (контрагентів);
- проектування і розробка виробничого процесу;
- вибір джерела фінансування;
- контроль результатів.

Для того, щоби підібрати контрагентів, необхідно отримати і проаналізувати техніко-економічну інформацію по кожному з них, зокрема такі дані:

- керівництво контрагента;
- номенклатура продукції, яку контрагент виготовляє;
- фінансова звітність за останні чотири квартали;
- структура активів і пасивів;
- стан обладнання і тривалість технологічного циклу виготовлення продукції, які можуть бути використані в ТЦ (технологічному циклі);
- структура ціни на продукцію;
- наявні зв'язки з іншими підприємствами.'

Україна може мати свою «Силіконову долину»: світовий досвід показав, що в країнах, де під реалізацію кластерної моделі були створені і профінансовані державні програми, економіка будівництва і бізнес у цій галузі взяли різкий старт на покращення. Кластерні об'єднання в Україні — економічна інновація і будівельний бізнес — новинка, яка поки-що прописалася лише на Хмельниччині. Що таке кластер, в чому суть даної, поки що невідомої широкому загалу вітчизняних науковців, урядовців та підприємців, прогресивної концепції? Слово «кластер» з'явилося в українських словниках зовсім недавно і має багато тлумачень, але характерною ознакою його сутності є об'єднання окремих елементів в єдине ціле для виконання певної функції або досягнення мети. Дещо

подібне значення вкладається і в економічне визначення цього слова. Так, американський вчений Майкл Портер, фахівець в галузі кластерів, дає наступне визначення: «Кластери - це зосередження в географічному регіоні взаємопов'язаних підприємств і установ у межах окремої галузі». Кластери охоплюють велику кількість різного роду підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби — постачальників спеціального обладнання, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів тощо. На заході, крім цього, вони також включають у себе урядові установи, університети, центри стандартизації, різноманітні асоціації, що забезпечують спеціалізоване навчання, освіту, інформацію, дослідження і технічну підтримку.

Загальний порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів, їх правовий статус, основи взаємовідносин учасників цих структур визначаються «Положенням про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» (затверджене Постановою від 22 травня 1996 р. №549).

Згідно з цим Положенням інноваційна структура (технопарки та інноваційні структури інших типів) — це юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства (вид А), або група юридичних і фізичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність (вид Б), з визначеними галузями діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукомісткої конкурентоспроможної продукції.

Учасниками інноваційної структури можуть бути будь-які підприємства, організації та установи незалежно від форм власності, а саме:

- науково-дослідні та проектно-конструкторські організації, які працюють за профілем інноваційної структури;
- навчальні заклади, які працюють за профілем інноваційної структури або спеціалізуються на підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців з базових спеціальностей інноваційної структури;
- виробничі підприємства, які впроваджують результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та винаходів;
- інноваційні фонди, комерційні банки, страхові фірми;
- суб'єкти підприємницької діяльності, що надають юридичні послуги, послуги в галузі науково-технічної експертизи, менеджменту, маркетингу, транспорту, рекламної, видавничої та інформаційної діяльності;
- іноземні юридичні особи, міжнародні організації, а також іноземні громадяни (якщо інше не передбачено законодавством України).

Інноваційні структури створюються з метою інтенсифікації розроблення, виробництва та впровадження наукомісткої

конкурентоспроможної продукції і спрямування взаємо узгоджених дій наукових організацій, закладів освіти, промислових підприємств та інших суб'єктів на задоволення потреб внутрішнього ринку і нарощування експортного потенціалу країни. Ця мета досягається шляхом державного регулювання інноваційної діяльності з реалізацією принципу свободи підприємництва в цій сфері.

Інноваційні структури створюються за ініціативою центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності і громадян.

Організаційне та методичне забезпечення створення і функціонування інноваційних структур здійснюється Міжвідомчою радою з координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів, яка діє відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Основними джерелами фінансування інноваційної структури є:

- вклади учасників;
- бюджетне фінансування за умови виконання державного замовлення;
- кредити банків;
- інвестиції, в тому числі іноземні;
- прибуток від підприємницької діяльності інноваційної структури;
- випуск в обіг цінних паперів.

Вкладами учасників інноваційної структури можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, а також майнові права (в тому числі на інтелектуальну власність), кошти, в тому числі в іноземній валюті, і Міжвідомча рада організовує проведення експертизи зазначених документів протягом не більше як 90 днів з моменту їх подання і визначає відповідність критеріям діяльності інноваційної структури для набуття відповідного статусу. Критерії визначаються Міжвідомчою радою для конкретних функціональних типів інноваційних структур виходячи з вимог забезпечення світового рівня продукції (послуг), яку мають виробляти ці структури.

Міжвідомча рада готує експертний висновок та пропозиції щодо надання інноваційній структурі відповідного статусу. Міністерство освіти і науки за поданням Міжвідомчої ради здійснює реєстрацію інноваційної структури та її основного інноваційного продукту шляхом включення її до Державного реєстру інноваційних структур та видачі відповідного свідоцтва яке дає право на отримання податкових, валютно-фінансових та інших пільг і переваг, установлених законодавством.

Інноваційна структура може бути позбавлена статусу шляхом

виключення її з Державного реєстру інноваційних структур, підставою для того може бути невідповідність її діяльності критеріям, визначеним Міжвідомчою радою, або ліквідація інноваційної структури.

Рішення про виключення інноваційної структури з Державного реєстру приймає МОН за поданням Міжвідомчої ради.

Інноваційна структура будь-якого виду розробляє і затверджує проект своєї діяльності, який повинен містити:

- визначення концепції та цілей функціонування інноваційної структури;
- визначення основного інноваційного продукту (товару, виду послуг);
- техніко-економічне обґрунтування;
- інформацію про її учасників;
- інформацію про її органи управління та положення про орган управління науково-технічною діяльністю інноваційної структури, погоджене з МОН (Міністерством освіти і науки);
- бізнес-план, який передбачає комплекс підготовчих робіт з розгортання інноваційної структури, робоче освоєння території, будівництво і оснащення конкретних об'єктів, формування творчих колективів, опрацювання організаційно-економічного механізму функціонування інноваційної структури, створення бізнес-центру, технологічних інкубаторів, інноваційних фондів, навчальних закладів, консалтингових і страхових фірм тощо, міжнародне співробітництво, виробничу та комерційну діяльність.

Статут інноваційної структури і договір про спільну діяльність та проект діяльності інноваційної структури подаються до Міжвідомчої ради.

Такий підхід до організації інноваційної діяльності в умовах підприємництва сприяв би значному розвитку економіки в Україні, виходу держави з економічно-соціального занепаду, підвищенню ефективності використання всіх виробничих і природних ресурсів, збереженню навколишнього середовища, зростанню рентабельності виробництва продукції.

7.4. Загальна концепція формування технопарків

Найважливішим фактором, що визначає сучасні тенденції росту світової економіки, є перехід на **інноваційні моделі й принципи розвитку**, в основі яких - перетворення знань і ідей у товари, послуги й технології з високою споживчою цінністю. Світовий досвід показує, що розробка й широке впровадження нових високотехнологічних продуктів, послуг і процесів з використанням технопарків інноваційного підприємництва призводить до значного збільшення

обсягів виробництва, зайнятості населення, зростання інвестиції та зовнішньоторговельного обігу. У розвинених країнах на частку інноваційних продуктів і технологій доводиться більше 70% приросту ВВП.

Завдання інноваційного розвитку особливо актуальний для сьогодишньої економіки України. Існуюча інвестиційна модель не забезпечує сьгодні вирішення завдань, пов'язаних з модернізацією основних фондів, зміною експортно-сировинної спрямованості й ростом інноваційної активності. Незважаючи на деякий ріст інноваційної продукції у ВВП, частка її експорту становить менш 6% від загального обсягу випуску при досить обмеженій номенклатурі.

Частка інноваційної продукції в структурі промислового виробництва України становить 4-5% проти 30-35% у технологічно розвинених країнах.

Для формування інноваційного підприємництва необхідно перебороти ряд перешкод і обмежень, що існують у цей час:

- недостатні можливості по дослідженню й розробці інновацій, а також по використанню в господарському обороті результатів науково-технічної й інтелектуальної діяльності вузів і НДЦ, а також суб'єктів малого й середнього підприємництва;

- слабка орієнтація наукових досліджень на потреби економіки й суспільства. Ідеї, технології й розробки вітчизняних вчених недостатньо затребувані підприємницьким середовищем і вітчизняною промисловістю;

- наявність розривів в інноваційному циклі при переході від фундаментальних досліджень через НДДКР до комерційних технологій;

- недосконалість правової, нормативної й податкової бази, інститутів інноваційного розвитку, інвестування й страхування, використання й захисту прав інтелектуальної власності, економічних механізмів впровадження результатів інтелектуальної діяльності в господарський оборот. Відсутність приватного науково-технічного і венчурний секторів;

- інертність у використанні існуючого наукового та технологічного потенціалу галузевих НДІ й підприємств;

- недостатнє використання механізмів впровадження і передачі технологій з високою доданою вартістю, форм і організаційних структур інноваційного розвитку, що підтвердили свою ефективність у розвинених країнах.

Виходячи з позитивних особливостей технопарку як **нової форми територіальної інтеграції науки, освіти і виробництва**, особливо на даному етапі розвитку економіки України, він може бути досить

перспективною формою формування інноваційної стратегії й інноваційного виробництва, а також підготовки кадрів.

Для формування зазначених напрямків необхідно:

1. Використовувати можливості підприємств, організацій, навчальних закладів в інноваційній сфері, для чого доцільно сформувати інвестиційну структуру (компанію) у співдружності з об'єднанням у вигляді Консорціуму, здатного найбільше ефективно формувати інноваційно-інвестиційний потенціал технопарку. Основними завданнями такого об'єднання повинні бути забезпечення інноваційно-інвестиційної політики створення комплексної і ефективної системи взаємодії та координації роботи з формування інноваційної стратегії технопарку.

2. Орієнтуючись на залучення інвестицій, необхідно:

- сформувати інфраструктуру, що дозволяє ефективно використовувати наукові досягнення в науково-технічній діяльності;
- створити організаційні, технічні, економічні, інформаційні умови, що забезпечують розробку високопродуктивних технологій, наукових досліджень, їхнього захисту й використання;
- забезпечити формування конкретних інвестиційних проектів (бізнес-планів) і їхню реалізацію через інвестування;
- забезпечити через мале підприємництво виробництво конкурентоспроможної продукції;
- створити систему програмно-цільового планування досліджень і розробок, націлену на галузеві інтереси;
- сформувати систему підготовки кадрів таким чином, щоб інтелектуальний потенціал галузі забезпечував не тільки кадрову основу ринкової економіки, але і її технологічну з відповідним розвитком;
- необхідно передбачити рекламну роботу із залученням ЗМІ, що забезпечить ефективне формування технопарку.

3. Наприклад, для типового невеликого регіонального університету необхідно біля 2000 м² площі технопарку для розміщення мережі науково-дослідних лабораторій та проведення пріоритетних досліджень, розробок і дослідного виробництва. При цьому університет забезпечить:

- створення системи програмно-цільового планування досліджень і розробок, націлених на галузеві інтереси регіону;
- створення центру по інформатизації програмістів, наладчиків автоматичних ліній і верстатів зі ЧПУ;
- розробку технічного комплексу із центром зайнятості в місті по підготовці кадрів, наприклад, автотранспорту й ін.;

— створення науково-практичного центру безпеки життєдіяльності і екології та ін.;

— організація виробництва, наприклад, пальників для наплавлення інструмента; ручних універсальних різаків підвищеної надійності; пальників ацетиленових; твердосплавних наплавлень на різальний інструмент; прилади для виміру параметрів шорсткості й ін.

В Додатку 1, як приклад успішного створення такого міського технопарку, наведено постанову уряду м.Москви, а також проект, що реалізує цю постанову.

7.5. Проектування технопарків

В Україні створено 16 технопарків:

- 1."Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м. Київ),
- 2."Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона" (м. Київ),
3. "Інститут монокристалів" (м. Харків),
4. "Вуглемаш" (м. Донецьк),
- 5."Інститут технічної теплофізики" (м. Київ),
- 6."Київська політехніка" (м. Київ),
7. "Інтелектуальні інформаційні технології" (м. Київ),
8. "Укрінфотех" (м. Київ),
- 9."Агротехнопарк" (м. Київ),
- 10."Еко-Україна" (м. Донецьк),
- 11."Наукові і навчальні прилади" (м. Суми),
12. "Текстиль" (м. Херсон),
- 13."Ресурси Донбасу" (м. Донецьк),
- 14."Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій" (УМБІЦЕНТ) (м. Одеса),
15. "Яворів" (Львівська область),
16. "Машинобудівні технології" (м. Дніпропетровськ)

Соціально- економічне значення проекту.

За попередніми розрахунками, окупність вкладених у проект технопарку бюджетних коштів (загальнодержавних і регіональних) через податкові надходження, сплачені в бюджети всіх рівнів, складе близько 5 років. Сумарна податкова мобілізація складе більше 1 млрд. грн. Для реалізації в технопарку будуть відбиратися високорентабельні проекти, з терміном окупності 3-5 років.

Реалізація проекту технопарку є продовженням інноваційної моделі розвитку регіону й забезпечує:

- розвиток малого підприємництва;

- соціально-економічних завдань і підвищення рівня життя населення;
- підвищення рівня освіченості й збільшення частки висококваліфікованих і високооплачуваних робочих місць у загальній структурі зайнятості населення;
- залучення більше 2 млрд. грн інвестицій у НДДКР і серійне виробництво до 2012 року;
- створення до 2012 року більше 5000 високооплачуваних робочих місць і збільшення річного випуску наукомісткої продукції до 1,8. млрд. грн.

Стратегічні переваги пропонованої моделі розміщення технопарку.

Високий науковий і освітній потенціал регіону. Активна зовнішньоекономічна й інвестиційна діяльність у регіоні.

Розвинена транспортна система й близькість найбільшого промислового й технологічного центру галузі міста.

Комфортність і гарні екологічні умови території планованого розміщення.

Серйозні можливості для створення наукомістких виробництв, технологічних парків і бізнес-інкубаторів.

Інвесторам гарантуються вигідні умови подання офісних площ, оренди земельних ділянок і підключення до інженерних мереж.

Місія, мети й завдання проекту створення технопарку.

Найменування проекту

Створення спеціалізованого комплексу (технопарку) в (регіоні) місті як ключового елемента розвитку інфраструктури підтримки високотехнологічного й наукоємного галузевого бізнесу.

Створити ефективну, діючу систему підтримки й просування наукоємних інноваційних проектів у зазначеній області від моменту зародження наукової ідеї до організації серійного випуску продукції. Гарантувати успішний розвиток і реалізацію наукомістких інноваційних проектів у зазначеній області.

Мети проекту

1. Забезпечення прискореного розвитку зазначеної галузі для реалізації пріоритетних національних проектів.
2. Перетворення зазначеної галузі в провідну галузь держави.
3. Широке впровадження наукомістких і інноваційних технологій у зазначену галузь.
4. Розвиток ефективних форм інтеграції науки, промисловості, підприємництва, банків, органів управління й державної влади.
5. Реалізація науково-технічного потенціалу галузевих наукових центрів і освітніх установ.

6. Просування на український і міжнародний ринки нових розробок, технологій і послуг у зазначеній області, відновлення позицій вітчизняної наукоємної продукції на українському і міжнародному ринках.

7. Залучення в сферу зазначеної області великих українських і іноземних інвесторів.

8. Створення нових робочих місць і центрів зайнятості.

Для досягнення зазначених цілей необхідно вирішити наступні завдання.

Завдання проекту

1. Створити умови для розробки і впровадження на зазначений ринок наукомісткої продукції й технологій з високою доданою вартістю, а також послуг по основних видах діяльності:

- створення інтегрованого комплексу наукової, інженерної, транспортної й соціальної інфраструктури технопарку;

- створення перспективної інженерної інфраструктури модульного типу, що дозволяє послідовно розвивати проекти на території технопарку;

- створення бізнес-інкубатора традиційної структури; центру трансферу технологій; бізнес-інноваційного центру; центру управління майновим комплексом; науково-виробничого центру; галузевого виставочного центру нового типу з універсальними й спеціалізованими площадками; житлового конгломерату з розвинутою соціальною, інженерною та транспортною інфраструктурою;

- використання потенціалу наукових співробітників і студентів науково-дослідних інститутів і ведучих позначених вузів;

- створення системи ефективного керування залученням, розміщенням і координацією діяльності резидентів технопарку;

- проведення технологічної й комерційної експертизи інноваційних і наукомістких інвестиційних проектів;

- надання комплексу консалтингових послуг (маркетингових, фінансових, патентних і ін.), у тому числі підтримка в просуванні продукції й послуг на міжнародні ринки;

- надання допомоги в підготовці й перепідготовці фахівців інноваційної сфери, сприяння в створення колективів управління наукомісткими галузевими проектами.

2. Розробити загальну концепцію створення технопарку, що забезпечує:

- залучення до рішення завдань і проблем галузі компанії з високої інноваційної наукової молоді до 30 років;

- виробниче освоєння наукомістких технологій;

- дотримання патентних, авторських і суміжних прав на наукомістку продукцію.

3. У взаємодії з органами державної влади, вищими навчальними закладами, провідними науковими організаціями галузі визначити пріоритетні напрямки інноваційних досліджень і розробок у галузі, затребуваність інноваційних продуктів і послуг у визначеній сфері діяльності.

4. Оцінити інвестиційну привабливість запропонованого проекту й ризику його реалізації.

5. Розробити систему конкурсного відбору резидентів і непрофільних компаній у технопарку.

Напрямок діяльності: Науково-технічна, інноваційна, дослідно-конструкторська, виробнича, галлія, виставково-демонстраційна, інвестиційна, консалтингова, інжинірингова, венчурна.

Організаційно-правова форма: Відкрите акціонерне товариство (ВАТ).

Спеціалізація: Галузева (по видах економічної діяльності) – промисловість, машинобудування, будівництво, сільське господарство й інші види діяльності згідно класифікатора видів економічної діяльності.

Категорії діяльності: дослідження; проектування; інженерні розробки; технології виробництва; реконструкції й ремонту об'єктів; виробництво інноваційних виробів; системи безпеки й інженерно-технічного забезпечення; енергоефективні й ресурсозберігаючі технології; моніторинг, контроль і діагностика об'єктів виробництва й ін.

Планування організації: Технопарк планується розмістити на площадках загальною площею декількох гектар на території одного з районів, області, що межує з містом.

Надалі можливо розширення площадки на 100 га за рахунок прилеглих територій для реалізації виставково-демонстраційної й інвестиційної моделей розвитку технопарку.

Всі об'єкти нерухомості й інфраструктури технопарку проектують із урахуванням останніх досягнень архітектурно-будівельної науки, нових архітектурних концепцій, сучасних конструктивних форм і композицій.

Функціональне зонування території. На території технопарк пропонується виділити функціональні зони: лабораторію для НДІ, виробничу, суспільно-ділової активності, інженерно-технічну рекреаційну, житлову, виставково-демонстраційну, складську.

Дане зонування є основою для формування організаційно функціональної структури технопарку.

Організаційно-функціональна структура технопарку.

Для реалізації поставлених цілей і завдань передбачається поєднання функцій технопарку, що одночасно буде: бізнес-інкубатором; бізнес-інноваційним центром; центром трансферу технологій; науково-виробничим центром; галузевим виставочним центром; житловим конгломератом.

Організаційно-функціональна структура технопарку наведена на рис. 2.

Оперативне управління майновим комплексом технопарку, включаючи об'єкти нерухомості, інженерної й транспортної інфраструктури, комунікації й зв'язку здійснює Центр управління майновим комплексом.

Рис. 7.2. Організаційно-функціональна структура технопарку

Основним завданням бізнес-інкубатора є підтримка новостворених суб'єктів малого бізнесу переважно галузевої спрямованості. Основний метод стимулювання - надання на пільгових умовах доступу до фінансово-кредитних ресурсів і комплексу підтримуючих послуг.

Рішення про включення проекту до інкубатора приймається керуючою компанією (дирекцією технопарку) на основі комерційної й технічної експертизи заявлених проектів.

Всі розміщені в інкубаторі компанії, за винятком непрофільних (не віднесених до інноваційного), мають план інноваційної діяльності, зафіксований у договорі оренди.

Прийом до інкубатора супроводжується присвоєнням суб'єктові нової юридичної адреси.

Оплата робіт, виконаних компаніями-резидентами за планом інноваційної діяльності, передбачає не тільки оплату виконаної роботи, але й наступні відрахування деякого відсотка від обсягів реалізації продукції на користь розробника.

Бізнес-Інкубатор надає своїм резидентам наступні види послуг:

- загальний супровід бізнесу й консультування, у тому числі ділове консультування, участь у підготовці й проведенні переговорів, сприяння в доступі до джерел фінансування (кредитів і лізингу), допомога в пошуку інвесторів і гарантів, підготовка до виставок, планування маркетингу й реклами, консультації по бізнес-плануванню, організація навчання кадрів, консультації по зовнішньоекономічних питаннях;

- юридичний супровід бізнесу, у тому числі прямиий доступ до правових баз;

- ведення бухгалтерського обліку;
- поштово-секретарські послуги;
- доступ до систем зв'язку й комунікацій;
- послуги з роботи з кадрами, у тому числі підготовка наказів і розпоряджень, ведення й зберігання особистих справ і документів, оформлення особистих страховок, документів для одержання різних видів соціальної допомоги, формування соціального пакета підприємства й т.п.;

- підвищення освітнього рівня співробітників.

Бізнес-Інноваційний центр надає на договірних умовах резидентам технопарку спеціально обладнані приміщення й площі (офісні, навчальні, переговорні, виставочні, демонстраційні, лабораторні, промислові), а також робить комплекс підтримуючих (супровідних) і інформаційних (консультаційних) послуг.

Інформаційні й консультаційні послуги: питання технічного регулювання; ліцензування, сертифікація й акредитація; бухгалтерський облік і оподаткування; залучення інвестицій і інвестиційне проектування; антикризове управління й банкрутство; маркетинг і бізнес-планування; інтелектуальна власність, авторське й патентне право; інформаційне адміністрування.

Підтримуючі й супровідні послуги: послуги зв'язку й комунікацій; копіювання й ін.

Для забезпечення даних видів послуг бізнес-інноваційний центр обладнується:

- каталогами науково-технічних і інноваційних розробок і проєктів на паперових і електронних носіях;
- розподіленою кабельною системою мережного зв'язку, що поєднує всі приміщення технопарку;
- інформаційно-комп'ютерним центром з комплектом периферійного обладнання й виходом в Інтернет по виділених лініях;
- базами даних нормативно-технічної й правової інформації;
- каталогами й бізнес-каталогами підприємств і організацій (у тому числі галузевих і непрофільних) на паперових і електронних носіях;
- сучасними системами комунікацій, включаючи АТС ДЛЯ УСТАНОВ з виходом у міські телефонні мережі в цифровому протоколі;
- розгалуженою мережею наукових контактів і експертів;
- кваліфікованим персоналом і кадрами.

Основне завдання центру трансферу технологій - це виконання робіт з передачі технологій в економіку регіону і їхній наступний супровід, у тому числі: маркетинг інноваційних виробів; технологічний маркетинг; маркетинг устаткування; проведення техніко-економічного обґрунтування; розробка бізнес-планів впровадження та супроводу; сприяння в пошуку й оптимізації шляхів фінансування проєкту з підготовкою необхідних документів; дослідження й аналіз ринків збуту споживачів; пошук покупців; зихист інтересів резидентів у регіоні; функції інформаційного центру.

Для розміщення науково-дослідних, виробничих, і лабораторних корпусів передбачається науково-виробничий центр. При цьому у виробничих корпусах розміщують дослідні виробництва, виробничі ділянки інноваційних виробів, галузеві науково-дослідні й випробувальні центри, лабораторії й ін.

Лабораторні корпуси оснащені випробувальним устаткуванням широкої номенклатури, що дозволяє проводити дослідження із всіх перспективних напрямків промисловості.

Основним призначенням галузевого виставочного центру є інформування суб'єктів підприємницької діяльності про нові технології, матеріали і вироби, можливості зниження виробничих витрат і витрат у період експлуатації. Даний центр є постійно діючим виставочним комплексом, що має в складі один універсальний і кілька спеціалізованих площадок і що використовує, поряд із традиційними формами проведення виставочних заходів (демонстрація обновлюваних експозицій), нові ефективні форми й напрямки діяльності, наприклад виставки-ярмарки майнових комплексів, побудованих з використанням інноваційних технологій, розроблених резидентами технопарку.

Експонатами такої виставки повинні стати повністю закінчені інноваційні вироби й ін.

Спеціалізованими виставочними площадками для таких експонатів будуть території, включені в плани розвитку регіону й погоджені з регіональною владою й вищим органом управління технопарку.

На універсальній виставочній площадці технопарку здійснюється показ перспективних технологій, інноваційних виробів, демонстрація дослідного обладнання і засобів механізації.

Компанії-учасники виставки на універсальній площадці розміщують свою продукцію на конкурсній основі з обов'язковою технічною й комерційною експертизою планованих до розміщення експонатів і їхньою оцінкою інноваційної привабливості.

Система керування технопарком організовується з врахуванням законодавства України (див. додатки №4, 9, 10, 12, 14)

7.6. Реалізація проекту

Для реалізації проекту створення технопарку утворюються наступні органи управління:

1) Робоча група - для вирішення поточних питань реалізації проекту. Робоча група є дорадчим органом, у компетенції якого вирішення поточних питань на початковому етапі реалізації проекту.

Робочу групу очолює керівник регіону (місцевої влади), на території якого планується розміщення технопарку або інша особа, повноваження якої визначені відповідними розпорядничими документами.

2) Керуюча компанія (дирекція) - для управління діяльністю технопарку, вирішення встановлених цілей і завдань, питань проектування, будівництва й експлуатації майнового комплексу.

Керуюча компанія є виконавчим органом управління технопарком.

Основними напрямками діяльності керуючої компанії (дирекції) є:

- управління майновим комплексом технопарку;
- створення умов для досліджень і розробок інновацій, розвитку малих і середніх інноваційних підприємств;
- пошук, попередня експертиза й супровід проектів;
- маркетингові й консалтингові послуги;
- сприяння в просуванні продуктів і послуг резидентів на міжнародні ринки;
- захист патентних прав і інтелектуальної власності.

Засновниками керуючої компанії (дирекції) можуть виступати:

- органи державної влади в особі уповноважених структур, зацікавлені в інноваційному розвитку галузі, території або регіону;

- власники або орендарі земельних ділянок, переданих для розміщення технопарку;
- комерційні банки й інші інвестиційні структури, що впроваджують інноваційні проекти;
- вузи або університети, зацікавлені в реалізації власних інновацій;
- великі галузеві промислові підприємства й дослідницькі центри, зацікавлені в реалізації проекту.

3) Наглядова рада - для вирішення стратегічних завдань розвитку, попередньої експертизи (оцінки) заявлених проектів, їхньої інноваційної привабливості й перспектив впровадження в галузь.

Основними функціями наглядової ради є: визначення стратегії розвитку технопарку; затвердження перспективного плану розвитку технопарку; експертиза проектів (наукова, технічна, комерційна й фінансова); координація діяльності технопарку і його структурних підрозділів.

Наглядова рада є вищим органом управління технопарку. Наглядову раду очолює керівник регіону, на території якого планується розміщення технопарку або інша особа, повноваження якої визначені відповідними розпорядничими документами.

Наглядова рада діє в рамках розробленого Положення.

До складу наглядової ради можуть входити:

- представники Уряду України, області й міста (за узгодженням);
- депутати Верховної Ради України;
- мер міста, на території якого здійснюється розміщення технопарку;
- керівники провідних вузів і НДІ позначеної галузі;
- представники інших зацікавлених міністерств, відомств (центральных і регіональних) установ і організацій.

4) Для фінансування схвалених наглядовою радою проектів і сприяння їхньої успішної комерціалізації формується венчурний фонд.

Венчурний фонд є незалежною структурою, що працює з технопарком на договірній основі й здійснює фінансування проектів, схвалених наглядовою радою.

Засновниками венчурного фонду на паритетних засадах є органи державної влади, комерційні банки, фізичні і юридичні особи, що здійснюють інвестування коштів у галузеві проекти й дослідження.

Розподіл венчурних ресурсів визначається з урахуванням наступних співвідношень: виділення грантів - 5-7%; гарантійний фонд - 5-7%; компенсація процентних ставок банківських і інших кредитних установ - 5-10%; пільгові середньострокові кредити - 15-30%; інвестиційні довгострокові кредити - 15-30%; пряме акціонерне інвестування - 15-45%; освітні видатки - 5-7%; організаційно-управлінська й експертна діяльність - 5-10%.

Структурна схема системи керування технопарком наведена на рис.7.3.

Рис. 7.3. Система управління технопарком

Порядок акредитації й розміщення резидентів у технопарку визначається наглядовою радою.

Критерії відбору компаній-резидентів технопарку: по галузевій спеціалізації; по напрямках і видах діяльності технопарку; по кількості реалізованих інноваційних проєктів; по кількості патентів, зареєстрованих товарних знаків і прав відносно продуктів інтелектуальної діяльності, технологій і послуг; за економічними показниками (оборот компанії, поточні і прогностичні фінансові показники, відсутність заборгованості в бюджеті всіх рівнів, конкурентні переваги продукції, послуг і сервісів; за рівнем забезпеченості трудовими й матеріальними ресурсами, оснащеності технологічним і виробничим устаткуванням).

Майнові та правові відносини в технопарку визначаються чинним законодавством України.

Основні терміни і поняття: організаційні структури, інноваційної діяльності, наукова організація, державний сектор, підприємницький сектор, вищі організації, приватний безприбутковий сектор, ринкові суб'єкти інноваційної діяльності, венчурні фірми, технопарк, технополіс, інкубатор.

Питання до розділу 7:

- 1) Організаційні структури інноваційної діяльності та їх характеристика;
- 2) Роль державних органів в управлінні інноваційною діяльністю;
- 3) Назвіть і охарактеризуйте типи ринкових суб'єктів інноваційної діяльності за А.Юдановим;
- 4) Вкажіть основні організаційні структури інноваційної сфери;
- 5) Технопарк та його характеристика.

Тема 8. Фінансування інноваційних процесів

8.1. Цілі, принципи та завдання системи фінансування

8.2. Види та джерела підтримки інноваційної діяльності

8.3. Правовий режим інноваційних проектів

8.1. Цілі, принципи та завдання системи фінансування

Розвиток інноваційної діяльності як на рівні окремого підприємства, так і на рівні інтегрованих структур і держави в цілому потребують створення обґрунтованої системи фінансування. Вихідними принципами на основі і з урахуванням яких повинна будуватися система інновацій, повинні бути:

- чітка цільова орієнтація системи;
- логічність, обґрунтованість та юридичний захист використовуваних способів та механізмів;
- адаптованість і гнучкість, що передбачають постійне налагодження та реагування як всієї системи фінансування, так і її окремих елементів на динамічно змінюючі умови зовнішнього середовища з метою підтримки максимальної ефективності;
- чисельність джерел фінансування;
- широта і комплексність системи (можливість охоплення максимально широкого кола технічних і технологічних новинок, та напрямів їх практичного використання).

Вивчення проблемних питань теми необхідно починати з усвідомлення сутності та стратегії фінансування інноваційної діяльності.

Фінанси будь-якого господарюючого суб'єкта, у тому числі й інноваційного, охоплюють грошові відносини цього суб'єкта з іншими господарюючими суб'єктами і банками з оплати науково-технічної продукції, контрагентських робіт, постачань спецобладнання, матеріалів і комплектуючих виробів, розрахунків з фундаторами, трудовим колективом і державними органами управління. Пригадайте, що в економіці ринкового типу система фінансування виконує дві дуже важливі *функції - розподільну і контрольну*. Зміст першої полягає в тому, щоб забезпечити кожного суб'єкта господарської діяльності необхідними йому фінансовими ресурсами.

Суб'єктами фінансування виступають самостійні підприємства, інноваційні підприємства, інтегровані фінансово-промислові структури, територіальні органи управління, нарешті, приватні особи. Усі вони в тій або іншій мірі беруть участь у відтворювальному

процесі і формують кінцевий суспільний продукт. **Розподільний процес**, здійснюваний за допомогою фінансів, характеризується складністю і багатогранністю. Він безпосередньо пов'язаний із чинним цивільним законодавством, податковою системою, законодавством про банки і цінні папери, з іншими нормативними документами, що затверджуються на федеральному, територіальному і місцевому рівнях управління.

Контрольна функція фінансів зводиться до того, щоб сигналізувати про пропорції, що складаються, у розподілі коштів. Важливо, наскільки ефективно вони використовуються конкретним суб'єктом, що господарює. Аналіз практики вітчизняних і закордонних інноваційних підприємств показує, що від своєчасності й адресності розподілу фінансових ресурсів багато в чому залежить кінцевий результат будь-якої господарської діяльності і насамперед в інноваційній сфері.

Вихідними принципами, на основі і з урахуванням яких має будуватися система фінансування інновацій, є:

- 1) чітка цільова орієнтація системи - її зв'язок із завданням швидкого й ефективного впровадження інновацій;
- 2) логічність, обґрунтованість і юридична захищеність використовуваних прийомів і механізмів;
- 3) множинність джерел фінансування;
- 4) широта і комплексність системи, тобто охоплення максимально широкого кола технічних і технологічних новинок і напрямів їхнього практичного використання;
- 5) адаптивність і гнучкість, що припускають постійне настроювання як усієї системи фінансування, так і її окремих елементів на умови зовнішнього середовища, що змінюються динамічно, з метою підтримки максимальної ефективності.

Раціональна система фінансування завжди націлена на підвищення об'єму і ефективності використання фінансових ресурсів. Зростання фінансової віддачі – це той важливий узагальнюючий показник, на основі якого оцінюється не тільки дієвість фінансової політики, яка здійснюється, але і кінцеві результати конкретної практичної роботи.

В умовах регульованих ринкових відносин система фінансування інноваційної діяльності має свою специфіку і виступає як складовий елемент фінансової політики держави. Ця система призвана забезпечувати вирішення наступних важливих завдань:

- 1) Створення необхідних припускень для швидкого та ефективного упровадження технічних новинок у всіх ланцюгах народногосподарського комплексу держави, забезпечення її структурно-технологічної перебудови.
- 2) Збереження та розвиток стратегічного, науково-технічного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку.

3) Створення необхідних матеріальних умов для збереження кадрового потенціалу науки і техніки, запобігання його виїзду за кордон.

Елементами цієї системи, які взаємодіють з інноваційними підприємствами та об'єднаннями є:

- сукупність джерел надходження коштів;
- механізм акумуляції грошових надходжень та їх вкладання в інноваційні проекти і цільові програми;
- механізм контролю за інвестиціями, включаючи систему повернення і оцінки ефективності використання власного і запозиченого капіталів.

Коло джерел фінансування, що залучаються, залежить від організаційних рівнів і варіантів реалізації державної науково-технічної політики.

8.2. Види та джерела фінансової підтримки інноваційної діяльності

Суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом:

1) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

2) часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

3) повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

4) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

5) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України "Про страхування".

Фінансова підтримка інноваційної діяльності за рахунок Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів надається у межах коштів, передбачених відповідними бюджетами.

Джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є:

- 1) кошти Державного бюджету України;
- 2) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;
- 3) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- 4) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- 5) кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;
- 6) інші джерела, не заборонені законодавством України.

Раціональна система фінансування завжди націлена на підвищення обсягу й ефективності використання фінансових ресурсів. Зростання фінансової віддачі - це той найважливіший показник, на основі якого оцінюється не тільки дієвість проведеної фінансової політики, а й кінцеві результати конкретної практичної роботи.

Фінанси інноваційних підприємств у цій системі займають вихідне, визначне положення, тому що обслуговують основну ланку суспільного виробництва, де, власне, і створюється основна маса матеріальних і нематеріальних благ (товарів виробничо-технічного призначення, предметів споживання, нової науково-технічної інформації й інших інтелектуальних продуктів). Ця система покликана забезпечити вирішення таких найважливіших **завдань**:

1) Створення необхідних передумов для швидкого й ефективного впровадження технічних новинок в усі ланки народногосподарського комплексу країни, забезпечення її структурно-технологічної перебудови.

2) Зберігання і розвиток стратегічного науково-технічного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку.

3) Створення необхідних матеріальних і умов для зберігання кадрового потенціалу науки і техніки, запобігання його відпливу за кордон.

Елементами цієї системи, що взаємодіють з інноваційними підприємствами й об'єднаннями, є:

- сукупність джерел надходження коштів;
- механізм акумуляції грошових надходжень і їх укладення в інвестиційні проекти та цільові програми;
- механізм контролю за інвестиціями, включаючи систему повернення й оцінювання ефективності використання власного і позичкового капіталів.

Система фінансування інноваційного розвитку являє собою, дуже складний механізм, що постійно розвивається. За останні десять років він зазнав істотних змін. Природно, що всі ці зміни мали дуже важливе

значення. У наш час основними **джерелами коштів**, що використовують для фінансування інноваційної діяльності, є:

- 1) бюджетні асигнування, що виділяються на державному і регіональному рівнях;
- 2) кошти спеціальних позабюджетних фондів фінансування НДДКР, що утворюються інноваційними підприємствами, регіональними органами управління;
- 3) власні кошти підприємств (промислові інвестиції з прибутку й у складі витрат виробництва);
- 4) фінансові ресурси різноманітних типів комерційних структур (інвестиційних компаній, комерційних банків, страхових тоариств, ФПГ тощо);
- 5) кредитні ресурси спеціально уповноважених урядом інвестиційних банків;
- 6) конверсійні кредити для інноваційних підприємств оборонного комплексу;
- 7) іноземні інвестиції промислових і комерційних фірм і компаній;
- 8) кошти національних і закордонних фондів;
- 9) приватні накопичення фізичних осіб.

Природно, що порядок фінансування інноваційних проектів у кожному конкретному випадку має свою специфіку і безпосередньо пов'язаний із характером упровадження інновацій.

Прокоментуємо коротко специфіку окремих джерел фінансування інноваційної діяльності.

Як ми вже визначали, найважливішим джерелом, що забезпечує вирішення великомасштабних інноваційних проблем, є **кошти державного бюджету**. За рахунок бюджетних коштів виконуються цільові комплексні програми, фінансується діяльність різноманітних фондів. Серед таких фондів особливо варто виділити інноваційний фонд, створений з метою підтримки і захисту інноваційної діяльності. Труднощі з його наповненням і використанням зумовлені загальною економічною ситуацією в країні.

З метою забезпечення фінансування загальногалузових, міжгалузових і регіональних інноваційних проблем, а також заходів щодо освоєння нових видів промислової продукції передбачено створення позабюджетних фондів фінансування і підтримки інновацій. Такі фонди можуть створюватися в міністерствах, регіонах, а також у рамках концернів, холдингів, ФПГ.

Найважливішими джерелами недержавної системи фінансування інноваційних проектів у наш час є:

- власні кошти інноваційних підприємств;
- кошти, що мобілізуються шляхом емісії цінних паперів;
- кредити комерційних банків;

- спеціалізовані і добродійні фонди;
- кошти інвестиційних компаній, інших інноваційних підприємств, зацікавлених у якнайшвидшому випуску нової продукції.

Найкращий потенціал для акумуляції значних фінансових ресурсів в акціонерних підприємствах, оскільки вони мають можливість розміщати свої акції серед необмеженого кола інвесторів (як юридичних, так і фізичних осіб). Проведення значних емісій акцій являє собою досить складний і відповідальний комплекс робіт, що потребує фахових знань.

Можна назвати й інші вагомні докази на користь нового випуску акцій, їх обсяг і коло потенційних покупців, а також питання, пов'язані з проблемами визначення номіналу акцій, мають бути продумані особливо старанно. Ще однією істотною особливістю емісії акцій на інноваційних підприємствах є, як правило, наявність конкретних інноваційних проектів, для яких необхідні інвестиції. У цій ситуації доцільно заздалегідь вирішити загалом питання, пов'язані з термінами й обсягами майбутніх робіт, що досягається науково-технічним рівнем, їхньою конкурентоспроможністю, складанням бізнес-планів проектів. У будь-якому випадку варто чітко подавати суть даних проектів і вміти в разі необхідності викласти їх зміст потенційним інвесторам.

Багато уваги у фінансовому забезпеченні роботи інноваційного підприємства приділяється сьогодні і комерційному кредиту. Цей вид економічних відносин постійно розвивається й дедалі ширше використовує нові, нетрадиційні форми. Мова в даному випадку йде про порядок видачі кредиту, засоби його погашення, організацію банківського контролю договірних умов.

Організація довгострокового кредитування, як правило, базується на трьох основних принципах: забезпеченості, терміновості, платності. Важливою ознакою сучасної системи кредитування діяльності інноваційних підприємств є її договірна основа. Усі питання, що виникають із приводу кредитування, вирішуються безпосередньо між банком і підприємством-позичальником (суб'єктом кредитування). При вирішенні питання про видачу довгострокового інноваційного кредиту банк аналізує перспективи економічного зростання інноваційного підприємства, що кредитується, можливості реалізації продукції й очікуване зростання доходів. Ця інформація міститься в бізнес-планах, що підготовлюються до кожного Інноваційного проекту.

Практика показує, що банківський кредит на відміну від бюджетного фінансування дає змогу підвищити ефективність інвестиційних заходів і в цілому ряді випадків може виявитися більш прийнятним і зручним методом мобілізації коштів на тривалі терміни, ніж випуск корпоративних акцій або розміщення облігаційних позик.

Але банки та кредитні установи зорієнтовані на мінімальний кредитний ризик, що не завжди може гарантувати інноваційна фірма, тому виникла потреба у джерелах ризикованішого фінансування.

Венчурне фінансування здійснюється у двох основних формах - шляхом придбання акцій нових фірм або наданням кредитів різноманітних видів, звичайно з правом конверсії в акції. *Венчурний капітал* являє собою інвестування коштів не тільки великих компаній, а й банків, держави, страхових, пенсійних та інших фондів з підвищеним ступенем ризику у новий, що розширюється або зазнає різких змін, бізнес.

Венчурна форма має ряд специфічних рис:

- пайова участь інвестора в капіталі компанії в прямій або опосередкованій формі;
- надання коштів на тривалий термін без яких-небудь гарантій або забезпечення;
- активна роль інвестора в управлінні організацією, що фінансується.

У США - - країні з високим рівнем розвитку ризикового капіталу - - основними сферами такого капіталу є початкові етапи розвитку бізнесу (підготовчий і стартовий періоди), на які припадає близько 39 % венчурних інвестицій.

Звертаємо вашу увагу на дуже специфічну форму фінансування інноваційного процесу - *лізинг*. Цей вид фінансових операцій застосовується насамперед тоді, коли вирішується завдання швидкого промислового освоєння великих технічних інновацій, що потребують придбання дорогих верстатів, устаткування, унікальної контрольно-виміральної техніки, енергетичних установок, транспортних засобів та ін. Саме тут набули розвитку принципово нові види зв'язку між виробником і споживачем складної продукції, що базуються на довгостроковій оренді або лізингу.

Сучасний ринок лізингових послуг - - один з найдинамічніших і такий, що постійно розвивається. У США, наприклад, на частку лізингу припадає близько 25—30 % у загальній сумі капітальних вкладень у машини й устаткування.

У сучасній господарській практиці під *лізингом* розуміють вид підприємницької діяльності, спрямований на інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових коштів, коли за договором фінансової оренди (лізингу) орендодавець (лізингодавець) зобов'язується придбати у власність обумовлене договором майно у визначеного продавця і надати це майно орендарю (лізингоотримувачу) за плату, у тимчасове користування, з підприємницькою метою. При цьому право власності на зазначені матеріальні цінності на весь термін договору зберігається за орендодавцем і враховується на його балансі.

З економічної точки зору операція лізингу багато в чому схожа з довгостроковим кредитуванням на закупівлю устаткування й інших видів основних виробничих фондів. Важливо підкреслити, що для фінансового лізингу (на відміну від інших його форм) характерно те, що термін оренди, як правило, дуже близький до терміну служби устаткування. Головна перевага лізингу полягає в тому, що за наявності рентабельного проекту інноваційне підприємство має можливість одержати устаткування і почати нове виробництво без значних одноразових витрат. Це особливо актуально для малих і середніх підприємств. Після закінчення терміну лізингового договору і виплати орендарям повної вартості майна й обговорених відсотків це майно стає його власністю. Або, якщо обумовлено договором, повертається лізингодавцю.

Сучасні лізингові фірми надають орендарю право вибору постачальника необхідного йому устаткування, розміщення замовлення і приймання об'єкта угоди. Технічне обслуговування і ремонт поставленого устаткування здійснює або підприємство-виготовлювач, або сам орендар. Найважливішими чинниками, з огляду на які встановлюються конкретні терміни лізингових договорів, найчастіше виступають:

- термін служби устаткування, обумовлений його техніко-економічними характеристиками;
- норми амортизаційних відрахувань, а також порядок їхньої індексації, установлювані на урядовому рівні;
- поява продуктивнішої техніки, кон'юнктура ринку позичкових капіталів і тенденції її розвитку.

Дуже важливим етапом фінансового процесу інноваційного підприємства є оцінювання потреби у фінансових коштах.

Незалежно від конкретних організаційних форм реалізації інноваційних проектів, підставою для визначення розміру фінансування є кошторис (кошторисні калькуляції), що розробляється на кожен проект окремо, у вигляді самостійних етапів з розподілом за роками. При цьому завдання фінансування має немовби дві складові - статичну і динамічну. У першому випадку вирішується питання про загальний розмір грошових ресурсів, що необхідні для здійснення проекту. У другому - у які конкретні терміни ці ресурси мають бути отримані, щоб своєчасно провести всі необхідні платежі. Дана інформація накопичується у відповідних планах фінансових надходжень. Форми фінансових планів у визначеній мірі стандартизовані і загальновідомі.

Документом фінансового планування роботи сучасного інноваційного підприємства є фінансовий план, що являє собою баланс його грошових прибутків і витрат.

У сучасних умовах фінансове планування має бути максимально фаховим і мобільним, постійно орієнтуватися на кон'юнктуру ринку і передбачати можливі зміни моделі поведінки підприємства при зміні тих або інших чинників зовнішнього середовища.

Інноваційний процес здебільшого здійснюється через низку окремих інноваційних проєктів. *Інноваційні проєкти*, що складають інноваційний процес, можуть послідовно змінювати один одного в рамках технологічного ланцюжка створення і поширення нововведень, а можуть бути незалежними, паралельними і в ряді випадків дублюватися.

8.3. Правовий режим інноваційних проєктів

Інноваційним визнається проєкт, яким передбачаються розробка, виробництво і реалізація інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції. Передбачена Законом України «Про інноваційну діяльність» державна підтримка реалізації інноваційного проєкту надається за умови його державної реєстрації.

Державна реєстрація інноваційних проєктів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Державну реєстрацію інноваційних проєктів здійснює, за поданням суб'єктів інноваційної діяльності, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності. Цей орган веде Державний реєстр інноваційних проєктів.

Необхідною умовою занесення проєкту до Державного реєстру інноваційних проєктів є його кваліфікування. Для кваліфікування інноваційних проєктів спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності визначає окремий підрозділ (далі - Установа). Установа може мати регіональні відділення в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі. Установа для кваліфікування інноваційних проєктів організує проведення експертизи прийнятих до розгляду проєктів. Експертиза при кваліфікуванні інноваційних проєктів виконується за рахунок коштів суб'єктів інноваційної діяльності, які заявляють проєкти на державну реєстрацію, і відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну експертизу".

Проєкти, що визнані за результатами експертизи інноваційними, заносяться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності до Державного реєстру інноваційних проєктів. Інноваційні проєкти з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, затверджених Верховною Радою України, визнаються Установою пріоритетними інноваційними проєктами.

Інформація про занесення інноваційного проєкту до Державного

реєстру інноваційних проектів публікується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності у його бюлетені.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності видає суб'єкту інноваційної діяльності свідоцтво про державну реєстрацію інноваційного проекту. Форма свідоцтва затверджується Кабінетом Міністрів України.

Свідоцтво про державну реєстрацію інноваційного проекту є чинним протягом трьох років від дати його видачі. Після завершення цього строку державна реєстрація інноваційного проекту і відповідний запис у Державному реєстрі інноваційних проектів анулюються. Інформація про це публікується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності у його бюлетені.

Державна реєстрація інноваційного проекту не передбачає будь-яких зобов'язань щодо бюджетного кредитування його виконання чи іншої державної фінансової підтримки.

Строк розгляду Установою проекту, поданого для державної реєстрації як інноваційного, не повинен перевищувати шість місяців від дати його прийняття.

Особливості експертизи і державної реєстрації інноваційних проектів, на які поширюються положення Закону України "Про державну таємницю", визначаються спеціальним Положенням.

У разі незгоди суб'єкта інноваційної діяльності чи будь-якої іншої фізичної або юридичної особи з рішенням щодо кваліфікації інноваційного проекту і (або) з його державною реєстрацією ці акти можуть бути оскаржені до суду (господарського суду).

Установа несе відповідальність за повноту і достовірність експертизи і за збереження конфіденційної інформації, пов'язаної з інноваційними проектами. Неправомірні кваліфікація і державна реєстрація проекту як інноваційного тягнуть за собою відповідальність згідно із законом.

Правопорушеннями при кваліфікуванні і державній реєстрації інноваційних проектів вважаються:

- 1) прийняття рішення про кваліфікування інноваційного проекту і його державну реєстрацію без проведення експертизи;
- 2) фальсифікація висновків експертизи;
- 3) вчинення дій, що перешкоджають проведенню експертизи;
- 4) умисне примушування або створення для експертів чи експертних комісій обставин, які зумовлюють необ'єктивне проведення експертизи;
- 5) переслідування експертів за підготовлені ними висновки, несприятливі для тієї чи іншої особи чи організації;

- 6) залучення до експертизи посадових осіб та фахівців, безпосередньо заінтересованих у результатах експертизи;
- 7) розголошення конфіденційної інформації, пов'язаної з розглядуваними інноваційними проектами. (Подано в рамках закону «Про інноваційну діяльність»)

Інноваційний продукт є результатом виконання інноваційного проекту і науково-дослідною і (або) дослідно-конструкторською розробкою нової технології (в тому числі -інформаційної) чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії і відповідає таким вимогам:

- 1) він є реалізацією (впровадженням) об'єкта інтелектуальної власності (винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, селекційного досягнення тощо), на які виробник продукту має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва) чи одержані від власників цих об'єктів інтелектуальної власності ліцензії, або реалізацією (впровадженням) відкриттів. При цьому використаний об'єкт інтелектуальної власності має бути визначальним для даного продукту;
- 2) розробка продукту підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень;
- 3) в Україні цей продукт вироблено (буде вироблено) вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншим аналогічним продуктом, представленим на ринку, він є конкурентоздатним і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

Рішення про кваліфікування продукту інноваційним приймає Установа чи її регіональне відділення за результатами експертизи. Інноваційною може бути визнана продукція, яка відповідає таким вимогам:

- 1) вона є результатом виконання інноваційного проекту;
- 2) така продукція виробляється (буде вироблена) в Україні вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншою аналогічною продукцією, представленою на ринку, є конкурентоздатною і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

Інноваційна продукція може бути результатом тиражування чи застосування інноваційного продукту. Інноваційною продукцією може бути визнано інноваційний продукт, якщо він не призначений для тиражування. Рішення про кваліфікування продукції інноваційною приймає Установа чи її регіональне відділення за результатами експертизи.

Для створення науково-технічного нововведення з високою мірою новизни необхідно інноваційний проект починати з етапу науково-дослідних робіт. Але інноваційний проект може бути спрямований на впровадження і незначного нововведення, знання про яке вже було

отримано в процесі виробництва продукції. У цих випадках буде генеруватися абсолютно різний інвестиційний попит. Крім того, інноваційний проект може починатися з придбання прав на створену до цього моменту інтелектуальну власність, наприклад у формі ліцензії, тоді інвестиційний попит матиме інші характеристики.

Виходячи з цього, використовують таку класифікацію інноваційних проектів у міру охоплення ними етапів інноваційного процесу:

- **повний інноваційний проект**, що включає всі етапи інноваційного процесу, починаючи з проведення фундаментальних досліджень до реалізації інноваційного продукту чи послуги;
- **неповний інноваційний проект** першого типу, що охоплює перші етапи інноваційного процесу;
- **неповний інноваційний проект** другого типу, що об'єднує завершальні етапи інноваційного процесу.

Але незважаючи на те, що реальний попит на інвестиції генерується при здійсненні окремих інноваційних проектів, проект як такий не може бути об'єктом інвестицій у формальному плані, оскільки його інституційний статус не визначений. Формальним об'єктом інвестицій є підприємства, що здійснюють інноваційний процес, причому в цей час у їх ролі часто виступають інноваційні фірми, а інструментами здійснення інвестицій є насамперед цінні папери, що випускаються ними.

Крім того, інноваційному підприємству для залучення потенційних інвесторів необхідно оцінити інноваційний проект за такими напрямками:

- мета, стратегія, політика підприємства;
- маркетинг;
- науково-дослідна та дослідно-конструкторська робота; • фінанси;
- виробництво. (Подано в рамках Закону України «Про інноваційну діяльність»)

Основні терміни і поняття: суб'єкти фінансування, акціонерне підприємство, венчурне фінансування, лізинг, інноваційний проект, інноваційний продукт.

Питання до розділу 8:

- 1) Назвіть принципи побудови системи фінансування інновацій;
- 2) Функції системи фінансування інновацій;
- 3) Охарактеризуйте основні суб'єкти фінансування;
- 4) Вкажіть завдання системи фінансування;
- 5) Які є види фінансової підтримки інноваційної діяльності.

Розділ 9. Синергетичні засади реклами¹¹

9.1. Сенсорно-психологічні інтекції

9.2. Психологія синергійних впливів

9.3. Сугестивний вплив на людину

9.1. Сенсорно-психологічні інтекції

Інформаційне суспільство неможливо уявити собі без реклами. Її функції сьогодні значно ширші, ніж інформування споживачів про особливості тих чи інших товарів та можливості отримання певних послуг. Основна мета реклами (у вузькому розумінні) полягає передусім у формуванні психологічної установки на придбання певного товару (отримання певної послуги), іншими словами, – в маніпулюванні поведінкою людини шляхом використання психологічних технологій. Цікаво, що і конкуренція між виробниками у сучасному західному світі перемістилась в основному із сфери підвищення якості продукції у площину її реклами.

Доречно відзначити, що сучасні рекламні технології використовують два типи сугестивного впливу на людину, які ми називаємо сенсорно-психологічним та поведінково-ситуативним. Сутність сенсорно-психологічного впливу полягає у використанні сенсорних подразників для формування відповідних психологічних установок. Пояснити сутність формування психологічних установок сугестивного забарвлення можна на основі концепції функціональної асиметрії діяльності півкуль головного мозку людини. Як відомо, підсвідома сфера людської психіки пов'язана з функціонуванням правої, а її свідомість – з роботою лівої півкулі. Є докази того, що в стані трансу, зокрема гіпнотичного, активною є переважно права півкуля. Саме вплив на “правопівкульову” психіку формує певні психологічні установки у людини поза контролем з боку її свідомості, зокрема спрямованість на придбання того чи іншого товару.

Можна констатувати, що будь-яка інформація, що сприймається і при цьому не усвідомлюється людиною, може виступати у ролі сугестора певного типу. Тонкі невлочлювані подразники здатні виступати у якості сугестивного фактору. Інформація, яка рекламує той чи інший товар, і яка звернена до нашої свідомості, може дублюватися впливом на праву півкулю, що перетворює цю інформацію на засіб сугестії, яка здатна формувати певну

¹¹ Грабар І.Г., Ходаківський Є.І., Вознюк О.В., Возна Л.Ю. «Синергетика економічних систем»/навч. посібник, Житомир, 2003, с.188-204

психологічну установку. Сказане добре ілюструється загальновідомим прикладом про 25-й кадр кінофільму, який “вкраплюється” серед інших 24 кадрів і не усвідомлюється глядачами, впливаючи на їх підсвідомість, а тому й на поведінку.

Ефект 25 кадру (або “кадру-невидимки”) виявляється не тільки в площині відео-, але й аудіоряду. У сфері цифрової технології опрацювання звука використовується принцип звукових зрізів, або принцип квантування звука за часом (мінімальна частота – 44100 зрізів на секунду, що сприймається людиною як безупинне звучання). Зрозуміло, що в такий аудіоряд, поданий як набір звукових зрізів, можна, за принципом ефекту 25 кадру, внести будь-яку звукову інформацію сугестивного характеру. Особливо гостро проблема відео-і аудіосугестії стосується дітей-телеглядачів, яким притаманна підвищена сенситивність.

Інтерес тут також являє аналіз феномена “викликаних потенціалів” головного мозку людини, діяльність якого супроводжується біоелектричною активністю, що характеризується певними частотними параметрами (найбільш відомі ритми мозку – від одного до декілька десятків коливань на секунду). Феномен “викликаних потенціалів” (біоелектричних коливань, що виникають у нервових структурах у відповідь на подразнення рецепторів або афекторних шляхів) може використовуватися в технологіях сугестивного впливу на людину за принципом зворотного зв'язку. Суть цього впливу полягає в тому, що ті або інші психічні стани супроводжуються біоелектричною активністю мозку, що описується певними частотними характеристиками. Вони можуть бути відтворені із сугестивною метою за допомогою специфічних інформаційних носіїв, котрі можуть сприйматися будь-яким аналізатором почуттів.

Потрібно сказати, що “кадр-невидимка” може бути позбавлений зорової інформації, тобто бути абсолютно чорним. У такий спосіб може імітуватися світлове мерехтіння на дискотеці, коли в зйомку вриваються чорні кадри на білому сюжетному фоні. Частоти коливання яркісного сигналу при цьому можуть збігатися з ритмами нейронної активності головного мозку людини, впливаючи на її певним чином. Так у 1997 році в Японії від перегляду невинного з точки зору сюжету мультфільму біля 700 дітей і чимало дорослих потрапили в лікарні з епілептичними випадками.

Відома й інша сугестивна відеотехнологія: на стандартний телевізійний сигнал може бути накладене нове зображення, наприклад, геометрична фігура, що біжить по екрані і виписує концентричні кола настільки швидко, що людина на свідомому рівні її не помічає. Якщо людина встигає неусвідомлено охопити поглядом цю геометричну фігуру, то гра концентричних кіл її може заворожити. Тут

спостерігається ефект поєднання сигналів на свідомому і підсвідомому рівнях сприйняття, що може “сугестувати” інформацію, яка сприймається на свідомому рівні.

Можна навести й приклад використання методу навчання іноземних мов І. Давидової, який використовує інформацію, що записана на магнітофонній плівці та подається слухачам. Дана інформація розподіляється серед двох каналів: вербального (частота звука тут є оптимальною для сприйняття) та екстравербального (частота звука тут вище порогу вербального сприйняття – понад 20 тис. герц). В межах вербального каналу інформація, яка подається, сприймається на рівні нормального сенсорного порогу слухового аналізатора. В межах екстравербального каналу інформація, що подається, сприймається на рівні, близькому до надпорогових відчуттів та виступає, у зв'язку з цим, у вигляді фактора, що сприяє включенню механізмів сугестії. Ми вважаємо, що тут діє правило: те, що сприймається критично, на рівні лівопівкульової рефлексії, як правило, не може поставати як навіювання. Те ж, що сприймається некритично, на рівні правої півкулі мозку людини, може виступати сугестивним фактором. Не секрет, що звук, поданий з екстравербальною частотою, а також звук, що позбавлений вербальної “конфігурації”, який не може нести вербальної (лівопівкульової) інформації, спричиняє сугестивний вплив на людину. У зв'язку з цим, можна навести дані, які доводять, що інверсована мова (тобто мова, котра записана на магнітофонну плівку у зворотному порядку) може сприйматися людьми на підсвідомому рівні та справляти на них сугестивний вплив, спричиняючи деякі несподівані, але наперед програмовані реакції. Існує думка, що ряд відомих поп-груп використовує цей феномен, закликаючи своїх фанів до сатанізму, споживання наркотиків тощо.

Таким чином, суть методу І. Давидової, який може використовуватися у рекламних технологіях, полягає в тому, що людині пред'являється інформація на двох рівнях: на вербальному, де вона сприймається лівою, переважно вербальною півкулею, та на рівні екстраверт-бальному, підсвідомому, де інформація сприймається, головним чином, правою півкулею, функції якої пов'язані зі сферою підсвідомого (де ця інформація виступає як сугестивний чинник, як “керівництво до дії”). Ось чому спеціальний високочастотний сигнал (“subliminal message”), котрий подається по екстравербальному каналу, може виступати у якості активізатора механізмів підсвідомого відображення та освоєння дійсності. При цьому, даний високочастотний сигнал, як ми вважаємо, “віддзеркалює”, модульне вербальний сигнал, що подається на вербальному рівні і який, таким чином, може сприйматися некритично, що сприяє його засвоєнню.

Треба також сказати, що інформація, що надходить до нас ззовні, тим краще буде засвоюватися (тому і впливати на нас), чим ширший канал її сприйняття, чим більше аналізаторів включаються у процес її переробки, що пояснюється фактором синестезії, при якій органи чуттів функціонують спільно, виявляючи явище синергії. Синергізм тут, у відомому сенсі, є феноменом синхронного, сумісного функціонування тих чи інших систем організму, коли виявляється синестезичний ефект, специфічні характеристики якого принципово інші, ніж характеристики окремого функціонування цих систем. Якщо синхронна робота органів чуттів виявляє ефект синергізму, то постає питання про “алгоритми” цієї синхронності. Ми вважаємо, що вони виводяться із особливостей функціонування півкуль головного мозку людини. Виявляється, що права півкуля віддає перевагу гарячим, а ліва – холодним кольорам. Слова, що відносяться до різних граматикомовних категорій, по різному сприймаються півкулям. Дієслова просторічного типу (“бовкнути”, “поцупити”) ліпше сприймаються лівою півкулею. Дієслова тілесної “модальності” (“мерзнути”, “нюхати”) – правою півкулею. Дієслова, що відображають дії (“їхати”, “мити”) – сприймаються однаково обома півкулями. Просторовочасові прикметники (“довгий”, “задній”, “протяжний”) краще сприймаються правою, а відносні (“водний”, “рибний”, “кінний”) – лівою півкулею. Домінування лівої півкулі виявляється при пізнаванні лексем, що відіграють важливу роль у синтаксичному оформленні висловлювань, при розпізнаванні абстрактних слів, які характеризуються малим ступенем образності та широкою полісемією. Перевага правої півкулі виявляється у випадках розпізнавання повнозначних слів, що пояснюється більшою мірою їх конкретності, образності та вузьким набором значень, які стоять за ними.

Окрім цього, права півкуля краще сприймає ліве, а ліва – праве зорове поле людини. При цьому числа, букви, слова, символи ліпше сприймаються при їх пред’явленні в праве поле зору, в той час коли предмети, образна інформація – при їх пред’явленні в ліве поле зору. Слід відмітити ще одну закономірність: права півкуля спрямована на сприйняття мелодичного аспекту музичної та вербальної інформації, а ліва – на сприйняття її ритмічного малюнка.

Таким чином, слова та взагалі вся аудіовізуальна інформація, що використовується у рекламі, може бути проаналізована з позиції її належності до “правопівкульового” чи “лівопівкульового” інформаційного ряду. Лівопівкульову інформацію з метою створення сугестивного впливу доцільно дублювати подразниками правопівкульового ряду: мелодійною музикою, гарячою кольоровою гамою, а її графічне зображення слід розміщувати в лівому просторі зору (на лівому боці телевізійного екрана).

Особливій ролі звуку приділяли увагу багато лінгвістів. Один з напрямків лінгвістики, звуковий символізм, який був предметом вивчення ще Платона та Ломоносова, показує, що кожен звук має певне самостійне значення. Зв'язок матеріальної оболонки слова зі змістом, давньогрецькою школою стоїків пояснювався принципом наслідування звуків. Платон у “Кратилі” писав, що мовний колектив може обирати ім'я предмета, але при цьому свобода вибору обмежується властивостями предмета і властивостями звуків мови. Тут можна говорити про те, що “швидкі” предмети позначаються іменами, які містять “швидкі” звуки, “тонкі” предмети – іменами, в яких наявні “тонкі” звуки и т.д. М. В. Ломоносов в “Кратком руководстве к красноречию” відмічав, що часте повторення звука (букви) “А” сприяє зображенню чудовості, великого простору, глибини та висоти. Звуки ж “Е”, “И”, “Ю” надають зображенню ніжності та ласкавості. Слід сказати, що символічними властивостями володіють різноманітні феномени зовнішнього світу: малюнки, скульптура, кольори, рухи людського тіла, звуки. Наші голосові органи виробляють ті ж символічні рухи, що і частини нашого тіла. Так ми збільшуємо ступінь відкритості рота для того, щоб показати щось велике, і зменшуємо її задля показу малих розмірів чого-небудь.

Сучасні вчені, які простежили вживання звуків у поезії на різних мовах, виявили певні закономірності (коли, наприклад, сонорні звуки “М” і “Н” рідше зустрічаються у “агресивній” поезії, ніж у “ніжній”). Крім того, символіка звуків здебільшого не усвідомлюється носіями мови та має певну смислову мотивацію, виступаючи сугестивним чинником людської поведінки.

А.П. Журавлев, і разом з ним інші автори демонструють мотивованість мовних знаків. Цілий ряд вчених присвятили свої дослідження звуко-кольоровим відповідностям. О.А. Шулєпова співставила сприйняття англійських звуків англійцями та росіянами. Вона дійшла висновку, що більшість звуків оцінені англо- та російськомовними інформантами ідентично. Принципи символічної лінгвістики використовує сугестивна лінгвістика, що вивчає особливості сугестивного впливу мови на людину. Розуміння конкретного сенсорно-смислового навантаження звуків мови відкриває широку перспективу для створення реклами сугестивного типу.

Отже, можна говорити про наявність прихованої семантики в сфері вербальних та невербальних звуків. Зображення також мають подібну характеристику, оскільки люди, як свідчать дослідження, дають схожі набори якостей при характеристиці зображень, коли геометричні фігури виявляються такими, що наділені жорстко зчепленими комплексами властивостей, які реалізуються як емоційно-оцінюючі властивості. Цікаво, що гештальтпсихологія вважає: сенс та значення

речей сприймаються таким же чином безпосередньо, як їх колір. Значення предмету “написано” на його “обличчі”.

9.2. Психологія синергійних впливів

Розглянемо деякі аспекти психології суб’єктивної семантики, яка містить багато інформації, котра допомагає осмислити проблему рекламної сугестії. Експерименти, що були проведені з виявлення “актуальних координат досвіду”, дозволили дійти висновку, що візуальні об’єкти (які репрезентовані у геометричних формах) зовнішнього середовища стійко та інваріантно характеризуються людьми, які при цьому використовують вербальний спосіб описання цих об’єктів. Даний феномен виявив “комплекси перцептивних універсалій”. При цьому, дослідники не виключають існування словників візуального досвіду – кінцевих систем візуальних образів, що дозволяють стійко інтерпретувати і класифікувати всі (!) об’єкти зовнішнього світу.

Більше того, виявилось, що вербальні характеристики малюнків, які були подані людям, що брали участь у експерименті, можуть бути дешифровані іншими людьми, які за цими характеристиками (списком властивостей) здатні побудувати (відновити) зображення, що є близьким до витокового. Все це свідчить про те, що у людстві наявні стійкі комплекси уявлень про змістовні властивості геометричних фігур, таких, наприклад, як коло, сніжинка та ін. Подібно до того, як звуки людської мови (як показали спостереження у сфері звукового символізму) змістовно мотивуються, так само і окремі візуальні елементи середовища отримують подібну ж мотивацію і можуть бути оцінені у рамках вербальних описів, які вкладаються у шкали “сила-слабкість”, “доброта-жорстокість”, “стан ситості та голоду” та ін. Змістовна мотивація зовнішніх стимулів характерне не лише для звуко-візуального, але й для тактильного аспекту сприйняття інформації. При цьому зображення характеризується, у першу чергу, не за їх специфічними властивостями (такими, наприклад, як круглоконцентрованість, розірваність та ін.), а виходячи з їх емоційно-оцінювального (правопівкульового) компоненту взаємодії з зовнішнім середовищем, коли геометричні форми можуть характеризуватися як “добрі” та “злі”, “спокійні”, “лагідні” тощо.

Тут можна стверджувати й про зв’язок звуку з кольором, який також може впливати сугестивним чином. Суттєво, що перехідні півтони, що є нечітким, “сутінковим” вираженням кольорової гами, співвідносяться, як ми вважаємо, з функціями правої півкулі і тому мають сугестивний вплив. Цей феномен використовують експресіоністи.

А.Р. Лурія повідомляє про експерименти Г. В. Гершуні, результати яких “відкривають для наукового пізнання “коло підсвідомих явищ”. Йдеться про фіксацію нашими зоровими та слуховими рецепторами таких мікрозмін об’єкта, які не потрапляють в поле чіткого усвідомлення. Їх аналіз робиться пізніше і підсвідомо. В результаті чого зміни, що фіксуються суб’єктивно, оцінюються як “інтуїтивно пізнані”.

Для того, щоб поглибити розуміння феноменів, що нами розглядалися, слід залучити концепцію функціональної асиметрії півкуль головного мозку людини, які виступають своєрідним психосоматичним фокусом її організму. Як ми вже відмічали, права півкуля є субстратом підсвідомої, а ліва – свідомої психічних сфер людини. Крім того, деякі дослідники вважають, що у стані гіпнотичного трансу активною є переважно права півкуля, яка має більшу генетичну зумовленість на відміну від лівої та є більш древньою в філо- та онтогенетичному розвитку. Все це свідчить про те, що вплив на правопівкульову психіку здатний формувати певні психологічні установки.

Особливості функціонування півкуль мозку виявляють досить просту сенсорно-когнітивну схему сприйняття світу, коли все “континуальне” сприймається переважно правою, а все “дискретне” – лівою півкулею. При цьому, у поле аналізу можуть потрапляти практично всі елементи оточуючої дійсності, такі як ідея, звук, запах, колір, форма, рух тощо.

Отже, якщо правопівкульова інформація сприймається у якості сугестії (принцип позитивного зворотного зв’язку), то лівопівкульова інформація, особливо коли вона репрезентується як вербально-логічна, виявляється критико-аналітичною, рефлексивною (принцип негативного зворотного зв’язку) в тому розумінні, що вона існує у вигляді суб’єктивно-об’єктивних позицій, тобто ґрунтується на законах логіки, таких як закон виключного третього (“чи – чи”). Тому будь-яке твердження чого-небудь тут в прихованому вигляді несе в собі заперечення чогось іншого. Принцип заперечення, у свою чергу, виявляє вибірковість поведінки та актуалізацію волі, що діє за правилом негативного зворотного зв’язку, “від протилежного” (П.В.Сімонов). Тобто воля є не чим іншим, як “демоном протиріччя”, чи заперечення, що є когнітивною основою для формування межі між позитивними та негативними моментами дійсності, а це, у свою чергу, дозволяє людині відокремити внутрішнє від зовнішнього, Я від не-Я та сформувати особистісний принцип егоцентризму, який кристалізується, як бачимо, саме на базі знаково-вербального, лівопівкульового аспекту людини.

Лівопівкульова інформація тим більше буде викликати негативно-

критичний відгук у людини, чим більше у неї розвинутий лівопівкульовий (шизотимний) початок психіки. Тому суто лівопівкульова (усна чи письмова) інформація має тенденцію зустрічати опір у значної частини дорослого населення. Ось чому деякі рекламні щити прямо не закликають до купівлі певного товару знаково-вербальним чином. Вони містять зображення товару, що рекламується, на фоні тверджень чи закликів, які, здається, прямо не пов'язані із зображеним товаром. Наприклад, на щиті, який рекламує сигарети, міститься зображення молодих людей у сусідстві з великою сигаретною пачкою та фразою “лови момент”, смисл якої прямо не пов'язаний з товаром, що рекламується. Традиційна фраза, котра тут подається “Мінздрав попереджує: паління шкідливе для вашого здоров'я” є такою, що несе лівопівкульове, критико-аналітичне значення і викликає опір (!), тобто не виконує свого призначення.

Другий важливий момент технології впливу на індивідуальну і масову свідомість пов'язаний з принципом сенситивності. Сенситивні (критичні) періоди (чи “нормальні кризи розвитку”), де створюються базові психологічні установки людини, співвідносяться з явищем “соціального переходу”, який в етнографічному плані реалізується в обрядах ініціації. Сенситивні періоди виявляються в моменти різкої зміни певного режиму життєдіяльності людини (під час стресу, наприклад), а також в моменти коливання уваги, коли людина чутлива до різноманітних зовнішніх чинників і постає об'єктом їх дії. Останнє часто не усвідомлюється людиною, що створює необхідні передумови для маніпулювання її поведінкою та поглядами.

9.3. Сугестивний вплив на людину

Розглянемо поведінково-ситуативний тип сугестивного впливу на людину. Він ґрунтується на певних принципах інформаційного маніпулювання поведінкою людини.

Це принципи:

- 1) автоматичної послідовності,
- 2) взаємного обміну,
- 3) соціального доказу,
- 4) авторитету,
- 5) прихильності,
- 6) дефіциту.

Розглянемо кожен з цих принципів, згідно з концепцією “психології впливу” Р. Чалдіні.

1) Етологи звернули увагу на те, що в поведженні представників багатьох видів тварин часто мають місце жорсткі автоматичні поведінкові моделі, чи автоматичні послідовності дій, що є подібними

до автоматичного реагування у людей. Як у людей, так і у тварин дані моделі поведінки, як правило, приводяться в дію певним елементом інформації, що відіграє роль “спускового гачка” і часто вважається дуже цінною, оскільки дозволяє індивіду приймати правильне рішення без ретельного і повного аналізу всіх елементів інформації в конкретній ситуації. Перевага такого стереотипного реагування полягає в його ефективності і “економічності”, оскільки тут індивід зберігає свій час, енергію і розумовий потенціал. Хибою такого реагування є можливість помилок, які можуть мати негативні наслідки для людини. Реагуючи тільки на окремий елемент доступної інформації (навіть якщо цей елемент має стрижневе значення), індивід може зробити помилку, особливо якщо він реагує автоматично, без міркувань. Можливість помилки зростає тим більше, коли інші індивіди використовують цей механізм задля того, щоб можна було змусити “жертву” чинити бажані для них вчинки. Один з прикладів автоматичної дії індивідів пов’язаний з тим, що людина може дотримуватися поширеного стереотипу “добрий товар коштує дорого”.

2) Відповідно до думки соціологів і антропологів, одна з основних, найбільш поширених норм людської культури втілюється в правилі взаємного обміну. Відповідно до цього правила, людина намагається певним чином відплатити за те, що їй надала інша особа. Покладаючи на “одержувача” зобов’язання учинити відповідний акт у майбутньому, правило взаємного обміну дозволяє одному індивіду надавати щось іншому з упевненістю, що це щось не буде цілком утраченим. Ця впевненість уможливило розвиток різноманітних видів тривалих взаємовідносин між людьми. Правило взаємного обміну часто змушує людей підкорятися вимогам інших. Суть однієї з улюблених “прибуткових” тактик так званих “професіоналів поступливості” полягає в тому, щоб дещо дати людині перед тим, як попросити її про відповідну послугу, що є більш цінною, ніж перша. Відомий й інший засіб змусити людину піти на поступки за допомогою правила взаємного обміну. Замість того, щоб першим зробити послугу, котра призведе до відповідної віддачі, індивід може піти на поступку, що підштовхне опонента до відповідної поступки. У основі такої тактики лежить примус до обміну взаємними поступками. Почавши з надзвичайно завищеної вимоги, яка в обов’язковому порядку буде заперечена, людина потім може з користю для себе принести наступним чином: “Якось до мене на вулиці підійшов хлопчик 11–12 років. Він сказав, що продає квитки на щорічне святкування бойскаутів за п’ять доларів кожний. Я відмовився. Тоді хлопчик запропонував мені замість квитків купити декілька плиток шоколаду по долару за плитку. Я купив пару дорогих плиток, хоча я і

не люблю шоколаду. Отут ми бачимо роботу принципу: один з наслідків правила взаємного обміну полягає в обов'язку сплачувати послуги, що були нам зроблені. Проте іншим наслідком цього правила є обов'язок йти на поступ стосовно того, хто поступувався нам”.

У рамках принципів взаємного обміну, автоматичної послідовності і дефіциту можна говорити про правило “послідовності зобов'язання”. Р. Чалдіні розповідає про феномен розпродажу дитячих іграшок: “Як відомо, торговельний бум для компаній, що виробляють іграшки, припадає на різдвяні свята. Потім настає помітний спад у торгівлі. Люди вже витратили суму, призначену для купівлі подарунків, і непохитно пручаються благанням своїх дітей про придбання нових іграшок. Трудність полягає не в тому, щоб змусити дітей попросити придбати іграшки після Різдва. Проблема в тому, щоб переконати батьків, що вже достатньо витратились, купити ще декілька подарунків для завалених іграшками дітей. Що можуть зробити фірми, щоб спровокувати таке неймовірне поведіння? Деякі збільшують масштаби рекламної кампанії, інші знижують ціни під час спаду. Проте такі заходи не дають належного ефекту. Деякі виробники іграшок знайшли оригінальне рішення, що не потребує збільшення витрат на рекламу. Це рішення засноване на розумінні могутньої тяги споживачів до послідовності. Якось у січні, – розповідає автор, – я зайшов у найбільший у місті магазин дитячих іграшок. Після того, як я купив там занадто багато подарунків для свого сина місяць тому, я запрягся не заходити в подібні магазини дуже довго. Проте я знову знаходився в цьому місці, бажаючи придбати для свого сина ще одну дорогу іграшку – електричного гоночного набору. Перед вітриною я випадково зустрів колишнього сусіда, що купував сину ту ж саму іграшку. Дивно, але ми майже ніколи не зустрічалися іншим часом. Фактично останній раз ми бачилися рік тому в тому ж самому магазині, коли ми обидва купували синам після Різдва дорогі подарунки – тієї роботи, що ходили, розмовляли і спустошували гаманці. Ми посміялися над таким збігом. Коли я розповів про все своєму другу, який працює у фірмі, що виготовляє іграшки, він роз'яснив мені феномен цього збігу. Деякі компанії досягають підвищення рівня продажів у січні й у лютому: вони починають перед Різдом активно рекламувати по телебаченню певні іграшки. Діти, природно, хочуть одержати те, що вони бачать, і вивуджують у батьків обіцянки подарувати їм ці іграшки на Різдво. Ось тут і вступає в дію оригінальний план компанії: вони поставляють у магазини недостатню кількість іграшок, обіцяючи батьками своїм дітям. Більшість батьків виявляють, що потрібні іграшки розпродані, і вимушено замінюють їх іншими рівноцінними подарунками. Звичайно, виробники іграшок забезпечують безперебійне постачання

магазинів множиною різноманітних заміників. Потім, після Різдва, компанії знову починають нав'язливо рекламувати “дефіцитні” іграшки. Це змушує дітей бажати обіцяних іграшок особливо сильно. Вони починають бігати за своїми батькам і пхикати. Тим більше, що батьки колись обіцяли купити дану іграшку. І ці батьки врешті-решт купують обіцяну іграшку”.

У контексті принципу взаємного обміну і автоматичної послідовності можна говорити й про “тактику заманювання”. Агенти з продажу автомобілів використовують такий трюк: спочатку заниження ціни, а потім підвищення її до моменту остаточного підписання угоди. Покупцям пропонується ціна, що на сотні 3–4 є нижчою, ніж у конкурентів. Проте продавець ніколи не дозволить відбутися подібній угоді. Єдина ціль такої привабливої пропозиції – змусити клієнта вирішити купити машину. Як тільки покупець приймає рішення, продавець починає чинити ряд дій, спрямованих на те, щоб викликати в покупця почуття особистої відповідальності у відношенні даної машини – заповнюється множина різноманітних форм, докладно обмовляються умови фінансування, іноді покупцю пропонують протягом дня поїздити на новій машині до підписання контракту. Потім щось трапляється. Іноді виявляється “помилка” у підрахунках – можливо торговець “забув” додати вартість кондиціонера, і покупець повинний докласти декілька сотень доларів до ціни. Отже, машину можна одержати тільки заплативши 4 сотні додатково, що у контексті ціни у багато тисяч доларів не виглядають надмірною витратою. До того ж торговець підкреслює, що ціна не є вищою, ніж в інших автомагазинах.

Отже, психологи виявили, що більшість людей прагне бути і виглядати послідовними у своїх словах, думках і справах. В основі цієї схильності лежать, як вважає Р. Чалдіні, три чинники. По-перше, послідовність у поведженні високо оцінюється суспільством, яке спрямоване на те, щоб бути упорядкованою сутністю. По-друге, послідовна поведінка сприяє ефективному вирішенню різноманітних задач у повсякденному житті. По-третє, орієнтація на послідовність створює можливості для формування цінних стереотипів у складних умовах сучасного існування. Послідовно дотримуючись раніше прийнятих рішень, людина може не опрацьовувати всю наявну інформацію у стандартних ситуаціях. Замість цього вона повинна пригадати раніше прийняте рішення і відреагувати відповідним чином.

При цьому надзвичайно велике значення має початкове зобов'язання. Узявши на себе зобов'язання (тобто зайнявши визначену позицію), люди схильні погоджуватися з вимогою, що відповідає даному зобов'язанню. Тому багато “професіоналів поступливості” намагаються спонукати людей з самого початку зайняти позицію, що

відповідає тому поведженню, яке вони пізніше будуть від цих людей домагатися. Рішення про прийняття зобов'язань, навіть помилкові, мають тенденцію до “самозбереження”, оскільки можуть “створювати власні точки опори”. Люди часто придумують нові причини і виправдання, щоб переконати себе в необхідності виконання вже прийнятих зобов'язань. У результаті деякі зобов'язання продовжують діяти навіть після того, як обставини, що їх породили, змінюються. Цей феномен лежить в основі надзвичайно ефективної тактики “заманювання”.

3) Відповідно до принципу соціального доказу, люди, для того, щоб вирішити, чому вірити і як діяти в даній ситуації, орієнтуються на те, чому вірять і що роблять в аналогічній ситуації інші люди. Схильність до імітації притаманна як дорослим, так і дітям. Ця схильність виявляється при здійсненні найрізноманітніших дій, таких, як ухвалення рішення що-небудь купити, пожертвування грошей на добродійні акції і навіть звільнення від фобій. Принцип соціального доказу може бути застосований із метою спонукати людину підкоритися тій чи іншій вимозі, коли її інформують, що багато інших осіб (чим більше, тим краще) погодилися з цією вимогою. Принцип соціального доказу є найбільше діючим за наявності двох чинників. Одним із них є невпевненість. Коли люди вагаються прийняти рішення у певній ситуації, наслідки якої вважаються ними невизначеними. Ці люди схильні наслідувати дії інших в цій ситуації. Другий чинник, при наявності якого принцип соціального доказу справляє найбільший вплив, полягає у феномені подібності. Люди в більшій мірі схильні наслідувати тих, хто на них схожий. Докази потужного впливу вчинків “схожих інших” на поведження людей містяться у статистиці самогубств, зібраних соціологом Д. Філіпсом. Ця статистика показує, що після широкого висвітлювання засобами масової інформації випадків самогубств достатньо велика є кількість тривожно настроєних індивідів, так чи інакше схожих на самогубця, вирішують звести рахунки з життям.

4) Проведені дослідження схильності людей до покори показують, що товариство в цілому робить сильний тиск на своїх окремих членів з метою спонукання їх до згоди з вимогами авторитетів. Наприклад, як показують дослідження, багато нормальних, психічно здорових індивідів, діючи всупереч власній волі, готові заподіяти іншим людям сильний біль за наказом авторитетної людини, що нібито проводила психологічні експерименти. Покора авторитетам часто використовується людьми як раціональний засіб ухвалення рішення. Крім того, люди схильні автоматично реагувати на символи авторитету (титули, одяг, марка автомобіля тощо).

5) Люди віддають перевагу погодженню з тими індивідами, які їм

знайомі і симпатичні, до яких вони прихильні. Однією з характеристик людини, що впливає на ставлення до неї оточуючих, є її фізична привабливість. Це сприяє завищенню оцінки інших людських якостей, таких, як талановитість, доброта, розум. Привабливі люди здаються більш переконливими, їм потрібно витратити менше сил для того, щоб змінювати думки інших і отримувати бажаний результат. Ще одним чинником, що впливає на наше ставлення до людини і ступінь нашої поступливості, є подібність. Нам більше подобаються схожі на нас люди, і ми більш охоче погоджуємося з вимогами саме таких людей, часто неусвідомленим чином. Помічено, що нашу прихильність викликають люди, що розсипають нам похвали. Ще один чинник, що може формувати наше ставлення до людини або предмета, – це близьке знайомство з ними, особливо якщо контакт має місце за обставин, які викликають позитивні емоції. Можна говорити й про такий чинник, що впливає на ставлення людей один до одного як наявність асоціацій. Рекламодавці, політики, торговці прагнуть пов'язати у свідомості людей себе або свою продукцію з якимось позитивним моментом.

б) Відповідно до принципу дефіциту, люди більшою мірою цінують те, що є менш доступним. Цей принцип часто реалізується з метою отримання вигоди в таких методиках досягнення поступливості, як тактика обмеження кількості або тактика встановлення крайнього терміну. Принцип дефіциту робить на людей сильний вплив тому, що, по-перше, оскільки речі, які важко придбати, звичайно бувають ціннішими, оцінка ступеня доступності предмета часто є раціональним засобом оцінки його якості. По-друге, коли речі стають менш доступними, ми втрачаємо частину своєї свободи. Відповідно до теорії психологічного реактивного опору, ми реагуємо на обмеження свободи підвищенням бажання мати її (поряд із товарами і послугами, з нею пов'язаними) у повному обсязі. Психологічний реактивний опір сприяє виникненню в нас певної мотивації протягом усього нашого життя. Принцип дефіциту впливає не тільки на оцінку предметів і переживань, але і на оцінку інформації. Дослідження показують, що обмеження доступу до інформації змушує людей особливо сильно прагнути досягти цього доступу в повному обсязі, а також змушує їх ставитися до даної інформації більш прихильно. Обмежена інформація є більш переконливою. Принцип дефіциту справляє на людей найбільш сильний вплив у двох випадках. По-перше, дефіцитні предмети підвищуються в ціні, коли з'ясовується, що вони саме стали такими; по-друге, обмежені ресурси мають на нас найбільший вплив тоді, коли ми через них конкуруємо з іншими людьми.

Отже, бажання заволодіти річчю, що є предметом конкуренції, часто буває всепоглинаючим. Покупці на значних розпродажах

звичайно відчувають сильну емоційну напругу. Під впливом конкурентів вони щосили намагаються роздобути товари, які в іншому випадку, швидше, просто зневажили б.

Таким чином, реклама, яка забезпечує вплив як на свідомість, так і на підсвідомість людини, перетворюється у своєрідний метод навіювання, наслідком якого є вироблення відповідної психологічної установки. Людина, будучи відкритою психофізіологічною системою, не лише чутлива до різноманітних зовнішніх чинників, а й постійно є об'єктом їх дії. Останнє часто не усвідомлюється людиною, що створює необхідні передумови для маніпулювань її поведінкою та поглядами. Особливо слід відмітити дитячу рекламу, тобто рекламу не лише для дітей, а таку, у якій фігурують діти, участь котрих у рекламних роликах, за зрозумілими причинами, може руйнувати критичну установку дорослих на несприйняття реклами.

Якщо поставили питання про позитивність чи негативність реклами для людини, то можна приєднатися до Е. Фромма, який писав, що сугестивний вплив досягається за рахунок того, що грань між фантазією та реальністю стирається; людина при цьому з одного боку “знає”, що використання, наприклад, того чи іншого сорту мила не призведе до змін в її житті, але “другою половиною свого Я вірить у чудо. Має місце роздвоєння особистості між реальністю та ілюзією”.

Як свідчить сьогоденна практика, з допомогою таких маніпуляцій людською психікою можна впливати і на глобальні економічні процеси (для прикладу пошлемося на хвилі ажіотажного купівельного попиту, що прокочувались по території СНД, або ж на ставлення наших співвітчизників до товарів імпортного виробництва тощо). У “споживачів” рекламної продукції формується особлива чутливість до політичної реклами, оскільки її методи аналогічні тим, що використовуються при рекламі будь-якого товару. Іншими словами, реклама виступає певним механізмом політичного управління в інформаційному суспільстві, забезпечуючи тим самим його стабілізацію чи дестабілізацію.

Основні терміни та поняття: реклама, ефект 25 кадру.

Питання до розділу 9:

- 1) Сформулюйте основну мету реклами;
- 2) Назвіть типи впливу на людину;
- 3) Які є принципи інформаційного маніпулювання поведінкою людини;
- 4) Позитивний і негативний вплив реклами;
- 5) Наведіть приклади психологічних установок.

Пропозиції по стимулюванню інноваційного підприємництва в Україні

Для реалізації „Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009 - 2013 роки» (Постанова № 447 14.05.2008 Кабінету Міністрів України)", з нашої точки зору, необхідно:

1. Регулярно проводити конференції, семінари, наради із зацікавленими представниками департаментів міст (регіонів), підприємств і організацій.

2. Створювати робочі групи для забезпечення сприяння в реалізації проектів по створенню міських технопарків:

- з вироблення інноваційної стратегії міста (регіону);
- з аналізу та оцінки ефективності роботи підприємств і організацій;
- з розробки програм реформування промислового виробництва на основі інноваційного підприємництва на базі технопарків;
- з розробки програм залучення інвестицій для створення й виробництва інноваційних виробів у формованих технопарках міста (регіону) на основі реальних гарантій повернення коштів;
- із забезпечення формування конкретних інвестиційних проектів і супроводу при реалізації їх та ін.

3. Тема переваг інноваційного підприємництва повинна постійно бути присутньою в засобах масової інформації, студенських аудиторіях, публічних виступах політиків, як стратегічна задача розвитку нації і держави.

Досить важливою є організація навчання з основ інноваційної діяльності, в тому числі й через конференції, семінари по містах (регіонам) країни з наступних напрямків:

1. Промислове виробництво України в ринкових умовах:
 - реформування промисловості;
 - регіональні можливості промислового виробництва;
 - забезпечення стабілізації й розвитку промислового виробництва;
 - особливості промислової політики;
 - механізми, що забезпечують реалізацію промислової діяльності.
2. Забезпечення економічного росту в ринкових умовах:
 - підприємницька діяльність в умовах ринку;
 - мале підприємництво;
 - тенденції сучасного економічного росту;

- державна політика в сфері науково-технічної й інноваційної діяльності;

- взаємодія стимулюючих факторів;

- кластери - новий тип просторової організації ринків.

3. Створення технопарків інноваційного підприємництва:

- роль фахівців в інноваційній діяльності;

- закордонний досвід інноваційного підприємництва;

- основні передумови України в області розвитку науки й технологій на перспективу;

- технопарк інноваційного підприємництва;

- концепція формування технопарків.

4. Основи інвестиційного процесу:

- аналіз джерел інвестування промислового виробництва;

- стимулювання інвестицій;

- основні методи інвестування;

- формування інвестиційної стратегії;

- особливості розробки інвестиційних проектів (бізнес-планів);

- приклади складання інвестиційних проектів (бізнес-планів).

Можливі варіанти проведення конференцій, семінарів: дводенних і одноденних. При цьому при проведенні семінарів з попереднім самостійним вивченням методичних матеріалів і відповідною атестацією забезпечується видача сертифікатів.

І, найголовніше, щоб соціальна синергія ідеї **ТВОРЕННЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА** оволоділа масами, необхідно, щоб це привело до масового створення технопарків і бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій і індустріальних парків у великих і малих містах, в агропромислових організаціях України! Підштовхнути Вас, шановні читачі, зробити реальний крок до інноваційного підприємництва – таку мету ставили автори.

Література

1. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. Учебное пособие.– СПб.: Питер, 2001.–304с.
2. Инновационный менеджмент: Справ, пособие / Под ред. П. Н. Завлина и др. – М: ЦИСИН, 1998. —503с.
3. Грабар І.Г. Лещенко М.І., Малиновський А.С., Ходаківський Є.І. Наукові парки інноваційного підприємництва. Технопарк/ Монографія.-Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2009.-301с.
4. Ковалев Г.Д. Основы инновационного менеджмента: Учеб. для вузов /Под ред. проф. В. А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 284 с.
5. Кузьмінський В.О. Інноваційно-інвестиційний потенціал інтегрованих корпоративних структур. – К.: Центр стратегічної підтримки, 2003.– 76 с.
6. Морозов Ю. П. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. – Н.Новгород: ННГУ, 1997.—319с.
7. Мотовилов О. В. Банковское и коммерческое кредитование и финансирование инноваций. — СПб., 1994. — 381 с.
8. Покропивний С. Ф., Новак А. П. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності: Збірник навчально-методичних матеріалів. — К.: КНЕУ, 1997.—216с.
9. Синергетична парадигма економіки: Монографія /Є.І.Ходаківський,, І.Г.Грабар, Ю.І.Цал–Цалко, І.С.Януль і інш. – Житомир:2007. – 160с.
10. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. Посібник. –К.: Вища школа., 2002.– 254с.
11. Управление инвестициями: В 2 т. / В. В. Шеремет, В. Д. Павлюченко й др. – М.: Высш. шк., 1998.–Т. 1. — 402 с.; Т. 2. — 426с.
12. Фінанси підприємств: Підручник/ Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 1999.—400с.
13. Ходаківський Є.І., Данилко В.К., Цал-Цалко Ю.С. Методологія наукових досліджень в парадигмі синергетики/За ред. д.е.н. Є.І.Ходаківського.-Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2009.-340с.
14. Черваньов Д. М., Нейкова Л. І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. – К.: Знання, 1999. — 492 с.

Пропозиції і досягнення технопарків України
(за матеріалами виставки "Екологічні технології й інновації" 3-5
квітня 2008 року, Київ)

1. Технопарк "Інститут електрозварювання
імені Е.О. Патона"

Технопарк «Інститут електрозварювання імені Е.О. Патона» створений у липні 2000 р. на базі науково-технологічного комплексу «Інститут електрозварювання ім. Е.О. Патона» (НТК ІЕЗ) НАН України в м. Києві. У своїй діяльності Технопарк керується Законом України «Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка й сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання імені Е.О. Патона", "Інститут монокристалів"».

Технопарк ІЕЗ є організацією, відкритою для прийому нових членів і співробітництва в нових областях. Його членами можуть стати організації будь-якої форми власності й будь-якої організаційної структури, які володіють інноваційними або інвестиційними проектами, що відповідають пріоритетним напрямкам діяльності Технопарку ІЕЗ.

Рішення про зміну складу Технопарку шляхом включення в його структуру нових учасників (або виключення) приймає Президент за рекомендацією Науково-технічної ради Технопарку. Організація, що має намір стати учасником Технопарку, звертається до його керівництва із заявою. Науково-технічна рада Технопарку розглядає представлену заяву протягом 45 діб з моменту надходження.

Пріоритетні напрямки діяльності.

Використання новітніх досягнень зварювальної науки й техніки по таких напрямках:

- сучасні енергоефективні й ресурсозберігаючі технології, устаткування й конструкції;
- спеціальна електрометалургія, технології переробки металобрухту, збагачення металургійної сировини, підвищення якості кінцевої металургійної продукції;
- сучасні машини, механізми й нова техніка в ракетно-космічній і авіаційній областях, у суднобудуванні, залізничному й морському транспорті;
- ґрунтообробна та збиральна техніка із продовженням, завдяки технологіям зварювання й зміцненню робочих органів, ресурсом;

- зварювальні процеси при будівництві, експлуатації й реконструкції доріг, мостів і транспортних систем, включаючи трубопроводи;
- оздоровлення навколишнього середовища й людини, у т.ч. шляхом зниження техногенного впливу зварювального виробництва на аеро-, гідро-, геоекологію, використання зварювання й аналогічних технологій у медицині;
- підвищення кваліфікації й розвиток інноваційної культури розроблювачів і споживачів продукції зварювального виробництва.

Досягнення

Технопарком зареєстровані 13 інноваційних проектів. По 10-ти проектах ведеться дослідницьке і промислове виробництво інноваційної продукції. До виконання проектів притягнуті 6,1 тис. осіб, створено 578 нових робочих місць. Учасники Технопарку - виконавці проектів, постійно нарощують обсяги виробництва й платежі в бюджет як від інноваційної, так і іншої діяльності.

Загальний обсяг реалізації інноваційної продукції за 2000–2003 р. становить 1212780,7 тис. грн., у т.ч. експортовано продукції на 178761,0 тис. грн. Перераховано в бюджети й державні цільові фонди 34433,7 тис. грн., у тому числі в бюджет надійшло 13327,8 тис. грн. З використанням коштів спецрахунку Технопарку до фінансування науково-технічної сфери залучено 26297,4 тис. грн., з яких 93,9% — на створення, модернізацію й реконструкцію науково-технологічних і дослідно-експериментальних ділянок, придбання наукового й виробничого устаткування (тобто створення матеріальної бази інноваційної діяльності); 5,9% — на проведення НДДКР, підготовку конструкторської й технологічної документації, технічних умов, патентування розробок, придбання прав на об'єкти інтелектуальної власності; 0,2% - на організацію конференцій, семінарів і виставок, публікацію результатів наукових досліджень і інноваційної діяльності.

Державна підтримка інноваційних проектів у вигляді реінвестиції коштів спецрахунку, сформованого завдяки спеціальному режиму, становить не більше 10% всіх витрат на виконання проектів, інше фінансування здійснюється за рахунок власних ресурсів виконавців проектів. Але навіть така незначна підтримка допомагає вирішувати питання, які не розглядалися багато років. От лише деякі з них.

Реалізація спільного проекту Технопарку ІЕЗ і електромашинобудівного заводу «СЕЛМА» дозволила значно оновити й розширити номенклатуру устаткування для дугового зварювання — технології, що широко застосовується в промисловості й будівництві. При цьому забезпечуються потреби у зварювальному устаткуванні не тільки України, але й значно збільшилися обсяги його

поставок за кордон. Частка експорту вже сьогодні становить більше 65% від загального обсягу продукції, що випускається підприємством.

Інститут електрозварювання ім. Е.О. Патона разом з Інженерним центром зварювання тиском розробили технології й спроектували машини нового покоління для контактного зварювання рейок. Виготовлені на Каховському заводі електрозварювального устаткування, вони вже сьогодні застосовуються при будівництві швидкісних залізниць і метрополітенів. Проект передбачає до кінця 2005 р. збільшити частку експорту з 20 до 75% від загального обсягу продукції. Уже укладені контракти з Китаєм, Кореєю, Австрією й Росією на поставки новітніх установок для стикового зварювання. Зараз за кошти спецрахунку готується проект трубозварювальної машини нового покоління для прокладання магістральних нафто- і газопроводів.

Інноваційний проект Запорізького заводу зварювальних флюсів і скловиробів спрямований на доведення до промислового рівня й впровадження у виробництво розробленої в Інституті дуплекстехнології виплавки зварювальних флюсів, що дозволяє випускати як традиційні марки флюсів, так і нові високоякісні флюси для зварювання. Вони застосовуються в мосто- і суднобудуванні, трубній промисловості, у тому числі в північних широтах. Удвічі зменшені витрати дефіцитних імпортних компонентів шихти високої вартості, вони замінені шлаки-відходами металургійних і трубозварювальних заводів України.

На Інгулецькому гірничо-збагачувальному комбінаті приступили до реалізації інноваційного проекту по попередньому збагаченню залізної руди методом сухої магнітної сепарації й технології магнітно-флотаційного доведення концентрату. Впровадження цього проекту дозволяє підвищити утримання заліза в концентраті з 64 до 70%, що відповідає показникам світових ГЗК, які працюють на більш багатих рудах. У жовтні 2003 р. введена в дію перша черга комплексу магнітно-флотаційного доведення. Це початок технологічного прориву, що виведе ІНГЗК у першу десятку світових ГЗК.

Базова наукова організація Технопарку - ІЕЗ ім. Е.О. Патона на розвиток своєї науково-лабораторної бази, що застаріла за минулі десятиліття, одержала 3,8 млн. грн. Зараз на кошти централізованого спецрахунку Технопарку готується ряд унікальних науково-інноваційних проектів, на які в держави немає й найближчим часом не буде грошей (наприклад, зварювання м'яких тканин людини й ін.)

2. Технологічний парк "Інститут монокристалів"

Харківський технологічний парк «Інститут монокристалів» (ІМК) створений у червні 2000 р. на базі науково-технічного концерну «Інститут монокристалів» НАН України — найбільшого в СНД центру по розробці, дослідженням і застосуванню функціональних матеріалів, що є основою електронної, лазерної, скінтіляційної, інформаційної, медичної й інших новітніх областей сучасної техніки.

Пріоритетні напрямки діяльності

• *функціональні матеріали:*

- скінтіляційні, оптичні, надтверді матеріали й конструкційні монокристали, а також вироби з них;
- нові матеріали, устаткування й технології хімічних виробництв;
- органічні люмінофори, барвники й реагенти для хімічного синтезу;
- сучасні плівкові, полімерні, керамічні й композитні матеріали, технології й устаткування для антикорозійного захисту, пакування та маркування продукції;

• *медицина й біотехнології:*

- діагностичне й лікувальне медичне устаткування і його складові;
- генно-інженерні технології, імунобіологічні препарати та біосумісні матеріали;

- біологічно активні речовини й лікарські препарати;

• *машинобудування й приладобудування:*

- апаратно-програмні комплекси для зв'язку та телерадіокомунікації;
- нові матеріали, устаткування й системи керування для зберігання та переробки сільськогосподарської продукції;
- сучасна авіаційна техніка і її компоненти;
- високопродуктивне компресорне устаткування, системи на його основі;
- матеріали, прилади й устаткування для дефектоскопії, діагностики, контрольно-вимірювальних систем і систем обліку;

• *енергетика:*

- нові кристалічні й полімерні матеріали для енергетики, а також вироби з них;

- енергоефективні електричні машини й силова електроніка;

- енергоефективні джерела світла й альтернативні джерела енергії;

• матеріали, прилади, устаткування й технології для моніторингу й захисту навколишнього середовища;

• технічні засоби боротьби зі злочинністю;

• розробка методичних матеріалів, підготовка науковців і висококваліфікованих фахівців в області інноваційної діяльності, трансферу технологій і комерціалізації наукових розробок відповідно напрямкам діяльності Технопарку.

Досягнення

Технопарк ІМК включає 56 учасників Технопарку, спільні й дочірні підприємства та 29 виконавців проектів. Зареєстровано для виконання 25 інноваційних і інвестиційних проектів.

У рамках інноваційних і інвестиційних проектів в 2000-2003 р. зроблено й реалізовано продукції на загальну суму 657079,2 тис. грн., у тому числі експортовано на 93948,9 тис. грн. Зокрема, були виготовлені дві медичні гомографічні гамма-камери «ОФЕКТ-1», 28 великогабаритних кристалічних блоків, близько 3,5 тис. шт. різноманітних монокристалів, у тому числі понад 4 тис. шт. засобів радіозв'язку для проведення міжнародних експериментів в області фізики високих енергій, більше 3 т особливо чистих неорганічних солей, понад 9 тис. тест-системи на різноманітні захворювання.

З використанням коштів спецрахунку Технопарку до фінансування науково-технічної сфери притягнуті 26297,4 тис. грн. На НДДКР і виробництво дослідницьких зразків витрачені 30580,95 тис. грн. У бюджети й державні цільові фонди перераховано 34235,15 тис. грн., зокрема в бюджет - 11142,18 тис. грн.

Завдяки модернізації виробництва, впровадженню нових наукомістких технологій уже досягнутий і певний успіх у соціальній сфері: зокрема, збережено близько 24333 і створено 548 нових робочих місць.

3. Технопарк "Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка й сенсорна техніка"

Технологічний парк «Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка й сенсорна техніка» створений у червні 2001 року на базі Інституту фізики напівпровідників НАН України в м. Києві.

Пріоритетні напрямки діяльності:

- Одержання й обробка вихідної сировини, виготовлення напівпровідникових, діелектричних, електропровідних матеріалів і багатошарових структур на їхній основі, а також виробів з них для промислової й побутової електронної техніки.
- Обладнані сенсорами пристрої, устаткування, машини, а також енерго- і ресурсозберігаючі системи контролю й управління технологічними процесами й виробництвом у машинобудуванні, металургії, енергетиці, транспорті, авіаційній і ракетно-космічній техніці, нафтовій та газовій промисловості, агропромисловому комплексі.
- Системи реєстрації, обробки, відображення, збереження й поширення інформації, захисту інформації, цінних паперів,

документів, товарів, послуг, а також технології, елементи й матеріали для їхнього виготовлення.

- Елементи, прилади, системи й вироби на їхній основі для діагностики й розпізнавання біологічних, хімічних, технологічних середовищ із метою їхнього використання в біотехнологіях, медицині, фармацевтичній, харчовій й переробній промисловості, екологічному моніторингу.
- Технології, у тому числі рулонні, виготовлення покриттів, плівкових і пакувальних матеріалів, а також вироби з них для поліграфічної, електронної, фармацевтичної, харчової й переробної промисловості.
- Вироби мікро- і оптоелектроніки, у тому числі нові й відновлювані джерела енергії, енергоекономні джерела світла, освітлювальна й світлосигнальна апаратура, волоконнооптичні елементи й системи, засоби техніки зв'язку, комп'ютерна, радіоелектронна й телевізійна техніка, включаючи розробку й організацію виробництва конкурентоспроможних моделей телевізорів з використанням вітчизняних комплектуючих елементів.
- Енергоефективні, ресурсозберігаючі, модульні, екологічно безпечні сенсорно-оснащені пристрої та устаткування для здійснення процесів водопідготовки й очищення води, а також засоби керування цими процесами.

Досягнення

Технологічним парком зареєстровано чотири інноваційних і інвестиційних проекти, за 2000-2003 р. реалізовано високотехнологічної продукції на суму понад 181450 тис. грн., у тому числі експортовано на суму 15316,3 тис. грн.

Із застосуванням коштів спецрахунку Технопарку для фінансування науково-технічної сфери залучено 60,48 тис. грн. На НДДКР і виробництво дослідницьких зразків витрачено 1737,5 тис. грн. У той же час у бюджет і державні цільові фонди перераховано 5803,05 тис. грн. На ЗАТ «Пенто Пак» (м. Бориспіль) створений технологічний комплекс для виробництва та поставок екологічно безпечних пакувальних матеріалів. Виготовлено продукцію на суму 58,7 млн. грн. Додатково створені 363 робочі місця.

4. Технологічний парк "Вуглемаш" (м. Донецьк)

Технологічний парк створений у жовтні 2001 р. з метою впровадження нових технологій і розвитку інноваційної діяльності в паливно-енергетичних, коксохімічних, металургійних, гірничорудних, хімічній галузях, а також транспорті та машинобудуванні.

Пріоритетні напрямки діяльності:

- створення й впровадження нової, модернізація існуючої техніки й технологій для розвитку паливно-енергетичного комплексу, коксохімічної, металургійної, гірничорудної, хімічної галузей, машинобудування, будівельної індустрії, агропромислового комплексу, технологічного транспорту, профілактики й реабілітації здоров'я населення, видобутку, доставки й переробки вугільних, рудних і нерудних корисних копалин;
- виробництво, використання й обробка нових функціональних і конструкційних матеріалів, сільгосппродукції (у тому числі сої, рапсу), вторинних енергоресурсів (шахтного метану, енергії шахтних вод і повітря), відходів виробництва (зокрема вуглезбагачення й металургійні процеси), енерго- (альтернативні джерела енергії, технології з використанням водню), ресурсо- і матеріалозбереження;
- екологічно чисті умови виробництва, охорона праці й життєдіяльності, у тому числі в умовах підвищеної небезпеки;
- проведення науково-дослідних і конструкторських робіт зі створення новітніх коштів, систем і комплексів устаткування, технологій і матеріалів.

Досягнення

Технопарком зареєстровано 13 інноваційних і інвестиційних проєктів, початих в 2002 році. Загальний обсяг реалізації інноваційної продукції по проєктах на внутрішньому ринку за 2002-2003 р. перевищує 12328,5 тис. грн. На зовнішньому ринку реалізація продукції не здійснювалася. Із застосуванням коштів спецрахунку Технопарку до фінансування науково-технічної сфери притягнуто 934,9 тис. грн. На НДДКР і виробництво дослідницьких зразків виплачено 1384,46 тис. грн. У бюджет і державні цільові фонди внесено 673,62 тис. грн., зокрема в бюджет —256,7 тис. грн.

У виконанні проєктів брали участь 1481 чоловік, у тому числі створено 39 нових робочих місць.

5. Технологічний парк "Інститут технічної теплофізики"

Технопарк «Інститут технічної теплофізики» зареєстрований 3 вересня 2002 р. з метою розробки, впровадження й виробництва наукомісткої, конкурентоспроможної й високотехнологічної продукції в області теплоенергетики, теплотехнології та енергозбереження.

Пріоритетні напрямки діяльності:

- технологічне устаткування для теплоенергетики:
 - когенераційні технології (комбіноване виробництво теплоти й електроенергії);
 - створення сучасного, а також модернізація й продовження ресурсу діючого теплогенеруючого устаткування;

- теплофізичне приладобудування;
- заходи щодо підвищення ефективності експлуатації, продовженню ресурсу й перепрофілюванню об'єктів атомної енергетики;
- нетрадиційна енергетика:
 - геотермальна;
 - біоенергетика;
 - сонячна енергетика;
- енерго- і ресурсозберігаючі теплотехнології:
 - теплотехнології та устаткування на основі дискретно-імпульсної трансформації енергії;
 - енергозберігаючі технології для обробки газорідних гетерогенних середовищ;
 - енергоресурсозберігаюче технологічне устаткування на основі тепло-масообмінних процесів і процесів металургійних виробництв;
- екологія в енергетиці:
 - екологічний моніторинг у теплоенергетиці;
 - технології та устаткування для зменшення шкідливих викидів і тепличних газів в енергетику.

Досягнення

Технопарком зареєстрований один інноваційний проект. Загальний обсяг реалізації інноваційної продукції за 2003 рік становить 224,8 тис. грн., експорту продукції не було.

До фінансування науково-технічної сфери кошти спецрахунку Технопарку не залучалися. Кошти на НДДКР і виробництво дослідницьких зразків не витрачалися, у бюджети й державні цільові фонди не перераховувалися.

До виконання проектів притягнуті 13 осіб, у тому числі створено 3 нові робочі місця.

6. Технологічний парк "УКРІНФОТЕХ"

Пріоритетні напрямки діяльності:

- наукове забезпечення створення національної телекомунікаційно-інформаційної інфраструктури:
 - наукові та технологічні основи створення національної телекомунікаційно-інформаційної інфраструктури глобального інформаційного простору;
 - науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи зі створення новітніх телекомунікаційно-інформаційних систем і відповідних програмно-технологічних засобів, технологій і матеріалів;

- наукові дослідження правових, економічних, фінансових і технічних основ для забезпечення розробки та впровадження високорентабельних інноваційних проектів;
- новітні технології передачі інформації:
 - технології, системи, устаткування для забезпечення науки, економіки, соціальної й гуманітарної сфер, оборони та органів державної влади, а також їх захист;
 - мережі, технології й системи передачі даних, Internet, TP, VPN;
 - системи та засоби бездротового зв'язку (радіо, радіорелейної, тропосферної, оптичної і супутникової);
 - системи і засоби мобільного зв'язку;
 - волоконнооптичні системи;
 - системи телевізійного та звукового мовлення, прийому, запису, редагування, збереження і відображення інформації, включаючи розробку, виробництво і впровадження новітніх цифрових технологій обробки зображень і поширення образів з використанням засобів відображення на основі плазмових і рідкокристалічних технологій;
- технології для виробництва і експлуатації телекомунікаційно-інформаційної інфраструктури:
 - ресурсозберігаючі технології для виробництва матеріалів і продукції телекомунікаційно-інформаційного призначення;
 - технології утилізації матеріалів телекомунікаційно-інформаційного призначення;
 - системи й кошти сертифікації, атестації, стандартизації і експлуатації продукції телекомунікаційно-інформаційного призначення і їхнє забезпечення;
 - створення сучасного, модернізація й продовження ресурсу діючого устаткування;
 - системи й кошти контролю електромагнітного забруднення навколишнього середовища;
 - створення і розробка програмного забезпечення, виробництво сучасних багатоцільових програмно-технологічних комплексів і технічних компонентів для локальних і глобальних мереж передачі даних, включаючи розробку й виробництво комп'ютерних платформ для прикладних систем даних;
 - створення і виробництво сучасних технологічних комплексів для редагування та високопродуктивної печатки на базі високопродуктивних поліграфічних технологій;
 - розробка, створення і виробництво систем, приладів і носіїв збереження й відтворення інформації.

Досягнення

Технопарком зареєстровано три інноваційні проекти. Загальний обсяг реалізації інноваційної продукції за 2003 р. становить 4861 тис. грн., експорту продукції не було.

Кошти спецрахунку Технопарку до фінансування науково-технічної сфери не залучалися. На НДДКР і виробництво дослідницьких зразків витрачено 297,5 тис. грн. У бюджети й державні цільові фонди перераховано 254,9 тис. грн., зокрема в бюджет - 96,5 тис. грн.

До виконання проекти притягнуті 107 осіб, у тому числі створено 23 нові робочі місця.

7. Технологічний парк "Київська політехніка"

Технопарк створений при Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут". Законом України „Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків” № 3118-ТТТ від 7 березня 2002 р. він внесений у список технопарків з пільговим режимом оподаткування.

Пріоритетні напрямки діяльності:

- комп'ютерні й телекомунікаційні технології для навчання, наукових досліджень, мікроелектроніки й нанотехнології;
- нові й нетрадиційні технології енерго- і ресурсозбереження, технології ефективного використання низькосортних видів палива;
- охорона навколишнього середовища, інженерні й біотехнічні розробки екологічних проблем;
- удосконалення хімічних технологій промислового призначення, одержання матеріалів з новими функціональними можливостями;
- сучасні технічні комплекси й системи, у тому числі спеціального призначення.

Досягнення

Технопарком підготовлене й представлено на реєстрацію кілька інноваційних проєктів.

8. Технологічний парк «Інтелектуальні інформаційні технології»

Технопарк створений у грудні 2003 р. для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, конструкторсько-технологічних робіт, розробок технологій, систем, матеріалів і устаткування, поставок на внутрішній і зовнішній ринки конкурентоспроможної високотехнологічної інноваційної продукції,

надання науково-технічних, інформаційних і інших послуг у сфері інноваційних технологій і телекомунікаційних систем.

Пріоритетні напрямки діяльності:

- інтелектуальні інформаційні технології для керування складними процесами, зокрема в сфері державного управління;
- інтелектуальні інформаційні технології і системи захисту навколишнього середовища та здоров'я населення;
- системне і функціональне математичне забезпечення персональних комп'ютерів і інших засобів обчислювальної техніки, розробка і створення нових засобів обчислювальної техніки, обробки та передачі даних;
- інтелектуальні інформаційні технології і системи для енергетики та енергозбереження;
- інформаційні технології для машино- і приладобудування;
- транспортні системи: будівництво і реконструкція;
- інформаційні технології й системи для високотехнологічного розвитку сільського господарства та переробної промисловості;
- інтелектуальні технології формування й використання національної інтегрованої системи інформаційних ресурсів;
- інтелектуальні технології і інформаційні системи наукового аналізу і супроводу політичної, економічної й соціальної динаміки;
- інформаційні технології і системи в науці, освіті і культурі.

Досягнення

Готуються кілька інноваційних проектів в областях інформаційних технологій і екології.

9. Технопарк "Яворів"

Науково-технологічний парк "Яворів" є одним з перших в Україні регіональним об'єднанням по створенню й реалізації наукомісткої високотехнологічної продукції. Створений в 1999 р. при сприянні й підтримці Львівській обласної і Яворівської районної держадміністрацій, Державного західного наукового центру НАН України, Фонду підтримки науки, Державного університету «Львівська політехніка», Інвестиційної компанії "Галицькі інвестиції" і інших установ.

У своїй діяльності Технопарк керується Законом України «Про спеціальну економічну зону „Яворів”» від 15 січня 1999 року та інших нормативних актів України, які регулюють діяльність спеціальних економічних зон і інноваційних структур. Відповідно до них, всі проекти технопарку «Яворів» звільняються від сплати податку на прибуток терміном на 5 років, а в наступні роки платять 50 % діючої ставки. Крім того, вони звільняються на 5 років від податку на додану

вартість і сплати ввізного мита на устаткування і комплектуючі (крім підакцизних), які ввозяться на територію спеціальної економічної зони для потреб власного виробництва, пов'язаного з реалізацією інноваційного проекту; від сплати земельного податку в перші 3 роки, а в наступні роки платять 50 % від діючої ставки оподаткування. Не сплачуються також збори в Державний інноваційний фонд і на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття.

До пріоритетних напрямків діяльності Технопарку відносяться:

- Нові матеріали.
- Точне приладобудування.
- Енергозберігаючі технології.
- Комп'ютерні технології й телекомунікації.
- Електроніка, оптоелектроніка.
- Біотехнології в сільському господарстві й медицині.
- Охорона здоров'я.
- Захист навколишнього середовища

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 22 травня 1996 р. N 549

ПОЛОЖЕННЯ
про порядок створення і функціонування
технопарків та інноваційних структур
інших типів

(У тексті Положення слово "Міннауки" замінено словом "МОН", а слова "державної виконавчої" замінено словом "виконавчої" згідно з Постановою КМ N 1308 (1308-2000-п) від 22.08.2000)

(У тексті Положення слова "Міжвідомча Рада" в усіх відмінках замінено словами "Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів" у відповідному відмінку згідно з Постановою КМ N 961 (961-2001-п) від 09.08.2001)

1. Це Положення визначає загальний порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів (далі - інноваційні структури), їх правовий статус, основи взаємовідносин учасників цих структур.

2. Інноваційна структура - це юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства (вид А), або група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників (далі - договір про спільну діяльність) (вид Б), з визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції. (Абзац перший пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1082 (1082-2004-п) від 25.08.2004).

Учасниками інноваційної структури можуть бути будь-які підприємства, організації та установи незалежно від форм власності (з урахуванням обмежень, встановлених законодавчими актами), зокрема:

- науково-дослідні та проектно-конструкторські організації, які працюють за профілем інноваційної структури;

- навчальні заклади, які працюють за профілем інноваційної структури або спеціалізуються на підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців з базових спеціальностей інноваційної структури;
- виробничі підприємства, які впроваджують результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та винаходів;
- інноваційні фонди, комерційні банки, страхові фірми;
- суб'єкти підприємницької діяльності, що надають юридичні послуги, послуги в галузі науково-технічної експертизи, менеджменту, маркетингу, транспорту, рекламної, видавничої та інформаційної діяльності.

- Іноземні юридичні особи, міжнародні організації можуть бути учасниками інноваційної структури нарівні з іншими юридичними особами, якщо інше не передбачено законодавством України. (Абзац пункту 2 в редакції Постанови КМ N 1082 (1082-2004-п) від 25.08.2004)

3. Метою створення інноваційної структури є інтенсифікація розроблення, виробництва та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції із спрямуванням взаємоузгоджених дій наукових організацій, закладів освіти, промислових підприємств та інших суб'єктів на задоволення потреб внутрішнього ринку і нарощування експортного потенціалу країни. Ця мета досягається шляхом державного регулювання інноваційної діяльності з реалізацією принципу свободи підприємництва в цій сфері.

4. Ініціаторами створення інноваційної структури можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, організації та установи незалежно від форм власності. (Пункт 4 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1082 (1082-2004-п) від 25.08.2004)

5. Організаційне та методичне забезпечення створення і функціонування інноваційних структур здійснюється Комісією з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів з координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів (далі - Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів), яка діє відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

6. Інноваційні структури виду А створюються в порядку, встановленому законодавством для відповідних організаційних форм суб'єктів підприємництва (підприємство, об'єднання підприємств, господарські товариства тощо).

7. Інноваційні структури виду Б створюються шляхом укладення учасниками інноваційної структури договору про спільну діяльність. Договір повинен містити відомості про склад учасників, їх права та

обов'язки, пріоритетні напрями діяльності, органи управління і керівний орган, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу, порядок прийняття нових учасників та виключення з числа учасників інноваційної структури, порядок ліквідації інноваційної структури (припинення дії договору). (Абзац перший пункту 7 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1082 (1082-2004-п) від 25.08.2004)

Для провадження наукової і науково-технічної діяльності, розвитку власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз, зазначені інноваційні структури відкривають спеціальні рахунки в установленому законодавством порядку. (Пункт 7 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 1308 (1308-2000-п) від 22.08.2000)

8. Основними джерелами фінансування інноваційної структури є:

- вклади учасників;
- бюджетне фінансування за умови виконання державного замовлення;
- кредити банків;
- інвестиції, в тому числі іноземні;
- прибуток від підприємницької діяльності інноваційної структури;
- випуск в обіг цінних паперів.

Вкладам учасників інноваційної структури, за винятком технопарків, можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, цінні папери, а також інші майнові права (в тому числі на інтелектуальну власність), кошти, в тому числі в іноземній валюті. (Абзац пункту 8 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1082 (1082-2004-п) від 25.08.2004)

9. Інноваційна структура будь-якого виду розробляє і затверджує проект своєї діяльності, який повинен містити:

- визначення концепції та цілей функціонування інноваційної структури;
- визначення основного інноваційного продукту (товару, виду послуг); (Пункт 9 доповнено абзацом третім згідно з Постановою КМ N 199 (199-97-п) від 04.03.97)
- техніко-економічне обґрунтування;
- інформацію про її учасників;
- інформацію про її органи управління та положення про орган управління науково-технічною діяльністю інноваційної структури, погоджене з МОН;
- бізнес-план, який передбачає комплекс підготовчих робіт з розгортання інноваційної структури (проведення необхідної інформаційно-рекламної роботи, залучення коштів заінтересованих

українських та іноземних інвесторів, виділення відповідної земельної ділянки тощо), робоче освоєння території, будівництво і оснащення конкретних об'єктів, формування творчих колективів, опрацювання організаційно-економічного механізму функціонування інноваційної структури, створення бізнес-центру, технологічних інкубаторів, інноваційних фондів, навчальних закладів, консалтингових і страхових фірм тощо, міжнародне співробітництво, виробничу та комерційну діяльність.

- Проект діяльності інноваційної структури розробляється відповідно до типового проекту, який затверджується Комісією з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів.

10. Статут інноваційної структури (для виду А) і договір про спільну діяльність (для виду Б) та проект діяльності інноваційної структури подаються до Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів.

Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів організує проведення експертизи зазначених документів протягом не більш як 90 днів з моменту їх подання і визначає відповідність критеріям діяльності інноваційної структури для набуття відповідного статусу. Критерії визначаються Комісією з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів для конкретних функціональних типів інноваційних структур виходячи з вимог забезпечення світового рівня продукції (послуг), яку мають виробляти ці структури.

Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів готує експертний висновок та пропозиції щодо надання інноваційній структурі відповідного статусу.

11. МОН за поданням Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів здійснює реєстрацію інноваційної структури та її основного інноваційного продукту шляхом включення її до Державного реєстру інноваційних структур та видачі відповідного свідоцтва. Форма свідоцтва затверджується МОН. (Абзац перший пункту 11 в редакції Постанови КМ N 199 (199-97-п) від 04.03.97)

Свідоцтво про реєстрацію інноваційної структури дає право на отримання податкових, валютно-фінансових та інших пільг і переваг, установлених законодавством.

12. Інноваційна структура може бути позбавлена статусу шляхом виключення її з Державного реєстру інноваційних структур.

Підставою для виключення інноваційної структури з Державного реєстру є невідповідність її діяльності критеріям, визначеним Комісією

з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів, або ліквідація інноваційної структури.

Рішення про виключення інноваційної структури з Державного реєстру приймає МОН за поданням Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів.

13. Ліквідація інноваційних структур виду А проводиться у порядку, передбаченому їх установчими документами, з дотриманням вимог, установлених законодавством для юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм.

Ліквідація інноваційних структур виду Б проводиться шляхом припинення дії договору про спільну діяльність.

Про інноваційний менеджмент і технопарки

У світовій практиці набула розвитку особлива форма організації процесу «наука — виробництво — споживання» — науково-технічні парки. (У Радянському Союзі були спроби створення відповідних форм — академмістечки.)

Технопарк являє собою науково-виробничий територіальний комплекс, до якого входять дослідні інститути, лабораторії, експериментальні заводи з передовою технологією, що створюються на заздалегідь підготовлених територіях навколо великих університетів з розвинуеною інфраструктурою, до якої належать: лабораторні корпуси, виробничі приміщення багатокільового призначення, інформаційно-обчислювальні центри колективного користування, системи транспортних та інших комунікацій, магазини, житлово-побутові приміщення, сервісні та виставкові комплекси.

Уживання слова «парк» обгрунтоване, адже ці центри організуються саме в паркових чи розбитих під парк лісових зонах з красивим природним ландшафтом, що створює сприятливі для праці умови. Є парки, що розташовані на великій відстані від міських центрів.

Основна мета технопарків — досягнення тісного територіального зближення між необхідною для наукових досліджень матеріальною базою, що належить промисловому виробництву, та людським компонентом наукового потенціалу країни, що формує максимально сприятливі умови для розвитку інноваційного процесу.

В основу створення технопарків покладені такі принципи:

- координація діяльності та співробітництво чотирьох головних ланок: науки, вищої школи, державного сектору виробництва, приватних компаній і регіональних міських органів управління;
- прискорення процесів передавання науково-технічних знань, отриманих під час фундаментальних та прикладних наукових досліджень, у виробництво;
- розвиток інноваційного підприємництва;
- залучення промислових та банківських фінансових ресурсів в інноваційну сферу;
- концентрація та використання ризикового капіталу.

З метою розвитку технопаркових структур у перші роки їх існування на цих територіях державою створюється пільговий режим (преференційний).

У країнах світу поширені такі преференції для інноваційних структур:

- нові фірми, що виникають у складі технопарку, звільняються від сплати реєстраційного податку;
- фірми, що функціонують у складі технопарку, звільняються від сплати податку на прибуток у перші два-три роки діяльності, а в наступні сплачують його за зменшеними на 50 % ставками;
- кошти, що спрямовуються фірмами на розвиток технопарку, виключаються з оподаткованого прибутку;
- фірми, що входять до складу технопарку, звільняються від сплати земельного податку та податку на майно.

Як правило, фірми, що діють у межах технопарку, є самостійними юридичними особами.

Технопарки показали свою ефективність щодо скорочення циклу наука — виробництво — споживання. В умовах науково-технічного парку потрібно 3—5 років на створення і просування на ринок нового продукту і ще близько 2—3 років, щоб повернути кошти, витрачені на його розробку. Територіальна близькість різнохарактерних за своїм профілем закладів (університети, приватні промислові підприємства, державні заклади), що входять до парку, позитивно впливає на діяльність кожного з них, сприяючи зближенню науки і виробництва, підвищуючи ефективність інвестицій. Фірми, які входять до складу технопарків, виділяють кошти на оснащення навчальних закладів, залучають до роботи у своїх лабораторіях студентів та випускників університетів.

Основні переваги науково-технічних парків:

- інтеграція різних стадій інноваційного процесу;
- промисловість дістає швидкий доступ до нових розробок;
- скорочуються терміни впровадження та поширення нововведень (новинок);
- спрощується спосіб взаємодії між навчальними, науковими та промисловими розробниками науково-технічного прогресу;
- створюються умови та можливості для створення нових видів бізнесу, виробництва, відкриттів;
- виробництво отримує доступ до консультантів, лабораторій;
- студенти мають змогу здобувати не лише теоретичні, а й практичні знання.

Для управління технопарком створюється спеціальний орган управління, до функцій якого входить:

- визначення функціональної структури технопарку;
- приймання нових фірм у технопарк;
- розміщення фірм у наявних приміщеннях та надання їм земельних ділянок під нову забудову на території технопарку;

- здійснення контролю за відповідністю діяльності певних фірм завданням функціонування технопарку в цілому та виведення фірми за межі технопарку в разі її невідповідності профілю технопарку;
- створення венчурних фірм і венчурних фондів у межах технопарку.

Діяльність технопарків фінансується за рахунок коштів фірм, що функціонують у складі технопарку, державних та регіональних субсидій, банківських кредитів, доходів від власних підприємств, університетів, надходжень від реалізації науково-технічної продукції державним установам і приватним фірмам, плати студентів за навчання, спонсорської допомоги та ін.

Особливу роль в економічному механізмі технопарку відіграє ризиковий капітал. Ці кошти використовуються для фінансування дрібного наукоємного бізнесу — проектів, які характеризуються невизначеністю щодо комерційного успіху. За умовами Національного наукового фонду мала фірма або винахідник-одинак можуть одержати на строк до шести місяців субсидію до 35 тис. дол. для оцінки доцільності нової ідеї. Якщо результат позитивний, то додатково отримують субсидію в розмірі 200 тис. дол. на строк до двох років. Рішення про видачу субсидії приймає комісія експертів Національного наукового фонду.

Керівництво технопарком з боку держави і місцевих органів влади здійснюється на підставі прийнятих законодавчих актів, програм фінансування та розвитку, прямої участі. Уряд розробляє великомасштабні програми підтримки технопарків, сприяє кооперації науки і виробництва.

Приклад успішного технопарку – Силіконова долина.

Прикладом технопарку, як одного з перших і найуспішніших, є Стенфордський (США), на базі якого згодом виник технополіс «Силікон велі» («Силіконова долина»), який став взірцем для наслідування.

Становлення Стенфордського технопарку було тривалим і пройшло такі основні етапи:

1 етап. Промисловець Л. Стенфорд заснував у 1885 р. університет з метою розвитку підприємницької діяльності. В університеті навчалась ділова еліта.

2 етап. Фізик С. Елвіл заснував приватне підприємство біля університету (Федеральна телеграфна компанія 1909 р.). Викладачі купували акції цього підприємства.

3 етап. Випускник університету Г. Гувер, який став потім його президентом, заснував інститут Гувера з питань війни і миру. Інститут отримав матеріальну і політичну підтримку з боку урядових організацій і підприємств.

4 етап. Зародження промислового парку біля Стенфордського університету (1936—1940 рр.). Створення промислових підприємств з виробництва телефонних апаратів, радіотехнічних виробів — «Хьюлетт Паккард». Університет надавав у розпорядження підприємствам приміщення, устаткування для розробки електроламп на замовлення промислових фірм.

5 етап. Створення в 1946 р. «Стенфордського парку високотехнічної промисловості», відкриття при університеті дослідного інституту, який одержав великі військові замовлення на дослідження в галузі електроніки.

6 етап. Відбувається посилення кооперативних зв'язків Стенфордського наукового центру і промислового сектору. Зростає кількість наукових організацій і промислових підприємств.

7 етап. Формується технополіс «Силіконова долина» (70—80-ті роки). Виникають нові науково-технічні центри і промислові парки, наукові центри, консультативні фірми, конструкторські бюро, лабораторії, у яких працюють тисячі вчених, конструкторів, інженерів. У районі «Силікон велі» функціонують 3 тис. венчурних фірм, загальна чисельність працюючих у них становить 200 тис. чоловік.

Прикладом найбільш яскравого успіху малого наукоємного бізнесу може бути фірма «Еппл», засновники якої С. Джобс і С. Возняк зібрали свій перший персональний комп'ютер у гаражі.

Вважається, що «Силікон велі» є найбільшим центром, у якому зосереджено 20 % світового виробництва комп'ютерів та електронних компонентів, розміщено 17 великих фірм електронної промисловості. Серцем технополісу дотепер залишається Стенфордський університет, до складу якого входить 30 інститутів, центрів і лабораторій. Найбільш відомі з них:

- Інститут Гувера;
- Інститут з вивчення енергії;
- Центр з дослідження матеріалів;
- Дослідницький центр з акустики і шуму;
- лінійний прискорювач (установка довжиною 3,5 км);
- Центр з дослідження інтегральних схем та ін.

Стенфордський університет готовий розробляти будь-яку тематику — від досліджень з акустики і біотехнології до соціології та робототехніки.

Університет має і свої промислові підприємства.

Другою складовою технопарку є підприємства різних великих корпорацій. Найвідоміші - «ІБМ», «Хьюлетт Паккард», «Тексас-інструментс», «Ксерокс», «Дженерал електрик», «Феачайлд».

Важливою складовою технопарку є всі види інфраструктури: транспорт, зв'язок, складське господарство, центри торгівлі, оренди, прокату, посередницькі фірми тощо.

У зв'язку з тим, що Стенфордський парк виконує багато замовлень за військово-космічними програмами федерального уряду, його складовою частиною є об'єкти державної власності: військові аеродроми, дослідні полігони.

Джерелами фінансування самого Стенфордського університету є: доходи від власних підприємств, плата студентів за навчання, державні дотації, надходження від реалізації науково-технічної продукції державним установам і приватним фірмам, приватні пожертвування.

Економічне поєднання науки і виробництва досягається за допомогою такого механізму:

- провідні вчені й інженери університету, будучи власниками промислових підприємств, продають акції своїх підприємств тим фірмам, у співробітництві з якими вони зацікавлені, розширюючи тим самим своє виробництво;

- промислові фірми продають акції тим ученим, у співробітництві з якими зацікавлені, запрошують їх на роботу як керівників лабораторій або консультантів;

- університет здає фірмам в оренду різні об'єкти, обладнання;

- промислові фірми фінансують нові університетські підрозділи, сплачують стипендії, виступають як роботодавці для випускників університету.

Таким чином, виникає взаємна зацікавленість у кінцевому результаті — створенні та впровадженні наукомісткої продукції. Проте існують і суперечності між інтересами університету і фірмами. Фірми зацікавлені, в основному, в розробці сучасних технологій і продуктів, університети орієнтовані на розширення фундаментальних знань і фундаментальних досліджень.

Як правило, приватні фірми ведуть наукові дослідження з метою комерційного використання інновацій, нових технічних можливостей. Проте університети оперативніше відстежують потреби промисловості і включаються в процеси впровадження нововведень і їх поширення шляхом створення мережі консультаційних структур, обміну спеціалістами, що справляє великий вплив на діяльність науково-дослідних лабораторій у промисловості. Взаємний інтерес переважає, саме міжфірмова наукова кооперація є одним з важливих чинників успіху Стенфордського науково-технічного парку. Прикладом такої кооперації може бути центр з дослідження інтегральних схем при Стенфордському університеті, який фінансується фірмами «Дженерал електрик», «ІБМ», Міністерством оборони США. Усі фірми мають

повний доступ до результатів досліджень і право на їх використання у виробництві.

Слід зазначити, що більшість технопарків США, які стрімко розвиваються в останні роки, мають міжгалузевий характер. Наприклад, «Рісер Траєнгл парк Норт Кароліна» вирізняється незвичною диверсифікацією тематики своєї наукової роботи — від досліджень, пов'язаних із зловживанням ліками, до космічних польотів. На території парку функціонують університети, обчислювальні центри, урядові лабораторії та центри з охорони навколишнього середовища, підприємства з виробництва комп'ютерів.

Створення технопарків і технополісів сприяє залученню капіталів у той чи інший регіон країни, що розширює можливості їх комплексного розвитку, але головним їх завданням є стратегія прориву в нові сфери діяльності на основі розвитку регіональних науково-технічних центрів високого технологічного рівня. Усього в США створено більш як 80 науково-технічних регіональних зон, 300 технопарків та технополісів, у яких працює 45 тис. учених та 142 тис. спеціалістів. Лише в «Силіконовій долині» зосереджено 20 % світового виробництва обчислювальної техніки та комп'ютерів і розташовані такі всесвітньо відомі компанії, як «Дюпон», «Інтел», «Майкрософт», функціонує 3 тис. венчурних фірм, загальна чисельність працюючих у них становить 200 тис. чоловік.

Типові хвороби технопарків

Закордонні аналітики виділяють наступні основні причини банкрутства технопарків і інкубаторів бізнесу:

- відсутність попиту на технопарк, на його землю, будинки і споруди;
- відсутність стабільної підтримки з боку засновників і лідерів місцевих органів влади і управління;
- відсутність “чемпіона” - сильного лідера команди менеджерів технопарку;
- бюрократичні методи керування технопарком;
- неправильно обрана організаційно-правова форма діяльності технопарку;
- неправильне географічне розміщення парку;
- слабкі зв'язки з науковими організаціями або повна відсутність таких зв'язків;

До цього переліку варто додати типово українські особливості:

- зміна вивісок;
- «статутна хвороба»;
- примітивізм концепцій;
- глобалізм;
- “технологічний” підхід;
- використання великої ідеї для досягнення дрібних цілей;
- «подвійний либонь».

Зміна вивісок. Слово «технопарк» в останні роки стало досить популярним, особливо після усвідомлення того факту, що «під технопарк» можна іноді одержати державні, а те й іноземні, субсидії. Не довго думаючи, деякі вузи, галузеві і академічні НДІ оголосили себе технопарками. При цьому вони виходили з того, що в їхніх стінах ведуться наукові дослідження, викладаються навчальні курси з ринкової економіки, здійснюється розробка і впровадження в промисловість нових технологій, а також, що важливо в даній ситуації, взяли до уваги, що на їхній території розташовані малі фірми, спільні підприємства, які орендують площі в материнській організації і користуються її устаткуванням. Для закріплення статусу технопарку в цьому випадку авторам такої логіки залишається зробити лише найменше - прибити біля входу у ВУЗ, НДІ, КБ вивіску «технопарк». І після цього можна сміливо просити фінансування. На основі лише формальних ознак можна зайти в набагато більше болото, чим те, у яке потрапили поляки під керівництвом И. Сусаніна. Як відомо з античної історії, обціпана курка може оголосити себе людиною на тій підставі,

що вона без пір'я і на двох ногах, але вже стародавні греки розуміли, що на цій підставі їй не можна виписувати посвідчення особи.

«Статутна хвороба». Якщо організація, у якій працюють ініціатори нової структури, «по визначенню» не підходить під технопарк, то їм здається, що технопарк може бути легко створений. Роботу з організації нової, не зовсім знайомої структури, такі ініціатори починають із написання статуту. Дуже часто статут і договір засновників розцінюються як достатній для успіху справи набір документів.

Статут технопарку, як і статут будь-якої іншої організації повинен писатися, на нашу думку, в останню чергу. До цього повинна бути визначена місія (призначення) технопарку, пророблена концепція його діяльності, вироблені політичні пріоритети й економічні орієнтири та ін. Тільки після складання ретельно продуманого бізнес-плану і реального техніко-економічного обґрунтування можна писати статут. Необхідно враховувати, що технопарк, як юридична особа, може мати будь-яку підходящу для конкретних умов організаційно-правову форму. Тому його статут нічим особливим не відрізняється від статутів АТ, ТОВ та ін. Справа не в статуті, а в концепції!

Примітивізм концепцій. Інколи за концепцію технопарку видавалася недбало переписана чернетка «Тимчасового положення про технопарк». Під цю «концепцію» просили мільярди рублів у цінах початку 1993 року на завершення довгобуду:

- у якості «концепції» використовувався план забудови місцевості в одному з підмосковних районів;
- для доказу “серйозності” намірів концепція складалася зі списку перших осіб міста й ряду відомств, який відвідали ініціатори;
- бажання організувати технопарк пояснювалося лише близькістю аеропорту, залізниці і необхідністю будівництва готелю для іноземців;
- «науковий» підхід до проблеми один раз звівся до того, що лівова частина «концепції» складалася з переписки на китайській мові;
- але сама, вибачите, безсовісна спроба дістати державні кошти «під технопарк» була зафіксована, коли в якості «концепції» використовувався невиразний текст обсягом в одну сторінку із планом поверху якогось будинку.

Не потрібно бути пророком, щоб пророчити швидкий і повний крах технопарків, побудованих на фундаменті подібних «концепцій». Зрозуміло, якщо ініціатори насправді мали на увазі технопарк.

Глобалізм. Але вже якщо концепція пишеться, то чорнила не заощаджують! Під технопарк вимагають відвести сотні гектарів землі. У проект закладають широкомасштабне будівництво, аж до будівництва заводів, не говорячи вже про котеджні селища, п'ятизіркові готелі та ін.

На тлі такого колоса фігура наукового підприємця виглядає, звичайно, жалюгідною й нікому не потрібною. Не про нього думають автори. Нам відомий один з таких проектів, що всерйоз пророблявся ДКНТ Казахстану. В 1992 році, цей проект оцінювався в 25 мільярдів рублів. І це в той час, коли газети цієї держави майоріли тривожними заголовками, що хліба в суверенній державі залишилося на два місяці. Один з російських проектів передбачав відвід під технопарк 500 гектарів землі в ближньому Підмосков'ї.

Реалії ж такі, що в умовах кризи, інфляції, дорожнечі важко, а то й неможливо (нема на що) поставити один єдиний будинок модульного типу для інкубатора бізнесу, відремонтувати хоча б частину корпусу, що пустує, ВУЗу, НДІ, відведеного під технопарк.

Найтяжча праця й серйозна державна допомога потрібні були Науковому парку МДУ, щоб зібрати трохи “модулів”, у яких він розміщується. І треба пам'ятати, що і на Заході (Сході, Півдні й Півночі) технопарки створювалися й створюються поступово, починаючи з єдиного будинку інкубатора і крок за кроком перетворюючись у «силіконові долини». Успіх технопарку або інкубатора у формулі: «Думай глобально, дій локально!».

«Технологічний» підхід. Не рідко доводиться зустрічатися із ситуацією, коли серед головних цілей і завдань технопарку є нові або новітні технології. Зовні все це виглядає достатньо пристойно. Але вникнувши в суть такого підходу, розумієш, що авторами такого проекту технопарк визначається як організація, що розробляє нові технології. На цій, до речі, підставі багато організацій вважають, що вони «уже технопарки».

Технопарк не місце для розробки нових технологій заради самих технологій. Для цього існують НДІ й КБ, ВУЗи й дослідницькі підрозділи підприємств, які дійсно вміють це робити і часом краще, ніж західні конкуренти. Але «якщо технологія не продана, то вона не створена», говорить відома формула американських фахівців в області інноваційної діяльності. Технопарк є місце комерціалізації технологій. Навіть якщо продуктом наукомісткої фірми є технологія, вона повинна мати збут, на неї повинен бути попит, тобто ця технологія повинна бути товаром, який купують. Якщо цей «товар» не купують, то це не є товар. Якщо в технопарку немає комерціалізації технологій, то це значить, що технопарк не виконує своєї основної функції, значить це

не технопарк. Але навіть не це головне. Будь-які технології в технопарку відіграють підлеглу роль, оскільки технопарк є в першу чергу місце для людей, є інфраструктура підтримки підприємців, їхнього вирощування, виховання. «До технологій через людину» - от девіз будь-якого успішно діючого технопарку!

Використання великої ідеї для досягнення дрібних цілей. Технопарку потрібні будинки й земля. Багато закордонних технопарків створювалися шляхом використання будівель, що пустують, ремонту й переустаткування занедбаних складів, стаень, ферм і т.д. Земля звичайно вже належала засновникам, у яких не було ні ідей, ні коштів використовувати її яким-небудь іншим способом, крім як передати технопарку. Що ж стоїть за таким підходом? На наш погляд, такий підхід символізує філософію мінімізації первісних вкладень, поступовості й обережності при реалізації нової концепції, життєздатність якої ще повинна бути підтверджена життям.

В умовах України необхідність створення фізичної інфраструктури технопарку іноді слугує лише приводом для досягнення зовсім інших, у тому числі корисливих цілей. Тому потрібна ретельна експертиза будь-яких проектів організації технопарків, інкубаторів бізнесу або подібних структур. Так, технопарк вважається зручним приводом для отримання державних коштів на завершення довгобуду (вузівські корпуси, гуртожитки, корпуси НДІ й КБ, міські Палади науки й техніки й навіть заводи). Більше того, якщо НДІ, приміром, розташований у діловому центрі міста, виникає ідея “витрусити” з нього власних співробітників, а площі, що звільнилися, здати в оренду іноземним, переважно фірмам, під виглядом розвитку соціальної сфери відкрити казино, ресторан, готель. Надалі, площі такого “технопарку” приватизуються й на цьому завершується “розвиток наукомісткого підприємництва з метою сприяння структурній перебудові регіональної економіки”.

Те ж саме й із землею. Під технопарк намагаються взяти як можна більшу ділянку, мотивуючи це тим, що технопарк не зможе вижити без котеджного будівництва.

«Подвійне либонь». Ця проблема за рівнем безвідповідальності ініціаторів «технопарку» гідна «Книги рекордів Гіннеса»! Либонь подвійне, тому що поширює свою дію на керівників організації, що засновує технопарк, наприклад, на ректора ВУЗу, і керівників вищестоящої організації, наприклад, на керівника відомства, до якого відноситься вуз. Керівник відомства думає: «Нехай у вузі створять щось ділове». Ректор сподівається: «Нехай відомство дасть гроші «під технопарк», які я використаю за своїм розсудом» (приміром, ремонт

даху, виплата зарплати співробітникам, придбання устаткування та ін.).

В результаті група ініціаторів формально створює технопарк, що зовсім не цікавить ректора, що, хоча і є президентом парку, але грошей від відомства не одержав. Технопарк, не користуючись підтримкою хоча б ректора, не створює нічого відчутно серйозного й пропадає з поля уваги відомства, задоволеного, що не виділило вбогі гроші «під авантюру».

Скандал вибухає тоді, коли технопарк починає претендувати, наприклад, на вузівський корпус. Структура створена «навмання» і невідомо, що за структура створена, і це не відомо президентові цієї самої структури! Так це не «подвійний либонь», а «либонь у квадраті»! Хотілося б на цьому завершити розгляд проблем, але більше того хотілося б, щоб таких проблем не було.

Білл Гейтс та його інноваційне підприємництво

За останні два десятиліття ми вже звикли бачити в чільній п'ятірці найбагатших людей світу Білла Гейтса. Діяльність Білла Гейтса і корпорації Microsoft вплинула на розвиток світової цивілізації? – Безперечно! Нехай не в кожній оселі, але принаймні, там, де є сучасний комп'ютер, там так чи інакше присутні Білл Гейтс і Microsoft! Діяльність цієї корпорації тим чи іншим чином вплинула на життя і діяльність більше половини населення планети.

Дюпони і Моргани, нафтові, газові, сталельні чи автомобільні королі також дійшли до майже кожної оселі, і також вплинули на життя більшості землян. Але є суттєва відмість між сировинними і переробними провідними корпораціями і діяльністю Microsoft. І перш за все в тому, що Microsoft не виснажує надра планети, не збільшує парниковий ефект, не наносить шкоди екосистемі. Більше того, розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій зменшує шкідливий вплив на екосистему, створений іншими галузями діяльності людини, сприяє духовному вдосконаленню Людства через поширення знань і технологій, сприяє порозумінню людей. І при цьому нерозумно побудований менеджмент корпорації дозволив за 33 роки на ринку збагатитися не тільки її засновникам, а й багатьом талановитим людям – програмістам, менеджерам, науковцям, що прийшли в команду Білла Гейтса. І нехай в рейтингу, що опублікував журнал „Forbes” 27 жовтня 2008 року, інвестор Уоррен Баффет знову змістив Білла Гейтса з першого місця рейтингу журналу, ставши найбагатшим американцем, повідомляє [CNBC](#), посилаючись на дані нового списку, аналітики, однак, відзначають, що після масових розміщень своїх капіталів у не досить ліквідні активи, включаючи General Motors, через якийсь час Баффет може знову поступитися першим місцем в списку „Forbes” главі Microsoft.

Додаток 7а

Вплив Світової економічна криза 2008 на інноваційне підприємництво

Журнал „Forbes” наводить дані про постраждавших від світової економічної кризи російських мільярдєрів. Завдяки 16-процентному росту акцій інвестфонду Berkshire Hathaway, власник The Berkshire Hathaway Уоррен Баффет з вересня 2008 року додав до свого статку ще 8 млрд доларів, що за останні 33 дні досяг 58 млрд доларів. У той же

час засновник Microsoft Білл Гейтс за місяць втратив півтора мільярда, і його статок знизився з 57 мільярдів до 55,5 мільярда доларів.

Згадаємо, у березні 2008 року Баффет уже «відібрав» Гейтса звання самого заможного бізнесмена. Однак у вересні 2008 року Гейтс повернув його собі, після того як через кризу активи Баффета подешевшали приблизно на 12 мільярдів доларів. Як відзначає [Forbes](#), у нинішньому році російський фондовий ринок втратив у ціні вже більше 50 відсотків. Фінансова система країни здригнулася, пише журнал.

Криза на Уолл-Стрит, що вразила більшу частину економік світу, позначається й у Росії (і впливає на її мільярдів), особливо сильно зачіпаючи банки, які багато в чому опиралися на доступ до закордонних ліквідних коштів. Але провину за це не можна цілком звалити на Уолл-Стрит. У липні 2008 року, коли прем'єр-міністр Володимир Путін розкритикував сталеливарну компанію "Мечел", звинувативши її в завищенні цін усередині країни, на ринку почався обвал. Після конфлікту між Росією та Грузією в серпні спад підсилювався. Forbes приводить список втрат, понесених рядом найбагатших росіян у порівнянні із ситуацією річної давнини. Оцінка втрат заснована на найбільш свіжій доступній інформації про активи підприємців. П'ятірка лідерів виглядає так: більше інших постраждав мажоритарний акціонер Новолипецького металургійного комбінату Володимир Лисин. Його втрати склали, за даними журналу, 11,21 мільярда доларів. Найбільший акціонер "Уралкалія" Дмитро Риболовлев втратив 7,34 мільярда доларів. На п'яти наступає президент «Лукойла» Вагіт Алекперов, що недорахувався в порівнянні з минулим роком 5,13 мільярда доларів. Власник "Северстали" Олексій Мордашов і голова ради директорів "Євразхолдинг" Олександр Абрамов втратили по 4,49 мільярди й 3,5 мільярди доларів відповідно.

За оцінками Forbes, головним невдахою року із завидним відривом від конкурентів став Шелдон Адельсон (Sheldon Adelson) - магнат ігрового бізнесу з Лас-Вегаса. 3 жовтня минулого року акції його Las Vegas Sands зменшилися в ціні на 75 %. Власність Адельсона зменшилася на 13 мільярдів доларів, іншими словами, магнат за останні 12 місяців втрачав по 1,5 мільйона доларів у хвилину. Його конкурент по індустрії розваг Кірк Керкорян (Kirk Kerkorian) втратив 6,8 мільярда доларів після того, як акції його MGM Mirage упали на 70 відсотків.

У списку невдах виявилися й Сергій Брін (Sergey Brin) і Ларрі Пейдж (Larry Page). Гаманці власників інтернет-гіганта «Google» "схудли" на 2,7 мільярди й 2,6 мільярди доларів відповідно. Засновник онлайн-аукціону eBay П'єр Омідьяр (Pierre Omidyar) також втратив 2,6 мільярди доларів.

Приклад: "Концепція створення технологічного парку
«Інноваційні технології 3000»

Визначальною умовою створення Технологічного парку (далі Технопарк) є можливість інтеграції існуючого наукового й технологічного потенціалу, а також висококваліфікованих кадрів і інформаційних ресурсів установ науково-освітнього комплексу й виробничої інфраструктури трансприкордонного співтовариства Євросхідній ДНПРО (Чернігівська область, Україна, Гомельська область, Білорусь) і інших партнерів на основі визначення пріоритетів і розвитку перспективних, конкурентоспроможних напрямків.

Технопарк буде розташовуватися в м. Чернігові на базі Ремонтно-механічного заводу «Жовтневий молот» за адресою вул. Миру, 194. Технопарк буде являти собою самодостатню територію в центрі міста з необхідними комунікаціями й інфраструктурою.

1. Цілі й завдання.

Основними цілями діяльності Технопарку визначені:

- Розвиток венчурної й інвестиційної діяльності;
- Створення умов для розвитку наукомістких технологій;
- Сприяння енергетичній безпеці й розвитку альтернативних джерел енергії;
- Розвиток нових і діючих підприємств у сфері інновацій і високих технологій, створення умов для розвитку інноваційного й малого підприємництва;
 - Комерціалізація потенціалу науково-технічного й освітнього комплексу регіону;
 - Створення нових робочих місць і умов по запобіганню «витоку мозків»;
 - Поліпшення екологічного середовища.

Цілі проекту будуть досягнуті за допомогою вирішення наступних завдань:

- Створення комплексу об'єктів ділової й соціальної інфраструктури, що забезпечують розвиток ділової активності, нормальні умови для виробничої діяльності, проживання й відпочинку співробітників компаній, що функціонують у Технопарку, що включає суспільно-діловий центр, житлову зону з об'єктами соціальної інфраструктури, об'єкти інженерної інфраструктури для забезпечення новостворених і діючих об'єктів;

- Формування розвитку сервісної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу й послуг колективного користування;
- Формування механізмів по створенню й ефективному супроводу інноваційних бізнесів;
- Створення ефективного механізму управління Технопарком.

2. Ініціатори проекту й партнери:

- Агентство регіонального розвитку «Вектор» м. Чернігів;
- ВАТ «Жовтневий Молот» м. Чернігів;
- ЗАТ «Гомельське регіональне агентство економічного розвитку» м. Гомель, Білорусь.

Партнерами є органи влади, неурядові організації, науково-дослідні інститути й вищі навчальні заклади, суб'єкти господарювання та інші зацікавлені організації Чернігівської й Гомельської областей. Партнерські відносини визначені Угодою про партнерство від 3 січня 2007 року.

3. Науково-технічний і кадровий потенціал регіону.

Унікальність економіко-географічного положення регіону визначається його розташуванням на кордоні трьох держав - України, Росії й Білорусі, що є потенційною перевагою для іноземного інвестування. Є розвинена транспортна мережа, регіон перетинають автомагістралі державного значення: Одеса - Київ - Гомель - С.Петербург; Київ-Москва; Київ - Мінськ - Вільнюс - Рига. Регіон має значний науково-технічний і кадровий потенціал:

Гомельська область:

У Гомельській області розташовані 3 інститути Національної академії наук Білорусі, 8 вищих навчальних закладів (не враховуючи філій, відділень і представництв), понад 20 галузевих наукової й проектних інститутів, спеціальних конструкторських і конструкторсько-технологічних бюро. Працюють регіональні відділення Білоруської інженерної й інженерно-технологічної академії, Білоруської науково-промислової асоціації, Білоруського товариства винахідників і раціоналізаторів. У січні 2006 року в Гомелі відкрилася Гомельська філія Національної академії наук Білорусі.

Чисельність працівників, що виконують дослідження й розробки, у Гомельській області становить близько 3 000 чоловік. В області працюють 145 докторів і 1081 кандидат наук, у тому числі 2 академіки й 7 членів-кореспондентів Національної академії наук Білорусі. Практично 90 % досліджень і розробок, що виконувались науковими організаціями Гомельської області, носять прикладний характер.

4. Основні положення концепції.

4.1. Функціональна структура технопарку й послуги колективного користування.

Функціональна структура Технопарку буде складатися із двох компонентів:

- Інноваційно-Виробнича інфраструктура;
- Соціальна інфраструктура;

До складу Інноваційно-Виробничої інфраструктури ввійдуть:

- Наукова Рада Технопарку (див. Положення про Наукову Раду)
- Центр трансферу технологій (сприяння в пошуку й розробці технологій, оптимізації шляхів фінансування інноваційних проектів, передача інновацій у комерційне використання, поширення вже існуючих технологій).

- Центр обслуговування інвестора (Вивчення й поширення інформації про інвестиційний клімат, інфраструктуру й інвестиційні проекти, організаційна підтримка візитів і переговорів. Пошук партнерів, супровід нового бізнесу для компанії, які розглядають регіон як місце розміщення свого бізнесу).

- Інкубатор малого підприємництва (Підтримка розвитку малого бізнесу: пільгові ставки орендної плати, спеціально обладнані приміщення, всебічна підтримка).

- Інформаційно-консультаційний центр (Створення й просування бренду Технопарку, реалізація заходів, спрямованих на створення іміджу й стійкий розвиток Технопарку).

- Консалтингові послуги: корпоративне й бізнес навчання, бізнес-планування й послуги в сфері інвестиційної діяльності, маркетинг, менеджмент, проектний менеджмент.

- Навчальні, презентаційні, переговорні, виставочні приміщення; інформаційні послуги. Надання послуг доступу до мережі Інтернет. Друк, сканування, обробка інформації й робота з різними носіями інформації. Послуги електронного секретаря.

Однією з істотних конкурентних переваг технопарку буде створення соціальної інфраструктури, мінімістечка для життєзабезпечення працівників технопарку. З огляду на те, що площадка технопарку перебуває в центрі міста, соціальна інфраструктура буде працювати й для населення міста.

До складу Соціальної інфраструктури ввійдуть:

- Торгово-виставкові площі;
- Готель;
- Об'єкти харчування;

- Побутові послуги;
- Автосервіс;
- Спортивно - оздоровчий комплекс;
- Охорона об'єктів технопарку;
- Інше.

4.2. Принципи функціонування Технопарку

Основним принципом створення технопарку є партнерство між місцевою владою, науковими інститутами, бізнесом і громадськістю, що закріплено угодою про партнерство. Функціонування Технопарку буде будуватися на наступних принципах:

- ступінь спеціалізації - універсальність (резидентами Технопарку можуть бути компанії різної галузевої й технологічної спрямованості). Особлива увага буде приділена розвитку телекомунікаційної інфраструктури, тому що її рівень визначає можливість широкого поширення інформаційних технологій.
- «Якірна» компанія - Виробниче підприємство «Металінвест».
- Якісне планування фізичної інфраструктури, доступність послуг колективного користування.
- Самооплатність (починаємо з невеликих але реальних проєктів, що дають швидкий результат).
- Конкурсний відбір інноваційних проєктів і резидентів технопарку на основі відповідності базовим критеріям.
- Приведення наукової ідеї до комерційного успіху.
- Захист прав інтелектуальної власності.
- Державна підтримка діяльності технопарку відповідно до законодавства України.
- Пріоритет - стійкий розвиток Технопарку.

4.3. Управління Технопарком і відносини з резидентами

Управління Технопарком здійснюється Адміністрацією Технопарку, що створюється засновниками у вигляді некомерційної організації «Технопарк «Інноваційні технології 3000»».

Входження підприємств-резидентів у структуру Технопарку буде відбуватися по окремих двосторонніх договорах, які визначають обов'язки підприємств і Адміністрації Технопарку по відношенню один до одного, а також умови, на підставі яких підприємство може ввійти й вийти зі структури Технопарку. Входження підприємств у структуру технопарку й вихід з її є добровільним, за винятком випадків, коли підприємство порушує раніше укладені договори й Адміністрація Технопарку в праві виключити таку організацію зі своєї структури.

Організаційна форма Адміністрації технопарку забезпечить:

- організаційно-правові гарантії інтересів резидентів технопарку й інвесторів;
- умови для розвитку інноваційної діяльності резидентам технопарку;
- розвиток учбово-лабораторної й виробничої бази на основі нових технологій;
- цільове використання інвестицій;
- розміщення на виробничих площах технопарку ділянки (лабораторії) інноваційного проекту;
- правове, фінансово- економічне, бухгалтерське, рекламне й ін. види забезпечення реалізації інвестиційного проекту;
- тільки цільове використання отриманих коштів, що відраховуються на розвиток інноваційної діяльності;
- повну прозорість використання коштів для наукової установи, засновників і інвесторів (грантодавачів).
- фінансову й економічну стабільність Адміністрації за рахунок:
 - бюджетних джерел, інвестицій і грантів;
 - послуг колективного користування, орендних платежів, отриманих від здачі в оренду частини виробничих, офісних і інших приміщень.

4.4. Політика ціноутворення на оренду й послуги колективного користування - буде будуватися на наступних принципах:

- Для якірних компаній - пільгові ставки на орендну плату й послуги колективного користування на термін до 7 років.
- Для резидентів технопарку - середньоміські ставки на орендну плату й фіксовані тарифи на послуги колективного користування.
- Для малих підприємств бізнес-інкубатора - пільгові ставки на орендну плату й послуги колективного користування на термін до 3-х років перебування в бізнес-інкубаторі. На термін понад три роки - на загальних підставах.

4.5. Фінансування Технопарку.

З метою виконання заходів щодо створення й діяльності Технопарку будуть притягнуті фінансові ресурси з наступних джерел:

- Кошти засновників Технопарку;
- Кошти від власної діяльності Технопарку;
- Гранти фондів і міжнародних програм;
- Кошти венчурних компаній і фондів;

- Державне фінансування;
- Інші джерела.

Для будівництва об'єктів соціальної інфраструктури Технопарку будуть залучені приватні інвестиції. Орієнтовна вартість проекту ~ 500 млн.\$, у тому числі 110 млн. \$ - обсяг будівельних робіт (включаючи об'єкти інженерної інфраструктури).

4.6. Основні параметри Технопарку:

- Число підприємств - резидентів - 60;
- Число робочих місць на підприємствах - резидентах - близько 1000.
- Об'єкти будівництва на території Технопарку (попередньо).
- Офісні й навчальні приміщення - 12 602,0 м.кв.
- Торгово-виставкові площі - 28 814,0 м.кв.
- Виробничі приміщення - 20 162,0 м.кв.
- Паркінг - 120,0 м.кв.
- Житлове будівництво - 9 000,0 м.кв.
- Готель із об'єктами соціальної інфраструктури - 24466,0 м.кв.
- Інші об'єкти соціальної інфраструктури - 576,0 м.кв.

5. Етапи реалізації проекту:

1 етап - 2007 - 2008 р.

- розробка концепції створення й діяльності технопарку;
- розробка й затвердження проекту зон території технопарку;
- створення Наукової Ради технопарку;
- просування технопарку, залучення інвесторів;
- реалізація проекту «Створення транскордонного Центру інноваційних технологій, комунікацій і бізнесу для сприяння ефективному розвитку територіальних громад Єврорегіону «Дніпро».
- створення основної конкурентної переваги технопарку - у вигляді соціальної інфраструктури.

2 етап - до 2012 року.

- Будівництво об'єктів Технопарку, поетапне введення об'єктів в експлуатацію.

З огляду на, що площадка технопарку має інженерні комунікації (газ, вода, електроенергія, каналізація, зв'язок), будь-який об'єкт інноваційно-виробничої або соціальної інфраструктури технопарку може бути автономно введений в експлуатацію й функціонувати незалежно від стану інших об'єктів.

6. Конкурентні переваги Технопарку «Інноваційні технології 3000».

- Вигідне територіальне розташування - центр міста, безпосередня близькість до кордону Росії й Білорусі, розвинена транспортна інфраструктура;
- Самодостатня територія технопарку, наявність соціальної інфраструктури й всіх комунікацій;
- Забезпечено юридичний, консалтинговий і аудиторський супровід резидентам технопарку;
- Гарні можливості для подальшого розвитку виробничої, транспортної й інженерної інфраструктури;
- Інвестиційна привабливість регіону;
- Підвищення кваліфікації молодих фахівців, залучення висококваліфікованих менеджерів;
- Оскільки проект створення технопарку реалізується в рамках діяльності Єврорегіону «ДНІПРО», Єврорегіон можна розглядати як додатковий інструмент просування й розвитку технопарку.

7. Основні напрямки державної підтримки (згідно законодавства).

В Україні створений спеціальний режим інноваційної діяльності - правовий режим, що діє з дати реєстрації інноваційних проектів протягом усього періоду виконання проектів по пріоритетних напрямках діяльності технологічних парків.

Державне сприяння інноваційної діяльності технопарків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки й виділення цільових субсидій для проектів технопарків.

Закон України № 991-ХІV від 16 липня 1999 року зі змінами до Закону й Постанови Кабінету Міністрів України припускають встановлення податкових пільг і цільового субсидування. Крім того, проекти технопарку є пріоритетними для залучення коштів Української державної інноваційної компанії і її регіональних відділень.

Технопаркам дається право нараховувати прискорену амортизацію - щорічно 20% - по основних фондах груп 3 і 4. При цьому амортизація основних фондів 3-ї групи повинна проводитися доти, поки балансова вартість групи не досягне нульового значення.

Розрахунки по експортно-імпортних операціях, які відбуваються при виконанні інноваційних проектів, проводяться в термін до 150 календарних днів. Кошти, які надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції (продажу товарів, виконання робіт, надання послуг) технопарків, не підлягають обов'язковому продажу

Додаток 9

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного агентства
України з інвестицій та
інновацій
17.10.2007 N 105

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
29 жовтня 2007 р.
за N 1224/14491

ПОРЯДОК проведення конкурсного відбору регіональних і галузевих інноваційних програм, які впроваджуватимуться за рахунок бюджетних коштів

1. Цей Порядок визначає механізм проведення на конкурсних засадах відбору регіональних і галузевих інноваційних програм, а також виконавців цих програм (далі - Конкурс), впровадження яких здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету за бюджетною програмою "Утримання регіональних центрів інноваційного розвитку та впровадження регіональних і галузевих інноваційних програм".
2. Оголошення про проведення Конкурсу розміщується у засобах масової інформації, зокрема на офіційному веб-сайті Державного агентства України з інвестицій та інновацій (далі - Держінвестицій).
3. Відбір регіональних і галузевих інноваційних програм (далі - інноваційні програми) здійснюється Конкурсною комісією (далі - Комісія), яка утворюється Держінвестицій. Комісію очолює Голова Держінвестицій. До складу Комісії входять представники, зокрема Держінвестицій, Мінфіну, Мінекономіки, МОН, Мінрегіонбуд і НАНУ (за згодою). Загальна чисельність Комісії становить не більше 11 осіб.
4. Комісія проводить засідання у разі потреби, але не рідше одного разу на місяць.
5. Голова Комісії визначає дату, час і місце проведення засідання Комісії для розгляду заявок, поданих на Конкурс, не пізніше ніж за два робочих дні до дати проведення засідання Комісії.

6. Голова Комісії залучає в разі необхідності до своєї роботи представників зацікавлених міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, наукових установ та провідних вчених (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до їх компетенції.

7. Інформаційне та організаційне забезпечення роботи Комісії здійснюють Департамент інноваційного розвитку Держінвестицій та регіональні центри інноваційного розвитку.

8. Для участі у Конкурсі регіональні центри інноваційного розвитку подають до Держінвестицій заявку за формою згідно з додатком, до якої додаються такі документи:

- затверджена або схвалена в установленому порядку відповідна інноваційна програма (копія);
- резюме (короткий опис) інноваційної програми з відображенням у ньому основних критеріїв конкурсного відбору відповідно до пункту 13 цього Порядку;
- інформація про те, що виконавці інноваційних програм (далі - одержувачі коштів) не визнані банкрутами, стосовно них не порушено справу про банкрутство та не прийнято рішення про їх ліквідацію.

9. Документи, що подаються для участі у Конкурсі, складаються українською мовою, підписуються керівником регіонального центру інноваційного розвитку, а документи, що стосуються одержувача коштів, підписуються його керівником та головним бухгалтером і скріплюються печаткою.

Керівник регіонального центру інноваційного розвитку та керівник одержувача коштів забезпечує надання достовірної інформації, що міститься у поданих документах.

10. Департамент інноваційного розвитку Держінвестицій проводить перевірку комплектності пакета документів, наведених у пункті 8 цього Порядку, та в разі, якщо він є повним і оформленим належним чином, реєструє заявку у спеціальному журналі.

11. Якщо регіональний центр інноваційного розвитку подав неповний комплект документів або оформлений неналежним чином, Департамент інноваційного розвитку Держінвестицій відмовляє у реєстрації поданої заявки вмотивованою письмовою відповіддю регіональному центру інноваційного розвитку.

12. Департамент інноваційного розвитку Держінвестицій не пізніше ніж за два робочих дні до засідання Комісії розсилає її членам копії резюме (короткого опису) інноваційної програми.

13. Комісія на своєму засіданні розглядає та оцінює інноваційні програми і одержувачів коштів відповідно до таких критеріїв:

13.1. Регіональні інноваційні програми:

13.1.1. відповідність середньостроковим пріоритетним напрямам інноваційної діяльності регіонального рівня;

13.1.2. організація ефективної системи збільшення виробництва інноваційної продукції;

13.1.3. економічна ефективність, зокрема оцінка планового обсягу прибутку від впровадження програми та інших економічних показників програми;

13.1.4. бюджетна ефективність (оцінка розміру планових надходжень платежів до бюджетів);

13.1.5. наявність у програмі завдань, заходів і проектів, які відносяться до ресурсо- та енергозберігальних технологій (оцінка показників зниження енергоємності, матеріалоємності виробництва продукції);

13.1.6. соціальна значимість (створення нових робочих місць, зростання заробітної плати, поліпшення умов праці);

13.1.7. можливий вплив впровадження програми на навколишнє природне середовище (оцінка екологічних аспектів програми);

13.1.8. впровадження механізмів ефективного використання фінансових, земельних, майнових та інших ресурсів з точки зору розвитку регіону;

13.1.9. впровадження інновацій у підвищення безпеки життя, зменшення ризику виникнення природних та техногенних катастроф на території регіону;

13.1.10 інноваційний розвиток системи охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення;

13.1.11 освітнє, наукове та інформаційне забезпечення інноваційного розвитку регіону;

13.1.12 відповідність плану заходів щодо впровадження програми класифікації видатків бюджету.

13.2. Галузеві інноваційні програми:

13.2.1. відповідність середньостроковим пріоритетним напрямам інноваційної діяльності галузевого/галузових рівнів;

13.2.2. організація ефективної системи збільшення виробництва інноваційної продукції у відповідній галузі/галузях;

13.2.3. економічна ефективність, зокрема оцінка планового обсягу прибутку від впровадження програми та інших економічних показників програми;

13.2.4. бюджетна ефективність (оцінка розміру планових надходжень платежів до бюджетів);

13.2.5. наявність у програмі завдань, заходів і проєктів, які належать до ресурсо- та енергозберігальних технологій (оцінка показників зниження енергоємності, матеріалоємності виробництва продукції);

13.2.6. соціальна значимість (створення нових робочих місць, зростання заробітної плати, поліпшення умов праці);

13.2.7. можливий вплив впровадження програми на навколишнє природне середовище (оцінка екологічних аспектів програми);

13.2.8. впровадження механізмів ефективного використання фінансових, земельних, майнових та інших ресурсів з точки зору розвитку галузі/галузей;

13.2.9. впровадження інновацій у підвищення безпеки життя, зменшення ризику виникнення природних та техногенних катастроф у відповідній галузі/галузях;

13.2.10. освітнє, наукове та інформаційне забезпечення інноваційного розвитку галузі/галузей;

13.2.11. відповідність плану заходів щодо впровадження програми класифікації видатків бюджету.

13.3. Одержувачі коштів:

13.3.1. відсутність більш як за два місяці заборгованості з виплати заробітної плати, із сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до державного та місцевих бюджетів і Пенсійного фонду;

13.3.2 наявність кадрового, науково-технічного та виробничого потенціалу;

13.3.3 наявність досвіду впровадження відповідних завдань, заходів та/або проєктів.

14. На підставі проведених згідно з пунктом 13 цього Порядку оцінок Комісія шляхом голосування ухвалює висновки щодо доцільності виділення бюджетних коштів на впровадження інноваційних програм з визначенням одержувачів коштів та розміру бюджетних коштів, які їм виділятимуться.

15. Держінвестицій подає Міжвідомчій раді з питань інвестицій та інноваційного розвитку (далі - Міжвідомча рада) висновки Комісії, за результатами розгляду яких приймається рішення рекомендаційного

характеру щодо доцільності виділення бюджетних коштів на впровадження інноваційних програм.

16. З урахуванням рекомендацій Міжвідомчої ради Комісія приймає остаточне рішення щодо спрямування бюджетних коштів на впровадження інноваційних програм з визначенням одержувачів коштів та розміру бюджетних коштів, які їм виділятимуться.

Рішення Комісії приймаються на її засіданнях простою більшістю голосів за умови присутності не менше як двох третин її складу, оформлюються протоколом, який підписується всіма членами Комісії, присутніми на засіданні. У разі рівного розподілу голосів голос Голови Комісії при прийнятті рішення є ухвальним.

Рішення Комісії може бути оскаржене у встановленому законодавством порядку.

17. Держінвестицій протягом п'яти робочих днів після прийняття рішення Комісією письмово повідомляє про результати Конкурсу регіональні центри інноваційного розвитку.

Начальник Юридичного управління

В.Володін

Додаток
до пункту 8 Порядку проведення конкурсного
відбору регіональних і галузевих інноваційних
програм, які впроваджуватимуться за рахунок бюджетних коштів

Конкурсній комісії з
відбору регіональних і
галузевих інноваційних
програм

ЗАЯВКА
на участь у Конкурсі регіональних
і галузевих інноваційних програм

(найменування регіонального центру інноваційного розвитку)

з метою отримання бюджетних коштів на впровадження регіональної/галузевої
інноваційної програми _____

(назва програми)

просить розглянути на конкурсній основі комплект документів (додається).

Додаток:

(указується найменування документів відповідно до вимог пункту 8
Порядку)

(посада) (підпис) (прізвище, ініціали)

" ____ " _____ 200_ р. М. П.

ЗАКОН УКРАЇНИ

“Про організаційно-економічний механізм та спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств”

Верховна Рада України постановляє:

І. Внести зміни до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., N 40, ст. 363; 2002 р., N 3-4, ст. 28, N 33, ст. 238; 2004 р., N 32, ст. 393; 2005 р., NN 17-19, ст. 267, 2006 р. № 22 ст.182), виклавши його назву та зміст в такій редакції:

«ЗАКОН УКРАЇНИ

Про організаційно-економічний механізм та спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств”.

Цей Закон визначає правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму функціонування інноваційних підприємств

Розділ І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Терміни, які вживаються в цьому Законі

Для цілей цього Закону терміни вживаються в такому значенні:

1) Технологічний парк (технопарк) - особливий вид спеціальної економічної зони розвитку нової техніки і високих технологій, який являє собою науково-виробничий комплекс, що включає в себе дослідницькі центри, технологічні комплекси, що примикає до неї виробничу зону бізнес-інкубатору, а також інші структурні підрозділи, які обслуговують вказаний вид діяльності з метою освоєння новітніх розробок та здійснення їх промислового випуску, в якому діє визначений Законами спеціальний режим господарювання.

2) Бізнес-інкубатор - (підприємницький та технологічний) — організаційна структура для малих знов створених фірм і починаючих підприємців для дослідних та серійних виробництв, та технологічних процесів по впровадженню винаходів і інноваційних ідей на самій ранній, ризикованій стадії розробки комерційних проєктів, що мають потенційний попит на ринку.

3) Науково-дослідний (науковий) парк – територія науково-дослідних, академічних і галузевих інститутів, та інших наукових підрозділів, на якій створюються сприятливі умови для підприємців із числа вчених, інженерів, викладачів, студентів, новаторів та винахідників для прискореної

комерціоналізації результатів наукових винаходів, перетворюючи їх в товари та послуги, сприймані ринком.

4) Кластер-технопарк - технопарк з розвинутою мережевою промисловою групою близьких, географічно зв'язаних компаній та організацій, які співробітничать із ними, характеризуються загальними напрямками діяльності й взаємодоповненням один одного.

5) Кластер — мережева промислова група близьких, географічно взаємозалежних компаній і організацій, які співробітничать із ними. Суб'єкти кластера спільно діють у певному виді бізнесу, який характеризується загальними напрямками діяльності й взаємодоповненням один одного.

6) Технополіс - організаційна форма об'єднання наукових, дослідницьких, інноваційних, технологічних парків, кластер-технопарків, промислових та інших підприємств, обслуговуючих наукові та технологічні винаходи на певній території, що представляє собою частину системи міжнародного поділу праці що має середу мешкання, цілеспрямовано сформовану під вчених, інженерів, винахідників та висококваліфіковану робочу силу, яка створює всі умови, сприятливі оптимально швидкому виробництву ідей, всьому циклу просування інновацій, в тому числі і самій головній ринковій стадії.

7) Індустріальний парк - це відокремлена регіональна територія розвитку наукоємних виробництв площею до 700 гектарів у межах якої органом управління індустріального парку формується комплекс об'єктів виробничої інфраструктури (електро-, газо-, водопостачання, водовідведення, телекомунікації тощо) та надання супутніх послуг(охорона, транспортні та інші послуги) з метою залучення інвесторів для провадження ними інноваційної, виробничої, науково-дослідної, технологічної іншої господарської діяльності для розвитку наукоємного виробництва.

Індустріальний парк може бути приватним, регіональним та державним.

Формування мережі державних і регіональних індустріальних парків повинне здійснюватися відповідно до основних напрямів розвитку державної і регіональної промислової політики з урахуванням завдань, пов'язаних з розвитком міських агломерацій.

Індустріальні парки створюються у промислових регіонах поблизу великих міських агломерацій, але поза їх межами, крім випадків, коли є належна інфраструктура і вільні від забудови земельні ділянки безпосередньо у промислових зонах, а також екологічні умови, які дають змогу створювати індустріальні парки у межах населених пунктів.

На території індустріального парку можуть провадитися будь-які види підприємницької діяльності, не заборонені законодавством, а оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності (інвесторів) здійснюється відповідно до законодавства передбаченого для технопарків.

8) Бізнес (промисловий) парк – це комплекс будівель розташований поодаль від джерел інтелекту (інститути, університети), де здаються в оренду офісні, складські, виробничі площі високої якості для виробничої діяльності.

9) Мережа – група фірм, які об'єднуються з метою використання своїх особливостей, ресурсів специфічних переваг перед іншими заради спеціального функціонування при реалізації взаємовигідних проектів розвитку.

10) Інкубатор технологій – це наукоємне підприємство, тісно зв'язане з університетом, науково-технологічним парком або інноваційним центром, призначене для обслуговування малих інноваційних підприємств, “виращування” нових фірм, надання їм допомоги у виживанні й успішній діяльності на ранній стадії їх розвитку, коли вони можуть заподіяти фатальні для них помилки. В деяких випадках інкубатор технологій є інтегрованою частиною наукового парку (Великобританія), дослідницького парку (США), технопарку (Росія), науково-промислового парку (КНР). Він може бути також самостійною організацією.

11) Регіональний центр інновацій та інвестицій – це підприємство, що володіє спеціалізованою інфраструктурою, діяльність якого направлена на сприяння створенню, росту та розвитку фірм, а також на сприяння розвитку інноваційної діяльності в регіоні, співробітництво і кооперацію між дослідниками і промисловістю, надання послуг наукоємним фірмам у сфері інформаційного забезпечення, підготовки та навчання персоналу в галузі менеджменту; прискорення реального економічного розвитку на підставі створення регіональних і міжнародних мереж для обміну інформацією і співробітництва між фірмами.

12) Лізинг – вид інвестиційної діяльності по придбанню майна й передачі його на підставі договору лізингу фізичним або юридичним особам за певну плату, на певний строк на певних умовах, обумовлених договором.

13) Оренда – майнове наймання; договір, по якому власник (орендодавець) передає орендареві в термінове володіння й користування майно (орендовані активи), необхідне для самостійного ведення господарської діяльності за відповідну (орендну) плату. Договором про оренду може бути передбачена можливість викупу орендованого майна. Розрізняють короткострокову оренду (рейтинг), середньострокову оренду (хайринг), і довгострокову оренду (лізинг).

14) Договір лізингу – договір, що визначає взаємини лізингодателя й лізингоотримувача. У договорі лізингу обов'язково вказуються строки, умови внесення орендної плати й зобов'язання лізинг отримувача. Умовою договору лізингу є встановлення базисного періоду, протягом якого сторони не мають права переривати дію договору оренди. По закінченню строку договору лізингу можливі:

- покупка обладнання орендарем по залишковій вартості;

- пролонгація строку шляхом здійснення нової угоди;
- повернення матеріальних цінностей лізингової компанії.

15) Види інвестицій – іноземні, державні, приватні, виробничі, інтелектуальні, що контролюються, що не контролюються і т.п. інвестиції.

16) Іноземні інвестиції – інвестиції, вкладені закордонними інвесторами, іншими державами й іноземними банками, компаніями, підприємцями.

17) Контролюючі інвестиції – прямі інвестиції, що забезпечують володіння більш ніж 50% голосуючих акцій іншої компанії.

18) Виробничі інвестиції - інвестиції, що направляються на нове будівництво, реконструкцію, розширення й технічне переозброєння діючих підприємств.

19) Прямі інвестиції – капіталовкладення у виробництво або активи, що надають інвесторові повний контроль над діяльністю підприємства.

20) Інноваційні підприємства підрозділяються на три рівні:

Інноваційні підприємства 1 рівня – підприємства, які являються юридичними особами, створеними згідно з Законом «Про організаційно-економічний механізм та спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств» та їх засновники. Інноваційні підприємства I рівня: технополіси, технологічні парки (технопарки), науково-дослідні парки (наукові) парки, кластер-технопарки, кластери, індустріальні парки, бізнес (промислові) парки, інкубатори технологій, регіональні центри інновацій та інвестицій, підприємства з випуском інноваційної продукції не менш 350 мільйонів гривень на рік та засновники створених підприємств.

Засновниками інноваційних підприємств 1 рівня можуть бути - Держава, в особі Фонду державного майна України, державні та недержавні юридичні особи України (резиденти), іноземні юридичні особи (нерезиденти), або спільні підприємства. Інноваційні підприємства I рівня мають право бути засновниками будь яких підприємств, в тому числі іноземних.

Кабінет Міністрів України своєю Постановою може виділяти земельні ділянки для розташування інноваційних підприємств 1 рівня із державного земельного запасу, та земель державних підприємств, з подальшим їх профільним використанням виходячи із стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності підприємств 1 рівня, якщо потрібно зі зміною цільового призначення земель, визначеного постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. “Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян, або юридичних осіб”.

Інноваційні підприємства 2 рівня (учасники): підприємства, які являються юридичною особою України або спільні підприємства, з якими інноваційні підприємства 1 рівня уклали договір про спільну діяльність по виробництву

інноваційного продукту. Інноваційні підприємства 2 рівня реєструються як інноваційні, на підставі офіційної заявки інноваційних підприємств 1 рівня після підписання договору про спільну діяльність між підприємствами 1 та 2 рівнів. Інноваційні підприємства 2 рівня здійснюють окремий бухгалтерський облік та надають фінансову та статистичну звітність на створений інноваційний продукт інноваційному підприємству 1 рівня, у якого з ним підписаний договір про спільну діяльність.

Інноваційні підприємства 3 рівня: бізнес-інкубатори, бізнес-центри, інноваційні центри, та інші – структурні підрозділи інноваційних підприємств 1 рівня без створення юридичної особи або із створенням юридичної особи, де інноваційні підприємства 1 рівня є головними або засновниками.

Керівний орган інноваційного підприємства - юридична особа - (засновники інноваційного підприємства 1 рівня), яка від імені засновників інноваційного підприємства відкриває спеціальний рахунок інноваційного підприємства на яку покладені функції поточного керівництва діяльністю інноваційного підприємства, у тому числі щодо оформлення проектів інноваційного підприємства, використання коштів спеціального рахунку інноваційного підприємства, в установленому цим Законом порядку, контролю за використанням коштів спеціальних рахунків інноваційних підприємств 2 рівня, перевірки та підготовки пропозицій щодо внесення змін або припинення виконання проектів інноваційного підприємства, підготовки звітів про діяльність інноваційного підприємства, представлення інтересів інноваційного підприємства в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, укладання відповідно до законодавства договорів від імені інноваційного підприємства, та інші функції відповідно до договору;

Договір про спільну діяльність (далі - договір) - договір між юридичними особами інноваційних підприємств 1 і 2 рівня, що містить відомості про права та обов'язки, пріоритетні напрями діяльності інноваційного підприємства, органи управління і керівний орган інноваційного підприємства, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органу управління та керівного органу, порядок прийняття нових інноваційних підприємств 2 рівня (учасників) та виключення інноваційних підприємств 2 рівня, порядок ліквідації інноваційних підприємств 2 рівня (припинення дії договору);

Спільне підприємство - підприємство, створене для виконання проектів інноваційного підприємства, одним із засновників якого є інноваційне підприємство 1 рівня, або засновник інноваційного підприємства 1 рівня, іншими - резиденти чи нерезиденти, сумарний внесок яких до статутного фонду становить суму в національній валюті, еквівалентну не менше 50 000 доларів США;

Проект інноваційного підприємства - підготовлений інноваційним підприємством комплект документів, який включає опис взаємозв'язаних заходів інноваційного підприємства 1 рівня, визначає інноваційні підприємства 2 рівня - учасників, співвиконавців і виробників продукції щодо проведення наукових досліджень, технічного, технологічного,

конструкторського проектування, випуску дослідних партій та промислового виробництва інноваційної продукції, а також щодо фінансового, кадрового, маркетингового та комерційного забезпечення виробничого впровадження нових товарів і надання послуг, що пройшов у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку експертизу і внесений до державного реєстру, який веде центральний орган виконавчої влади з питань науки. Номенклатура та обсяги ввезення в Україну необхідних для реалізації проекту інноваційного підприємства матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, а також об'єми експериментального, дослідного та промислового виробництва інноваційної продукції визначаються індивідуально для кожного проекту;

Спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств - правовий режим, який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності інноваційного підприємства 1 та 2 рівня згідно з Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”;

Пріоритетні напрями діяльності інноваційного підприємства – діяльність інноваційного підприємства 1 рівня згідно з Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”.

Стаття 2. Сфера дії цього Закону

Дія цього Закону поширюється на інноваційні підприємства 1, 2 та 3 рівнів, що виконують проекти інноваційного підприємства за пріоритетними напрямами діяльності інноваційного підприємства згідно з Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”.

Розділ II

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 3. Спеціальний режим діяльності інноваційного підприємства

Спеціальний режим функціонування інноваційних підприємств запроваджується для інноваційного підприємства строком на 15 років і діє при виконанні проектів інноваційного підприємства.

Державне сприяння функціонуванню інноваційних підприємств здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидювання проектів інноваційних підприємств.

Стаття 4. Державна реєстрація інноваційного підприємства

Державна реєстрація інноваційного підприємства 1 рівня здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань науки. Інноваційному підприємству видається свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка. Підставою для державної реєстрації інноваційного підприємства є включення його до переліку інноваційних підприємств, що наведений у преамбулі цього Закону.

Інноваційні підприємства на які розповсюджується цей Закон у місячний термін повинні перереєструватися виходячи з їх організаційної структури та напрямку діяльності: інноваційне підприємство, спільне підприємство,

технологічний парк (технопарк), науково-дослідний (науковий) парк, кластер-технопарк, кластер, технополіс, індустріальний парк, бізнес (промисловий) парк, інкубатор технологій, регіональні центри інновацій та інвестицій.

Стаття 5. Проекти інноваційних підприємств

Проекти інноваційних підприємств, реалізація яких здійснюється згідно з вимогами цього Закону, розробляються відповідно до пріоритетних напрямів діяльності інноваційних підприємств згідно з Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”.

Пріоритетні напрями діяльності для кожного з інноваційних підприємств розробляються відповідно до Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", а також Законів України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", “Про інноваційну діяльність”, “Про інвестиційну діяльність”, “Про державне регулювання у сфері трансферу технологій”, “Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих технологій” та розглядаються Президією Національної академії наук України і затверджуються центральним органом виконавчої влади з питань науки.

Розгляд, експертиза, державна реєстрація проектів інноваційних підприємств здійснюються центральним органом виконавчої влади з питань науки за поданням Національної академії наук України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центральним органом виконавчої влади з питань науки на проекти інноваційних підприємств, що пройшли розгляд, експертизу і відповідно до встановленого Кабінетом Міністрів України порядку включені до державного реєстру, видається свідоцтво встановленого зразка про державну реєстрацію проекту інноваційного підприємства.

Свідоцтво про державну реєстрацію проекту інноваційного підприємства видається у строк, що не може перевищувати 90 днів з дня подачі проекту інноваційного підприємства до центрального органу виконавчої влади з питань науки.

Свідоцтво про державну реєстрацію проекту інноваційного підприємства видається на строк реалізації цього проекту, але не більш як на п'ять років, і є підставою для запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності відповідно до цього Закону та відкриття спеціальних рахунків інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів.

Стаття 6. Фінансова підтримка проектів інноваційних підприємств

Для фінансової підтримки проектів інноваційних підприємств запроваджується бюджетна програма підтримки діяльності інноваційних підприємств.

Для реалізації проектів інноваційних підприємств щорічно в Державному бюджеті передбачати безпосереднє виділення коштів на часткове фінансування підприємств 1 рівня, які повинні бути розподілені згідно з стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності щодо Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” статті 7,

8. За бюджетною програмою підтримки діяльності інноваційних підприємств визначаються кошти, що спрямовуються на:

повне або часткове (до 50 відсотків) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів інноваційних підприємств;

повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених виконавцями проектів інноваційних підприємств комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів інноваційних підприємств.

Дозволити підприємствам 1 рівня закупівлю товарів, робіт і послуг без проведення тендерних процедур.

Порядок надання фінансової підтримки інноваційним підприємствам 1 рівня для реалізації проектів інноваційних підприємств встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону.

Стаття 7. Цільові субсидії інноваційних підприємств

Для реалізації інноваційних проектів інноваційним підприємствам 1, 2 та 3 рівнів, що виконують проекти, державою надаються цільові субсидії у вигляді:

звільнення від ввізного мита при ввезенні в Україну для реалізації проектів інноваційних підприємств нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні;

податкового векселя на суми податкового зобов'язання, що нараховуються згідно із Законом України "Про податок на додану вартість" при імпорті нових устаткування, обладнання та комплектуючих, зі строком погашення на 720 календарний день, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю;

суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів інноваційних підприємств, нарахованого в порядку, встановленому Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств".

Зазначені суми податків, що нараховуються при виконанні проектів інноваційних підприємств, інноваційні підприємства 1, 2 та 3 рівнів не перераховують до бюджету, а зараховують на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів, у строки, встановлені Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" та іншими законодавчими актами.

При цьому на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 2 рівня, які є виконавцями проектів інноваційних підприємств, зараховується 50 відсотків зазначених сум податків, а решта 50 відсотків зазначених сум зараховуються на спеціальний рахунок інноваційного підприємства 1 рівня.

Порядок зарахування сум податків на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів, порядок використання коштів цільових субсидій та порядок контролю за їх використанням встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Використання коштів цільових субсидій

Зараховані на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів кошти цільових субсидій використовуються інноваційними підприємствами 1, 2 та 3 рівнів, при реалізації проектів інноваційних підприємств на:

проведення наукових, науково дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності інноваційних підприємств;

створення, розвиток, модернізацію та реконструкцію науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць, у тому числі на інструменти, обладнання та устаткування, що використовуються для цілей інноваційної діяльності;

підготовку конструкторської та технологічної документації, технічних умов, технічних проектів та витрати на підготовку виробництва інноваційної продукції;

патентування розробок, придбання прав на об'єкти права інтелектуальної власності (патентів, ліцензій на використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау тощо);

накладні та поточні витрати (на матеріали, технічне забезпечення тощо), що виникають у ході інноваційної діяльності;

придбання обладнання, устаткування та інших засобів виробництва, пов'язаних з впровадженням інновацій;

науково-організаційну діяльність керівного органу інноваційного підприємства, проведення та участь у роботі наукових, науково-технічних конференцій, семінарів та виставок, публікацію результатів наукових досліджень за пріоритетними напрямками діяльності інноваційних підприємств.

Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проекту інноваційного підприємства на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів і не використані протягом наступних трьох місяців після закінчення строку виконання проекту інноваційного підприємства, підлягають зарахуванню до Державного бюджету України.

Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проектів інноваційного підприємства на спеціальний рахунок інноваційного підприємства не використані протягом строку дії свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного підприємства, після закінчення строку дії свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного підприємства підлягають зарахуванню до Державного бюджету України.

Реалізація проекту інноваційного підприємства не може бути підставою для зниження податкових зобов'язань за основним видом діяльності виконавця цього проекту інноваційного підприємства.

Стаття 9. Кредити для проектів інноваційних підприємств

Проекти інноваційних підприємств є пріоритетними для залучення коштів Української державної інноваційної компанії та її регіональних відділень.

Стаття 10. Амортизація основних фондів інноваційних підприємств

Інноваційним підприємствам 1, 2 та 3 рівнів при реалізації проектів інноваційних підприємств дозволяється прискорена амортизація задіяних у проєкті інноваційного підприємства основних фондів і встановлюється

щорічна 20-відсоткова норма прискореної амортизації основних фондів груп 3 та 4.

При цьому амортизація задіяних у проекті інноваційного підприємства основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення.

Стаття 11. Особливості валютного регулювання

Розрахунки за експортно-імпортними операціями, що здійснюються при виконанні відповідно до цього Закону проектів інноваційних підприємств, проводяться у строк до 150 календарних днів.

Кошти, що надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції (продажу товарів, виконання робіт, надання послуг) інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів не підлягають обов'язковому продажу.

Стаття 12. Контроль і відповідальність за реалізацію проектів інноваційних підприємств

Контроль та моніторинг за реалізацією проектів інноваційних підприємств здійснює центральний орган виконавчої влади з питань науки в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Інноваційні підприємства 1, 2 та 3 рівнів здійснюють окремий бухгалтерський та податковий облік операцій, пов'язаних з реалізацією проектів інноваційних підприємств.

Суми цільових субсидій, зараховані на спеціальний рахунок інноваційного підприємства 1, 2 та 3 рівнів, і використані не за призначенням, підлягають стягненню до Державного бюджету України.

У разі нецільового використання ввезених на територію України матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, не для потреб реалізації проектів інноваційних підприємств, суми ввізного мита та податку на додану вартість, що нараховуються згідно з митним законодавством України та відповідно до Закону України "Про податок на додану вартість", підлягають стягненню до Державного бюджету України. При цьому платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, в якому відбулося таке порушення, на суму ввізного мита та податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на територію України таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податків, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, за період їх нецільового використання.

Відповідальність за нецільове використання ввезених на територію України матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, а також коштів цільових субсидій, зарахованих на спеціальні рахунки інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів несуть керівники інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів, згідно із Законом.

У разі якщо при реалізації проектів інноваційних підприємств виявлені порушення інноваційними підприємствами 1, 2 та 3 рівнів вимог статті 7 цього Закону, державна реєстрація таких проектів інноваційних підприємств скасовується за рішенням центрального органу виконавчої влади з питань науки. При цьому інноваційні підприємства 1, 2 та 3 рівнів, - виконавці таких проектів зобов'язані за наслідками податкового періоду, на який припадає скасування державної реєстрації проектів інноваційного підприємства, збільшити свої податкові зобов'язання на суму зарахованих на спеціальний рахунок коштів цільових субсидій з дати виникнення такого порушення до дати прийняття рішення про скасування державної реєстрації проекту інноваційного підприємства 1 рівня, а також сплатити пеню, нараховану на зазначену суму, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання.

Стаття 13. Особливості дії законодавства України при запровадженні спеціального режиму функціонування інноваційних підприємств

Відносини, пов'язані з виконанням проектів інноваційних підприємств за пріоритетними напрямками діяльності інноваційних підприємств, регулюються цим Законом, а також пов'язаними з ним іншими нормативно-правовими актами.

При запровадженні спеціального режиму функціонування інноваційних підприємств законодавство України з питань, урегульованих статтями 5-11 цього Закону, діє з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

Держава гарантує стабільність устанавленого цим Законом спеціального режиму функціонування інноваційних підприємств.

Внесення змін до законодавства не повинно погіршувати умови діяльності інноваційних підприємств 1, 2 та 3 рівнів щодо виконання проектів інноваційних підприємств у спеціальному режимі функціонування інноваційних підприємств.

Розділ III ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Внести зміни до таких законів України:

1) статтю 19 Закону України "Про Єдиний митний тариф" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 19, ст. 259; 1996 р., N 41, ст. 192; 1999 р., N 31, ст. 253; 2000 р., N 3, ст. 20, N 21, ст. 163, N 35, ст. 283, N 38, ст. 318, N 48, ст. 406; 2001 р., N 11, ст. 46, N 30, ст. 143, N 50, ст. 261; 2002 р., N 11, ст. 81, N 33, ст. 236, ст. 238, N 35, ст. 259, N 36, ст. 266; 2004 р., N 14, ст. 195, N 25, ст. 346, N 29, ст. 368; 2005 р., NN 17-19, ст. 267, N 46-47, ст. 468) доповнити частиною другою такого змісту:

"Для проектів інноваційних підприємств, зареєстрованих у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, справляння ввізного мита здійснюється з урахуванням положень, установлених Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків";

2) пункт 11.5 статті 11 Закону України "Про податок на додану вартість" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 21, ст. 156; 2005 р., N 34, ст. 441) доповнити абзацом такого змісту:

"Платниками податку, що виконують проекти інноваційних підприємств згідно із Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", при імпорті нових устаткування, обладнання, комплектуючих надається органам митного контролю податковий вексель зі строком погашення на 720 календарний день, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, надається податковий вексель на суму податкового зобов'язання зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю";

3) у Законі України "Про оподаткування прибутку підприємств" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 27, ст. 181; 2000 р., N 22, ст. 172; 2003 р., N 12, ст. 88; 2005 р., N 33, ст. 430):

пункт 8.6 статті 8 доповнити підпунктом 8.6.4 такого змісту:

"8.6.4. Установити для інноваційних підприємств, їх учасників та спільних підприємств при виконанні зареєстрованих у встановленому Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" порядку проектів інноваційних підприємств щорічну 20-відсоткову норму прискореної амортизації основних фондів груп 3 і 4.

При цьому амортизація основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення";

пункт 22.31 статті 22 доповнити абзацом третім такого змісту:

"Для інноваційних підприємств, їх учасників та спільних підприємств при виконанні зареєстрованих у встановленому Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" порядку проектів інноваційних підприємств оподаткування їх прибутку здійснюється з урахуванням положень, установлених Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків".

Для інноваційних та інвестиційних проектів технологічних парків, згідно Закону Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших законів України від 12 січня 2006 року № 3333-IV з 2007 року запровадити в Державному бюджеті України бюджетну програму "Державна підтримка діяльності технологічних парків" та затвердити її, для знову створених інноваційних підприємств 1 рівня запровадити в 2008 році в Державному бюджеті України бюджетну програму "Державна підтримка функціонування інноваційних підприємств 1 рівня".

Проекти технологічних парків, зареєстровані в установленому порядку до 1 січня 2005 року, продовжують свою чинність з дня вступу в дію цього Закону на умовах, сформованих у цьому Законі.

Кабінету Міністрів України:

внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

у місячний строк привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

з 2007 року запровадити в Державному бюджеті України бюджетну програму "Державна підтримка діяльності технологічних парків" згідно Закону України від 12 січня 2006 року № 3333 «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», а для знову утворених інноваційних підприємств 1 рівня запровадити в 2008 році в Державному бюджеті України бюджетну програму "Державна підтримка функціонування інноваційних підприємств 1 рівня".

II. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2008 року.

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

О.МОРОЗ

РІШЕННЯ

***Засідання Градської ради з питань науково-технічної,
інноваційної діяльності та інтелектуальної власності при
Міністерстві освіти і науки України***

15 липня 2008 року

м. Київ

Про стан і проблеми технологічних
парків України

Заслухавши та обговоривши доповідь члена Градської ради, директора ТОВ “Технопарк ІЕЗ ім. Є.О. Патона” О.А. Мазура “Стан і проблеми технологічних парків України”, Градська рада вирішила:

1. Взяти інформацію О.А. Мазура до відома, відзначивши, що для збереження та забезпечення ефективної діяльності технопарків в Україні, прийняття відповідних рішень на державному рівні, необхідно:

- відновити вексельну оплату ПДВ при імпорті обладнання, матеріалів та комплектуючих з метою належного виконання проектів технопарків відповідно до чинного Закону України про технопарки;
- Верховній Раді України прискорити прийняття Закону про внесення змін в діючий Закон про технопарки, який було розглянуто в липні 2007 року в першому читанні.

2. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України звернутися з відповідними пропозиціями до Кабінету Міністрів України, зокрема щодо необхідності відновлення роботи технопарків на основі законодавства, чинного на початок 2005 року.

Голова Градської ради

В.П. Кухар

Секретар Градської ради

А.Г. Красовська

Аналіз стану та проблем інноваційної діяльності
технологічних парків України

Розглянуто та схвалено на черговому засіданні Градської Ради керівників технопарків України (м. Сімферополь, 18-19 червня 2008 р.)

Інноваційна Україна

Специфічною особливістю інноваційної діяльності є підвищений рівень витрат при розробці інновацій, а також значні витрати й високий рівень ризику при виведенні інноваційної продукції на ринок. Тому у всіх без винятку

країнах держава забезпечує комплекс заходів щодо підтримки інноваційної діяльності.

В Україні всі уряди й президенти проголошують інновації як один з найважливіших стратегічних факторів державної ідеології соціально-економічного розвитку країни й забезпечення її національної безпеки, що затверджено в законодавчому порядку.

Науково-технічна громадськість із глибоким задоволенням сприйняла інноваційну спрямованість програми нового уряду „Український прорив: для людей, а не політиків”, у тому числі необхідність забезпечення розвитку інноваційних структур-технопарків та інших форм об’єднання зусиль науки та виробництва.

Однак, державна політика, тобто реальна діяльність органів влади, прямо протилежна цієї ідеології. Був заблокований Закон про спеціальний режим діяльності технопарків. Більш пізній його варіант зі значно урізаними для технопарків можливостями практично не виконується. Так і не вступив у дію Закон про інноваційну діяльність, що має на відміну від елітарного Закону про технопарки більше демократичний характер. Постійно зменшуються об’єми державної підтримки наукової та науково-технічної діяльності.

У результаті такої політики держави за час існування України як самостійної держави:

– в 3 рази знизилася чисельність працюючих в інноваційній сфері. У той же час у США й Західній Європі їхня кількість збільшилася в 2 рази, у Південно-Східній Азії - в 4 рази.

– в 2,3 рази зменшилася кількість дослідників у технічних науках. У той же час в 5,6 рази збільшилась кількість дослідників у політичних науках, у юридичних в 3 рази;

– в 12 разів зменшилося освоєння випуску нових видів техніки;

– в 7 разів упала частка інноваційноактивних підприємств:

1990 р. – 56 % 2005 р. – 9,8 %

1995 р. – 19 % 2006 р. – 9,4 %

2003 р. – 11,5 % 2007 р. – 8,2 %

2004 р. – 10 %

Для порівняння – середня величина цього показника в Росії становить 10 %, в ЄС 53 % і коливається від 73 % (Ірландія) до 16,9 % (Польща).

– приріст ВВП за рахунок впровадження нових технологій в Україні становить 0,7%, тоді як у розвинених країнах цей показник досягає 60 ÷ 90%.

У цілому Україна займає у Всесвітньому рейтингу інновацій 39-е місце, а у рейтингу конкурентоздатності – передостаннє 176-е місце, що зовсім не відповідає її реальному науковому потенціалу.

Ці показники були б ще гірше, якби в 1999 році не були створені технопарки - єдиний реально функціонуючий сьогодні в Україні й строго контрольований державою вид інноваційних структур.

Підсумки діяльності технопарків

Результати роботи технопарків за минулий період переконливо спростовують думку про технопарки, яка нав’язувалася раніше суспільній свідомості, як про „діру в бюджеті”, де „ніхто нічого не робить, не сплачує податки, а пільги гребуть лопатою”.

Виконання 108 інноваційних проектів дозволило технопаркам за минулий період створити стабільно діючі виробництва конкурентоспроможної інноваційної продукції, що постійно нарощували обсяги випуску й перерахування до бюджету і позабюджетних фондів.

Річний випуск інноваційної продукції за проектами технопарку збільшився в 16,7 рази (з 0,18 млрд. грн. в 2001 р до 3 млрд. грн. в 2007 р.), тобто середньорічний темп росту об'ємів виробництва склав біля 50 %.

Всього за цей період було реалізовано 11,4 млрд. грн. інноваційної продукції, з яких більше 14 % – за кордоном. Позитивний баланс зовнішньоекономічної діяльності технопарків перевищив 396 млн. грн. (1223 млн. грн. – імпорт, 1619 млн. грн. – експорт).

Технопарки стали не тільки істотним фактом інноваційного розвитку національної економіки (2001 – 1,1 %, останні роки – більше 8 % випуску інноваційної продукції промисловості), а і реальним джерелом наповнення бюджету. За час існування технопарків перерахування до бюджету і державних цільових фондів становили 839 млн. грн., що значно перевищує всі види державної підтримки за цей період (477 млн. грн.). Бюджетній баланс діяльності технопарків (різниця відрахувань до бюджету і всіх видів держпідтримки) становив +362 млн. грн. Забезпечений також позитивний зовнішньоторговий баланс (+396 млн. грн.)

Після закінчення дії спецрежиму по більшості проектів продовжується випуск продукції та надходження до бюджету і небюджетних фондів, що набагато перевищують використану при виконанні проектів технопарків державну підтримку.

Створено 3,1 тис. нових робочих місць. Якщо вважати, що для створення одного робочого місця потрібно не менше 50 тис. грн., то додатковий економічний ефект становить 155 млн. грн.

Реалізована в Україні модель „технопарку без стін” за відгуками міжнародних експертів відповідає сучасним тенденціям розвитку технопарків. Висока економічна ефективність такої моделі дозволяє забезпечити показники, що перевищують показники традиційних технопарків. Так наприклад, у Китаї вважається нормальним, коли на 1 юань державної підтримки технопарки випускають 6 юаней інноваційної продукції. В проектах російських технопарків цей показник знаходиться на рівні 10 рублів. Українські технопарки за результатами 2000-2007 років випустили на 1 гривню держпідтримки 18,5 гривень інноваційної продукції.

Необхідно відзначити, що наведені вище позитивні результати діяльності технопарків були досягнуті в основному за рахунок проектів прийнятих в 2000-2004 роках в умовах діючого на той час законодавства про технопарки.

Всі виконувані в технопарках проекти відповідають законодавчо затвердженим інноваційним пріоритетам та пріоритетним напрямкам діяльності конкретних технопарків. Проекти ці включають, як правило, всі етапи інноваційного циклу від фундаментальних і прикладних досліджень і розробок до організації виробництва та виходу продукції на ринок, а також мають необхідний ступінь патентного захисту в країнах – потенційних споживачах інноваційної продукції. Як приклад, можна привести ряд проектів, виконуваних провідними технопарками України:

Технопарк ІЕЗ ім. Є. О. Патона:

– вперше у світі високочастотне зварювання м'яких живих тканин. На сьогоднішній день в Україні успішно прооперовано більше 10 тис. хворих. Американські фахівці назвали цей проект «проривом у хірургію XXI століття», робота одержала Державну премію України, захищена патентами України, США, Австралії;

– найкращі у світі машини для стикового контактного зварювання високоміцних рейок швидкісних залізниць, що займають лідируюче положення на світових ринках та захищені 42-ма патентами. Виграно тендер на реконструкцію залізниць Китаю;

– не мають аналогів у світовій практиці технології виплавки високоякісних зварювальних флюсів, що дозволяє наполовину замінити дефіцитну й дорогую імпортовану сировину шлаковими відходами вітчизняної металургії; 70 % продукції йде на експорт;

– сучасне енергозберігаюче устаткування для дугового зварювання, більше 70 % якого йде на експорт.

Технопарк інституту монокристалів:

– сучасні медичні гама-камери для вітчизняної системи охорони здоров'я;

– високо чуттєві монокристалічні детектори для контролю багажу та вантажу при митному догляді, а також для контролю рівня радіації, виявлення радіоактивних матеріалів;

– гама сучасного енергозберігаючого компресорного устаткування для шахт і промислових підприємств.

Технопарк Інституту напівпровідників:

– розробка та організація випуску вітчизняних енергозберігаючих (в т.ч. світлодіодних) джерел світла.

Технопарк разом з іншими технопарками виступив ініціатором створення Державної науково-технічної програми „Енергозберігаючі світлодіодні джерела світла та освітлювальні системи на їх основі”.

Проблеми вітчизняних технопарків

На жаль, на сьогоднішній день технопарки залишаються єдиною, реальнодіючою в Україні формою інноваційної діяльності. Розмови про створення в країні національної інноваційної системи так і залишаються розмовами.

Подвійно доводиться шкодувати з того, що внаслідок змін законодавства, (практично повного виключення з нього будь-яких мір державної підтримки інноваційної діяльності), а також внаслідок широкої кампанії витіснення технопарків з економічного й громадського життя країни, умови діяльності технопарків було різко погіршено. Протягом 2005, 2006 і практично всього 2007 року не було прийнято жодного нового проекту технопарків.

„Технічна помилка Уряду” (за визначенням Президента України) тільки в діяльності технопарків нанесла країні збитків у розмірі більше 100 млн. грн.

У березні 2006 року економічні статті в Законі про технопарки були частково відновлені, але їхнє практичне виконання не було забезпечено. Більш того, блокування діяльності технопарків в пряме порушення діючого законодавства стало нормою.

Передбачене бюджетом 2007 року фінансування інноваційної діяльності Держінвестиціями України було використано в основному на фінансування звичайних інвестиційних проектів. До технопарків дійшли тільки 3 % виділених сум. Не вирішені ці питання й у бюджеті 2008 року.

У результаті вищевикладеного в I кварталі 2008 р. спеціальний режим діяльності технопарків практично зведено до нуля:

- перервано природний хід безперервної розробки й затвердження проектів;
- кількість діючих проектів технопарків зменшилася в 7 разів (з 108 до 16);
- вироблено майже весь ресурс раніше затверджених проектів;
- реалізація інноваційної продукції у рамках спецрежиму в порівнянні з I кварталом 2007 р. зменшилася в 3,6 разу (з 560 до 155 млн. грн.);
- поставки на експорт зменшилися в 2,6 рази (з 80 до 31 млн. грн.);
- платежі до бюджету і державних цільових фондів зменшилися в 11,1 разів (з 63,3 до 5,7 млн. грн.);
- відрахування на спецрахунки технопарків зменшилися в 36,7 разу (з 6,6 до 0,18 млн. грн.);
- мають місце неповернення ПДВ за минулі роки, починаючи з 2004-го;
- у порушення чинного Закону про технопарки, митницею скасована вексельна форма оплати ПДВ при митному оформленні імпорتنих поставок для виконання проектів технопарків. Будучи досить незначними в загальному обсязі вексельних операцій на митниці (в 2007 р. технопарками було оформлено векселів ПДВ при ввозі на суму 18,3 млн. грн., з них погашено 9,2 млн. грн.), для технопарків митні векселі ПДВ на сьогоднішній день є основною формою державної підтримки їхньої діяльності. Її ліквідація має для технопарків не лише економічний, але й психологічний ефект, підтверджує репутацію держави, як ненадійного партнера.

Зараз у Технопарках накопичено необхідний наробок по цілій серії проектів, що вирішують на високому науковому рівні важливі народногосподарські задачі. Тут слід відмітити уже згаданий Технопарк інституту напівпровідників з його дослідженнями в галузі світлодіодних джерел світла, Технопарк Інституту монокристалів, який розвиває поряд зі своєю основною тематикою проблеми широкого впровадження мікрохвильових технологій.

Технопарк „ІЕЗ ім. С. О. Патона” підготовляє проекти з екологічно чистої переробки небезпечних та високотоксичних (в т.ч. медичних) відходів з використанням високотемпературних плазмових технологій; проекти зі створення магнітних нанорідин для медицини та використанням зварювальних технологій в мікрохірургії. Перспективним є проект по створенню функціональних та конструкційних наноматеріалів та покриттів, в т.ч. для аерокосмічної техніки. В цьому ж технопарку підготовлено проект розробки та створення вітчизняного виробництва комплексу сучасної колійної техніки, що дасть змогу забезпечити будівництво та експлуатацію залізничних доріг з суцільнозварною колією. Виконання проекту дасть можливість забезпечити безаварійні перевезення на швидкостях 140-160 (а в подальшому до 200 км/год), що необхідно для надійної роботи транзитного коридору Схід-Захід.

Державна підтримка при виконанні цих проектів в рамках технопарків може суттєво прискорити їх виконання. В іншому разі терміни виконання проектів зростуть в 1,5 -2,0 рази, а виконання деяких взагалі стане неможливим.

Керівники підприємств та організацій навчені гірким досвідом необґрунтованих претензій фіскальних та правоохоронних органів до учасників технопарків, маючи багатий інноваційний потенціал, побоюються подавати проекти на реєстрацію, вичікують, коли розумні й правильні положення програми Українського прориву перетворяться на стільки ж розумні й правильні дії Уряду, його міністерств і відомств.

Ситуація в технопарках потребує невідкладних рішень. Якщо найближчим часом не вдасться до кардинальних мір з нормалізації роботи технопарків, нормативно-законодавчого регулювання їхньої діяльності й наведення порядку в практиці роботи відповідних державних органів, єдині реально працюючі в країні інноваційні структури припинять своє існування, незважаючи на декларації Уряду про прихильність до інноваційного шляху розвитку економіки України.

До числа таких рішень, на нашу думку, можна віднести такі невідкладні заходи оперативного порядку:

- внести до бюджету 2008 р. та послідовні роки цільове фінансування проектів технопарків у вигляді компенсації відсотків по кредитах у сумі до 150 млн. грн., доручивши реалізацію виділеного фінансування Міністерству освіти і науки;
- забезпечити можливість вексельних розрахунків з ПДВ при оформленні митних вантажів, як це передбачено діючим законодавством;
- забезпечити відшкодування технопаркам заборгованостей з повернення ПДВ;
- сприяти прийняттю у Верховній Раді змін до чинного Закону про технопарки, які рік тому пройшли перше читання й недавно були рекомендовані Комітетами ВР з економічної політики та з науки і освіти до другого читання й прийняття в цілому;
- оперативно внести зміни у відповідні постанови Кабміну, що забезпечують виконання нового Закону. До їхнього затвердження дозволити користуватися раніше діючими Постановами в частині, що не суперечить положенням нового Закону;
- спростити нині діючу систему розгляду й експертизи проектів, що має практично заборонний характер;
- скоротити до необхідного мінімуму невиправдано роздуту звітність про діяльність технопарків;
- налагодити регулярну роботу Робочої групи з технопарків при Міністерстві освіти і науки України та Комісії з питань технопарків і інших інноваційних структур Кабінету Міністрів України;
- не обмежувати строк дії спеціального режиму діяльності технопарків 15-ма роками. Ніде в світі не існує такого обмеження. Всесвітньо відома «Силіконова долина» у США функціонує вже більше 50 років і ніхто не ставить питань про її закриття. У той же час необхідно залишити нині діючі обмеження по строках використання спеціального режиму при виконанні конкретних проектів Технопарку (5 років),

передбачивши можливість продовження цього строку до 7 років для особливо важливих проектів із тривалим строком виконання;

- забезпечити подальше удосконалення методів державної підтримки діяльності технопарків, поставивши її в пряму залежність від науково-технічних, економічних і соціальних результатів виконуваних проектів.

Подальший розвиток технопарків являється необхідною, але не єдиною умовою інноваційного розвитку країни. Необхідно реалізувати цілий ряд стратегічних заходів по створенню національної системи, у тому числі:

- розробити й прискорити внесення до парламенту проекту Концепції створення й розвитку інноваційної системи України, а також проекту Державної програми інноваційного розвитку України в 2008-2015 рр. і надалі до 2025 р.;

- адаптувати національне законодавство до норм і правил Угод ВТО з метою впровадження механізмів державного субсидування високотехнологічного сектора економіки (субсидії регіонального розвитку, субсидії на проведення НДДКР, субсидії на програми реструктуризації, тощо), у т.ч. Угоди «Про субсидії на компенсаційні заходи» (про політику субсидування заходів і інвестицій у майбутнє);

- прискорити передачу до Верховної Ради проекту Податкового кодексу України, у якому передбачити надання ряду фіскальних преференцій суб'єктам інноваційної діяльності;

- ввести в складі Державного бюджету України окрему бюджетну програму «Бюджет інноваційного розвитку», у якій щорічно передбачати витрати на «Державне замовлення на інноваційну продукцію», «Розвиток інноваційної інфраструктури», «Державну підтримку діяльності технологічних парків»;

- забезпечити розвиток пілотного наукового парку «Київська політехніка», як нового виду структури, що залучає до інноваційної діяльності науковий і педагогічний потенціал вищої школи;

- організувати у вищих навчальних закладах, в першу чергу в НТУУ „КПІ” підготовку фахівців зі спеціальності «інноваційний менеджмент», створивши відповідні кафедри;

- організувати систему післядипломної підготовки інноваційних топ-менеджерів, у т.ч. для роботи в технопарках, наукових парках, технологічних бізнес-інкубаторах;

- організувати систему підвищення кваліфікації й перепідготовку державних службовців, що працюють у сфері інноваційної й інвестиційної діяльності;

- розробити й реалізувати пілотні проекти створення технологічних бізнес-інкубаторів, у тому числі приватних, розробити нормативно-законодавчу базу їх функціонування й заходів державної підтримки;

- увести в державний обіг поняття «високотехнологічні кластери», розробити нормативно-законодавчу базу їх функціонування й заходів державної підтримки;

- на всіх рівнях державного керування забезпечити дійовий громадський контроль за виконанням положень законодавства в сфері

інноваційної діяльності і підвищення відповідальності державних службовців за виконання своїх службових обов'язків;

– створити при Верховній Раді України консультативну раду з питань інноваційної діяльності, включивши до неї провідних учених і фахівців-практиків у цій області діяльності.

Висновок

Про наявність негативних тенденцій, системних недоліків і потенційних загроз, які склалися в сфері інноваційної діяльності, свідчать не лише практика останніх років діяльності українських технопарків, а й висновки Комітету з питань національної безпеки й оборони Верховної Ради (лист № 04-23/9-282 від 25.03.08 р.), висновки міжвідомчої комісії з питань науково-технологічної безпеки при Раді національної безпеки й оборони України, Національного інституту проблем міжнародної безпеки, Ради національної безпеки й оборони України (лист № 8/ 3-1445-10 від 16.04.08 р.), рішення парламентських слухань, проведених Комітетом з питань науки й освіти Верховної Ради (протокол № 14 від 16.04.08 р.).

Про необхідність удосконалення інноваційної діяльності в країні, та зокрема , про подальший розвиток технопарків, говориться в програмі нинішнього уряду „Український прорив: для людей, а не для політиків”: Однак конкретні дії уряду мають протилежну направленість.

Розглянувши на своєму засіданні (18-19 червня п. р.) ситуацію, яка склалася в технопарках, Громадська Рада керівників технопарків України вважає за необхідне заявити, що вона повністю підтримує думку Комітету з питань національної безпеки й оборони Верховної Ради, а також Комітету з питань науки й освіти про те, що „негативні явища в інноваційній сфері здобувають незворотний характер і являють собою загрозу технологічній й економічній безпеці України, що вимагає вживання невідкладних заходів як з боку вищого політичного керівництва країни, так і органів виконавчої влади на всіх рівнях”.

Для кардинальних рішень проблеми збереження та забезпечення ефективної діяльності технопарків Громадська рада вважає:

- повинна бути відновлена нормативно-законодавча база роботи технопарків, що діяла до 1 січня 2005 року, яка враховувала світовий досвід, національні умови та забезпечувала як інтереси держави, так і інтереси технопарків;
- по аналогії з передовими країнами в законодавчому порядку повинно бути прийнято рішення, яке забороняє які-небудь зміни законів чи підзаконних актів, які погіршують умови інноваційної діяльності;
- держава, незалежно від змін політичного стану в країні, повинна забезпечити стабільність діючого інноваційного законодавства та його неухильне виконання усіма міністерствами, відомствами та іншими органами.

***Про затвердження Державної цільової економічної програми
"Створення в Україні інноваційної інфраструктури"
на 2009 - 2013 роки***

Постанова № 447 14.05.2008, Кабінет Міністрів України

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Державну цільову економічну програму "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009 - 2013 роки (далі - Програма), що додається.

Міністерству освіти і науки, Міністерству фінансів та іншим центральним органам виконавчої влади, що визначені відповідальними за виконання Програми, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям передбачати під час формування проектів державного та місцевих бюджетів на 2009 - 2013 роки видатки на виконання Програми виходячи з їх можливостей.

Міністерству економіки включати щороку за поданням Міністерства освіти і науки визначені Програмою завдання, показники і заходи до відповідних розділів проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на відповідний рік.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям подавати щороку до 10 лютого Міністерству освіти і науки дані про хід виконання Програми для інформування до 15 березня Кабінету Міністрів України.

Прем'єр-міністр України

Ю. Тимошенко

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 14 травня 2008 р. N 447

**ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ЕКОНОМІЧНА ПРОГРАМА
"Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009 - 2013 роки**

Загальна частина

Утвердження інноваційної моделі розвитку - один з найважливіших системних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та національної безпеки держави.

Інноваційна інфраструктура в Україні є функціонально неповною, недостатньо розвинутою. Вона не охоплює усі ланки інноваційного процесу.

В інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-

технічні розробки. Не в повному обсязі використовуються освітній та науковий потенціал, насамперед вищих навчальних закладів, у сфері інформаційно-комунікаційних, високих наукоємних технологій, а також інформаційні ресурси системи науково-технічної та економічної інформації, зокрема бази даних технологій, науково-технічних досягнень.

Не визначено механізм стимулювання створення інноваційної інфраструктури.

Мета Програми

Метою Програми є створення у 2009 - 2013 роках в Україні інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити ефективне використання вітчизняного науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності національної економіки.

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Програми зазначені у паспорті Програми, наведеному в додатку I.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Інноваційна інфраструктура складається з виробничо-технологічної, фінансово-економічної, нормативно-правової, територіальної та кадрової підсистеми.

Розвиток в Україні інноваційної інфраструктури може здійснюватися за такими варіантами:

- збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної інфраструктури;
- розвиток фінансово-економічної підсистеми інноваційної інфраструктури як недостатньо розвинутої;
- розвиток виробничо-технологічної підсистеми інноваційної інфраструктури з поступовим впровадженням окремих елементів фінансово-економічної підсистеми.

Збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної інфраструктури призведе до появи нових проблем у сфері інноваційної діяльності та подальшої деформації структури національної економіки.

З огляду на високі комерційні ризики інвестування у зазначену сферу, значні фінансові витрати, тривалий строк окупності інвестицій необхідно забезпечити фінансову підтримку інноваційної діяльності шляхом першочергового формування фінансово-економічної підсистеми як недостатньо розвинутої.

Проте слід відзначити, що ефективність функціонування фінансово-економічної підсистеми залежить від розбудови розгалуженої виробничо-технологічної підсистеми, яка формує мережеву модель управління інноваційним розвитком на макро-, мікро- та територіальному рівні.

Виробничо-технологічна підсистема включає базову та допоміжну інфраструктуру. До базової інфраструктури належать суб'єкти, що забезпечують розвиток науково-технологічного та інноваційного потенціалу країни (науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, державні лабораторії, лабораторії промислових підприємств тощо), а до допоміжної - суб'єкти, що забезпечують процеси впровадження інновацій на всіх стадіях (консультативні, інформаційні та лізингові компанії, венчурні фонди тощо).

Особливої уваги заслуговує формування допоміжної інфраструктури, оскільки порівняно з базовою вона недостатньо розвинута і комплексно несформована.

Формування цілісної виробничо-технологічної підсистеми сприятиме забезпеченню інноваційної сфери всіма видами посередницьких послуг, зокрема:

- трансфер технологій від власника наукової розробки до споживача;
- забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;
- проведення експертизи інноваційних, науково-технічних проєктів;
- надання послуг у сфері метрології, стандартизації, контролю за якістю;
- інформаційно-консультаційне забезпечення інноваційної діяльності, трансфер технологій, комерціалізація інтелектуальної власності;
- підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації підприємців у сфері інноваційної діяльності, інтелектуальної власності та трансферу технологій.

Повнота і функціональність виробничо-технологічної підсистеми забезпечить результативність інноваційного процесу та ефективне використання фінансових ресурсів.

Виходячи з викладеного, оптимальним варіантом розбудови інноваційної інфраструктури є розвиток виробничо-технологічної підсистеми із створенням окремих найважливіших елементів інших підсистем, що сприятиме створенню умов для прискореного впровадження інновацій навіть в умовах обмеження бюджетного фінансування.

Розбудова виробничо-технологічної підсистеми здійснюється за такими пріоритетами:

- створення цілісної інноваційної інфраструктури на базі наукових установ та вищих навчальних закладів;
- підтримка і розвиток інноваційних малих підприємств;
- створення інноваційної інфраструктури на регіональному рівні з одночасним забезпеченням міжрегіональної координації;
- оптимізація і розширення мережі центрів інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності;
- розбудова інфраструктури кадрового забезпечення інноваційної діяльності.

Для розбудови виробничо-технологічної підсистеми необхідно удосконалити нормативно-правову базу, зокрема щодо відповідності вимогам цілісності, комплексності та системності у сфері науково-технологічного, інноваційного розвитку та підприємницької діяльності, а також розробити відповідне методичне забезпечення.

Для забезпечення функціонування виробничо-технологічної підсистеми створюються окремі елементи фінансово-економічної, нормативно-правової та кадрової підсистеми.

Для розв'язання проблеми необхідно виконати завдання і заходи, зазначені у додатку 2.

Очікувані результати

Виконання Програми дасть змогу:

забезпечити функціонування інноваційної інфраструктури підтримки малого інноваційного бізнесу;

забезпечити розвиток мережі нових елементів інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, наукових парків, регіональних інноваційних кластерів, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо), до якої входитимуть близько 400 одиниць, в результаті чого буде створено понад 10 тис. нових робочих місць для висококваліфікованих спеціалістів;

збільшити до 10 тисяч кількість суб'єктів малого підприємництва, що реалізують інноваційні проекти;

підвищити не менш як на 5 % інноваційну активність промислових підприємств;

прискорити темпи виробництва інноваційної продукції не менш як на 20 %;

залучити близько 7 млрд. грн. інвестицій для реалізації інноваційних проектів.

Очікувані результати виконання Програми наведені у додатку 3.

Обсяги та джерела фінансування

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, а також інвестицій підприємств та організацій, грантів міжнародних організацій. Орієнтовний обсяг необхідних для виконання Програми фінансових ресурсів становить близько 280,35 млн. гривень, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету - близько 104,25 млн. гривень.

Обсяги видатків на виконання передбачених Програмою заходів щорічно уточнюються з урахуванням можливостей державного та відповідних місцевих бюджетів.

Додаток 1. Паспорт Програми.

Додаток 2. Завдання і заходи.

Додаток 3. Очікувані результати виконання Програми.

Про пріоритетні напрямки
інноваційної діяльності в Україні
Закон № 433-IV 16.01.2004 Верховна Рада України

Із змінами і доповненнями, внесеними
Законами України
від 4 листопада 2005 року N 3076-IV,
від 9 лютого 2006 року N 3421-IV

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні.

Метою Закону є створення правової бази для концентрації ресурсів держави на провідних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва та сфери послуг у країні, забезпечення внутрішнього ринку конкурентною наукоємною продукцією та виходу з нею на світовий ринок.

Визначені цим Законом пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні зобов'язують органи виконавчої влади України всіх рівнів створювати режим найбільшого сприяння виконанню робіт, спрямованих на реалізацію відповідних пріоритетних напрямів, та концентрації на них фінансово-економічних та інтелектуальних ресурсів.

Стаття 1. Законодавство України у сфері прогнозування та інноваційної діяльності

Правовою основою формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є Конституція України, закони України "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України", "Про інноваційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності технологічних парків", інші закони України, Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України.

Стаття 2. Визначення основних термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні - науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо визначені напрями інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні складаються із стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності:

стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності - розраховані на тривалу перспективу (не менше 10 років) найважливіші напрями інноваційної діяльності щодо забезпечення соціально-економічного зростання держави, розроблені на основі науково-прогнозного аналізу світових тенденцій соціально-економічного та науково-технологічного розвитку з урахуванням можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу;

середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності - розраховані на реалізацію протягом найближчих 3-5 років напрями інноваційного оновлення промислового, сільськогосподарського виробництва та сфери послуг щодо освоєння випуску нових наукоємних товарів та послуг з високою конкурентоспроможністю на внутрішньому та (або) зовнішньому ринках.

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності формуються в рамках стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на основі новітніх досягнень вітчизняної і світової науки, аналізу кон'юнктури світового і внутрішнього ринків та ресурсних можливостей держави.

За своїми масштабами, направленістю та специфікою реалізації середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності можуть бути пріоритетними напрямами інноваційної діяльності загальнодержавного, галузевого або регіонального рівнів;

інноваційний потенціал - сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки;

інноваційна культура - складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах;

моніторинг інноваційної діяльності - систематичний збір, обробка та аналіз інформації про перебіг інноваційних процесів, практичні наслідки заходів держави щодо стимулювання і регулювання інноваційної діяльності в країні, результати реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Стаття 3. Формування та затвердження стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності формуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності із залученням Національної та галузевих академій наук України на основі ґрунтовних прогнозно-аналітичних досліджень тенденцій світового науково-технологічного розвитку, результатів реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки України, зіставлення їх із реальними потребами економіки України, можливостями та станом інноваційного потенціалу країни.

Кабінет Міністрів України проводить експертизу розроблених спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, організовує їх публікацію в засобах масової інформації та обговорення в Національній і галузевих академіях наук України, в громадських наукових та науково-технічних організаціях.

Порядок формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності та відповідні обґрунтування подаються Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України до 1 березня останнього року дії попередніх стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Стаття 4. Формування та затвердження середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня формуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності в рамках стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності і подаються Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України на затвердження разом із стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності.

Кожні три - п'ять років середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня уточнюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності на основі системного експертного аналізу даних моніторингу інноваційної діяльності, пропозицій та техніко-економічних обґрунтувань центральних органів виконавчої влади галузей, виконавчих органів місцевого самоврядування, Національної та галузевих академії наук України, громадських наукових та науково-технічних організацій.

Зміни до середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності вносяться Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України разом із проектом закону про Державний бюджет України.

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня розробляються відповідними центральними органами виконавчої влади в рамках стратегічних та загальнодержавних середньострокових пріоритетів інноваційного розвитку з урахуванням науково-технічного та технологічного розвитку галузі, її інноваційного потенціалу і затверджуються їх колегами терміном на три - п'ять років.

Середньострокові інноваційні пріоритетні напрями інноваційної діяльності регіонального рівня розробляються виконавчими органами місцевого самоврядування в рамках стратегічних та загальнодержавних середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності на основі аналізу стану

економічного та інноваційного потенціалу регіону і затверджуються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим та обласними радами терміном на три - п'ять років.

Прийняття рішень щодо визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності передувє їх широке громадське обговорення із залученням громадських наукових, науково-технічних організацій, регіональних наукових центрів Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України. По кожному з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності проводиться маркетингове дослідження та дається техніко-економічне обґрунтування.

Стаття 5. Механізм реалізації стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності

Реалізація стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є одним із найважливіших завдань Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, виконавчих органів місцевого самоврядування, Національної та галузевих академії наук України, а також інноваційних структур, створених за підтримки держави (фінансово-кредитних установ, технологічних парків, інноваційних центрів тощо).

Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності враховуються при розробці державних прогнозів та програм економічного і соціального розвитку України, що здійснюється згідно із Законом України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України".

Реалізація стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності здійснюється через систему загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля.

(частина третя статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 09.02.2006 р. N 3421-IV)

Порядок розробки загальнодержавних програм визначається законодавством України.

(частина четверта статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 09.02.2006 р. N 3421-IV)

Стаття 6. Механізм реалізації середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня враховуються при розробці державних прогнозів та програм економічного і соціального розвитку України, що здійснюється згідно із Законом України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України".

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня реалізуються на конкурсних засадах через систему державних програм та державне замовлення.

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня враховуються при розробці прогнозів та програм розвитку галузей, що здійснюється згідно із Законом України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України".

Реалізація середньострокових інноваційних пріоритетів галузевого рівня здійснюється на конкурсних засадах через державні програми, інноваційні програми, інноваційні проекти та інноваційні проекти технологічних парків.

Найбільш важливі для держави роботи з реалізації інноваційних пріоритетів загальнодержавного та галузевого рівнів здійснюються на конкурсних засадах через державне замовлення за інноваційними проектами у порядку, визначеному законодавством України.

Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності регіонального рівня враховуються при розробці прогнозів та програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста, що здійснюється згідно із Законом України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України".

Реалізація середньострокових інноваційних пріоритетів регіонального рівня здійснюється на конкурсних засадах через регіональні інноваційні програми та інноваційні проекти, інноваційні проекти технологічних парків.

Стаття 7. Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності

Верховна Рада України проголошує особливим пріоритетом України гармонійний розвиток людського потенціалу, економіки і природного середовища держави.

Верховна Рада України визначає такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на 2003 - 2013 роки:

- модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології;
- машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії;
- нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації;
- вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій;
- високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості;
- транспортні системи: будівництво і реконструкція;
- охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища;
- розвиток інноваційної культури суспільства.

Стаття 8. Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності

Верховна Рада України на строк до 2007 року за стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні на 2003 - 2013 роки визначає такі середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня:

- Модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології:

- засоби охорони праці та підвищення техніки безпеки на вугледобувних підприємствах; обладнання для видобутку вугілля з похилих і тонких пластів; засоби дегазації шахт, способи і методи добування та утилізації метану з вугільних родовищ;

- енергоефективні двигуни та електроприводи для базових галузей економіки; основне електротехнічне обладнання; енергоекономічні джерела світла та системи освітлення; функціональна та силова електроніка в енергетичній галузі;

- модернізація електростанцій і електромереж; електромережі видачі потужностей атомних електростанцій; парогазові установки та технології спалювання низькосортного твердого, рідкого і газоподібного палива;

- бурове нафтогазове обладнання;

- високопродуктивне енергозберігаюче компресорне обладнання для оснащення вугільних шахт, підприємств залізничного транспорту та інших галузей.

- Машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії:

- виробництво сучасної ракетно-космічної та авіаційної техніки, суден і електровозів нового покоління; системні засоби технологічного проектування, виробництва і логістичної підтримки процесів створення техніки нового покоління; засоби діагностики, агрегати, прилади та комплектуючі техніки нового покоління;

- диспетчерські системи, системи локації в різних середовищах; оптоелектронні системи подвійного призначення;

- обладнання та матеріали для зварювання і здійснення споріднених процесів, довговічні зварні конструкції; обладнання, матеріали та новітні технології для антикорозійного захисту;

- обладнання, комплектуючі та новітні технології для складання та виробництва автомобілів;

- обладнання та спеціальні технології металургійного виробництва; технології переробки вторинної сировини кольорових металів;

- бутова і комунальна електронна техніка та технологічні процеси виготовлення її елементів; організація виробництва на інноваційній основі телевізорів, холодильників та інших товарів широкого вжитку.

- Нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації:

- інформаційні технології контролю та управління об'єктами базових технологій; інтелектуальні комп'ютерні засоби високої продуктивності; програмні системи розпізнавання об'єктів та процесів; цифрові широкосмугові системи розподілу інформації;

лазерна техніка та обладнання, технологічні процеси їх застосування; електронна база систем зв'язку, комп'ютерні та телекомунікаційні технології; волоконно-оптичні системи; світлосигнальна та інформаційна апаратура.

▪ Удосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій:

сучасний каталіз, розвиток і використання нових каталізаторів та нових каталітичних процесів;

розвиток генно-інженерних технологій, генетично модифікованих культур та організмів;

імунобіологічні препарати та біосумісні матеріали;

сучасні конструкційні матеріали, технології їх виробництва та застосування;

керамічні матеріали широкого спектра застосування, надтверді інструментальні матеріали;

матеріали та речовини малотоннажного хімічного виробництва; органічні люмінофори та барвники;

напівпровідникові матеріали на основі надчистого кремнію, германію, арсеніду галію та складних сполук; скінтіляційні матеріали, оптичні та конструкційні монокристали.

▪ Високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості:

комбайни і трактори, агрегати тракторів середньої потужності, кормозбиральна та бурякозбиральна техніка;

біодобрива;

засоби захисту рослин і тварин;

обладнання для глибинної переробки рослинної та тваринної продукції;

сучасні технології зберігання сільськогосподарської продукції;

матеріали, технології та обладнання для фасування, пакування і маркування продуктів харчування і напоїв;

екологічно чисті харчові продукти та продукти з високими оздоровчими властивостями з овочевих та зернових культур.

▪ Транспортні системи: будівництво і реконструкція:

інноваційні технології будівництва і реконструкції доріг, мостів та транспортних систем;

глобальні та регіональні системи радіонавігації транспортних засобів з використанням супутникового та наземного обладнання;

реконструкція портів;

модернізація систем транспортування газу, нафти, аміаку.

▪ Охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища: діагностичні та лікувальні програмно-технічні комплекси;

лікарські засоби для лікування цукрового діабету, астми, серцево-судинних, онкологічних та інфекційних хвороб (СНІД, туберкульоз тощо); психотропні та наркотичні препарати;

препарати на основі продуктів переробки донорської крові;

педіатричні форми лікарських засобів;

обладнання і технології для використання альтернативних джерел енергії;

енергоєфективне, ресурсозберігаюче, модульне, екологічно безпечне обладнання та устаткування для здійснення процесів водопідготовки, очищення води, теплопостачання та засоби управління цими процесами.

▪ Розвиток інноваційної культури суспільства:

підтримка національної книговидавничої справи; освітніх та науково-популярних видань;

розвиток освітніх і науково-популярних програм у засобах масової інформації;

центри дистанційного навчання із застосуванням сучасних телекомунікаційних технологій;

сучасні комп'ютерні технології для навчання і наукових процесів.

Стаття 9. Моніторинг реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України

З метою забезпечення динамічного і ефективного управління процесами інноваційного розвитку України, своєчасного внесення коректив у здійснювану державну науково-технологічну та інноваційну політику Кабінет Міністрів України організовує систематичний моніторинг реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України.

Усі міністерства і відомства України щорічно в першому кварталі наступного року подають до Кабінету Міністрів України звіти про заходи, здійснені ними для реалізації стратегічних і середньострокових інноваційних пріоритетів, та про досягнуті результати.

Узагальнена інформація про хід реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України щорічно до 1 червня подається Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України.

(частина третя статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 04.11.2005 р. N 3076-IV)

Узагальнена інформація повинна містити крім інших такі показники:

-частка витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі витрат на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг);

-частка витрат на виконання завдань програм та державного замовлення з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності у загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність;

-частка інноваційних капіталовкладень у загальному обсязі капіталовкладень на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг);

-частка капіталовкладень на виконання завдань програм з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та державного замовлення у загальному обсязі інноваційних капіталовкладень;

-частка освоєних у процесі виконання завдань програм та державного замовлення з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності і поставлених на ринок найменувань інноваційної продукції у загальній кількості найменувань інноваційної продукції;

-частка інноваційної продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг);

-частка принципово нової продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції (робіт, послуг).

(частина четверта статті 9 в редакції Закону України від 04.11.2005 р. N 3076-IV)

Прикінцеві положення

Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Кабінету Міністрів України протягом шести місяців привести свої нормативні акти у відповідність з цим Законом.

Президент України

Л. КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ

***Про внесення змін до Закону України
"Про спеціальний режим інноваційної діяльності
технологічних парків" та інших
законів України***

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 22, ст.182)

Верховна Рада України постановляє:

Внести зміни до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (991-14) (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., N 40, ст. 363; 2002 р., N 3-4, ст. 28, N 33, ст. 238; 2004 р., N 32, ст. 393; 2005 р., NN 17-19, ст. 267), виклавши його в такій редакції:

ЗАКОН УКРАЇНИ

**Про спеціальний режим інноваційної діяльності
технологічних парків**

Цей Закон визначає правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м. Київ), "Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона" (м. Київ), "Інститут монокристалів" (м. Харків), "Вуглемаш" (м. Донецьк), "Інститут технічної теплофізики" (м. Київ), "Київська політехніка" (м. Київ), "Інтелектуальні інформаційні технології" (м. Київ), "Укрінфотех" (м. Київ), "Агротехнопарк" (м. Київ), "Еко-Україна" (м. Донецьк), "Наукові і навчальні прилади" (м. Суми), "Текстиль" (м. Херсон), "Ресурси Донбасу" (м. Донецьк), "Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій" (УМБЦЕНТ) (м. Одеса), "Яворів" (Львівська область), "Машинобудівні технології" (м. Дніпропетровськ) (далі - технологічні парки).

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Терміни, які вживаються в цьому Законі

Для цілей цього Закону терміни вживаються в такому значенні:

1) *технологічний парк (технопарк)* - юридична особа або група юридичних осіб (далі - учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок,

високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції;

2) *договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів учасників технологічного парку* (далі - договір) - договір між юридичними особами - учасниками технологічного парку, що містить відомості про склад учасників технологічного парку, їх права та обов'язки, пріоритетні напрями діяльності технологічного парку, органи управління і керівний орган технологічного парку, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу, порядок прийняття нових учасників технологічного парку та виключення з числа учасників технологічного парку, порядок ліквідації технологічного парку (припинення дії договору);

3) *учасники технологічного парку* - юридичні особи - суб'єкти наукової, науково-технічної, підприємницької діяльності, що уклали між собою договір згідно з цим Законом;

4) *керівний орган технологічного парку* - юридична особа - один з учасників технологічного парку, який від імені учасників технопарку відкриває спеціальний рахунок технологічного парку і на якого за договором покладені функції поточного керівництва діяльністю технологічного парку, у тому числі щодо оформлення проектів технологічного парку, використання в установленому цим Законом порядку коштів спеціального рахунку технологічного парку, контролю за використанням коштів спеціальних рахунків учасників технологічного парку, перевірки та підготовки пропозицій щодо внесення змін або припинення виконання проектів технологічного парку, підготовки звітів про діяльність технологічного парку, представлення інтересів учасників технологічного парку в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, укладання відповідно до законодавства договорів від імені технологічного парку, та інші функції відповідно до договору;

5) *спільне підприємство* - підприємство, створене для виконання проектів технологічного парку, одним із засновників якого є технологічний парк або учасник технологічного парку, а іншими - резиденти чи нерезиденти, сумарний внесок яких до статутного фонду становить суму в національній валюті, еквівалентну не менше 50 000 доларів США;

6) *проект технологічного парку* - підготовлений технологічним парком комплект документів, який включає опис взаємозв'язаних заходів технологічного парку, визначає його учасників та спільні підприємства (виконавців проекту), співвиконавців і виробників продукції щодо проведення наукових досліджень, технічного, технологічного, конструкторського проектування, випуску дослідних партій та промислового виробництва інноваційної продукції, а також щодо фінансового, кадрового, маркетингового та комерційного забезпечення виробничого впровадження нових товарів і надання послуг, що пройшов у встановленому Кабінетом Міністрів України

порядку експертизу і внесений до державного реєстру, який веде центральний орган виконавчої влади з питань науки. Номенклатура та обсяги ввезення в Україну необхідних для реалізації проекту технологічного парку матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, а також об'єми експериментального, дослідного та промислового виробництва інноваційної продукції визначаються центральним органом виконавчої влади з питань науки індивідуально для кожного проекту;

7) *спеціальний режим інноваційної діяльності* - правовий режим, який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків;

8) *пріоритетні напрями діяльності технологічного парку* - економічно і соціально зумовлені напрями науково-технічної та інноваційної діяльності технологічного парку, що відповідають визначеним законодавством науково-технічним та інноваційним пріоритетам і спрямовані на промислове виробництво конкурентоспроможної високотехнологічної та інноваційної продукції і насичення нею внутрішнього ринку та забезпечення експортного потенціалу держави.

Стаття 2. Сфера дії цього Закону

Дія цього Закону поширюється на технологічні парки, їх учасників та спільні підприємства, що виконують проекти технологічних парків за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків.

Розділ II СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 3. Спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків

Спеціальний режим інноваційної діяльності запроваджується для технологічного парку строком на 15 років і діє при виконанні проектів технологічного парку.

Державне сприяння інноваційній діяльності технологічних парків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидювання проектів технологічних парків.

Стаття 4. Державна реєстрація технологічного парку

Державна реєстрація технологічного парку здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань науки. Технопарку видається свідоцтво про державну реєстрацію встановленого зразка. Підставою для державної реєстрації технологічного парку є включення його до переліку технопарків, що наведений у преамбулі цього Закону.

Стаття 5. Проекти технологічних парків

Проекти технологічних парків, реалізація яких здійснюється згідно з вимогами цього Закону, розробляються відповідно до пріоритетних напрямів діяльності технологічних парків.

Пріоритетні напрями діяльності для кожного з технологічних парків розробляються відповідно до законів України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" (2623-14) та "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (433-15), розглядаються Президією Національної академії наук України та затверджуються центральним органом виконавчої влади з питань науки.

Розгляд, експертиза, державна реєстрація проектів технологічних парків здійснюються центральним органом виконавчої влади з питань науки за поданням Національної академії наук України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центральним органом виконавчої влади з питань науки на проекти технологічних парків, що пройшли розгляд, експертизу і відповідно до встановленого Кабінетом Міністрів України порядку включені до державного реєстру, видається свідоцтво встановленого зразка про державну реєстрацію проекту технологічного парку.

Свідоцтво про державну реєстрацію проекту технологічного парку видається у строк, що не може перевищувати 90 днів з дня подачі проекту технологічного парку до центрального органу виконавчої влади з питань науки.

Свідоцтво про державну реєстрацію проекту технологічного парку видається на строк реалізації цього проекту, але не більш як на п'ять років, і є підставою для запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності відповідно до цього Закону та відкриття спеціальних рахунків технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств.

Стаття 6. Фінансова підтримка проектів технологічних парків

Для фінансової підтримки проектів технологічних парків запроваджується бюджетна програма підтримки діяльності технологічних парків.

Для реалізації проектів технологічних парків щорічно в Державному бюджеті України за бюджетною програмою підтримки діяльності технологічних парків визначаються кошти, що спрямовуються на:

- повне або часткове (до 50 відсотків) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків;
- повну або часткову компенсацію відсотків, сплачуваних виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків.

Порядок надання фінансової підтримки технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам для реалізації проектів технологічних парків встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Стаття 7. Цільові субсидії технологічних парків

Для реалізації проектів технологічних парків технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам, що виконують проекти технологічних парків, державою надаються цільові субсидії у вигляді:

- звільнення від ввізного мита при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових статкування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні;
- податкового векселя на суми податкового зобов'язання, що нараховуються згідно із Законом України "Про податок на додану вартість" (168/97-ВР) при імпорті нових устаткування, обладнання та комплектуючих, зі строком погашення на 720 календарний день, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю;
- суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів технологічних парків, нарахованого в порядку, встановленому Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" (334/94-ВР).

Зазначені суми податків, що нараховуються при виконанні проектів технологічних парків, технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства не перераховують до бюджету, а зараховують на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств у строки, встановлені Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" (2181-14) та іншими законодавчими актами.

При цьому на спеціальні рахунки учасників технологічних парків та спільних підприємств, які є виконавцями проектів технологічних парків, зараховуються 50 відсотків зазначених сум податків, а решта 50 відсотків зазначених сум зараховуються на спеціальний рахунок керівного органу відповідного технологічного парку.

Порядок зарахування сум податків на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, порядок використання коштів цільових субсидій та порядок контролю за їх використанням встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Використання коштів цільових субсидій

Зараховані на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств кошти цільових субсидій використовуються технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами при реалізації проектів технологічних парків на:

проведення наукових, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків;

створення, розвиток, модернізацію та реконструкцію науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць, у тому числі на інструменти, обладнання та устаткування, що використовуються для цілей інноваційної діяльності;

підготовку конструкторської та технологічної документації, технічних умов, технічних проектів та витрати на підготовку виробництва інноваційної продукції;

патентування розробок, придбання прав на об'єкти права інтелектуальної власності (патентів, ліцензій на використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау тощо);

накладні та поточні витрати (на матеріали, технічне забезпечення тощо), що виникають у ході інноваційної діяльності;

придбання обладнання, устаткування та інших засобів виробництва, пов'язаних з впровадженням інновацій;

науково-організаційну діяльність керівного органу технопарку, проведення та участь у роботі наукових, науково-технічних конференцій, семінарів та виставок, публікацію результатів наукових досліджень за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків.

Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проекту технологічного парку на спеціальні рахунки його учасників та спільних підприємств і не використані протягом наступних трьох місяців після закінчення строку виконання проекту технологічного парку, підлягають зарахуванню до Державного бюджету України.

Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проектів технологічного парку на спеціальний рахунок технологічного парку (або керівного органу технопарку) і не використані протягом строку дії свідоцтва про державну реєстрацію технологічного парку, після закінчення строку дії свідоцтва про державну реєстрацію технологічного парку підлягають зарахуванню до Державного бюджету України.

Реалізація проекту технологічного парку не може бути підставою для зниження податкових зобов'язань за основним видом діяльності виконавця цього проекту технологічного парку.

Стаття 9. Кредити для проектів технологічних парків

Проекти технологічних парків є пріоритетними для залучення коштів Української державної інноваційної компанії та її регіональних відділень.

Стаття 10. Амортизація основних фондів технологічних парків

Технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам при реалізації проектів технологічних парків дозволяється прискорена амортизація задіяних у проекті технологічного парку основних фондів і встановлюється щорічна 20-відсоткова норма прискореної амортизації основних фондів груп 3 та 4.

При цьому амортизація задіяних у проекті технологічного парку основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення.

Стаття 11. Особливості валютного регулювання

Розрахунки за експортно-імпортними операціями, що здійснюються при виконанні відповідно до цього Закону проектів технологічних парків, проводяться у строк до 150 календарних днів.

Кошти, що надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції (продажу товарів, виконання робіт, надання послуг) технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, не підлягають обов'язковому продажу.

Стаття 12. Контроль і відповідальність за реалізацію проектів технологічних парків

Контроль та моніторинг за реалізацією проектів технологічних парків здійснює центральний орган виконавчої влади з питань науки в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства здійснюють окремий бухгалтерський та податковий облік операцій, пов'язаних з реалізацією проектів технологічних парків.

Суми цільових субсидій, зараховані на спеціальний рахунок технологічного парку, їх учасників та спільних підприємств і використані не за призначенням, підлягають стягненню до Державного бюджету України.

У разі нецільового використання ввезених на територію України матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, не для потреб реалізації проектів технологічних парків, суми ввізного мита та податку на додану вартість, що нараховуються згідно з митним законодавством України та відповідно до Закону України "Про податок на додану вартість" (168/97-ВР), підлягають стягненню до Державного бюджету України. При цьому платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, в якому відбулося таке

порушення, на суму ввізного мита та податку на додану вартість, що мала бути сплачена при ввезенні на територію України таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податків, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, за період їх нецільового використання.

Відповідальність за нецільове використання ввезених на територію України матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших товарів, а також коштів цільових субсидій, зарахованих на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, несуть керівники технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств згідно із законом.

У разі якщо при реалізації проектів технологічних парків виявлені порушення технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами вимог статті 7 цього Закону, державна реєстрація таких проектів технологічних парків скасовується за рішенням центрального органу виконавчої влади з питань науки. При цьому технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства - виконавці таких проектів зобов'язані за наслідками податкового періоду, на який припадає скасування державної реєстрації проектів технологічного парку, збільшити свої податкові зобов'язання на суму зарахованих на спеціальний рахунок коштів цільових субсидій з дати виникнення такого порушення до дати прийняття рішення про скасування державної реєстрації проекту технологічного парку, а також сплатити пеню, нараховану на зазначену суму, виходячи з 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання.

Стаття 13. Особливості дії законодавства України при запровадженні спеціального режиму інноваційної діяльності

Відносини, пов'язані з виконанням проектів технологічних парків за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків, регулюються цим Законом, а також пов'язаними з ним іншими нормативно-правовими актами.

При запровадженні спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків законодавство України з питань, урегульованих статтями 5-11 цього Закону, діє з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

Держава гарантує стабільність установленого цим Законом спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків. Внесення змін до законодавства не повинно погіршувати умови діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств щодо виконання проектів технологічних парків у спеціальному режимі інноваційної діяльності технологічних парків.

Розділ III ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 лютого 2006 року.

2. Для інноваційних та інвестиційних проектів технологічних парків, спеціальний режим інноваційної діяльності яких припинений Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" (2505-15), продовжується термін їх виконання на інтервал часу від 31 березня 2005 року до дня вступу у дію цього Закону.

3. Проекти технологічних парків, зареєстровані в установленому порядку до 1 січня 2005 року, продовжують свою чинність з дня вступу в дію цього Закону на умовах, сформованих у цьому Законі.

4. Внести зміни до таких законів України:

1) статтю 19 Закону України "Про Єдиний митний тариф" (2097-12) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 19, ст. 259; 1996 р., N 41, ст. 192; 1999 р., N 31, ст. 253; 2000 р., N 3, ст. 20, N 21, ст. 163, N 35, ст. 283, N 38, ст. 318, N 48, ст. 406; 2001 р., N 11, ст. 46, N 30, ст. 143, N 50, ст. 261; 2002 р., N 11, ст. 81, N 33, ст. 236, ст. 238, N 35, ст. 259, N 36, ст. 266; 2004 р., N 14, ст. 195, N 25, ст. 346, N 29, ст. 368; 2005 р., NN 17-19, ст. 267, N 46-47, ст. 468) доповнити частиною другою такого змісту:

"Для проектів технологічних парків, зареєстрованих у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, справляння ввізного мита здійснюється з урахуванням положень, установлених Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (991-14);

2) пункт 11.5 статті 11 Закону України "Про податок на додану вартість" (168/97-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 21, ст. 156; 2005 р., N 34, ст. 441) доповнити абзацом такого змісту:

"Платниками податку, що виконують проекти технологічних парків згідно із Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (991-14), при імпорті нових устаткування, обладнання, комплектуючих надається органам митного контролю податковий вексель зі строком погашення на 720 календарний день, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, надається податковий вексель на суму податкового зобов'язання зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю";

3) у Законі України "Про оподаткування прибутку підприємств" (334/94-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 27, ст. 181; 2000 р., N 22, ст. 172; 2003 р., N 12, ст. 88; 2005 р., N 33, ст. 430):

пункт 8.6 статті 8 доповнити підпунктом 8.6.4 такого змісту:

"8.6.4. Установити для технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при виконанні зареєстрованих у встановленому Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (991-14) порядку проектів технологічних парків щорічну 20-відсоткову норму прискореної амортизації основних фондів груп 3 і 4.

При цьому амортизація основних фондів групи 3 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення";

пункт 22.31 статті 22 доповнити абзацом третім такого змісту:

"Для технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при виконанні зареєстрованих у встановленому Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (991-14) порядку проектів технологічних парків оподаткування їх прибутку здійснюється з урахуванням положень, становлених Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків".

5. Кабінету Міністрів України:

внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

у тримісячний строк привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

з 2007 року запровадити в Державному бюджеті України бюджетну програму "Державна підтримка діяльності технологічних парків".

Президент України
м. Київ, 12 січня 2006 року
N 3333-IV

В.ЮЩЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 31 січня 2007 р. № 106

ПОРЯДОК
розроблення та виконання державних цільових програм

Загальні питання

1. Цей Порядок визначає механізм розроблення, погодження, подання для затвердження та виконання державних цільових програм (далі — програми).

2. Програми поділяються на загальнодержавні програми, які спрямовуються на розв'язання проблем розвитку держави або значної кількості її регіонів, мають довгостроковий період виконання та виконуються центральними і місцевими органами виконавчої влади, та інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки.

Ініціювання розроблення програми, розроблення та громадське обговорення концепції програми

3. Ініціаторами розроблення програми (далі — ініціатор) можуть бути Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, Національний банк, Національна академія наук, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації.

4. Ініціювання розроблення програми здійснюється за таких підстав:

- наявність проблеми, яку не можна розв'язати засобами територіального чи галузевого управління та яка потребує державної підтримки, координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- відповідність мети програми пріоритетним напрямам державної політики, визначеним у законах України, указах Президента України, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, а також у міжнародних договорах (з посиланням на джерело);

- необхідність забезпечення міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків;

- наявність реальних можливостей для забезпечення виконання програми: фінансових ресурсів — коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, матеріально-технічних і трудових ресурсів.

5. Назва програми повинна бути лаконічна, відображати мету програми і містити слова “загальнодержавна” чи “державна”, “цільова”, а також “економічна”, “наукова”, “науково-технічна”, “соціальна”, “національно-культурна”, “екологічна”, “оборонна”, “правоохоронна” або “регіональна” тощо відповідно до спрямування програми.

6. Ініціатор розроблення програми готує проект концепції програми, який містить такі розділи:

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма;
Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом;

Мета програми;

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів;

Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання програми;

Очікувані результати виконання програми, визначення її ефективності;

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми.

7. У розділі “Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма” чітко формулюється проблема, обґрунтовується її значущість і відповідність пріоритетам державної політики (з посиланням на документ, в якому визначено пріоритети), порівнюються основні прогностичні показники її розв'язання з відповідними показниками іноземних держав і вітчизняними офіційними статистичними даними, узятими, як правило, за період не менш як 3—5 років до початку розроблення проекту програми, а у разі їх відсутності — даними наукових досліджень, бухгалтерського обліку тощо (з посиланням на джерела інформації).

8. У розділі “Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом” подається аналіз причин виникнення проблеми, обґрунтовується неможливість її розв'язання в рамках Державної програми економічного і соціального розвитку, програм розвитку галузей економіки або регіонів, раніше прийнятих програм, а також визначаються основні заходи для розв'язання проблеми. Обґрунтування здійснюється з урахуванням кожної з підстав, визначених пунктом 4 цього Порядку.

9. У розділі “Мета програми” чітко і стисло визначається мета програми з урахуванням напрямів соціально-економічного та тенденцій науково-технічного розвитку держави.

10. У розділі “Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів” проводиться аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми з визначенням переваг і недоліків таких варіантів, наводяться приклади розв'язання подібних проблем в інших країнах (в основному в проектах концепцій програм з наукових та науково-технічних питань).

11. У розділі “Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання програми” визначаються оптимальний варіант розв'язання проблеми, строки виконання програми (як правило, не більш як 5 років), виконання її завдань і заходів.

12. У розділі “Очікувані результати виконання програми, визначення її ефективності” визначаються показники, зокрема економічні, соціальні, екологічні, яких передбачається досягти в результаті виконання програми, та проводиться їх оцінка з урахуванням офіційних статистичних показників найближчого від початку виконання програми звітного року.

13. У розділі “Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми” дається оцінка фінансових (з обґрунтуванням обсягів фінансових ресурсів за джерелами фінансування та

оцінкою реальних можливостей ресурсного забезпечення виконання програми за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел), матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми.

Під час оцінки обсягів фінансових ресурсів в обов'язковому порядку враховуються прогнозні показники зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три роки, затвержені в установленому порядку.

Оцінка матеріально-технічних та трудових ресурсів проводиться на підставі основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на наступні три роки, які подаються разом з проектом Закону про Державний бюджет України на відповідний рік, інших прогнозних документів, затверджених в установленому порядку.

14. Проект концепції програми опубліковується ініціатором в офіційних засобах масової інформації та розміщується на його веб-сайті. Ініціатор проводить громадське обговорення проекту концепції програми (на засіданнях колегії, конференціях, нарадах), за результатами якого готує пропозиції, що враховуються під час доопрацювання проекту.

Проект концепції програми, що містить інформацію, яка становить державну таємницю, опублікуванню не підлягає.

15. Ініціатор погоджує в установленому порядку проект концепції програми з Мінфіном, Мінпраці, МОН (з наукових та науково-технічних питань), Мінприроди (з екологічних питань та питань, що стосуються видів діяльності та об'єктів, які відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 554 становлять підвищену екологічну небезпеку), НАЕР (з питань енергозбереження), Держінвестицій та іншими заінтересованими органами виконавчої влади.

16. Під час погодження проекту концепції програми враховуються:

- пріоритетність проблеми;
- інноваційна спрямованість;
- обґрунтованість, комплексність та екологічна безпека програмних заходів, строк їх здійснення;
- наявність реальних можливостей фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету;
- співвідношення фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел;
- соціально-економічна ефективність програми (рівень наближення до відповідних стандартів ЄС, підвищення конкурентоспроможності, питання енергозбереження тощо), очікувані кінцеві результати виконання програми та її вплив на соціально-економічний та культурний розвиток України.

17. Ініціатор подає проект концепції разом з висновками Мінфіну, Мінпраці, МОН, Мінприроди, НАЕР, Держінвестицій та інших заінтересованих органів виконавчої влади для погодження і складення узагальненого висновку до Мінекономіки.

18. Після отримання узагальненого висновку Мінекономіки ініціатор доопрацьовує проект концепції з урахуванням зауважень і повторно надсилає його до Мінекономіки для погодження.

Прийняття рішення про розроблення проекту програми, визначення державного замовника та строку її розроблення

19. Погоджений проект концепції разом з узагальненим висновком Мінекономіки, інформацією про результати громадського обговорення подається ініціатором на розгляд Кабінету Міністрів України.

20. У разі схвалення концепції програми Кабінет Міністрів України приймає рішення про розроблення проекту програми, визначає одного або кількох державних замовників, строк розроблення проекту програми та його подання на розгляд Кабінету Міністрів України.

За наявності більше ніж одного державного замовника визначається державний замовник-координатор.

21. Державними замовниками програми можуть бути центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації.

22. Державний замовник призначає керівника програми, яким можуть бути керівники, заступники керівників центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

Розроблення проекту програми

23. Проект програми розробляється державним замовником (або визначеним ним розробником) на основі схвалені концепції.

Розроблення проекту програми з наукових та науково-технічних питань здійснюється з урахуванням вимог Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність”.

24. Проект програми містить такі розділи:

Мета програми;

Шляхи і способи розв’язання проблеми;

Завдання і заходи;

Очікувані результати, ефективність програми;

Обсяги та джерела фінансування.

25. Назва програми, відомості про державного замовника, керівника та виконавців програми, строк виконання, прогностичні обсяги та джерела фінансування подаються у паспорті програми.

26. У розділі “Мета програми” чітко і стисло визначається мета програми, яка повинна бути тісно пов’язана з проблемою, на розв’язання якої спрямована програма.

27. У розділі “Шляхи і способи розв’язання проблеми” обґрунтовується вибір оптимального варіанта розв’язання проблеми з урахуванням переваг та недоліків альтернативних варіантів.

28. Завдання і заходи з виконання програми, спрямовані на розв’язання проблеми і досягнення мети програми, визначаються за формою.

Перелік завдань і заходів формується відповідно до виробничо-господарських, організаційно-правових, соціально-економічних, екологічних вимог. Під час визначення завдань і заходів слід дотримуватися таких принципів:

взаємозв’язаність;

повнота охоплення проблеми;

логічність викладу;
відсутність суперечностей і повторів.

Державний замовник готує пропозиції щодо включення визначених заходів програми до відповідних бюджетних програм.

У разі коли до виконання заходів програми передбачається залучення інших (крім державного замовника) головних розпорядників бюджетних коштів, державний замовник повинен узгодити прогнозні обсяги фінансових ресурсів з такими розпорядниками бюджетних коштів.

За наявності більше ніж одного державного замовника заходи та прогнозні обсяги фінансових ресурсів для їх виконання в обов'язковому порядку узгоджуються з державним замовником-координатором.

29. У розділі “Очікувані результати, ефективність програми” подаються розрахунки кількісних та якісних показників (економічні, соціальні, екологічні, наукові тощо), яких передбачається досягти в результаті виконання програми з обґрунтуванням їх ефективності. Розраховані показники подаються за формою.

Методика оцінки ефективності виконання програми розробляється державним замовником з урахуванням специфіки програми та кінцевих результатів.

30. У розділі “Обсяги та джерела фінансування” подаються детальні розрахунки необхідних прогнозних обсягів фінансування заходів програми з різних джерел з розподілом за роками.

Окремо визначаються прогнозні обсяги фінансування, спрямовані на капітальні вкладення, інноваційну діяльність (дослідження і розробки), наукові дослідження та розробки, а також інші джерела фінансування (власні кошти виконавця, гранти, залучені кредити та інші кошти).

Дається обґрунтування реальних можливостей фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету (з урахуванням прогнозних показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні роки), місцевих бюджетів та інших джерел.

31. Контроль за розробленням проекту програми здійснюється державним замовником і керівником програми.

Державна експертиза проекту програми

32. Державний замовник програми організовує проведення державної експертизи (наукової, науково-технічної, екологічної, інвестиційної, санітарно-епідеміологічної, експертизи земельпорядної документації тощо) проекту програми на його відповідність критеріям, визначеним законодавчими актами, що регламентують проведення такої експертизи, та подає відповідні документи.

У разі коли в проекті програми передбачається фінансування видатків для проведення фундаментальних досліджень за рахунок коштів державного бюджету, необхідно подати висновок експертної ради при Національній академії наук про доцільність їх проведення.

Погодження та затвердження Програми

33. Державний замовник доопрацьовує і погоджує проект програми згідно з пунктами 15—18 цього Порядку.

34. Проект державної цільової програми разом з висновками державної експертизи і Мінекономіки та проектом постанови Кабінету Міністрів України державний замовник подає до Кабінету Міністрів України для затвердження. Текст проекту постанови Кабінету Міністрів України повинен містити пункти щодо:

затвердження програми;

включення Мінекономіки за поданням державного замовника завдань, заходів та показників програми до відповідних розділів проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на відповідний рік;

врахування Мінфіном визначених державним замовником обсягів бюджетних коштів для виконання завдань і заходів програми у відповідних бюджетних програмах під час складання проекту Державного бюджету України на відповідний рік виходячи з можливостей державного бюджету;

строку подання проміжних звітів про результати виконання програми (у разі потреби).

35. Проект Загальнодержавної цільової програми після схвалення Кабінетом Міністрів України разом з проектом закону про її затвердження подається в установленому порядку до Верховної Ради України.

Організація виконання завдань і заходів програми

36. Відповідальність за виконання заходів програми, цільове та ефективне використання виділених для її виконання коштів несе керівник програми.

37. Виконавцями заходів програми можуть бути підприємства, установи та організації незалежно від форми власності.

38. Відбір виконавців заходів програми здійснюється відповідно до Закону України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”.

39. Для кожного заходу може бути визначено кілька виконавців.

40. У процесі виконання програми державний замовник:

проводить моніторинг виконання завдань і заходів програми;

подає в установленому порядку фінансову звітність;

подає у разі потреби щороку до кінця березня Мінфіну та Мінекономіки пропозиції щодо уточнення переліку завдань і заходів на наступний бюджетний період;

організовує розміщення на своєму веб-сайті інформації про хід виконання програми.

41. Державний замовник утворює у разі потреби координаційну раду як консультативно-дорадчий орган (для програм з наукових та науково-технічних питань — науково-технічну раду), до складу якої входять представники державного замовника, заінтересованих органів виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук, підприємств, установ та організацій, які беруть участь у виконанні програми. Очолює координаційну раду (науково-технічну раду) керівник програми. Склад ради затверджується державним замовником за поданням керівника програми.

42. Мінекономіки включає щороку за поданням державного замовника завдання з визначенням показників і заходів програми до відповідних розділів проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України на відповідний рік.

Державний замовник визначає обсяги видатків на виконання завдань та заходів програми у складі бюджетних програм під час формування проекту Закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Мінфін враховує під час складання проекту Закону про Державний бюджет України на відповідний рік обсяги видатків на виконання завдань та заходів програми у відповідних бюджетних програмах з урахуванням можливостей державного бюджету.

Контроль за виконанням програми, підготовка проміжних, щорічних та заключного звітів

43. Мінекономіка веде облік затверджених державних цільових програм та подає відповідну інформацію Мінфіну і державним замовникам. Порядок обліку програм затверджується Мінекономіки за погодженням з Мінфіном.

44. Державний замовник програми проводить аналіз і комплексну оцінку результатів виконання завдань і заходів програми, цільового використання коштів і готує щорічні та, в разі потреби, проміжні звіти про хід виконання програми.

У разі коли програма має кількох державних замовників, зазначені звіти готує державний замовник-координатор на основі звітів, що подають інші державні замовники в установленій ним строк.

45. Державний замовник програми подає Кабінетові Міністрів України і Мінекономіки щорічні звіти про результати виконання програми до 15 квітня року, що настає за звітним періодом (якщо не визначено інший строк), і проміжні — у строк, установлений актом про її затвердження.

Щорічні та проміжні звіти містять інформацію про мету програми, дату прийняття та номер нормативно-правового акта, яким її затверджено, про державних замовників та виконавців програми, строк її виконання, обсяги та джерела фінансування з визначенням конкретних бюджетних програм (код, назва бюджетної програми), в рамках яких фактично здійснювалося фінансування, а також результати виконання завдань і заходів, визначених програмою, за звітний період, оцінку ефективності та пропозиції щодо подальшого її виконання.

46. Мінекономіка разом з державними замовниками, Мінфіном, Мінпраці, МОН, Мінприроди, НАЕР, Держінвестицій проводить аналіз стану виконання програми на основі поданих державним замовником щорічних та проміжних звітів.

47. Мінекономіка подає до 1 травня року, що настає за звітним періодом, Кабінетові Міністрів України узагальнену інформацію про хід виконання програми разом із пропозиціями щодо подальшого їх виконання.

48. Після закінчення встановленого строку виконання програми державний замовник не пізніше ніж у тримісячний строк складає заключний звіт про результати виконання програми та подає його Кабінетові Міністрів України разом з узагальненим висновком про результати виконання програми, підготовленим Мінекономіки разом з Мінфіном, Мінпраці, МОН, Мінприроди, НАЕР, Держінвестицій.

Заключний звіт повинен містити основні дані про програму, її мету та результати досягнення мети, інформацію про фактичні обсяги та джерела фінансування програми, виконання завдань і заходів, оцінку ефективності виконання програми.

49. Контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів здійснюється відповідно до законодавства.

50. Державний замовник програми організовує опублікування заключного звіту про результати виконання програми, крім звіту про результати виконання програми, що містить інформацію, яка становить державну таємницю, в офіційних засобах масової інформації та розміщує його на своєму веб-сайті.

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ РЕГІОНУ

I. Які витрати змушені нести регіони, і яка роль центральної влади?

Будь-який вид цілеспрямованої діяльності регіональної та центральної влади передбачає наявність грошей на цю мету.

На яку ж мету потрібні гроші організації, що займається інноваційними проектами і пошуком інвесторів для їх реалізації:

1. Потрібно розробити стратегію залучення інвестицій, виходячи з можливостей регіонального розвитку.
2. Потрібно витратитися на добір персоналу для іноземних компаній, що працюватимуть в регіоні.
3. Потрібно затратити певні грошові суми для будівництва представництва або підготовки приміщень для оренди. Бажаніше спорудити окремі будинки для компанії обсягом 300 – 1000 офісних приміщень для їх оренди представниками зацікавлених компаній. Це може бути і комплекс будинків з розрахунку принаймні 150 – 200 офісних приміщень.
4. Створити при цих представництвах консультативні центри для представників іноземних компаній із підтримки та становлення компаній у перший період своєї діяльності.
5. Створити адвокатські компанії з профілем роботи за міжнародним правом.
6. Створити централізовані центри іноземних перекладів.
7. Підготувати фахівців з розробки бізнес-планів міжнародного зразка з урахуванням законодавства України.

Місцева влада повинна докласти максимальних зусиль щодо залучення іноземних компаній, ініціюючи:

1. Програми регіонального розвитку.
2. Надавати всебічну підтримку та пропонувати різні пільгові, порівняно з Києвом, умови, зокрема такі, як невисока вартість оренди, землі, робочої сили.

В межах цієї ініціативи місцеві органи влади повинні організовувати різні інформаційні бюро, відкривати бізнес-центри для іноземних компаній і створювати систему підтримки іноземних компаній, що бажають розпочати свій бізнес в Україні. Така система має бути комплексною та пропонувати цілий комплекс послуг для представників іноземних компаній. У межах надаваних послуг при органах місцевої регіональної влади мусять бути

створені регіональні центри інновацій та інвестицій і підтримки іноземних компаній. Важливою складовою мусить бути фізичний та економічний захист іноземного бізнесу.

Офісні центри можуть створюватися з урахуванням національних інтересів тієї або іншої країни, як центри німецької, британської, французької, китайської, американської, японської промисловості.

Загальний представницький центр для філій іноземних компаній мусить бути розташований в одному місці з невисокою вартістю оренди.

При облдержадміністрації, при регіональних центрах інновацій та інвестицій належить розгорнути постійно діючі експозиції, призначені для іноземних компаній, відділи з підготовки бізнес-планів, експертні комісії за напрямками промислового розвитку та стратегії розвитку регіону, відділи науково-технічних перекладів маркетингової стратегії, економічного аналізу й імпорتنних процедур особливостей ринку, інформаційно-організаційного забезпечення та супроводу. Для цього треба добрати висококваліфікований склад співробітників, що забезпечать одержання цілого комплексу документів для початку виробничої діяльності в межах підготовлених бізнес-планів через одне вікно.

Стратегію розвитку регіону належить ретельно опрацювати з урахуванням його географічного розташування, наявності транспортної мережі (морські порти, аеропорти, залізниця, автомобільні дороги, приналежність до транспортних коридорів, а також низка інших основних моментів).

Вибір стратегії розвитку регіону має спиратися на його власний промисловий потенціал і на напрями розвитку регіону (радіоелектроніка, машинобудування, верстатобудування, легка промисловість, аграрний сектор, суднобудування, авіаційно-космічна промисловість) за галузевим принципом і загальнодержавними пріоритетами.

Під пріоритетний розвиток і виробничі потужності майбутнього слід виділяти великі ділянки землі в межах великих міст (300 – 700 гектарів), де належить побудувати представницькі центри великих промислових компаній.

Земля, призначена для промислового будівництва, мусить бути оформлена за українською юридичною особою, а використовуватися вона має на основі договору з українською юридичною особою.

Територія перспективної забудови мусить мати план перспективної забудови з розташуванням на ньому всіх великих споруд, що визначають стратегічну перспективу розвитку через структури промислового розвитку – наукові, дослідні, технологічні парки (далі технопарки), кластери-технопарки, технополіси (міста майбутнього, міста науки та наукового підприємництва, наукогради).

Іншими словами, відведена земельна ділянка великої площі передбачає залучення на свою територію науково-дослідних, технологічних, виробничих підрозділів великих, зокрема іноземних, корпорацій, що взаємодітимуть у науково-технічному плані з засновниками технопарку, кластер-технопарку, технополісу. У парках будуть розташовані й фірми, що полишили бізнес-інкубатори.

Технопарки, кластер-технопарки, технополіси створюють сприятливе середовище для прискореного комерційного впровадження результатів наукових досліджень, перетворюючи їх у потрібні для суспільства товари та послуги. Територія технопарку передбачає наявність у своєму складі сучасних виробництв певної галузі.

Слід зазначити, що найуспішніші технопарки починалися з бізнес-інкубаторів, і всі вони розвивалися за активної участі місцевих регіональних і центральних органів влади та управління, за постійної підтримки засновників, ділових і фінансових кіл, громадськості. Тільки так вони досягали вершин успіху, і тільки так вони набували подальшого розвитку.

Найвидатнішими пріоритетами були мікроелектроніка й інформатика, аерокосмічна техніка й технології, оптико-волоконна техніка й технології, нанотехнології, гена інженерія та біотехнології, виробництво медичної техніки, виробництво засобів зв'язку та комунікацій.

Технопарк (кластер-технопарк, технополіс) – ініціатива саме регіональної влади, стратегічного й довгострокового плану, і там, де ініціатива реалізується успішно, справді відбувається структурна перебудова промисловості, створюються нові робочі місця, формується престижний імідж території, там починає формуватися зовсім інше ставлення до регіональної та центральної влади, як до структур, що забезпечують народу гідне життя. Завдяки успішному розвитку технопарків, кластер-технопарків, технополісів формується зовсім інше середовище мешкання і з'являються зовсім інші люди та взаємини. Технопарк створює інший тип особистості: вільний, розкряпачений, захоплений, думаючий, ініціативний, творчий або інакше – людина майбутнього.

Регіональним центрам інновацій та інвестицій, що здійснюють взаємозв'язок регіональної влади з технопарком, потрібно виконувати широке коло завдань. Вони мусять займатися пошуком інформації з інноваційної діяльності, надавати адміністративну підтримку, подавати допомогу в технічному здійсненні проєкту, створювати можливості ділових контактів і надавати послуги для забезпечення продажу інноваційного продукту.

Регіональні центри у взаємозв'язку з технопарком мають стати ключовими фігурами для талановитих інженерів, новаторів і їхніх фірм, що перебувають на початковій стадії розвитку. І тут головним виступає питання, що недостатньо просто реалізувати на ринку технологію або продукт, компанія мусить розробити зрозумілу та переконливу стратегію просування продажів,

пов'язану з міжнародною конкурентоспроможністю свого інженерного досвіду.

Таким чином, технопарк стає структурою стратегічного розвитку регіону, а регіональні центри інновацій та інвестицій – структурами, що постачають інженерів-новаторів з ідеями.

Проте як би не добре було організовано роботу регіональної, центральної влади й технопарку, є численні чинники, що можуть цю роботу призвести до абсурду, і далі така могутня структура, як справжній, класичний технопарк (не плутати з технопарком відповідно до Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” № 3333 від 12 січня 2006 року) може загинути в зародку без цілковитого розуміння центральною та регіональною владою довгострокових стратегічних завдань створення технопарку та кінцевого продукту, виробленого зазначеною структурою – сучасні технології, нові продукти наукоємних галузей, створення нових відносин і нових людей.

До цих чинників потрібно віднести як економічні, так і політичні. Надмірне оподаткування, бюрократичне, ручне керування економікою, корупція створили негативний імідж Україні, що перешкоджає залученню не тільки іноземного, але і вкладенню вітчизняного капіталу в економіку країни. До цього можна додати дорожнечу банківських кредитів, загальну макроекономічну і політичну нестабільність, що, як правило, породжує інфляцію, загрожує зміні правил гри і курсові довгострокових реформ економіки на 5 – 15 років. Сюди ж можна віднести брак будь-якої системності в появі нових технічних і технологічних розв'язок і пов'язаних із ними виробництв.

Для створення належного інвестиційного клімату треба усунути низку причин, що безпосередньо впливають на прихід інвестора. Такими причинами є:

- політична нестабільність і пов'язаний з нею параліч виконавчої влади, коли влада існує сама по собі, а товаровиробник сам по собі;
- відсутність довгострокових економічних і політичних реформ;
- нестабільність, недосконалість і непередбачуваність дій законодавства, коли постійно змінюються правила гри навіть ті, що визначені в Законі;
- репресивний характер податкової системи, коли у виробника все вилучається і не дається можливості до розширеного відтворення;
- слабкість матеріально-технічної бази виробництва через зношування основних засобів (60 – 80%), розвал всіх галузей економіки через руйнування ринку збуту товарів і послуг;
- слабкість банківської системи в довгострокових, стратегічних кредитах і великій кредитній ставці;
- протидія всієї банківської системи щодо появи могутніх іноземних банків з мінімальними (1,5 – 4%) кредитними ставками на термін 15 і більше років, що виявили своє бажання до довгострокового інвестиційного промислового кредитування економіки України;

- постійне зниження обсягів внутрішнього нагромадження через спад промислового виробництва;
- планомірна “політика соціального проїдання”, коли гроші від приватизації великих промислових об’єктів не направляються на будівництво нових промислових об’єктів, пов’язаних із наукомісткими виробництвами, а використовуються для чергового латання дірок або досягнення політичних цілей;
- значний тіньовий ринок руху грошових коштів і разом з цим величезні масштаби взаємних неплатежів;
- незначність державних фінансових ресурсів для інвестування програм, вихід держави з інвестиційної сфери та небажання недержавних структур займатися довгостроковими інвестиціями через політичну нестабільність і пов’язані з цим ризики.

Усі ці чинники роблять ілюзорним прихід великого інвестиційного капіталу на ринок України. Такі розвинуті країни, як США, Франція, Німеччина, Велика Британія, Японія надають величезної уваги іноземним інвестиціям. Прямі іноземні інвестиції до цих країн склали: Франція – понад 52 млрд доларів США, США – близько 40 млрд дол., Німеччина – 38 млрд дол., Велика Британія – 28 млрд дол., Японія – 9,2 млрд дол. (на 2002 рік). І це при тому, що Франція при населенні 59551000 чоловік (2001р.) має прибуток на душу населення 24990\$ США, Німеччина при населенні 83030000 чоловік (2001р.) має прибуток на душу населення 27510 \$ США, Велика Британія при населенні 59648000 (2001р.) має прибуток на душу населення 18700 \$ США, США при населенні 272640000 чоловік (2001р.) має прибуток на душу населення 26980 \$ США, Японія при населенні 126772000 чоловік (2001р.) має прибуток на душу населення 39640 \$ США, що непорівнянно з тими ж показниками України.

Найважливішим чинником поновлення привабливого інвестиційного клімату є стабілізація політичної ситуації в країні та поновлення роботи ухвалених законів у цій сфері. Закони України “Про пріоритетні напрями інвестиційної діяльності України” (№ 433-14 від 16 січня 2003 р.), Указ Президента України “Про Концепцію державної промислової політики” (№ 102 від 12 лютого 2003 р.), Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” (№ 3333 від 12 січня 2006 р.), Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки й оборони України” від 6 квітня 2006 р., “Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України” (№ 606 від 11 липня 2006 р.), розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків” (№ 447-р від 1 серпня 2006 р.) дали б змогу поновити роботу щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

Якщо проаналізувати зазначений матеріал, то сьогодні цієї бази документів досить для початку роботи з потенційними інвесторами в межах законодавчої бази в Україні. Але це тільки початковий етап взаємодії з інвесторами на ниві інноваційної політики. Надалі треба коригувати законодавчу базу, з

урахуванням податкових пільг і повернення інвестиційної складової під гарантії Кабінету Міністрів України, пріоритети розвитку промисловості України, головною з яких є радіоелектронна промисловість.

На це потрібно передбачити централізовані капіталовкладення, шляхом концентрації та направлення інвестиційних ресурсів усіх рівнів, а також залучення кредитних грошей до радіоелектронної промисловості під гарантії Кабінету Міністрів України або під спеціальний, уточнений Закон України, що захищає інвестиції. Пріоритетними виробництвами в радіоелектронній промисловості повинні стати: завод рідкокристалічних моніторів (1,7-5,0 млрд доларів США, плазмених панелей і моніторів – 1,7-3 млрд доларів США, завод зі складання великих модульних конструкцій – 150 – 200 млн. доларів США). Це покладе початок повномасштабному радіоелектронному виробництву і створить власну незалежну базу моніторів, що практично витисне монітори старого покоління до 2008 – 2010 року.

Визначивши стратегію розвитку, підготувавши необхідну законодавчу базу, проробивши бізнес-плани і налаштувавшись на одержання істотних інвестицій, треба враховувати ще й специфіку іноземного інвестора.

Звичайно, іноземний капітал буде завжди привабливим для вітчизняних компаній низькими відсотками за кредитом, довгостроковістю та своїми безмежними розмірами. Однак далі, опрацювавши всі документи, одержати зазначений кредит не так-то просто, бо в інвесторів є власні критерії надання кредиту, і нерозуміння їх призводить до відмови в наданні кредиту.

Передусім треба розуміти тривалість процедури щодо одержання кредиту – це приблизно 6 місяців. Близько двох місяців піде на підготовку документів, ще два місяці піде на пошук інвестиційного капіталу та близько двох місяців піде на переговорний процес.

Другим важливим моментом є безпосереднє вкладання грошей самим позичальником, що свідчитиме про серйозність намірів позичальника в здійсненні проекту. Співвідношення позикових коштів до власних може бути 75:25, 70:30.

По-третє, потрібно запропонувати інвесторові частку в статутному фонді принаймні 25% + 1 – акція для того, щоб західний інвестор міг здійснювати контроль за використанням кредитних грошей і ефективністю керування. Щоправда, в цьому разі не виключена ситуація, коли керівництво компанії може втратити контроль над компанією. В подібних випадках потрібно надавати перевагу структуризації проекту, коли інвестор одержує велику частку від компанії спочатку, а потім за допомогою певних механізмів, поступово частка інвестора зменшується і передається іншим частковим партнерам.

Четвертою складовою успішного одержання інвестиційних грошей від західних інвесторів є привабливість майбутнього об'єкта інвестицій, який мусить мати цілу низку характеристик. Треба переконати інвестора, що

компанія-позичальник має компетентну, чесну команду керівників, націлену на кінцевий результат проекту і готова плідно вирішувати будь-які виникаючі питання разом з інвестором. Мати серйозну бізнес-ідею в правильно обраному секторі промисловості й економіки, у якій зацікавлена центральна або регіональна виконавча влада, що дає надію на оперативне вирішення будь-яких виникаючих питань. Бізнес-план мусить бути ретельно пророблений і мати добре підготовлену робочу документацію.

Проект мусить передбачати високу норму рентабельності (принаймні 30%), що дає гарантію вчасного повернення інвестиційних грошей і процентів за ними. Потрібно також представити можливі ризики за проектом і передбачити шляхи їх мінімізації.

Важливо закласти в проект терміни реалізації проекту не більше 4-5 років, бо триваліший термін викликає в інвесторів настороженість через велику ризикованість вкладення грошей, пов'язану з політико-економічним кліматом в Україні. Але іноді грандіозність проекту дає впевненість інвесторові, що всі зацікавлені сторони працюватимуть як одна команда, але це залежить від пропонованого проекту.

І останнє. Західні інвестори довіряють відомим компаніям-консультантам – розробникам бізнес-планів. Тому, якщо є така можливість, треба витратити гроші й залучити їх для розробки бізнес-плану, структурування угоди щодо залучення фінансування супроводу бізнес-плану на переговорах із різними фінансовими установами, що дасть змогу успішніше провести переговори щодо запозичення іноземних інвестицій.

Такий комплексний підхід додасть угоді значущості та привабливості, що зрештою дасть змогу реалізувати бізнес-ідею й одержати інвестиційні гроші.

ТЕХНОПАРКИ СВІТУ ТА ЇХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ

Австрія

1. Науковий парк Беріг озера – Lakeside Science & Technology Park (Клагенфурт)

Lakeside B01

9020, Klagenfurt (Carinthia)

Тел: +43 463 228822

Факс: +43 463 228822-10

E-mail: info@lakeside-scitec.com www.lakeside-scitec.com

У науковий парк входять 14 компаній.

Основна діяльність - розробки в області ЗМІ, мультимедіа та телекомунікацій. При науковому парку функціонує інкубатор.

2. Віденський науковий парк Tech Gate - Tech Gate Vienna Science and Technology Park (Відень)

Donau-City-Strasse 1

A-1220, Vienna

Тел: +43 1 20501 110

Факс: +43 1 2050111900

E-mail: office@techgate.at www.techgate.at

У науковий парк входять 35 компаній.

Основна діяльність - розробки в області ЗМІ, мультимедіа та телекомунікацій, медичних технологій, нового програмного забезпечення.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Бельгія

3. Науковий парк Крилис - CREALYS- Science Park of the Province of Namur (Намур)

Bureau Economique de la Province - Centre d accueil - Rue Phocas Lejeune, 30
5032, Gembloux (Namur)

Тел: +32 81 728827

Факс: +32 81 728824

E-mail: sbo@bep.be www.crealys.be/en

У науковий парк входять 65 компаній.

Основна діяльність - розробки в області біотехнологій, ЗМІ, мультимедіа й телекомунікацій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Великобританія

4. Науковий парк Брунел - Brunel Science Park (Лондон)

Створений на базі Університету Брунел

- Комерціалізація інтелектуальної власності: фінансування, просування, захист проєктів;

- Консалтинг;
- Маркетинг;
- Проведення досліджень у різних галузях науки.

Brunel Science Park

Kingston Lane

Uxbridge

Middlesex

UB8 3PQ

Тел: 01895 265057 Факс: 01895 256581

E-mail: science-park@brunel.ac.uk www.brunel.ac.uk/business/scipark

5. Науковий парк Варвика - Warwick Science Park

(Лондон)

Створений на базі Університету Варвика

- Створення, підтримка й просування компаній;
- Надання спеціальних програм створення бізнесу для персоналу університету й студентів.

University of Warwick Science Park Ltd.

The Venture Centre

Sir William Lyons Road

CV4 7EZ, Coventry

Тел: +44 (0)24 7632 3000 Факс: +44 (0)24 7632 323001

E-mail: contact@uwsp.co.uk www.warwicksciencepark.co.uk

У науковий парк входять 150 компаній.

Основна діяльність - розробки в області автоматизації, комп'ютерних технологій, виробничих комплексів, робототехніки, програмного забезпечення. При науковому парку функціонує інкубатор.

6. Науковий парк університету Дарем – Mountjoy Research Centre

(Дарем)

Створений на базі Університету Дарем

- Фінансування малих і середніх фірм із метою запуску й розробки проектів;
- Консалтинг;
- Маркетинг.

Mountjoy Research Centre

Stockton Road

DH1 3UZ, Durham

Тел: 0191 334 3208 Факс: 0191 334 1524

E-mail: mountjoy.researchcentre@durham.ac.uk www.dur.ac.uk

7. Науковий парк Малверн Хиллз - Malvern Hills Science Park

(Малверн)

- Створення, підтримка й просування компаній;
- Оренда нерухомості.

Malvern Hills Science Park

Geraldine Road

WR14 3SZ, Malvern

Тел: 01684 585200

E-mail: enquiries@mhsp.co.uk www.mhsp.co.uk

8. Науковий парк Оксфорда - The Oxford Science Park (Оксфорд)

Створений на базі Університету Оксфорд

- Надання всіх умов для створення компаній;
- Оренда нерухомості.

The Oxford Science Park

Robert Robinson Avenue

Oxford OX4 4GA

Тел: (01865) 784000 Факс: (01865) 784004

E-mail: Shannon.Blaszko@oxfordsp.com www.oxfordsp.com

Співвідношення компаній, що входять у науковий парк:

- 43% - біокомпанії;
- 31% - компанії, що спеціалізуються на програмному забезпеченні;

9. Науковий парк Йорка - York Science Park (Йорк)

Створений на базі Йоркського Університету

- Створення, підтримка й просування компаній;
- Проведення досліджень у таких областях як фармацевтика, електроніка, IT-Дослідження й інші.

До складу парку входять:

- Інноваційний центр;
- Біо-Центр;
- IT-Центр.

Innovation Centre

York Science Park

Heslington

YO10 5DG, York

Тел: 01904 435100 Факс: 01904 435135

E-mail: inov1@york.ac.uk www.yorksciencepark.co.uk

10. Науковий парк Кембриджу - Cambridge Science Park (Кембридж)

Створений на базі Університету Кембридж

- Створення, підтримка й просування компаній;
- Трансфер технологій;

c/o Bidwells, Trumpington Road, Cambridge

CB2 2LD, Cambridge

Тел: 01223 841841 Факс: 01223 559335

E-mail: jtuck@bidwells.co.uk www.cambridge-science-park.com

У науковий парк входять більше 90 компаній.

Розробки в області біотехнологій, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій, комп'ютерної техніки й периферії.

При науковому парку функціонує інкубатор.

11. Науковий парк Кіля – Keele Science and Business Park (Кіль)
Створений на базі Університету Кіль

- Створення, підтримка й просування компаній;
- Оренда нерухомості.

Keele University Science and Business Park
Keele University
Keele

ST5 5NH, Staffordshire

Тел: (0)1782 584321 Факс: (0)1782 583840

E-mail: c.s.mairs@kfm.keele.ac.uk www.kusp.co.uk
www.technologiepark-heidelberg.de/index.php?id=1&L=1

У науковий парк входять 75 компаній.

Розробки в області біотехнологій, захисту навколишнього середовища, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

12. Науковий парк Остфален - Technologie park Ostfalen (Барлебен)

Steinfeldstrasse 3

39179, Magdeburg-Barleben

Тел: +49 3920381810 Факс: + 49 3920381819

E-mail: info-tpo@tpo.de www.tpo.de/index_e.htm

У науковий парк входять 150 компаній.

Основу діяльності становлять розробки в області ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій, нового програмного забезпечення, біотехнологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Німеччина

13. Науковий парк Хайдельберг - Technologie park Heidelberg GmbH

(Хайдельберг)

Marktplatz 10

69117, Heidelberg

Тел: +49 6221 5820500 Факс: +49 6221 5820990

E-mail: technologiepark@heidelberg.de

У науковий парк входять 75 компаній.

Розробки в області біотехнологій, захисту навколишнього середовища, ЗМІ, мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

14. Науковий парк Остфален - Technologie park Ostfalen (Барлебен)

Steinfeldstrasse 3

39179, Magdeburg-Barleben

Тел: +49 3920381810 Факс: + 49 3920381819

E-mail: info-tpo@tpo.de www.tpo.de/index_e.htm

В науковий парк входять 150 компаній.

Розробки в області ЗМІ, мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій, нового програмного забезпечення, біотехнологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Голландія

15. Науковий парк Амстердама – ASP (Амстердам)

Засновники:

- Муніципалітет Амстердама;
- Голландська організація наукових досліджень;
- Амстердамський університет;
- Robo-Банк.

Пріоритети:

- Створення й просування компаній малого й середнього бізнесу;
- Консалтинг;
- Маркетинг;
- Оренда нерухомості.

Kruislaan 419

1098 VA Amsterdam

Тіл: +31 (0)20 8884500 Факс: +31 (0)20 8884373

E-mail: info@asp.nl www.asp.nl/en_index2.html

16. Біотехнологічний науковий парк Лейден - Leiden Bio Science Park (Лейден)

Пріоритети:

- Створення й просування компаній малого й середнього бізнесу;
- Консалтинг;
- Маркетинг;
- Оренда нерухомості.
- Центр трансферу технологій;
- Регіональний центр підтримки;
- Центр підтримки бізнесу й досліджень;
- Центр менеджменту.

Kruislaan 419

1098 VA Amsterdam

Тел: +31 (0)20 8884500 Факс: +31 (0)20 8884373

E-mail: info@asp.nl www.asp.nl/en_index2.html

Данія

17. Міжнародний науковий парк Оденсе (Оденсе)

- Центр трансферу технологій;
- Регіональний центр підтримки;
- Центр підтримки бізнесу й досліджень;
- Центр менеджменту.

Засновники: Муніципалітет Оденсе;

Регіональні влада;

Університет Сиданськ;

Компанія Міжнародний центр.

Пріоритети: просування компаній: проектна оцінка, консультування щодо фінансування, підготовка бізнес-плану, підготовка маркетингової стратегії, адміністративна допомога, юридична допомога.

Forskerparken Fyn

Forskerparken 10

DK-5230 Odense M

Тел: (+45) 63 15 71 00 Факс:(+45) 63 15 72 00

E-mail: Manager Kirsten Lehm k.lehm@forskerparkenfyn.dk www.spo.dk/engelsk/

18.Науковий парк Симбион - Symbion Science Park (Копенгаген)

- Трансфер технологій;
- Інвестування в перспективні проекти;
- Оренда нерухомості.

Fruebjergvej 3

2100, Copenhagen

Тел: +45 39 179999 Факс: +45 39 179900

E-mail: info@symbion.dk uk.symbion.dk/

У науковий парк входять 180 компаній.

Розробки в області біотехнологій, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, інтернет-технологій, медичних технологій, фармацевтики, програмного забезпечення.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Італія

19.Науковий парк AREA - Science Park AREA (Трієста)

- Просування компаній: проектна оцінка, консультування щодо фінансування, підготовка бізнес-плану, підготовка маркетингової стратегії, адміністративна допомога, юридична допомога;
- Оренда нерухомості.

AREA Science Park - Padriciano

Padriciano 99

34012 Trieste

Тел: 040 - 3755111

AREA Science Park - Basovizza

34012 Trieste

Тел: 040 – 3755326 www.area.trieste.it/opencms/opencms/area/en/dove_en/

У науковий парк входять 180 компаній.

Розробки в області біотехнологій, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, інтернет-технологій, медичних технологій, фармацевтики, програмного забезпечення.

При науковому парку функціонує інкубатор.

20.Науковий парк Сентуриа Рит - CENTURIARIT - Romagna Innovazione Tecnologia (Цесена)

- Трансфер технологій;
- Інвестування в перспективні проекти;
- Оренда нерухомості.

Via Tortona, 190
47020, Cesena (FC)
Тел: +39 0547 415080
Факс: +39 0547 313291
E-mail: centuria-rit@centuria-rit.com www.centuria-rit.com/centuria/index.jsp
У науковий парк входять 24 компанії.
Розробки в області сільського господарства, біотехнологій, електроніки й мікроелектроніки, програмного забезпечення, логістики.

21. Біомедичний парк Сан-Рафаель - Science Park RafSpA (Мілан)
San Raffaele del Monte Tabor Foundation

- Трансфер технології;
- Керування інтелектуальною власністю;
- Інвестиції в науково-дослідні проекти;
- Керування внутрішніми лабораторіями;
- Організація наукових конгресів і конференцій;
- Оренда нерухомості.

Science Park Raf SpA
Via Olgettina 58 - 20132 Milano
Тел: +39 02 26434880
Факс: +39 02 26434881
E-mail: info@spr.it www.spr.it/html/uk/home.php

Латвія

22. Латвійський технологічний центр - Latvian Technological Center (Рига)

Засновники:

- Латвійська Академія Наук;
- Інститут фізичної енергії;
- Асоціація латвійських наукових і технічних співтовариств;
- Місцева влада.

Пріоритети:

- Трансфер технологій;
- Інвестування в перспективні проекти;
- Оренда нерухомості.

Aizkraukles, 21
LV 1006, Riga
Тел: +371 7557919 Факс: +371 754 1218
E-mail: ltc@latnet.lv www.innovation.lv/ltc/eng_default.htm
У науковий парк входять 35 компанії.
Розробки в області біотехнологій, захисту навколишнього середовища, автоматизації, робототехніки, електроніки й мікроелектроніки, нових матеріалів.

23. Латвійський технологічний парк - Latvian Technology Park (Рига)

- Комерціалізація науки через сучасні технології;

- Запуск і розвиток технологічних і інноваційних фірм;
- Підтримка малих і середніх підприємств.

Pulka street 3

LV-1007, Riga

Тел: +37 17 210808 Факс: +37 17 820378

E-mail: ltp@rtu.lv

www.ltp.lv/pub/

У науковий парк входять 30 компаній.

Розробки в області біотехнологій, захисту навколишнього середовища, автоматизації, робототехніки, електроніки й мікроелектроніки, хімічних технологій, поновлюваних джерел енергії.

Литва

24. Науковий технологічний парк Клайпеда - Klaipeda Science and Technology Park (Клайпеда)

- Паке́т послуг для створення й просування фірм: консалтинг, маркетинг;
- Трансфер технологій.

H. Manto str. 84

LT-92294, Klaipeda

Тел: +370 46 310461 Факс: +370 46 310462

E-mail: info@kmtpt.lt

www.kmtpt.lt/en/about_us/about_park/

У науковий парк входять 56 компаній.

Розробки в області біотехнологій, ЗМІ й мультимедіа, автоматизації, телекомунікацій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Фінляндія

25. Науковий парк Joensuu - Joensuu Science Park (Йонсуу)

- Створення й просування компаній малого й середнього бізнесу;
- Консалтинг;
- Маркетинг;
- Оренда нерухомості.

Підрозділи:

- Фінансовий відділ;
- Одяг консалтингових послуг;
- Одяг маркетингових послуг.

Joensuu Science Park Ltd.

Lansikatu 15, FIN-80110 Joensuu

Тел: +358 (0)13 263 710

Факс: +358 (0)13 263 7111

E-mail: info@carelian.fi

www.carelian.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=2

У науковий парк входять 60 компаній.

Розробки в області електроніки й мікроелектроніки, енергетики, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, нових матеріалів.

При науковому парку функціонує інкубатор.

26. Технополис Вентурес - TechnopolisVentures (Оулу)

- Створення й просування компаній: проектна оцінка, консультування щодо фінансування, підготовка бізнес-плану, підготовка маркетингової стратегії, адміністративна допомога, юридична допомога;
- Телекомунікаційні послуги;
- Ораторські послуги.

Technopolis Ventures Ltd.

Tekniikantie 21

FI-02150 ESPOO

Тел: +358 9 2517 15

Факс: +358 9 455 3117

E-mail: receptionventures@technopolis.fi www.technopolis.fi/index.php?641

У науковий парк входять 250 компаній.

Розробки в області електроніки й мікроелектроніки, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, нових матеріалів, програмного забезпечення.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Франція

27. Технопарк Метц - Sem Technopôle de Metz (Метц)

- Дослідження ринку компаній;
- Освітні курси в таких сферах як програмне забезпечення, телекомунікації, мультимедіа, міжнародна торгівля й менеджмент.

Sem Technopole de Metz

4, rue Marconi

57070 Metz

Тел: +33 3 87 20 4170

Факс: +33 3 87 74 6799

www.metztechnopole.com

28. Науковий парк Ренне-Атлант - Rennes Atalante Science and technology park (Cesson Sévigné)

Дослідження в таких областях: інформаційні технології, охорона здоров'я, переробка їжі, захист навколишнього середовища, інженерне виробництво: розробки прототипів, робототехніка.

- 265 компаній;
- 7 установ освіти та наукових інститутів;
- 10 інноваційних агентств;
- 11 місцевих і регіональних державних організацій.

Technopole Rennes Atalante

15 rue du Chene Germain

35510 Cesson Sevigne

Тел: +332 99 12 73 73

Факс: +332 99 12 73 74

E-mail: technopole@rennes-atalante.fr www.rennes-atalante.fr/index-en.asp

Визнаний провідний центр Європи з телекомунікацій.

29. Chateau Bombert Technopole (Марсель)
Maison du Developpement Industriel - Rue Frederic Joliot Curie
13452, Marseille, Cedex 13
Тел: +33 4 91 100125
Факс: +33 4 91 117969
E-mail: schlewitz@marseille-innov.org www.technopole-marseille.com

У науковий парк входять 130 компаній.
Розробки в області комп'ютерних технологій, поновлюваної енергії, оптики, оптоелектроніки лазерних технологій.
При науковому парку функціонує інкубатор.

Чехія

30. Науковий парк Брно - Czech Technology Park (Брно)

Засновники:

- Технологічний університет Брно;
- Місцеві влади;
- Транснаціональна компанія Р&О

Пріоритети:

- Розвиток наукових досліджень в області високотехнологічного устаткування;
- Оренда нерухомості.

Technicka 15

61600, Brno

Тел: +420 5 4119 1112

Факс: +420 5 4119 1133

E-mail: roderick.barker@technologypark.cz www.technologypark.cz

У науковий парк входять 14 компаній.

Швеція

31. Науковий парк Аврора - Aurorum Science Park (Лулео)

- Просування компаній: проектна оцінка, консультування щодо фінансування, підготовка бізнес-плану, підготовка маркетингової стратегії, адміністративна допомога, юридична допомога;
- Оренда нерухомості.

Aurorum Science Park 2

977 75 Lulea

Тел: 0920-750 00

Факс: 0920-750 10

E-mail: info@aurorum.se www.aurorum.se/pub_en

У науковий парк входять 100 компаній.

Розробки в області ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій.

32. Науковий парк Медеон - Medeon Science Park (Мальме)

Створення, підтримка й просування компаній;

Оренда нерухомості.

Per Albin Hanssons vag 41

214 32 MALMÖ

Тел: 040-321000 Факс: 040-321010

Е-mail: medeon@medeon.se www.medeon.se/

У науковий парк входять 30 компаній.

Розробки в області біотехнологій, хімічних технологій, медичних технологій, фармацевтики.

При науковому парку функціонує інкубатор, що пропонує:

- Галузевий консалтинг;
- Фінансову і юридичну допомогу;
- Навчання.

33. Науковий парк Мьярдеви - Mjärdevi Science Park (Лінкопінг)

Створений на базі Інституту Лінкопінг

- Створення й підтримка інноваційних проєктів;
- Трансфер технологій;
- Проведення досліджень.

Крім компаній, до складу наукового парку входять:

- Шведське агентство захисних досліджень - The Swedish Defence Research Agency;
- Інститут досліджень доріг та транспорту - The Road and Transport Research Institute;
- Шведський геотехнічний інститут - The Swedish Geotechnical Institute;
- Національна лабораторія судової медицини - The National Laboratory of Forensic Science.

Mjärdevi Science Park

Teknikringen 10, SE-583 30 Linköping

Тел: +46 13 20 57 57

Факс: +46 13 21 01 76

Е-mail: info@mjardevi.se www.mjardevi.se/opencms/msp/en/index.html

У науковий парк входять 230 компаній.

Розробки в області автоматизованих технологій, електроніки й мікроелектроніки, захисту навколишнього середовища, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій, сенсорних технологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

34. Науковий парк Норкопінг - Norrköping Science Park (Норкопінг)

- Послуги зі створення нових фірм;
- Створення для діючих компаній сприятливих умов для успішного розвитку.

Norrköping Science Park NOSP, 601 86 Norrköping

Тел: +46 11 26 41 90

Факс: +46 11 26 41 97

Е-mail: info@nosp.se www.pronova.net/en/

Парк надає переваги проєктам:

- Медіа-технології майбутнього;
- Друкована електроніка;
- Нові інструменти для життя;

- Конкурентоспроможна логістика.

При науковому парку діє інкубатор.

35. Науковий парк УмиНова - Uminova Science Park (Умеа)

- Формування сприятливого середовища для створення й просування компаній;
- Оренда нерухомості.

Uminova Science Park

Box 7959, 907 19 Umeå

Besöksadress: Tvistevägen 48

E-mail: info@uminova.se www.uminova.se/default.asp?id=1083

У науковий парк входять 32 компаній.

При науковому парку функціонує інкубатор.

36. Науковий парк Чалмерс - Chalmers Science Park (Готенбург)

Створений на базі Технологічного Університету Чалмерс

- Трансфер технологій;
- Оренда нерухомості.

Chalmers Science Park,

SE-412 88 Gothenburg

Тел: +46-(0)31-772 40 39 Факс: +46-(0)31-82 7035

E-mail: info1@chalmerssciencepark.com www.chalmerssciencepark.com

У науковий парк входять 60 компаній.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Естонія

37. Біотехнологічний парк Тарту - Tartu Biotechnology Park (Тарту)

- Послуги з надання офісних приміщень, лабораторій;
- Створення компаній: проектна консультація й консультативні послуги, проектування фінансового обслуговування, допомога в пошуку партнерів, організація семінарів і тренінгів;
- Послуги для іноземних компаній: пошук підходящих приміщень; документація й інші формальності;
- Послуги наймання персоналу;
- Послуги керівництва проектом;
- Фінансові послуги керування;
- Організація мережі й інформаційні послуги;
- Допомога у виявленні й посередництві ділових партнерів; Допомога в організації співробітництва між підприємствами й установами.

Tiigi 61b

50410, Tartu

Тел: +372 7383053 Факс: +372 7440235

E-mail: biopark@biopark.ee www.biopark.ee/?lang=1

Розробки в області біотехнологій.

При науковому парку функціонує інкубатор.

США

38. Силіконова долина – Silicon Valley (штат Каліфорнія)

Стенфордський університет

Крім компаній, Силіконову долину створили:

- Стенфордський університет - Stanford University
- Північно-західний Університет - Northwestern Polytechnic University (Fremont);
- Університет Карнегі Мелон - Carnegie Mellon University;
- Державний Університет Сан-Джозе - San Jose State University;
- Університет Санта-Клара - Santa Clara University.

Силіконову Долину утворюють близько 30 міст: Ист-Упало-Альто, Купертино, Кемпбелл, Ливермор, Лос-Алтос, Лос-Алтос-Хилз, Лос-Гатос, Маунтин-В'ю, Милпitas, Мэнло-Парк, Ньюарк, Упало-Альто, Плезантон, Редвуд-Сіті, Сан-Хосе, Саннівейл, Санта-Клара, Санта-Круз, Саратога, Скотс-Вэли, Трейси, Фримонт, Юнион-Сіті

www.siliconvalley.com

До складу Силіконової долини входить близько 7 тис. компаній.

39. Біотехнологічний дослідницький парк Вірджинія - Virginia BioTechnology Research Park (Ричмонд)

- Вірджинський Університет;
- Місцева влада.

Virginia BioTechnology Research Park

800 E. Leigh St.

Richmond, VA 23219

Тел: (804) 828-5390

Факс: (804) 828-8566

E-mail: vbrp@vabiotech.com

www.vabiotech.com

У науковий парк входять більше 50 компаній.

Розробки в області біотехнологій.

40. Еванстонський дослідницький парк Північно-Західного університету - Northwestern University /Evanston Research Park (Еванстон)

Створений на базі Північно-Західного Університету при участі місцевої влади.

Northwestern University/Evanston Research Park

820 Church Street, Suite 300

Evanston, IL 60201

Тел: 847-864-9334

E-mail: r-kysiak@northwestern.edu

www.researchpark.com

У науковий парк входять близько 60 компаній.

При науковому парку функціонує інкубатор.

41. Дослідницький центр - University City Science Center (Філадельфія)

- Венчурний центр;
- Інвестиційний фонд;
- Центр обміну інформацією;

- Центр менеджерських послуг;
- Наукові площі.

3701 Market Street, 3rd Floor
19104, Philadelphia

Тел: +1 215 966 6250

Факс: +1 215 966 6002

E-mail: pbanerjee@sciencecenter.org www.ucsc.org

У науковий парк входять 175 компаній.

Розробки в області біотехнологій, ЗМІ й мультимедіа, телекомунікацій, інтернет-технологій, медичних технологій

42. Дослідницький парк Triangle -The Research Triangle Park (Північна Кароліна)

- Послуги зі створення нових фірм;
- Оренда нерухомості: лабораторії, офісні приміщення.

P.O.Box 12255

27709, Research Triangle Park - NC

Тел: +1 919 549 8181

Факс: +1 919 549 8246

E-mail: parkinfo@rtp.org www.rtp.org

У науковий парк входять 157 компаній.

Розробки в області біотехнологій, захисту навколишнього середовища, ЗМІ мультимедіа, телекомунікацій, медичних технологій, фармацевтики.

При науковому парку функціонує інкубатор.

Наукові парки Китаю

Пекін

На кінець 2004 року число науково-дослідних і науково-технічних установ досягло 4000, кількість співробітників – 290 тис. За рік на науково-технічні цілі виділені кошти в сумі 51 млрд. юанів, приріст склав 10,6% до показника попереднього року. Політика пільг для залучення закордонного капіталу: russian.china.org.cn/russian/62168.htm

43. Пекінський науково-технологічний парк Фентай (Fengtai Science & Technology Garden of Beijing)

№. 11, Anxlangbeili,

Chaoyang District, Beijing

China, 100101

www.chinavista.com/beijing/invest/chindex

Гуанси

Загальні дохідні надходження в зонах по освоєнню нових і високих технологій склали 42,531 млрд. юанів, приріст склав 24,9% до показника попереднього року, валовий продукт промислової галузі склав 37,499 млрд. юанів, приріст склав 28,1% до показника попереднього року (за

нинішнім курсом національної валюти). Обсяг податкових надходжень від прибутку склав 4,244 млрд. юанів, приріст склав 17,1% до показника попереднього року. Інвалютні доходи від експорту склали 267 млн. доларів США, приріст склав 29,2% до показника попереднього року. 939 тисяч кваліфікованих техніків різного профілю. Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/83986.htm

44.Науково-технологічний парк Наньнин (Nanning Science&Technology Industrial Park)

www.nnhitech.gov.cn/english/default.html

www.nnhitech.gov.cn/english/gxq.htm

- електроніка й біотехнологія

Цзянсу

Число професійних науково-технічних працівників - 2,74 млн. чоловік, Фінансування НДДКР у розмірі 19,5 млрд. юань. Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/58596.htm

45.Науково-технологічний парк Наньцзин при зоні промислового розвитку (Nanjing New&High Technology Industry Development Zone

The Administrative Committee of NHZ, P.O Box № 3209, Nanjing 210061, P.R.China;

tel: 86-25-8843123, 8843666, 8840386, 8843432, 8842248, 8841089;

fax: 86-25-8843843, 8840001, 8842282;

e-mail: njhnzb@public.sta.net.cn www.njhz.com.cn/english/index_e.asp

- Інформатика;
- Механотроніка;
- Нові матеріали;
- Біотехнології;
- Авіапідживлення технології.

46.Науково-технологічний парк Сучжоу (Suzhou's Science&Technology Industrial Park of the State)

Yunhe Road 108, Sizhou, Jiangsu Province 215011, P.R.China;

tel: 0086-512-8252677, 8251888;

fax: 0086-512-8251579;

e-mail: webmaster@cs-snd.co.cn

www.snd.gov.cn/EN/index.jsp

www.cs-snd.co.cn

www.wtdb.com/investment/park/Jiangsu/jsp2.htm

- Електроніка;
- Біотехнологія;
- Фармацевтика;
- Механотроніка;

- Нові матеріали;
- Технології по захисту навколишнього середовища;
- Енергозберігаючі технології.

Гуандун

Зареєстровано 3065 підприємств нових і високих технологій. Валова продукція по лінії нової й високої технології склала 830 млрд. юанів
 Політика пільг по залученню закордонних інвестицій
<http://russian.china.org.cn/russian/84204.htm>

47.Науково-технологічний парк Чанчжоу при зоні промислового розвитку (Changzhou High- Tech Industrial Development Zone)

The Administrative Center of the Zone, 85 middle Henai Road, Changzhou 213022, P.R.China;
 tel: (0519) 5406070;
 fax: (0519) 6628168)

www.cznd.org.cn/eng/index.asp
www.digitimes.com/ads/CHANGZHOU/Changzhou_b.htm

- Інформатика;
- Електроніка;
- Оптична механоелектроніка;
- Біотехнологія;
- Виробництво нових матеріалів і нових джерел енергії.

48.Науково-технологічний парк Наньтун (Nantong Science&Technology Industrial Park)

www.nantong-ccedz.com/htpark/en-environ.htm

- Електронне устаткування;
- Біомедичні прилади.

49.Научно-технологический парк Исин (Yixing Science&Technology Industrial Park)

www.hky.gov.cn/hky/cindex.jsp

Технології захисту навколишнього середовища.

Ляонин

1300 науково-дослідних організацій, 160 тисяч співробітників. Річний бюджет 18,8 млрд. юанів, у тому числі 9,9 млрд. юанів – на НДДКР. Політика пільг для залучення закордонного капіталу: russian.china.org.cn/russian/79082.htm

50.Municipal Government Building, Shenan Zhong Road, Shenzhen, P.R.China

lyl@shenzhen.go.cn
www.ship.gov.cn/
www.shipgov.net/english/

51.Науково-технологічний парк Цзянмень (Jiangmen Science&Technology Industrial Park)

- Механотроніка;
- Інформатика;
- Біотехнологія;
- Хімічні джерела енергії й нові матеріали.

52.Науково-технологічний парк Шаньтоу (Shantou Science&Technology Industrial Park)

www.swatow.gov.cn/

- Електронна техніка;
- Механотроніка;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії;
- Високоєфективні енергозберігаючі технології;
- Біотехнологія.

53.Науково-технологічний парк Чжонкай (Zhongkai Science&Technology Industrial Park)

www.hzzk.cn/

- Електроніка;
- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Механотроніка;
- Нові джерела енергії й технології захисту навколишнього середовища.

54.Науково-технологічний парк Чжуншань (Zhongshan Science&Technology Industrial Park)

www.zstorch.gov.cn/en/torch_detail.asp?pid=1&tid=29

- Нові джерела енергії;
- Матеріали;
- Промислова електроніка;
- Механотроніка;
- Біотехнологія,
- Фармацевтика.

55.Науково-технологічний парк Чжухай (Zhuhai Science&Technology Industrial Park)

www.zhuhai-hitech.com/main.asp

www.zhuhai-hitech.com/en/

www.bjstic.org/

- Електроніка;

- Авіаційна й космічна техніка;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Нові енергозберігаючі джерела енергії;
- Нові матеріали;
- Технологія захисту навколишнього середовища.

56.Науково-технологічний парк Наньху (Nanhu Science&Technology Industrial Park)

Administrative Committee, 35 Sanhao Street,
Heping District, Shenyang
110003, P.R.China

- Мікроелектроніка;
- Інформатика;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Нові матеріали й джерела енергії;
- Технології захисту навколишнього середовища

57.Північно-східний університетський парк комп'ютерного програмного забезпечення (TheNorth-easternUniversityComputerSoftwarePark)

Administrative Committee, 35 Sanhao Street,
Heping District, Shenyang
110003, P.R.China

www.asht-zone.gov.cn/portal/index.jsp

- програмне забезпечення

СИНЬЦЗЯН

За 2004 рік прийнято 1492 заявки на патенти, було видано 792 патенти. За рік були укладені 1619 техконтрактів, загальна сума угод – 1,334 млрд. юанів. Загальний розмір експорту продукції нових і високих технологій у провінції склав 38 млн. доларів США.

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/75042.htm

58.Научно-технологическийпаркУрумчи (Urumqi Science&Technology Industrial Park)

www.uctp.gov.cn/index.htm

- Мікроелектроніка;
- Комп'ютери;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії

Сичуань

У провінції загальний обсяг валового продукту галузі нових і високих технологій досяг 95 млрд. юанів, загальний розмір податків з галузі - 16 млрд. юанів. На НДДКР асигновані 9,5 млрд. юанів або 1,45% загального розміру ВВП.

59.Науково-технологічний інноваційний центр Ченду (Chengdu Innovation Centre)

№ 1 Chuangye St.,
Yongfeng Road, Chengdu 610041,
P.R.China

www.china-cdht.com/en/

- Телекомунікації;
- Біотехнологія;
- Механотроніка;
- Електроніка;
- Інформатика;
- Нові матеріали.

60.Науково-технологічний парк Чунцін при зоні промислового розвитку (The Industrial Development Zone of High&New Technology in Chongqing)

№. 1 keyuan Road Shiqiaopu Chongqing 630039,
P.R.China

www.hnzcq.com.cn/ www.cqibi.org.cn/

- Електроніка;
- Телекомунікації;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Фармацевтика;
- Технології захисту навколишнього середовища.

61.Научно-технологический парк Мянъян (Mianyang Science&Technology Industrial Park)

www.myship.gov.cn/

www.sh.com/zone/other/minhang.htm

- Інформатика;
- Нові матеріали;
- Механотроніка;
- Нові джерела енергії.

Тяньцзінь

За 2004 рік загальний обсяг ВВП в області нових і високих технологій склав 173,102 млрд. юанів, були виконані 1408 науково-технічних проекти.

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/47380.htm

62.Науково-технологічний парк Тяньцзінь (Tianjin Hi-tech Park)технопарку

www.thip.gov.cn/English/index.html

www.teda.gov.cn/aboutus/news/p5_2.htm

www.tg-ocean.com/

- електронні й машинобудівні технології, нові матеріали, біотехнології,
- механотроніка,
- нові джерела енергії.

Фуцзянь

Чисельність науково-технічного персоналу 75,3 тисяч чоловік, бюджет на науково-технічні дослідження 8,050 млрд. юанів .

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/79540.htm

63.Науково-технологічний індустріальний парк Фучжоу (Fuzhou Science&Technology Industrial Park)

Компанії Fujian Star Computer (Group) Co., Ltd, Fuzhou Meisheng Medical Equipment Co., Ltd., Fujian Joinluck Electronic Enterprise Co., Ltd., Fujian Castech Crystals Inc.

www.fuzhou.gov.cn/Templates/3/1146668266450.html

- Комп'ютерна периферія;
- Медична апаратура;
- Флуоресцентні й електронні енергозберігаючі лампи;
- Лазерна техніка;
- Оптичні компоненти й матеріали.

Хайнань

Кількість підприємств у сфері нових і високих технологій у провінції 116. Загальний обсяг прибутку 28 підприємств перевищив 100 млн. юанів.

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/79220.htm

64.Науково-технологічний парк Хайнань (Hainan Science&Technology Industrial Park)

www.huaxia.com/qtzmd/00259592.html

- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії;
- Високоєфективна техніка захисту навколишнього середовища;
- Мікроелектроніка;
- Інформатика й механотроніка.

Хейлунцзян

Бюджет 5,83 млрд. юанів на науково-технічну діяльність. Зокрема, 2,82 млрд. юанів – на НДДКР. Політика пільг для залучення закордонного капіталу: russian.china.org.cn/russian/79238.htm

65.Науково-технологічний паркДацин (Daqing Science&Technology Industrial Park)

www.dhp.gov.cn

- Інформатика;
- Механотроніка;
- Нові матеріали.

66.Науково-технологічний паркХарбин (Harbin Science&Technology Industrial Park)

www.kaifaju.com.cn/cms/site/index.jsp

- Механотроніка;
- Електроніка й інформатика;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії;
- Високоєфективні енергозберігаючі технології.

Хэнань

В провінції 1200 науково-дослідних організацій, де працює 149,5 тисяч науково-технічних співробітників різного профілю. Річний бюджет на НДДКР 3,761 млрд. юанів. Політика пільг для залучення закордонного капіталу: russian.china.org.cn/russian/65444.htm

67.Науково-технологічний парк Лоху (Luohe Science&Technology Industrial Park)

www.lgk.gov.cn/

- Біотехнологія;
- Електроніка;
- Нові матеріали.

68.Науково-технологічний парк Чженчжоу (Zhengzhou Science&Technology Industrial Park)

www.zzgx.gov.cn/english/

- Мікроелектроніка;
- Інформатика;
- Нові матеріали;
- Біотехнологія;
- Телекомунікації;
- Захист навколишнього середовища.

Хунань

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:
russian.china.org.cn/russian/74418.htm

69.Науково-технологічний парк Чанша (Changsha Science&Technology Industrial Park)

Tongzipo, River west,
Changsha 410013,
P.R. China

www.cshtz.gov.cn

- Інформатика;
- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Механотроніка.

70.Науково-технологічний парк Сянтань (Xiangtan Science&Technology Industrial Park)

www.xtctp.com/en/

- Механотроніка та нові матеріали.

71.Науково-технологічний парк Чжучжоу (Zhuzhou Science&Technology Industrial Park)

www.zzhitech.com/en/index.asp

- Нові матеріали;
- Інформатика;
- Механотроніка;
- Біотехнологія.

ЧЖЭЦЗЯН

22,2 млрд. юанів на підтримку науково-технічної діяльності; на НДДКР - 9,5 млрд. юанів. Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/51328.htm

72.Науково-технологічний парк Ханчжоу (Hangzhou Science&Technology Industrial Park)

www.hhtz.com/web/index.asp

<http://en.hhtz.com/bin/home/ehomepage>

- Інформатика;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Нові енергоджерела.

Шанхай

Бюджет на НДДКР 17,056 млрд. юанів.

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:
russian.china.org.cn/russian/84451.htm

**73.Науково-технологічний парк Цаохецзин
(Cachejing Hi-Tech Park Innovation Center)**

Building of the Innovation Center,

№680 GuiPing Road,

Shanghai 200233, P.R.China

www.e-caohiejing.com/infopub/newwindow.asp?news_id=6708&model=378

**74.Науково-технологічний парк Чжанцзян
при зоні вільної торгівлі (ZhangjiangFreeTradeZone)**

Zhangjiang Free Trade Zone,

215634, P.R.China

www.zjpark.com/

www.china-zj.com/

- Біологія;
- Медицина;
- Мікроелектроніка;
- Механотроніка;
- Мікроелектроніка;
- Комп'ютери й програмне забезпечення;
- Сучасні комунікації;
- Біотехнологія;
- Автоматизація.

Шаньдун

Річний обсяг капіталовкладень в індустрію нові та високі технології - 46 млрд. юанів.

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:
russian.china.org.cn/russian/51531.htm

**75.Науково-технологічний парк Янтай
(Yantai Science&Technology Industrial Park)**

www.chinayantai.net/gvyq/fhgy.htm

www.yantai.market.com/en/yuanqu/kaifa/kaifa.htm

- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Механотроніка;
- Інформатика;
- Енергозбереження, технології по охороні навколишнього середовища.

**76.Науково-технологічний парк Чжаочжуан
(Zhaozhuang Science&Technology Industrial Park)**

www.zid-it.com/en/index.asp

www.torch-u.com/

- Нові матеріали;
- Біотехнологія;
- Механотроніка.

77.Науково-технологічний парк Цзибо (Zibo Science&Technology Industrial Park)

www.china-zibo.com/english1/index.asp

- Нові матеріали;
- Механотроніка.

78.Науково-технологічний парк Вейфан (Weifang) (Weifang Science&Technology Industrial Park)

www.wfgx.gov.cn/english/

- Інформатика;
- Механотроніка;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії;
- Біотехнологія.

Шаньси

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/55322.htm

79.Науково-технологічний парк Баоцзи (Baoji Science&Technology Industrial Park)

www.bj-hightech.com/English/index.htm

www.baojiinfo.gov.cn/bjgqx/engzhence.htm

- Інформатика;
- Механотроніка;
- Енергозберігаючі технології;
- Біотехнологія;
- УКВ і мікрохвильовий зв'язок.

80.Науково-технологічний парк Сиань при зоні технологічного й промислового розвитку Сиань (Xi'an High-Tech Industries Development Zone)

Torch Building, Gaoxin Road,

Xi'an 710075, P.R.China

xaportal.xdz.com.cn/system/_owners/english/_webprj/sys_index.jsp

www.xdz.com/

- Комунікації;
- Електроніка;
- Програмне забезпечення;
- Біотехнологія.

**81.Науково-технологічний парк Тайюань
(Taiyuan Science&Technology Industrial Park)**

www.tyctp.com.cn

- Інформатика;
- Супутниковий зв'язок;
- Механотроніка;
- Біотехнології;
- Нові матеріали;
- Технології по захисту навколишнього середовища.

Юньнань

З бюджету провінції виділено 1,26 млрд. юанів на НДДКР.
Політика пільг для залучення закордонного капіталу: russian.china.org.cn/russian/55905.htm

**82.Науково-технологічний парк Юньнань
(Yunnan Science&Technology Industrial Park)**

www.cutech.edu.cn/kejiyuan/000025.asp www.kmhnz.gov.cn

- Біотехнологія;
- Нові матеріали;
- Нові енергоджерела;
- Електроніка;
- Механотроніка.

АНЬХОЙ

В Аньхое розташовані 757 науково-технологічних установ, 88 тисяч чоловік займаються науково-технічною діяльністю.
Політика пільг для залучення закордонного капіталу:
russian.china.org.cn/russian/55905.htm

**83.Науково-технологічний індустріальний
парк Хефей (Hefei Science&Technology Industrial Park)**

669 West Changjiang Road,

Hefei, Anhui 230088

HFGXQ@publlc.hf.ah.cn

hwww.hightechpark.cn/

www.hfnhz.com.cn/english/

- Мікроелектроніка;
- Електронна інформація;
- Механотроніка;
- Біотехнологія;
- Енергозберігаючі технології.

Ганьсу

**84.Науково-технологічний парк Ланьчжоу
(Lanzhou Science&Technology Industrial Park)**

www.lzhtp.gov.cn

- Нові матеріали;
- Біотехнологія;
- Фармацевтика;
- Механотроніка.

Внутрішня Монголія

**85.Науково-технологічний парк Баотоу
(Baotou Rare Earth Science&Technology Industrial Park)**

www.rev.cn/cn/zsy/z/tzhj/tzhj.htm

- Нові матеріали;
- Мікроелектроніка;
- Інформатика;
- Механотроніка;
- Нові джерела енергії;

Високоефективні енергозберігаючі технології

Хебей

Політика пільг для залучення закордонного капіталу:

russian.china.org.cn/russian/57362.htm

**86.Науково-технологічний парк Шицзячжуан при зоні промислового
розвитку (Shijiazhuang National Hi-Tech Industry Development Zone)**

№ 151 Huanghe Boulevard, Shijiazhuang City,

P.R.China, Management Committee of SNDZ;

tel: (0311) 5071018, 5081924; fax: (0311) 5063266)

www.shidz.com/index.jsp

- Інформатика;
- Мікроелектроніка;
- Біологія;
- Медицина;
- Нові матеріали;
- Нові джерела енергії;
- Механотроніка.

Янґсі

**87.Науково-технологічний парк Наньчан
(Nanchang Science&Technology Industrial Park)**

www.nchdz.com/en/codeunion/index2.asp?ClassID=75

- Інформатика;
- Електроніка;
- Механотроніка;

- Нові матеріали;
- Енергозберігаючі технології;
- Біотехнологія.

Технопарки Росії

88.ВАТ Томський міжнародний діловий центр (ТМДЦ) «Технопарк» (Томськ)

Засновники: 3 Адміністрації (Обласна, районні Томська і Северська);

- 3 Томських університети (державний, політехнічний, систем керування й радіоелектроніки);
- 4 НДІ при університетах;
- Томський науковий центр РАН;
- 2 великі промислові підприємства (Сибірський хімічний комбінат, НПЦ «ПОЛЮС»);
- 12 комерційних підприємств;
- Томськпромстройбанк.;
- 145 учених, викладачів, виробників і підприємців м. Томська.

Тематика: Аналіз і моніторинг інноваційного середовища;

- Підготовка інноваційних пропозицій і проектів;
- Експертиза (попередніх, технічних і комерційна) нових технологічних рішень, інноваційних пропозицій і проектів;
- Супровід інноваційних пропозицій і проектів на стадії розробки й впровадження;
- Проведення міжнародних, міжрегіональних і регіональних науково-технічних форумів, семінарів, конференцій, нарад.
- Інноваційно-технологічний центр;
- Відділення маркетингу й торгівлі;
- Відділення виставок і реклами;
- Служби колективного користування (інформаційне, телекомунікаційне, консалтингове й адміністративно-господарське обслуговування підрозділів базових підприємств і організацій).

634034, м. Томськ,

вул. Вершинина, 76

тел: (3822) 41-39-56

факс(3822) 41-97-68

E-mail: director@t-park.ru www.t-park.ru/

Є першим російським технопарком. Характеризується великою концентрацією науково-освітніх організацій і наукових кадрів, наявністю сформованих наукових шкіл.

89.МНТП «Технопарк у Москворечье» (Москва)

- Московський державний інженерно-фізичний інститут;
- Асоціація «Технопарк»;

- Малі наукомісткі підприємства, засновані співробітниками університету;
- Організація й проведення конференцій, семінарів, ділових зустрічей;
- Офісні послуги й інформаційне обслуговування, технологічний консалтинг;
- Бізнес-планування, менеджмент, маркетинг і реклама наукомісткої продукції, оцінка комерційної привабливості інноваційних проектів;
- Допомога в підготовці й оформленні бізнес-планів, складання фінансових прогнозів розвитку інноваційних проектів;
- Захист інтелектуальної власності, правове забезпечення інноваційної діяльності, патентування й ліцензування;
- Надання інформації про інноваційні програми, у яких бере участь технопарк, а також сприяння в пошуку російських і закордонних джерел фінансування інноваційних проектів;
- Організація взаємодії з російськими й закордонними інноваційними й фінансовими структурами, технологічний трансфер;
- Інноваційно-технологічний центр;
- Бізнес-центр;
- Студентський інкубатор високих технологій;
- Відділ комплексних проектів і розвитку;
- Центр студентських ініціатив;
- Центр сертифікації якості матеріалів;
- Навчальний центр.

Адреса: 115409, м. Москва, Каширське шосе, 31.

Тел: (095) 323-94-92, (095) 323-94-65

Факс: (095) 324-77-77

Е-mail : techpark@park.mephi.ru

Спеціалізація:

- Нові матеріали;
- Технології обробки матеріалів;
- Інформатика;
- Радіоелектроніка;
- Прилади для наукових досліджень;
- Екологія;
- Медицина;
- Інформаційно-вимірвальна техніка;
- Міське господарство;
- Товари народного споживання.

90.Обнінський науково-технологічний парк «ИНТЭГРО (Обнінськ) Обнінський інститут атомної енергетики

- Офісні приміщення;
- Бухгалтерські послуги;
- Довідково-інформаційні послуги;

- Патентно-ліцензійні послуги;
- Юридичні послуги;
- Копіювально-множні послуги;
- Експертні послуги;
- Послуги з розробки бізнес-планів;
- Послуги з розробки муніципальних і регіональних програм;
- Маркетингові послуги;
- Пошук виробничих площ;
- Пошук інвестицій під інноваційні проекти;
- Просування науково-технічних розробок на російські й закордонні ринки;
- Управлінське й фінансове консультування.
- Патентний відділ;
- Відділ маркетингу;
- Бізнес-Інкубатор;
- Відділ інновацій і інвестицій;
- Служби колективного користування (Центр по захисту об'єктів інтелектуальної власності, консалтинговий центр, пункт інформаційного обслуговування, пункт факсимільного й електронного зв'язку, відділ маркетингових послуг).

249020, Калузька обл., м. Обнінськ, Студмістечко, буд. 1, ІАТЕ, Технопарк

Тел: +7 (48439) 6-30-11

Факс: +7 (48439) 6-29-22

Електронна пошта: integro@krona.obninsk.ru www.iate.obninsk.ru

Спеціалізація технопарку:

- Медичні прилади й інструменти;
- Послуги зв'язку;
- Телекомунікаційні послуги;
- Інтернет- послуги;
- Фототовари;
- Оптичні прилади.

91.ВАТ “ ТЕХНОПАРК-ЗЕЛЕНОГРАД” (Москва)

- Московський фонд підтримки й розвитку малого підприємництва;
- Департамент державного й муніципального майна м. Москви;
- Московський інноваційний фонд;
- Асоціація підприємств малого бізнесу.

Пріоритети:

- Надання виробничих і офісних приміщень;
- Консультації по плануванню бізнесу й правових питань;
- Підготовка бізнес-планів;
- Типографські роботи;

- Надання площ у виставочному залі технопарку для демонстрації своєї продукції;
- Надання можливості показу конкурентоспроможної продукції на найбільших російських і міжнародних виставках.
- Центр трансферу технологій;
- Міжнародний відділ;
- Відділ технічного обслуговування;
- Інформаційно-консалтингова служба;
- Інноваційний фонд;
- Ліцензійно-Патентне агентство;
- Молодіжний інноваційний центр.

124460, Москва, Зеленоград, проїзд 4922, будова 2, будинок 4

Тел: +7 (499) 940-1-940 , +7 (495) 913-31-81

Факс: +7 (499) 940-1-940

E-mail: mail@tech-park.ru www.tech-park.ru

Спеціалізація технопарку:

- Розробка екологічно чистих джерел енергії;
- Розробки в області моніторингу навколишнього середовища;
- Нові матеріали;
- Мікроелектроніка;
- Оптиелектроніка й лазерні технології;
- Інформаційні технології;
- Розвиток сучасних безвідхідних технологій;
- Розробка діагностичної й лікувальної медичної апаратури.

92.3АТ "Науковий парк МДУ" (Москва)

- Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова;
- Міністерство науки в особі інноваційного фонду при ДКНТ;
- Компанія ризикових інвестицій РІКО;
- Асоціація співробітництва із закордонними країнами в галузі науки, техніки й утворення «Унісон»;
- НПО «Алькор».
- Оренда приміщень;
- Організація зв'язку, офісний сервіс, поштові послуги;
- Надання консультаційних і освітніх послуг, допомога в пошуку партнерів потенційних клієнтів, джерел фінансування;
- Стимулювання синергетического ефекту.
- Офіс по трансферті технологій;
- Інноваційний бізнес-інкубатор;
- Центр інформаційних технологій.

119992, м. Москва, Ленінські гори, володіння 1, стор. 75,77

Тел: (095) 930 8454, 930 8455

Факс: (095) 930 8460

E-mail: admin@sciencepark.ru www.sciencepark.ru

Спеціалізація технопарку:

- Інформаційні послуги;
- Комунікаційні послуги;
- Web-Дизайн;
- Створення мультимедіа-продуктів;
- Інформаційно-видавнича діяльність;
- Видавничі послуги.

93.Науковий парк Московського енергетичного інституту (Москва)

- Московський енергетичний інститут;
- Мінпаліверенерго РФ;
- АТ «Реґіон»;
- «Контакт-XXI»;
- «Академія менеджменту й ринку»;
- «Промрадтехбанк»;
- «Сбс-Агро».

Пріоритети:

- Проведення досліджень в області комерціалізації науки й технологій, технологічного трансферу й інновацій;
- Підтримка динамічно розвиваються середніх і початківців малих компаній;
- Розробка нових і адаптація наявних закордонних програм навчання в області технологічного інноваційного бізнесу;
- Підготовка кадрів в області комерціалізації технологій;
- Підтримка існуючих міжнародних і національних кооперативних зв'язків і встановлення нових для пошуку наукових і комерційних контактів, обміну досвідом по супроводу й сервісу фірм, допомоги в просуванні їхніх товарів і послуг на зовнішні ринки.
- Інноваційно-Технологічний центр;
- Центри в області комерціалізації технологій і керування інтелектуальною власністю;
- Технологічний інкубатор.

111250, Москва, Красноказарменна вул., 14

Тел: (095) 362-74-15, 362-70-88

Факс: (095) 362-74-15, 362-70-88

E-mail: spark@sp.mpei.ac.ru www.sprk.ru

Спеціалізація технопарку:

- Проектування й установка систем комерційного обліку теплоспоживання;
- Монтаж, налагодження й ремонт енергооб'єктів, електроенергетичного, теплоенергетичного устаткування і енергоустановок споживачів;
- Проектування, монтаж і налагодження центральних теплових пунктів, індивідуальних теплових пунктів, реконструкція систем

опалення, установка систем регулювання й автоматизації теплоспоживання;

- ДКР, виробництво, гарантійне й сервісне обслуговування регульованих асинхронних електроприводів різного призначення;
- Проектування систем тепло- і водопостачання, реконструкція центральних і індивідуальних теплових пунктів, проектування й установка комплексів загальбудинкових приладів обліку.

94. Російський науковий центр «Курчатовский інститут» (Москва)

- Розробка бізнес-планів;
- Агентські послуги з пошуку інвесторів;
- Консультації в області патентного права;
- Нотаріальні послуги.

123182, Москва, пл. Курчатова, буд. 1

Тел: (095) 196-77-72, 196-78-06

Факс: (095) 196-96-26

E-mail: tpki@mail.ru

www.tpki.ru

Основні напрямки діяльності включають широкий спектр проектно-конструкторських і виробничих робіт:

- Механічні роботи;
- Ремонтно-будівельні роботи;
- Розробка й виготовлення радіоелектронної апаратури;
- Друкарсько-Видавничі послуги, що включають у себе дизайнерські розробки;
- Випуск рекламної продукції.

95. Технологічний парк Санкт-Петербурзького державного електротехнічного університету "ЛЕТІ" , ВАТ "Трансфер" (Санкт-Петербург)

Санкт-петербурзький державний електротехнічний університет

- Оренда приміщень;
- Виробничі послуги (устаткування, матеріально-технічне постачання, прилади);
- Підготовка й перепідготовка кадрів;
- Консультації (маркетингові, наукові, юридичні, патентні, виробничі);
- Соціально-побутові й невиробничі послуги (транспорт, охорона, приміщень для нарад, зборів, автостоянка);
- Офісні послуги (приймальня, секретарські, фотокопіювання) і засоби зв'язку (факс, телефон, електронна пошта, Інтернет);
- Виставочна й рекламна діяльність;
- Маркетингові дослідження.
- Науково-виробничий центр;
- Інноваційно-Технологічний центр;

- Інфопарк;
- Інноваційні наукові й навчальні центри.

197376, Санкт-Петербург, вул. Проф. Попова, 5

Тел: +7 (812) 234-37-95, 234-17-03

Факс: +7 (812) 234-37-95, 234-17-03

E-mail: th@techno.spb.ru

www.eltech.ru/science/nich1.htm

Спеціалізація:

- Екологічний моніторинг і моніторинг навколишнього середовища;
- Підготовка кадрів;
- Інформаційні технології;
- Технології й системи життєзабезпечення й захисту людини в екстремальних умовах;
- Трансферні технології.

96.Науково-технологічний парк «Університет» (Краснодар)

Кубанський державний університет

- Експертиза й конкурсний відбір інноваційних пропозицій, науково-технічних проектів і програм, що мають комерційний, конверсійний потенціал і спрямованих на виробництво нової продукції й послуг на основі передової техніки й наукомістких технологій;
- Сприяння починаючим підприємцям в організації малих підприємств, що займаються реалізацією відібраних інноваційних проектів і програм;
- Надання рекламних, консультаційних, маркетингових, фінансових, господарських і інших послуг малим інноваційним підприємствам;
- Надання інформації з інноваційних пропозицій можливим партнерам і учасникам інноваційного процесу;
- Створення нових робочих місць.
- Центр "Геоекологія";
- Центр "Оптичні матеріали й лазерні технології";
- Центр мембранних технологій;
- Центр "Фармакологія";
- Центр "Діагностика";
- Центр "Архітектури й дизайну";
- Центр "Синтез";
- Центр "Біопошук";
- Центр "Фотон";
- Телекомунікаційний і інформаційно-аналітичний центр;
- Центр "Лазер";
- Центр "Природа";
- Центр "Захист рослин";

г. Краснодар, вул. Ставропольська, 149, каб. 161

тел/факс: 235-36-10, tp@kubsu.ru

tp.kubsu.ru

Спеціалізація технопарку:

- Пошук нафти на великих глибинах і корисних копалин;
- Одержання оптичних матеріалів для засобів телекомунікації й оптоелектроніки;
- Розробка нових лікарських біопрепаратів для тваринництва;
- Реабілітація ґрунтів і територій, забруднених нафтопродуктами;
- Надання послуг по ефективному запиленню сільськогосподарських культур із застосуванням нової конструкції вуликів;
- Розробка й впровадження у виробництво екологічно чистих мембранних установок по одержанню води для харчової промисловості, медицини, фармацевтичної, хімічної промисловості й т.д.;
- Інформаційні технології;
- Розробка нових видів тканини;
- Розробка технології й надання послуг зі знезаражування водних середовищ;
- Нанотехнології;
- Розробка декоративно-захисних покриттів для керамічних виробів, елементів і пристроїв інтегральної оптики телекомунікаційних і сенсорних систем.

97. АНО «Технопарк «Удмуртія» (Іжевськ)

Удмуртський державний університет;

Удмуртський державний фонд підтримки малого підприємництва.

- Пошук і відбір науково-технічних проєктів, залучення додаткового фінансування робіт, їх організаційно-технічний і фінансовий супровід;
- Консультації й навчання авторів і менеджерів наукомістких проєктів;
- Забезпечення співробітництва науково-технічних підприємств регіону з міжнародними організаціями й іноземними фірмами;
- Інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- Підтримка малих і середніх підприємств науково-технічної сфери.
- Інноваційний центр освітніх технологій;
- Центр корпоративних проєктів;
- Регіональний Центр підтримки й просування на ринок програмного продукту малих інноваційних фірм.

426034, Іжевськ, вул. Університетська, 1/6, оф. 011

Тел: (3412) 76-01-97, тел/факс (3412) 76-01-44

Е-mail: galsler@uni.udm.ru www.udpark.ru

Спеціалізація технопарку:

- Математичне моделювання ливарних процесів;
- Розробка медичного встаткування;
- Біотехнології;
- Науково-видавнича діяльність;
- Енергозбереження й промекологія;

- Екологія;
- Інформаційні технології;
- Експертиза проектів;
- Навчальні програми й лабораторне устаткування;
- Художні технології;
- Тестування й просування на ринок програмного продукту.

Технопарки Японії

98. Amagasaki Research Incubation Center

Amagasaki Research Incubation Center 4F, 7-1-3 Doi-cho, Amagashishi, Hyogo
660-0083

TEL06-6416-5041 FAX06-6416-5043

99. Chusei Hokubu Science City

Chusei Hokubu Science City
23-1 Nishi Marunouchi Tsu, Mie

Phone: +81-59-229-3263

www.pref.mie.jp/ENGLISH/SANGYO/IIG/5/Kdanti/Kdanti11.htm

Спеціалізація

- біотехнології
- медицина
- охорона здоров'я

100. Fukuoka Soft Research Park

- надання площ в оренду;

У парку успішно працюють такі всесвітньо відомі компанії як Hitachi, NEC, Fujitsu, Panasonic, Sony.

Fukuoka SRP Co. Ltd. 2-1-22, Momochihama, Sawaraku, Fukuoka City, Fukuoka, Japan

eigyos@fukuoka-srp.co.jp

www.fukuoka-srp.co.jp

Спеціалізація:

- розробка програмного забезпечення.

101. Narima Science Garden City

- Центр іонно-лазерної медицини;
- Центр біомедицини;
- Центр передової науки й технології;
- Відділення природничих наук, Університет Hyogo;
- Техноцентр;
- Коледж комп'ютера Narima;
- Вища школа Університету Hyogo;

1-1-1, Kouto, Sayocho, Sayogun, Hyogo 679-5198 Japan

admin@spring8.or.jp

www.spring8.or.jp/en/about_us/access/technopolis

Спеціалізація:

- Медицина

102.Hiroshima Central Science Park

- Інститут індустріальної науки й техніки;
- Центр інкубації;
- Площа інновацій;
- Офіс наукових досліджень технології, університет Хіросіми;
- Індустріальна академія науково-дослідного інституту виробничої технології;
- Дослідницький центр харчових технологій;
- Дослідницький центр сільського господарства;
- Дослідницький центр лісівництва;
- Станція експериментального рибальства;
- Центр розмноження м'ясної худоби;
- Дослідницький центр домашньої худоби;
- Науково-дослідний інститут пивоварства;
- Національний Інститут передової індустріальної науки й техніки.

TEL:+81-82-222-0207

FAX:+81-82-223-2136

10-52,Motomachi,Nakaku,Hiroshima?

730-8511 Japan

syokoku-sai@pref.hiroshima.jp www.ricchi.hiwave.or.jp/invest/english/why/shy

Спеціалізація:

- Харчова промисловість.

103.Ishikawa Science Park

- Префектура Ishikawa;
- Промисловий науково-дослідний інститут Ishikawa;
- Сільськогосподарський науково-дослідний центр Ishikawa;
- Сільськогосподарський коледж Ishikawa;
- Інститут громадської охорони здоров'я й екологічних наук Ishikawa;
- Міністерство землі, інфраструктури й транспорту;
- Центр обміну високих технологій;
- Організація створення галузей промисловості «Висхідного сонця» Ishikawa (ISICO);
- Інформаційний центр по науці й техніці Ishikawa;
- Інститут передових досягнень науки й техніки;
- Технологічний інститут Kanazawa
- Університет Kanazawa;
- Сільськогосподарський коледж Ishikawa;
- Національний технологічний коледж Ishikawa;

- Технічний коледж Ishikawa;

923-1211

2-1 Asahidai, Tatsunokuchi town, Noumi, Ishikawa Prefecture, JAPAN

Ishikawa High-Tech Exchange Center

TEL: +81-761-51-0122

FAX: +81-761-51-0161

E-Mail: office@ishikawa-sp.com

www.ishikawa-sp.com/ispEng

Спеціалізація:

- екологічно чиста сільськогосподарська техніка;
- біотехнології в сільському господарстві;
- охорона здоров'я й навколишнього середовища;

104.Kanagawa Science Park

- 2 інноваційних центри;
- Бізнес-Парк.

Kanagawa Science Park (KSP)

East 506, Sakado 3-2-1,

Takatsu, Kawasaki, Kanagawa,

213-0012 JAPAN

www.ksp.or.jp/english

105.Kansai Science City

- Міжнародний інститут передових телекомунікаційних досліджень (<http://www.atr.jp/>);
- Науково-дослідний інститут інноваційних технологій для Землі (www.rite.or.jp/);
- Міжнародний Інститут Спеціальних досліджень (www.aiias.edu/);
- Kansai-kan(Національної Бібліотеки Діети) (www.ndl.go.jp/en/service/kansai/);
- Площа Keihanna (www.keihanna-plaza.co.jp/eng/);
- Дослідницький центр людських комунікацій;
- Професійно-технічний музей (www.shigotokan.ehdo.go.jp/watashi/eng_directory.html);
- Університет Doshisha;
- Жіночий коледж гуманітарних наук Doshisha;
- Інститут вільного електронного лазера;
- Університет Kansai Gaidai (www.kansai-u.ac.jp/English/index-e.htm);
- Інститут Нари науки й техніки (www.naist.jp/index_e.html);
- Площа науки Такауама;
- Агентство по атомній енергії Японії (www.jaea.go.jp/english/index.shtml);
- Інститут Науки Фотона Kansai (www.apr.kansai.jaea.go.jp/en/).

www.kri.or.jp/gaken/gktobi_e

106. Kazusa Akademia Park Chiba City

- Днк-дослідницький центр;
- Академ-Центр;
- Інкубаційний Центр.

www.pref.chiba.jp/syozoku/b_kouhou/shinjidai/00/kazusa-e

Спеціалізація:

- біотехнології;
- нові матеріали;
- електроніка й інші.

107. Kitakyushu Science and Research Park

- Центр співробітництва;
- Центр просування ІТ- технологій;

Hibikino, Wakamatsuku, Kitakyushu City 808-0135

Tel: +81-93-695-3111 Fax: +81-93-695-3010

info@ksrp.or.jp

www.ksrp.or.jp/english/index

108. Kumamoto Technopolis

Надання орендних площ

- 2 науково-дослідних парки;
- Дослідницький центр прикладної електроніки;
- Науково-дослідний центр;
- Університет Кумамото.

www.k-faz.co.jp/e-faz/tech/tech

109. Tsukuba Science City

Включає 46 національних науково-дослідних інститутів і 2 університети:

- Університет Tsukuba;
- Електротехнічна лабораторія;
- Лабораторія машинобудування;
- Національний Інститут матеріалів і хімічних досліджень.

P-10-1 Azuma Tsukuba Ibaraki JAPAN

TEL 029-852-6789

FAX 029-852-5513

www.info-tsukuba.org/english/index

Фінансується приблизно половиною науково-дослідного бюджету Японії.
Спеціалізується на проведенні фундаментальних дослідженнях в областях:

- будівництво;
- фізика;
- біологія;
- сільське господарство.

110. Yokosuka Research Park

- 3 технопарки;

- 50 державних дослідницьких інститутів;
- 33 національних , 150 приватних промислових лабораторій;
- 4 університети.

Yokosuka Telecom Research Park

TEL: +81-46-847-5000

FAX: +81-46-847-5010

www.yrp.co.jp/en

Являє собою акціонерне товариство з 5 млрд. ієн статутного капіталу фонду.

Кількість акціонерів становить 65 організацій.

Спеціалізація:

- управління операторами стільникового зв'язку.